

คุณค่าของการสวดมนต์ที่มีต่อพุทธศาสนิกชนในสังคมไทย : กรณีศึกษา
พุทธศาสนิกชน วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ กรุงเทพมหานคร

**VALUES OF THE CHANTING TOWARD BUDDHISTS IN
CONTEMPORARY THAI SOCIETY : A CASE STUDY OF BUDDHISTS
AT WAT MAHADHATU, BANGKOK**

นายกীরติ กมลประทีองกร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๑

คุณค่าของการสวดมนต์ที่มีต่อพุทธศาสนิกชนในสังคมไทย : กรณีศึกษา
พุทธศาสนิกชน วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ กรุงเทพมหานคร

นายกীরติ กมลประเทืองกร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๑

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

**Values of the Chanting Toward Buddhists in Contemporary
Thai society : A Case Study of Buddhists at Wat Mahadhatu, Bangkok**

Mr. Keerati Karmoonprathangkorn

A thesis Submitted in partial Fulfillment of
The Requirement for the Degree of
Master of Arts
(Buddhist Studies)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Bangkok, Thailand

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคณะหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

.....

(พระศรีสิทธิมนูญ)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์.....ประธานกรรมการ

()

.....กรรมการ

()

.....กรรมการ

()

.....กรรมการ

()

.....กรรมการ

()

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

พระศรีสิทธิมนูญ

ประธานกรรมการ

พระมหาบุญเลิศ ธรรมทศสี่

กรรมการ

พลตรี ดร. วีระ วงศ์สรรค์

กรรมการ

ชื่อวิทยานิพนธ์ : คุณค่าของการสวดมนต์ ที่มีต่อพุทธศาสนิกชนในสังคมไทย : กรณีศึกษา
พุทธศาสนิกชน วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ กรุงเทพมหานคร
ผู้วิจัย : นายกীরติ กมลประเทืองกร
ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธรศาสนา)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

: พระศรีสิทธิมนิ,ดร. ป.ช.ธ,M,A,Ph.D.(Linguistics)
: พระมหานุกุลเลิศ ฐมุตสุลี ป.ช. ๘,พช.บ.,พช.ม.(ธรรมนิเทศ)
: พลตรี ดร.วีระ วงศ์สรรค์ B.SC., B.A., M.A., Ed.D. (Research)

วันสำเร็จการศึกษา : ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๕๑

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความหมายและความสำคัญของการสวดมนต์ใน
คัมภีร์พระพุทธรศาสนา เพื่อศึกษาคุณค่าของการสวดมนต์และผลสัมฤทธิ์ของการสวดมนต์ที่มี
อิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของพุทธศาสนิกชนวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ กรุงเทพมหานคร

การดำเนินการวิจัย ได้ใช้วิธีวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive research) โดยใช้แบบสอบถาม
เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มประชากรที่เป็นพุทธศาสนิกชนที่มาสวดมนต์ที่วัด
มหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ จำนวน ๑๕๑ คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าความถี่ ร้อยละ
ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

๑) ความหมายของการสวดมนต์ หรือ การสาธยายธรรม ก็คือ การสาธยายพระพุทธรพจน์
เพื่อทรงจำให้ขึ้นใจด้วยตนเอง และเพื่อเผยแพร่พระธรรมคำสอนแก่ชนทั้งหลาย ส่วนความสำคัญ
ของการสวดมนต์ คือสวดธรรมเพื่อรักษาพระศาสนา และสวดพระปริตรเพื่อคุ้มครองป้องกัน
อันตรายนั่นเอง

๒) คุณค่าของการสวดมนต์ ที่มีต่อพุทธศาสนิกชนในสังคมไทย ที่วัดมหาธาตุยุวราช
รังสฤษฎิ์ คือ มีคุณค่าของการสวดมนต์ โดยรวมอยู่ในระดับดีมาก โดยเฉพาะชาย มีคุณค่าของการสวด
มนต์อยู่ในระดับดี แต่เพศหญิง มีคุณค่าของการสวดมนต์อยู่ในระดับดีมาก ส่วนข้อเปรียบเทียบ
โดยรวม ระหว่างชายและหญิงที่มาสวดมนต์ มีคุณค่าของการสวดมนต์ ที่ไม่แตกต่างกัน

๓) ผลสัมฤทธิ์ของการสวดมนต์ ที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของพุทธศาสนิกชนในสังคมไทย ที่วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ คือ มีผลสัมฤทธิ์ของการสวดมนต์ โดยรวมเพศชายและเพศหญิงมีระดับการสวดมนต์อยู่ในเกณฑ์ดีเหมือนกัน ส่วนข้อเปรียบเทียบโดยรวมระหว่างชายและหญิงที่มาสวดมนต์ มีผลสัมฤทธิ์ของการสวดมนต์ ที่ไม่แตกต่างกัน

อนึ่ง การสวดมนต์มีจุดประสงค์ที่หลากหลาย และมีอิทธิพลที่สำคัญอย่างยิ่งต่อชีวิตของพุทธศาสนิกชนผู้มีวิถีชีวิตแบบเรียบง่าย และพิธีกรรมการสวดมนต์ถือว่าการชำระพระพุทธรูปให้มันคงถาวรได้ทางหนึ่ง เพราะว่าการสวดมนต์ เป็นการพรรณนาพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า หลังจากการสวดมนต์จะมีอนุภาพทำให้เกิดความปลอดภัยจากอันตรายทั้งปวงได้อย่างแน่นอน

Thesis Title : Values of the Chanting toward Buddhists in Contemporary Thai Societies
: A Case Study of the Buddhists at Wat Mahādhātu, Bangkok

Researcher : Mr. Keerati Kamolprathuangkorn

Degree : Master of Arts (Buddhist Studies)

Thesis Supervisory Committee ;

: Dr. Phra Srisithimuni.; Pali 9, M.A., Ph.D. (Linguistics)

: Phramaha Boonlert Dhammadassi Pali 8, B.A., M.A. (Dhamma communication)

: Gen. Dr. Weera WongSan; B.Sc. , B.A. , M.A. , Ed.D. (Research)

Date of Graduation : 28 July 2008

Abstract

The objectives of this thesis were to study the meaning and importance of the chanting in Buddhist Scriptures and to study the values and the achievements of chanting influencing the lifestyle of the Buddhists of Wat Mahādhātu, Bangkok.

The research process is a descriptive one by using questionnaire as a tool for collecting data from the samples of 151 Buddhists who chant the mantras at Wat Mahādhātu. The data were analyzed by means of frequency, percentage, the average, and standard deviation.

The research findings can be summarized as follows:

(1) The meaning of chanting the mantras is the description of the Buddha's words in order to keep them in one's mind and spread the Dhamma, the Buddha's teachings to the people. Regarding the importance of chanting the mantras, it is to chant the Dhamma to preserve Buddhism and to protect the people from all kinds of dangers.

(2) The values of chanting the mantras towards the Buddhists in Thai societies at Wat Mahādhātu were, as a whole, rated to be good. While the males rated good and the females rated very good for all the items. In general, comparison between the males and the females who come for chanting the mantras, the values of chanting the mantras were not different.

(3) The achievements of chanting the mantras influencing the lifestyle of the Buddhists at Wat Mahādhātu, on the whole, were at the good level. When comparing the achievements, it was found that both the males and the females were not significantly different in their achievements.

The chanting of the mantras is of various purposes which were great important to the lifestyle of the people and the activities of chanting the mantras were regarded as one of the ways of maintaining Buddhism, because the chanting of mantras is the description of the Buddhist teachings which will be able to keep the people free from all the dangers.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นผลงานชิ้นแรกที่มีความสำคัญที่สุดของผู้วิจัย เป็นความภาคภูมิใจอย่างมาก ตลอดระยะเวลาที่ได้เข้ารับการศึกษาลัทธิพุทธศาสนาในมหาวิทาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทำให้มีความรู้ว่างานวิชาการทางพระพุทธศาสนาเปิดกว้างให้ผู้ที่ต้องการศึกษาได้ศึกษาอย่างอิสระและสามารถพัฒนาความรู้ความเข้าใจงานวิชาการทางพระพุทธศาสนาเป็นอย่างดี

งานวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี เพราะได้รับการอนุเคราะห์ช่วยเหลือจาก พระศรีสิทธิมนี, ดร. คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ พระมหานูญเลิศ ธรรมทสุลี อาจารย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัย กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ พลตรี ดร.วิระ วงศ์สรรค์ อาจารย์พิเศษบัณฑิตวิทยาลัย ประจำวิชาระเบียบวิธีวิจัย ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ที่ได้ให้ความดูแลเอาใจใส่ให้คำแนะนำชี้แนวทาง ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นอย่างดีมาโดยตลอด

ขอกราบขอบพระคุณพระอาจารย์ทุกรูป และคณาจารย์ทุกท่าน ของมหาวิทาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่ท่านได้เมตตาให้คำปรึกษาข้อมูลเกี่ยวกับพระไตรปิฎกในการเขียนวิทยานิพนธ์ ขอกราบขอบพระคุณพระเดชพระคุณพระราชสิทธิมนี วิ. ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์, เจ้าคณะเขตพญาไท และ พระสงฆ์ทุกรูปของวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ ที่ได้เมตตาแนะนำการค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับการสวดมนต์ ท่านดร.ประมุข สารพันธ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านงานวิจัย ที่ท่านได้เมตตาตรวจสอบเอกสารในการวิจัย ขอกราบขอบพระคุณพุทธศาสนิกชนที่มาสวดมนต์และปฏิบัติธรรมที่วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ ที่ได้ให้ความร่วมมือในการดำเนินงานวิจัยเป็นอย่างดีและขอบพระคุณทุกท่านที่มีความเกี่ยวข้องกับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้หากมิได้เอื้อนวม

ขอขอบคุณคณาจารย์ เจ้าหน้าที่บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในการให้โอกาสเข้ามาศึกษาวิชาการทางพระพุทธศาสนา ตลอดจนถึงกัลยาณมิตรเพื่อนร่วมสาขาวิชาพระพุทธศาสนาของคฤหัสถ์ รุ่นที่ ๑๘ ที่เอื้อเพื่อข้อมูลสำหรับนำมาประกอบในการวิจัยเป็นอย่างดี

ด้วยอนิสงส์ของการเพียรพยายามศึกษาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขออุทิศให้บิดามารดา ครูบาอาจารย์และศิษย์ทั้งหลายที่เป็นกำลังใจให้แก่ผู้วิจัยตลอดมา และขอตั้งจิตอธิษฐานส่งความปรารถนาดีต่อผู้ที่ได้ศึกษาวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ให้บังเกิดความรู้ความเข้าใจและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและสังคมต่อไป

กิริติ กมลประเทืองกร

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	น
สารบัญตาราง	ช
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ณ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๓
๑.๓ สมมติฐานของการวิจัย	๔
๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย	๔
๑.๕ คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	๔
๑.๖ ทบทวนเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๕
๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๖
บทที่ ๒ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการสวดมนต์	
๒.๑ นิยามและความหมาย	๗
๒.๒ ความเป็นมา	๒๐
๒.๓ ความสำคัญของการสวดมนต์	๒๗
๒.๔ องค์ประกอบในการสวดมนต์	๓๓
๒.๕ เนื้อหาของบทสวดมนต์	๔๗
๒.๖ จุดมุ่งหมายในการสวดมนต์	๕๖
๒.๗ ระเบียบการสวดมนต์ (พุทธศาสนิกชนของวัดมหาธาตุฯ)	๑๐๐

บทที่ ๓	วิธีการดำเนินการวิจัย	
๓.๑	การสุ่มกลุ่มตัวอย่าง	๑๐๓
๓.๒	การออกแบบเครื่องมือและการสร้างเครื่องมือในการวิจัย	๑๐๓
๓.๓	จัดเก็บข้อมูล	๑๐๔
๓.๔	วิเคราะห์ข้อมูล	๑๐๔
บทที่ ๔	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล คุณค่าของการสวดมนต์ที่มีต่อพุทธศาสนิกชนวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ กรุงเทพมหานคร	
ตอนที่ ๑	สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	๑๐๗
ตอนที่ ๒	คุณค่าของการสวดมนต์	๑๐๘
ตอนที่ ๓	ผลสัมฤทธิ์ของการสวดมนต์	๑๑๗
ตอนที่ ๔	ความคิดเห็นและเสนอแนะ	๑๒๕
บทที่ ๕	สรุปและการอภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ	
๕.๑	สรุปผลการวิจัย	๑๒๖
๕.๒	การอภิปรายผลการวิจัย	๑๓๒
๕.๓	ข้อเสนอแนะ	๑๓๒
บรรณานุกรม		๑๓๔
ภาคผนวก		๑๓๗
ก.	หนังสือขออนุญาตแจกแบบสอบถาม	๑๓๘
ข.	แบบสอบถาม	๑๓๘
ค.	ระเบียบวิธีสวดมนต์	๑๔๕
ประวัติผู้วิจัย		๑๖๘

สารบัญญัตินี้

ตาราง	หน้า
ตารางที่ ๑ แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตาม เพศ,อายุ, สถานภาพ,ระดับการศึกษา,อาชีพ,จำนวนเข้ามาสวดมนต์ และแหล่งที่ได้ รับข้อมูลข่าวสาร	๑๐๗
ตารางที่ ๒ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคุณค่าของการสวดมนต์ ที่มีต่อ พุทธศาสนิกชน วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ โดยรวม	๑๐๙
ตารางที่ ๓ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคุณค่าของการสวดมนต์ ที่มีต่อ พุทธศาสนิกชน วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ โดยเพศชาย	๑๑๑
ตารางที่ ๔ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคุณค่าของการสวดมนต์ ที่มีต่อ พุทธศาสนิกชน วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ โดยเพศหญิง	๑๑๓
ตารางที่ ๕ เปรียบเทียบคุณค่าของการสวดมนต์ ที่มีต่อ พุทธศาสนิกชน วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ ระหว่างเพศชายกับเพศหญิง	๑๑๕
ตารางที่ ๖ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับผลสัมฤทธิ์ของการสวดมนต์ ที่มีอิทธิพลต่อพุทธศาสนิกชน วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ โดยรวม	๑๑๗
ตารางที่ ๗ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับผลสัมฤทธิ์ของการสวดมนต์ ที่มีอิทธิพลต่อพุทธศาสนิกชน วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ โดยเพศชาย	๑๑๙
ตารางที่ ๘ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับผลสัมฤทธิ์ของการสวดมนต์ ที่มีอิทธิพลต่อพุทธศาสนิกชน วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ โดย เพศหญิง	๑๒๑
ตารางที่ ๙ เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของการสวดมนต์ ที่มีอิทธิพลต่อพุทธศาสนิกชน วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ ระหว่างเพศชายกับเพศหญิง	๑๒๓

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

ก. คำย่อเกี่ยวกับคัมภีร์พระไตรปิฎก

อักษรย่อในวิทยานิพนธ์นี้ ใช้อ้างอิงจากพระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๕ โดยได้กล่าวถึงแหล่งที่มา / เล่ม / ชื่อ / และหน้า ตามลำดับ เช่น วิ.จ. (บาลี) ๗/๒๘๗-๒๘๘/๗๒-๗๓. หมายถึง วินยปิฎก จุฬวรรคบาลี (ภาษาบาลี) เล่ม ๗ ชื่อที่ ๒๘๗ ถึง ๒๘๘ หน้าที่ ๗๒ ถึง ๗๓. ส่วน ที.ปา.(ไทย) ๑๑/๓๒๒/๓๑๓. หมายถึง สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฎิกวรรค (ภาษาไทย) เล่ม ๑๑ ชื่อที่ ๓๒๒ หน้าที่ ๓๑๓

พระวินัยปิฎก

วิ.ม. (บาลี)	=	วินยปิฎก มหาคคฺปาติ	(ภาษาบาลี)
วิ.ม. (ไทย)	=	วินยปิฎก มหาวรรค	(ภาษาไทย)
วิ.จ. (บาลี)	=	วินยปิฎก จุฬคคฺปาติ	(ภาษาบาลี)
วิ.จ. (ไทย)	=	วินยปิฎก จุฬวรรค	(ภาษาไทย)

พระสุตตันตปิฎก

ที.สี. (บาลี)	=	สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย สีลขุขฺนฺชวคคฺปาติ	(ภาษาบาลี)
ที.สี. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค	(ภาษาไทย)
ที.ม. (บาลี)	=	สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย มหาคคฺปาติ	(ภาษาบาลี)
ที.ม. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย มหาวรรค	(ภาษาไทย)
ม.ม. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มัชฌิมป็นณาสก	(ภาษาไทย)
ม.อ. (บาลี)	=	สุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย อุปริปณณาสกปาติ	(ภาษาบาลี)
ม.อ. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย อุปริปณณาสกปาติ	(ภาษาไทย)
สํ.ส. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย สคาถวรรค	(ภาษาไทย)
สํ.นิ. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย นิทานวรรค	(ภาษาไทย)
สํ.สพ. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย สพายยตฺนวรรค	(ภาษาไทย)
สํ.ม. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย มหาวรรค	(ภาษาไทย)
อง.เอกก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย เอกกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.จตุกก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย จตุกกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.สตุกก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย สัตตกนิบาต	(ภาษาไทย)

ขุ.ข. (ไทย)	=	สุดตันตปิฎก ขุททกนิกาย ขุททกปาฐะ	(ภาษาไทย)
ขุ.ธ. (ไทย)	=	สุดตันตปิฎก ขุททกนิกาย ธรรมบท	(ภาษาไทย)
ขุ.อุ. (บาลี)	=	สุดตันตปิฎก ขุททกนิกาย อุทานปาลี	(ภาษาบาลี)
ขุ.อุ. (ไทย)	=	สุดตันตปิฎก ขุททกนิกาย อุทาน	(ภาษาไทย)
ขุ.ชา.เอกก. (บาลี)	=	สุดตันตปิฎก ขุททกนิกาย เอกกนิปาต ชาคกปาลี	(ภาษาบาลี)
ขุ.ชา.เอกก. (ไทย)	=	สุดตันตปิฎก ขุททกนิกาย เอกกนิบาตชาคก	(ภาษาไทย)
ขุ.อป. (ไทย)	=	สุดตันตปิฎก ขุททกนิกาย อปทาน	(ภาษาไทย)

พระอภิธรรมปิฎก

อภิ.ธา. (ไทย)	=	อภิธรรมปิฎก ธาตุกถา	(ภาษาไทย)
อภิ.ย. (ไทย)	=	อภิธรรมปิฎก ยมก	(ภาษาไทย)

ปกรณ์วิเสส

มิลินท. (ไทย)	=	มิลินทปัญหปกรณ	(ภาษาไทย)
---------------	---	----------------	-----------

ข. คำย่อเกี่ยวกับคัมภีร์อรรถกถา

อักษรย่อจากวิทยานิพนธ์นี้ ใช้อ้างอิงจากคัมภีร์อรรถกถาฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เช่น ที.สี.อ.(บาลี) ๑/๒๗๖/๒๔๐. หมายถึง ทีฆนิกาย สุมงกุลวิลาสินี สีลขุททกคฤคอปุสสุกถา ภาษาบาลี เล่ม ๑ ข้อ ๒๗๖ หน้า ๒๔๐ และอ้างอิงจากคัมภีร์อรรถกถาฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย เช่น ขุ.ธ.อ. (ไทย) ๑/๒/๒/๘๘. หมายถึงพระสูตรและอรรถกถาแปล ขุททกนิกาย ธรรมบท เล่มที่ ๑ ภาคที่ ๒ ตอนที่ ๒ หน้า ๘๘ ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย ๒๕๒๕ ดังนี้

อรรถกถาพระวินัยปิฎก

วิ.ภิกขุณี.อ.(ไทย)	=	วินัยปิฎก สมันตปาสาทิกา ภิกขุณีวิภังค์อรรถกถา	(ภาษาไทย)
วิ.ม.อ. (บาลี)	=	วินัยปิฎก สมันตปาสาทิกา มหาวคคอปุสสุกถา	(ภาษาบาลี)
วิ.ม.อ. (ไทย)	=	วินัยปิฎก สมันตปาสาทิกา มหาวรรคคอรรรถกถา	(ภาษาไทย)
วิ.จ.อ. (ไทย)	=	วินัยปิฎก สมันตปาสาทิกาจูฬวรรคคอรรรถกถา	(ภาษาไทย)
วิ.นิจุฉย. (บาลี)	=	วินยวินิจุฉย	(ภาษาบาลี)
วิ.สงคห.(บาลี)	=	วินยสังคหอรรถกถา	(ภาษาบาลี)

อรรถกถาพระสูตรต้นปีฎก

ที.ม.อ. (บาลี)	=	ทีฆนิกาย สุมังคลวิลาสินี มหาวคฺคอกุฎฐกถา	(ภาษาบาลี)
ที.ม.อ. (ไทย)	=	ทีฆนิกาย สุมังคลวิลาสินี มหาวรรคอรรรถกถา	(ภาษาไทย)
สํ.ส.อ. (ไทย)	=	สังยุตตนิกาย สारัตถปกาสินี สคาถวรรคอรรรถกถา	(ภาษาไทย)
อง.จตุกก.อ. (ไทย)	=	อังคฺตตรนิกาย มโนรตปุรณี จตุกกนินบาตอรรรถกถา	(ภาษาไทย)
ขุ.ธ.อ. (บาลี)	=	ขุทฺทกนิกาย ฐมฺมปทอกุฎฐกถา	(ภาษาบาลี)
ขุ.เปต.อ. (บาลี)	=	ขุทฺทกนิกาย ปรมคฺถโชติกา เปตวตฺตอกุฎฐกถา	(ภาษาบาลี)
ขุ.เปต.อ. (ไทย)	=	ขุทฺทกนิกาย ปรมคฺถโชติกา เปตวตฺตอรรรถกถา	(ภาษาไทย)

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ศาสนาทุกศาสนามีการสวดมนต์หรือคาถาประกอบพิธีกรรม ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งที่มีมาตั้งแต่ครั้งบรรพกาล^๑ แม้แต่ในศาสนาพราหมณ์ก็ได้นิยมสวดกันมาดั่งที่เรียกกันว่า สาธยายมนต์ ร่ายมนต์ เพื่อความทรงจำพระเวทบ้าง เพื่อเป็นสิริมงคลบ้าง ในทางพระพุทธศาสนาก็มีการสวดสาธยายเช่นเดียวกัน ในขั้นต้นเพียงสวดสาธยายเพื่อความทรงจำพระพุทธรวณะเท่านั้น เมื่อชาวบ้านได้ยืมพระสงฆ์สวดสาธยายก็พากันอนุโมทนาและได้ถือกันว่า การได้ยืมพระสงฆ์สวดสาธยายเช่นนั้นเป็นสิริมงคล ในสมัยนั้นยังไม่มีคัมภีร์ที่จะได้จดจารึก ต้องท่องจำทรงกันด้วยวาจา จำหลักคำสอนที่เรียกว่ามุขปาฐะ คือการท่องจำให้ขึ้นใจจนติดปาก^๒ เมื่อมีเหตุการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้น พระสงฆ์ก็ใช้สวดสาธยายพระพุทธรวณะนั้นตามสมควรแก่เหตุการณ์

เกี่ยวกับการสวดมนต์นี้มีเรื่องเล่าในวรรณคดีบาลีว่า เมื่อคราวเมืองเวสาลีเกิดโรคระบาดทำให้คนและสัตว์ตายไปเป็นจำนวนมาก พระอานนท์ได้ไปยังที่นั่นแล้วสวดรัตนสูตรโรคนั้นก็ระงับไป^๓ นอกจากนี้เมื่อครั้งพระผู้มีพระภาคทรงประชวรก็โปรดให้พระจุนทเถระสวดโพชฌงค์ปริตรถวาย^๔ และต่อมาภิกษุทั้งหลายไปบำเพ็ญสมณธรรมในป่า ถูกพวกอมนุษย์รบกวนกลับมาเฝ้ากราบทูลพระผู้มีพระภาค พระองค์โปรดให้สวดกรรมนิยเมตตสูตรแล้วอยู่ต่อไป ภัยเหล่านั้นก็ไม่มี^๕

^๑ ชวน เพชรแก้ว, การศึกษาวรรณคดีไทย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์, ๒๕๒๐), หน้า ๙๐-๙๑.

^๒ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๑๕๘.

^๓ คุรยละเอียดใน จุ.จุ.(ไทย) ๒๕/๑-๑๘/๕-๑๔.

^๔ คุรยละเอียดใน ส.ม.(ไทย)๑๕/๑๕๗/๑๓๐-๑๓๑.

^๕ คุรยละเอียดใน จุ.จุ.(ไทย) ๒๕/๑-๑๐/๒๐-๒๒.

ครั้งเมื่อมาถึงสมัยที่ได้จดจารึกพระพุทธวจนะนั้น ๆ ไว้เป็นหลักฐานแล้วกฤตบุตรที่จะบอกกล่าวจำทรงอย่างแต่ก่อนก็น้อยลง ๆ จำทรงได้แล้วก็บอกกัน ต่อ ๆ ไป เป็นไปในทำนองว่าบอกให้ท่องไปวันละเล็กละน้อยตามกำลังปัญญาทรงจำของผู้นั้น เมื่อได้รับบอกไปแล้ว ต้องไปท่องจนกว่าจะขึ้นปาก ที่ท่องได้ไว้แล้ว ต้องคอยสวดสาธยายไว้อีกเพื่อกันหลงลืม ด้วยเหตุที่ถือกันว่าเป็นสิริมงคลและสามารถที่จะป้องกันอันตรายได้นั้น จึงพากันนิยมการสวดสาธยายเป็นไปทั้งทางวัดและทางบ้าน ภิกษุสามเณรและอุบาสกอุบาสิกาได้สวดเป็นประจำ เช่น ทำวัตรไหว้พระเป็นต้น ในบางสมัยเมื่อปรารถนาคืออย่างใดอย่างหนึ่งก็อาราธนาพระสงฆ์สวดเพื่อสิริมงคลบ้าง เพื่อเจริญความตั้งเวรบ้าง เมื่อมีความนิยมการสวดมนต์มากขึ้น ต่อมาก็เลยนิยมเป็นพิธีทั้งในพระราชพิธีและพิธีของประชาชนทั่วไป^๖ ทำวัตรสวดมนต์เช้า-เย็น มีลักษณะสืบเนื่องจากประเพณีการรักษาพระศาสนาตั้งแต่สมัยที่พระพุทธเจ้าปรินิพพานพระองค์ได้มอบธรรมวินัย หรือซึ่งอยู่ในรูปของพระไตรปิฎกภาษาบาลีในปัจจุบัน ให้เป็นศาสดาแทนพระองค์ จึงเป็นหน้าที่ของพระสงฆ์สาวกจะต้องศึกษาเล่าเรียน ท่องบ่นสวด หรือสาธยายพระพุทธพจน์เหล่านั้นแล้วนำมาตั้งสอนสืบต่อกัน

เมื่อเวลาผ่านไปพระพุทธศาสนาก็ได้มีวิวัฒนาการ และเผยแผ่ไปยังนานาประเทศตามกาลสมัย แต่วัฒนธรรมด้านการสวดมนต์เป็นธรรมเนียมนั้น ก็ได้มีการสืบทอดเรื่อยมาควบคู่ไปกับการชำระรักษาคำสอนของพระพุทธองค์ได้โดยการสืบทอดกัน และการสวดเพื่อท่องจำหลักคำสอนที่เรียกว่า มุขปาฐะ คือการท่องจำให้ขึ้นใจจนติดปาก ในเชิงมุขปาฐะและบางส่วนก็ได้กลายมาเป็นบทสวดที่มุ่งจะก่อให้เกิดอานุภาพ ดังจะเห็นได้จากผลงานของพระอรธกถาจารย์(ลังกา) ในยุคหลังที่ได้บันทึกเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับบทสวดมนต์ที่พระสงฆ์ อุบาสก-อุบาสิกา ในสมัยนั้นนิยม สวดสาธยายบทสวดที่เรียกว่า พระปริตร เมื่อสมัยพระพุทธศาสนาเข้าไปสู่ลังกา ได้มีความพยายามโดยเฉพาะจากฝ่ายคฤหัสถ์ที่อาราธนาพระสงฆ์ให้สวดมนต์ เพื่ออวยชัยให้พรโดยเลือกเฉพาะบทสวดที่เป็นการให้ศีล ให้พร เพิ่มสวัสดิมงคลแก่ผู้ฟัง จึงเกิดประเพณีการสวดพระปริตรขึ้นในลังกาสมัยโบราณ

ในฐานะที่พุทธศาสนาเป็นศูนย์รวมด้านจิตใจของคนไทย สมควรอย่างยิ่งที่คนไทยผู้นับถือพระพุทธศาสนาจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสวดมนต์เป็นขั้นพื้นฐาน เพราะชีวิต

^๖ พระญาณวโรดม (สนธิ์ กิจจกาโร), เอกเทศสวดมนต์, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหา มกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๑.

ในปัจจุบัน ถือว่าเป็นวิถีชีวิตของชาวพุทธส่วนหนึ่ง พุทธศาสนิกชนควรปฏิบัติโดยการสวดมนต์ ได้ถูกต้องจึงจะถือว่า เป็นชาวพุทธอย่างแท้จริง และการสวดมนต์ก็คือคำศักดิ์สิทธิ์ ที่พระสงฆ์ คัดเลือก มาจากไตรปิฎกซึ่งเป็นพุทธพจน์จึงเรียกว่าพุทธมนต์ คือ คำศักดิ์สิทธิ์ของพระพุทธเจ้าที่ พระสงฆ์สาวกของพระองค์มีสมาธิจิตอันแน่วแน่สวดพร้อม ๆ กันเพื่อให้สัมฤทธิ์ตาม ความหมายแห่งถ้อยคำพุทธพจน์ที่นำมาสวดนั้นความมุ่งหมายของการสวดพระปริตรเป็นคำที่ อุบาสกอุบาสิกาในประเทศไทยปัจจุบัน โดยเฉพาะที่วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ ซึ่งเป็นวัดพระ อารามหลวง ได้รับพระบรมราชูปถัมภ์เป็นพิเศษ เคยได้รับสถาปนาให้เป็นที่ประทับของสมเด็จพระ สังฆราชถึง ๓ รัชกาล (รัชกาลที่ ๑-๒-๓) ดังมีพระดำเนียงสมเด็จพระเจ้า เป็นหลักฐานอยู่ตราบเท่า ปัจจุบันนี้ ได้มีการอาราธนาพระสงฆ์ให้สวดพระปริตร ซึ่งเป็นมงคลเพื่อป้องกันความวิบัติ เพื่อให้ สมบัติทั้งปวง เพื่อขจัดทุกข์ภัยโรคทั้งปวง ก็ได้มาสวดมนต์กันทุกวันพระและทุกวันอาทิตย์อยู่เป็น ประจำอย่างเคร่งครัด และในการสวดมนต์แต่ละครั้งนั้นจะมีพระสงฆ์วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ มาร่วมสวดด้วยทุกครั้ง หรือไม่ก็จัดพระสงฆ์ซึ่งเป็นพระดำดีบรองลงมา ให้มาแทนในการ ประกอบพิธีในการนำสวดมนต์ทุกครั้งไปในแต่ละครั้ง นอกจากนี้จะมีวันหยุดพิเศษในวันสำคัญต่าง ๆ ทางวัดก็จะจัดสวดมนต์ของในวันสำคัญวันนั้น ๆ ด้วย เพื่อเป็นสิ่งที่ดีและเป็นวันที่ดีแห่งวันมงคล นั้น ๆ ต่อไป

ด้วยเหตุที่การสวดมนต์มีความสำคัญอย่างน้อยก็เป็นการสาธยายคำสอนของ พระพุทธเจ้า เพื่อความเข้าใจและนำมาปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ในชีวิตอย่างมีคุณค่า และด้วยเหตุที่ ทัศนคติต่อการสวดมนต์ของชาวพุทธในสังคมได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมจนเป็นเหตุให้ คลาดเคลื่อนจากวัตถุประสงค์เดิมในสมัยพุทธกาล ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาความหมายและ ความสำคัญของการสวดมนต์ในพระพุทธศาสนาและเพื่อศึกษาคุณค่าของการสวดมนต์ และเพื่อ ศึกษาผลสัมฤทธิ์ของการสวดมนต์ที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของพุทธศาสนิกชนวัดมหาธาตุ ยุวราชรังสฤษฎิ์ ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ต่อการศึกษาและวิจัยในเชิงลึกต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาความหมายและความสำคัญของการสวดมนต์ในคัมภีร์

พระพุทธศาสนา

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาคุณค่าของการสวดมนต์ที่มีต่อพุทธศาสนิกชนวัดมหาธาตุยุวราช รังสฤษฎิ์

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ของการสวดมนต์ที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของ
พุทธศาสนิกชนในวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์

๑.๓ สมมติฐานของการวิจัย

๑.๓.๑ ชายและหญิงที่มาสวดมนต์ที่วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ มีคุณค่าเกี่ยวกับ
ความรู้ความเข้าใจและความเชื่อต่อการสวดมนต์ แตกต่างกัน

๑.๓.๒ ชายและหญิงที่มาสวดมนต์ที่วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์มีผลสัมฤทธิ์ต่อการ
สวดมนต์ แตกต่างกัน

๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย

๑.๔.๑ จะศึกษาค้นคว้าเอกสารการสวดมนต์ ในคัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา

๑.๔.๒ ประชากรศึกษา จะสอบถามและสัมภาษณ์ พุทธศาสนิกชนอุบาสกอุบาสิกาและ
คฤหัสถ์ผู้มาสวดมนต์ที่วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ ระหว่างเดือนตุลาคม พ.ศ.๒๕๕๕ ถึงเดือน
เมษายน ๒๕๕๐

๑.๕ คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

๑.๕.๑ คุณค่า หมายถึง สิ่งที่มีมนุษย์ยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ดีงาม ซึ่งคุณค่านั้นแบ่งออกเป็น
๒ ระดับ คือ

๑) คุณค่าภายนอก หมายถึง สิ่งที่ยอมรับว่าเป็นสาระภายนอก

๒) คุณค่าภายใน หมายถึง คุณค่าที่เกิดจากการยอมรับว่ามีข้อเท็จจริงอยู่ใน
วัตถุนั้น ๆ

ในที่นี้ผู้วิจัยหมายถึง ความรู้ความเข้าใจ หรือความรู้สึก ความคิด และความเชื่อที่มีต่อ
การสวดมนต์ของพุทธศาสนิกชนในวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์

๑.๕.๒ พุทธคุณ หมายถึง อานุภาพของพระพุทธเจ้าที่เกิดจากการสวดมนต์บทธา
หนึ่งที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธเจ้า

๑.๕.๓ การสวดมนต์ หมายถึง การท่องบ่นสาธยายบทสวดมนต์ในทางพระพุทธ-
ศาสนา

๑.๕.๔ ผลสัมฤทธิ์ หมายถึง ผลลัพธ์หรืออิทธิพลที่เกิดจากการสวดมนต์และมีผลต่อ
การดำเนินชีวิต

๑.๕.๔ อิทธิพล หมายถึง สิ่งทีก่อให้เกิดอำนาจบังคับกับอีกสิ่งหนึ่งไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อม

๑.๕.๕ บทสวด หมายถึง คาถาหรือบทร้อยกรองภาษาบาลีที่พระภิกษุ สามเณรและประชาชนทั่วไปใช้สวดหรือท่องบ่นสาธยายกันตามความเชื่อทางพระพุทธศาสนา

๑.๕.๖ วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ หมายถึง วัดพระอารามหลวง ชั้นเอกพิเศษ ซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่ระหว่าง ท้องสนามหลวง มหาวิทยาลัยศิลปากร และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ทำพระจันทร์ แวงพระบรมมหาราชวัง กรุงเทพมหานคร

๑.๖ ทบทวนเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พระมหาชลธิช จันทร์หอม ได้ทำวิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์พิธีสวดมนต์ในพระพุทธศาสนาเถรวาทศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อของนักศึกษาปริญญาโท มหาวิทยาลัยมหิดล โดยมีเนื้อหาบางส่วนที่ให้รายละเอียดเกี่ยวกับกำเนิดและพัฒนาการรูปแบบของการสวดมนต์ในสมัยพุทธกาลและในสมัยปัจจุบัน^๓ ซึ่งถือว่างานวิจัยชิ้นนี้มีความเกี่ยวข้องกับหัวข้อวิจัยที่กำลังดำเนินการอยู่นี้เป็นอย่างมาก

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ได้ทรงนิพนธ์ไว้ในผลงานเรื่อง ประชุมพระนิพนธ์เกี่ยวกับตำนานทางพระพุทธศาสนา : ตำนานพระปริตรซึ่งมีเรื่องที่เกี่ยวข้องกับบทสวดต่าง ๆ ที่พระสงฆ์สวดกันในงานบุญตามประเพณี เช่น บทสวด เจ็ดตำนาน สิบสองตำนาน ทั้งให้แง่คิดเชิงวรรณกรรมและวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาในสังคมไทยซึ่งถือเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยด้าน ประเพณีทางพระพุทธศาสนาโดยทรงอธิบายถึงวิธีการทำบุญเลี้ยงพระ ซึ่งจะต้องมีบทสวดถวายพระและบทสวดต่าง ๆ รวมด้วย^๔ ผู้วิจัยเห็นว่างานพระราชนิพนธ์นี้มีเนื้อหา ที่มีประโยชน์ต่องานวิจัยโดยเฉพาะในแง่ของระเบียบวิธีการต่าง ๆ

^๓ พระมหาชลธิช จันทร์หอม, “การศึกษาวิเคราะห์พิธีสวดมนต์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท : ศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อของนักศึกษาปริญญาโท มหาวิทยาลัยมหิดล”, วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๓), หน้า ๔๕.

^๔ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, ตำนานพระปริตร, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๔๓), หน้า ๒.

พระธรรมโกศาจารย์ (ชอบ อนุจารี) ได้เขียน ตำนานสวดมนต์ ซึ่งเป็นหนังสือที่มีคุณค่าสมควรแก่การศึกษาและเผยแพร่อย่างยิ่งเล่มหนึ่ง ที่กล่าวถึงตำนานสวดมนต์ ที่เป็นมนต์ของพระพุทธเจ้าและสาวก^๕ ในเนื้อหาหนังสือเล่มนี้ได้มีความหมายสาระที่ควรแก่การศึกษาถึงงานวิจัยครั้งนี้อย่างมากเช่นกัน ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญจึงนำมาประกอบในการทำวิจัยในครั้งนี้ด้วย

พระเทพโสภณ (ประยูร ฐมฺมจิตฺโต) ได้เขียนเรื่องเกี่ยวกับอานุภาพของพระปริตร การสวดพระปริตรในความเข้าใจของคนทั่วไปเกี่ยวกับการสวดมนต์ดังที่ปรากฏในหนังสือสวดมนต์ฉบับหลวง และได้อธิบายถึงการจารึกในพระไตรปิฎกเป็นลายลักษณ์อักษร^๖ ด้านรายละเอียดนั้นได้มีความเกี่ยวข้องกับงานวิจัยครั้งนี้อย่างมาก

ธนิต อยู่โพธิ์^๗ ได้อธิบายไว้ในผลงานเรื่องตำนานพระปริตรถึงความเป็นมาของการสวดพระปริตรในทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะบทสวดสิบสองตำนานซึ่งมีปรากฏในพระไตรปิฎกพร้อมทั้งอธิบายความเป็นมาโดยละเอียด แม้แง่คิดของพระอรหันตเถรจารย์ในยุคหลัง^๘ ผลงานชิ้นนี้ให้ข้อมูลคือ ด้านรายละเอียดเกี่ยวกับพระปริตร ข้อมูลในแง่ความเป็นมาของพระปริตรนั้นว่ามีความเกี่ยวข้องกับบทวิจัยที่ผู้วิจัยต้องการศึกษาอยู่พอดี

๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๗.๑ ทำให้ทราบถึงความหมายและความสำคัญของการสวดมนต์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

๑.๗.๒ ทำให้ทราบถึงคุณค่าของการสวดมนต์ของพุทธศาสนิกชน วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์

^๕ พระธรรมโกศาจารย์(ชอบ อนุจารี), ตำนานการสวดมนต์, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมสารบรรณทหารเรือ, ๒๕๑๖), หน้า ๑.

^๖ พระเทพโสภณ (ประยูร ฐมฺมจิตฺโต), อานุภาพพระปริตร, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า ๒.

^๗ ธนิต อยู่โพธิ์, อานุภาพพระปริตร, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗), หน้า ๑๒.

๑.๘.๓ ทำให้ทราบผลสัมฤทธิ์ของการสวดมนต์ที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของ
พุทธศาสนิกชนวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์

บทที่ ๒

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการสวดมนต์

๒.๑ นิยามและความหมาย

คำว่า สวดมนต์ แยกออกเป็น ๒ คำ คือ “สวด กับ มนต์” คำว่า “สวด” ได้แก่ การท่องบ่น หรือสาธยายคำสอนทางพระพุทธศาสนา มีวัตถุประสงค์ ๒ ประการ คือ (๑) สวดธรรมเพื่อรักษาพระศาสนา (๒) สวดพระปริตร เพื่อคุ้มครองป้องกันอันตราย^๑ โดยเป็นวิธีการที่พระภิกษุทั้งหลายสวดเองบ้าง ผู้อื่นสวดให้ฟังบ้าง ซึ่งวิธีการทั้งสองมีประวัติความเป็นมาดังนี้

(๑) การสวดธรรมเพื่อรักษาพระศาสนา เริ่มจากการสวดพระปาติโมกข์ เพื่อสอบถามพระบัญญัติของภิกษุทั้งหลายในวันอุโบสถ หลังจากนั้น การสวดจะเป็นไปในลักษณะแสดงธรรม สอนธรรม และการท่องจำพระสูตร ที่พระสาวกทั้งหลายปฏิบัติกันต่อ ๆ มา ซึ่งวิธีการสวดเหล่านี้จะส่งผลให้ผู้ปฏิบัติเกิดสมาธิ ดังปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎก ที่ฆนิกาย ปาฎิกวรรคว่า “เมื่อภิกษุทั้งหลาย แสดงธรรม...สอนธรรม...สาธยายธรรมตามที่ได้ฟังได้เรียนมาแก่ผู้อื่นโดยพิสดารแล้ว เธอย่อมรู้ทั่วถึงอรรถ รู้ทั่วถึงธรรม เมื่อรู้ทั่วแล้ว ย่อมเกิดปราโมทย์ เมื่อปราโมทย์ ย่อมเกิดปีติ เมื่อปีติ กายย่อมสงบ เมื่อกายสงบ ย่อมได้เสวยสุข เมื่อมีสุข จิตย่อมตั้งมั่น”^๒

ดังนั้น อาจจะสามารถกล่าวได้ว่า คำว่า “สวด” หมายถึง แสดง สอน และสาธยาย ธรรมคือพระพุทธพจน์ เพื่อทรงจำให้ขึ้นใจด้วยตนเอง และเพื่อเผยแผ่คำสอนแก่ชนทั้งหลาย ดังปรากฏหลักฐานการสวดธรรมของพระสาวกในพระวินัยปิฎกว่า พระโสณุกฎิกันณะเถระ สวดอัญฐกวรรคให้พระพุทธเจ้าฟัง ด้วยทำนองสรภัญญะ พระพุทธเจ้าทรงยกย่องว่าเป็นผู้เลิศในการสวดธรรมด้วยเสียงที่ไพเราะ^๓ และในพระสุตตันตปิฎกว่า นันทมารดาอุบาสิกาสวดปารายณสูตรทำนองสรภัญญะ จนท้าวเวสสุวรรณหาราชเลื่อมใส^๔

^๑ สมเด็จพระญาณสังวรญาณมุนี (ทูลกระหม่อมพรหม) แห่งวัดบวรนิเวศราชวรวิหาร, *ตำนานพระปริตร*, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์รุ่งเรือง, ๒๕๑๔) หน้า ๒๐๗.

^๒ ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๒๒/๓๑๓.

^๓ วิ.ม. (ไทย) ๕/๒๕๘/๓๖.

^๔ อัง.สตุตคก.(ไทย) ๒๓/๕๓/๕๒-๕๓.

อนึ่ง การสวดธรรม เป็นการแสดง สอน สาธยายเพื่อท่องจำพระธรรมคำสอน เช่น เมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพานแล้ว พระภิกษุสงฆ์ทั้งหลายมีพระมหากัสสปะเป็นประธาน ได้ทำการสังคายนาพระธรรมวินัยเป็นครั้งแรก ซึ่งการสังคายนานั้นหมายถึงการสวดพร้อม ๆ กัน เพื่อตรวจสอบพระธรรมวินัยให้ลงกันสมกัน จนได้มีการจัดหมวดหมู่พระไตรปิฎกไว้ให้สวดเพื่อจำได้ง่าย และให้พระภิกษุสงฆ์ทรงจำพระธรรมวินัยโดยวิธีการท่องจำ หรือเล่าสืบต่อกันมาด้วยวิธีที่เรียกว่า “มุขปาฐะ” ดังข้อความว่า

“ภิกษุทั้งหลายในอดีต มีปัญญามาก ได้นำพระบาลี
คือพระไตรปิฎกและอรรถกถาอธิบายพระไตรปิฎกต่อกันมา ด้วยมุขปาฐะ”^๕

จะเห็นได้ว่า การศึกษาเล่าเรียนพระพุทธพจน์ในครั้งพุทธกาลนั้น ใช้วิธีเรียนแบบบอกปากต่อปากแล้วท่องจำสวดสาธยายต่อ ๆ กันมาเรียกว่า มุขปาฐะ วิธีเล่าเรียนพระพุทธพจน์ที่เรียกว่ามุขปาฐะนี้ พระสาวกใช้มาตั้งแต่สมัยพระพุทธองค์ยังทรงพระชนม์อยู่ โดยแบ่งกันท่องเป็นคณะตามความถนัดของแต่ละบุคคล เบื้องต้นพระอุบาลีเถระทำหน้าที่ทรงจำพระวินัย พระอานนท์เถระทรงจำพระสูตร และพระสารีบุตรเถระทรงจำพระอภิธรรม ภิกษุผู้ถนัดพระวินัยก็เรียนพระวินัยจากพระอุบาลีเถระ ผู้ถนัดพระสูตรก็เรียนพระสูตรต่อจากพระอานนท์เถระ ผู้ถนัดพระอภิธรรมก็เรียนพระอภิธรรมต่อจากพระสารีบุตรเถระ แล้วก็ร่วมกันสวดสาธยายเป็นคณะ เพื่อสะดวกต่อการสวดสาธยายพระพุทธพจน์ เช่น พระทัฬหฬลบุตรเมื่อจัดที่พักให้พระต่างถิ่นซึ่งเดินทางมาฟังธรรมจากพระพุทธเจ้า ก็จัดให้พักอยู่เป็นคณะตามความถนัดในการทรงจำพระพุทธพจน์ การสืบต่อพระพุทธพจน์ด้วยวิธีท่องจำยังปรากฏว่า ครั้งหนึ่งพระโสณกุฎติเดินทางจากชนบทห่างไกลมาเฝ้าพระพุทธองค์ทรงรับสั่งให้พระเถระพักอยู่ในพระคันธกุฎีเดียวกับพระองค์ พอดกติกจึงให้ท่านสวดพระสูตรให้สดับ พระเถระสวดพระสูตรให้พระพุทธองค์สดับถึง ๑๖ สูตรก็พอดีสว่าง และเมื่อพระพุทธองค์ประจวบก็ได้ให้ พระมหาจุนทะสวดโพชฌงคสูตรให้สดับ จนหายจากอาการประชวร

นอกจากนั้น ในพระวินัยปิฎกยังระบุว่า ในอวาสที่มีภิกษุจำพรรษาอยู่มาก รูปจะต้องให้มีภิกษุสวดปาฏิโมกข์ได้หนึ่งรูปเป็นอย่างน้อย หากไม่มีจะต้องขวนขวายส่งไปเรียนยังสำนักที่มีผู้สวดได้ หากไม่ทำเช่นนั้นก็จะปรับอาบัติแก่เจ้าอาวาสเพราะโทษที่ไม่ใส่ใจจะมีผู้ทรงจำพระปาฏิโมกข์ แสดงให้เห็นว่าสมัยพุทธกาลนั้นได้มีการนำพระพุทธพจน์มาท่องบ่นสาธยายกันอย่างกว้างขวางอยู่แล้ว

^๕ มหาวิส. (ไทย) ๓๓/๑๐๒.

ในสมันตปาสาทิกา คัมภีร์อรรถกถาอธิบายพระวินัยปิฎกได้แสดงลำดับพระเถระที่สืบต่อพระวินัยตั้งแต่พระวินัยปิฎกได้แสดงลำดับพระเถระที่สืบต่อพระวินัยตั้งแต่พระอุบาลีเถระจนถึงสังคายนาครั้งที่ ๓ สมัยพระเจ้าอโศกมหาราช มีลำดับพระเถระ ๕ ท่านดังนี้

๑. พระอุบาลีเถระ ทรงจำไว้เฉพาะพระพักต์พระพุทธเจ้า
๒. พระทาสกะ ทรงจำต่อจากพระอุบาลีเถระ
๓. พระโสณกะ ทรงจำต่อจากพระทาสกะ
๔. พระสิคควะ ทรงจำต่อจากพระโสณกะ
๕. พระโมคคัลลีบุตรติสสะ ทรงจำต่อจากพระสิคควะ

นอกจากนั้น เมื่อพระพุทธองค์ยังทรงพระชนม์อยู่ พระสารีบุตรเถระได้มีการริเริ่มจัดหมวดหมู่พระพุทธรูปไว้เป็นแบบอย่างแล้ว เพื่อสะดวกแก่การทรงจำ จนเกิดพระสูตรฯ หนึ่งชื่อสังคีตสูตร แปลว่า พระสูตรว่าด้วยการสังคายนา หรือพระสูตรว่าด้วยการจัดระเบียบ คำสอนนั่นเอง ภายหลังจากพระพุทธองค์ปรินิพพานได้ ๓ เดือน ได้มีการจัดระเบียบแบบแผนการทรงจำคำสอนใหม่อย่างเป็นระบบ เรียกว่าการสังคายนา โดยพระอรหันต์ ๕๐๐ รูป มีพระมหากัสสปเถระเป็นประธาน และได้มีมติจะรักษาพระพุทธรูปที่จัดระเบียบไว้แล้วด้วยวิธีมุขปาฐะ หรือวิธีท่องจำ ภายหลังจากพระพุทธองค์ปรินิพพานประมาณ ๔๕๐ ปี จึงได้มีการบันทึกพระพุทธรูปเป็นตัวหนังสือที่ลังกาทวีปสาเหตุมาจากบ้านเมืองมีความผันผวนอันเกิดจากสภาวะสงครามจึงยากแก่การทรงจำพระพุทธรูป^๖ ร่องรอยการทรงจำพระพุทธรูปด้วยวิธีมุขปาฐะที่พระสงฆ์สาวกใช้มาตั้งแต่พระพุทธองค์ยังทรงพระชนม์อยู่นั้น ปรากฏให้เห็นในปัจจุบัน เช่น การสวดพระปาฏิโมกข์ทุก ๑๕ วัน เพื่อทบทวนสิกขาบท ๒๒๗ ข้อของพระภิกษุ การเจริญพระพุทธรูปมนต์ในโอกาสต่างๆ และการทำวัตรสวดมนต์ของพุทธบริษัท

(๒) การสวดพระปริตร ในครั้งพุทธกาล คงเป็นแต่บิณฑกรรมหรือรำบ่นภาวนาเฉพาะตัวเพื่อความคุ้มครองป้องกันตนเอง ดังปรากฏในพระสูตรต้นตปิฎก อังคุตตรนิกายว่า เมื่อภิกษุรูปหนึ่งถูกงูกัดมรณภาพ จึงมีพุทธานุญาตให้แผ่เมตตา ไปยังพญางูทั้ง ๔ ตระกูล เพื่อเป็นการคุ้มครองป้องกันตนเอง^๗ ปรากฏในพระสูตรต้นตปิฎก ชาดกว่า นกยูงทองคำทำพระปริตร

^๖ พระมหาเทอด ญาณวชิโร(วงศ์ชะอุ่ม), พุทธานุภาพ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เพลส แอนด์ ดีไซน์ จำกัด, ๒๕๔๕), หน้า ๒๐๗.

^๗ อ.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๖๗/๑๑๐-๑๑๒.

คุ้มครองตนเอง โดยใช้คำว่า ร่ายวิชา หรือร่ายวิทยามนต์^๔ หรือในอรรถกถา ได้กล่าวถึงวิธีสวดพระปริตรว่า เป็นการกล่าวบริกรรม^๕ ดังนั้น การสวดพระปริตรจึงเป็นไปในลักษณะการกล่าวบริกรรมพรำปนและการกล่าวธรรมดังกล่าว

มนต์ คือ การศึกษาพิธีสวดมนต์ สามารถสืบประวัติย้อนหลังแต่เดิมมา มีปรากฏในวรรณคดีบาลีของพระพุทธศาสนา เช่น คัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถาและฎีกา โดยมองย้อนไปจนถึงช่วงยุคพุทธศตวรรษต้น ๆ ตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ ๓ มา สามารถกล่าวได้ว่า เบื้องต้นได้รับการอุปถัมภ์อุดหนุนจากราชวงศ์แห่งประเทศศรีลังกา ในรัชสมัยของพระเจ้าปراجกรมพหุ ที่ทรงอนุญาตให้มีการก่อสร้างหอสวดมนต์อันใหญ่โตมั่นคงแข็งแรงสำหรับประกอบพิธี^๖ จนมาถึงในพุทธศตวรรษที่ ๑๒ ซึ่งเป็นช่วงที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาการของพิธีกรรมนี้ ที่ค่อย ๆ แพร่กระจายไปยังหลาย ๆ ประเทศ จนกระทั่งมาสู่ประเทศไทย ได้ผสมผสานกับลักษณะต่าง ๆ จากขนบธรรมเนียมของชาวบ้านบ้าง จากข้อปฏิบัติทางพิธีกรรมฝ่ายพราหมณ์บ้าง มาเป็นพิธีสวดมนต์ที่ปฏิบัติกันในประเทศ^๗ จากจุดเริ่มต้นนี้ สืบค้นได้จากคัมภีร์อรรถกถาต่าง ๆ ช่วงพุทธศตวรรษที่ ๕ ทำให้เห็นพิธีสวดมนต์ที่มีการพัฒนาอันซับซ้อนขึ้น ในรูปแบบพิธีกรรมและความนิยมที่เพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน จนสามารถซึมซับเข้าสู่ทุกระดับของสังคม ทั้งในประเทศที่เคยถูกยึดครองจากต่างชาติ ที่พยายามปฏิบัติการล้มล้างวัฒนธรรมของสังคมเดิม ทั้งในสังคมที่กำลังถูกรุมเร้าจากสังคมตะวันตกต่อการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมประเพณีซึ่งยังคงดำเนินมาตลอด เท่าที่ผ่านมามีเห็นว่าพิธีสวดมนต์ทางพระพุทธศาสนาอันนี้ยังคงดำรงอยู่ได้ด้วยความเข้มแข็งตลอดมา

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงประสงค์ที่จะอธิบายความหมายของมนต์ในภาคประวัติศาสตร์ตั้งแต่พุทธกาลจนถึงประเทศไทยปัจจุบัน เพื่อให้เห็นกำเนิดและพัฒนาการของพิธีสวดมนต์ของพระพุทธศาสนา ที่กลายเป็นกระแสของวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีที่สำคัญยิ่งในประเทศไทย

^๔ พุ.ชา. (บาลี) ๒๗/๑๗/๒๖.

^๕ ที.ม.อ. (บาลี) ๓/๒๘๒/๑๖๑.

^๖ มหาวังส. (ไทย) ๓๓/๑๑๓.

^๗ ธรรมทาส พานิช, ไทยศรีวิชัยแพร่พุทธศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อรุณวิทยา, ๒๕๔๑), หน้า ๔๘-๕๐.

ความหมายของคำว่า “มนต์”

คำว่า “มนต์” มาจากภาษาบาลีว่า มนต ภาษาสันสกฤตว่า มนตร เป็นคำศักดิ์สิทธิ์ที่ต้องอาศัยการสวดหรือปริกรรมพรา่บ่น จึงจำทำให้เกิดฤทธาานุภาพ มีความหมายดังนี้ คือ

มนต์ ว่าโดยพยัญชนะมีความหมาย ๓ ประการ คือ

(๑) หมายถึง ปัญญา มีคำวิเคราะห์ศัพท์ ดังนี้

- มนติ ชานาติ มนฺตา แปลความว่า ปัญญาที่รู้ ชื่อว่า มนต์^{๑๒}

- มนติ เอตยาติ มนฺโต แปลความว่า ปัญญาเครื่องรู้ ชื่อว่า มนต์^{๑๓}

(๒) หมายถึง พระเวท มีคำวิเคราะห์ศัพท์ ดังนี้

- ดิก เวเท มฺนาติ ชานาติ ษมฺม อเนนาติ มนฺโต แปลความว่า วิชาที่ช่วยให้รู้ข้อปฏิบัติ หมวด ๓ ในคัมภีร์เวท ชื่อว่า มนต์^{๑๔}

(๓) หมายถึง อำนาจ มีคำวิเคราะห์ศัพท์ ดังนี้

- มนฺตา วุจฺจติ ปญฺญา, สฺยา เอตสฺมี วิชฺชติ ตาย นิปฺพาเตตฺตพฺพตฺตาคิ มนฺโต แปลความว่า ปัญญา ท่านเรียกว่า มนต์, มนต์นั้นมีอยู่ เพราะเป็นอำนาจที่ช่วยให้ทำอะไรสำเร็จได้ เพราะฉะนั้น จึงเรียกว่า มนต์^{๑๕}

จากข้อความข้างต้นนี้พอสรุปได้ว่า มนต์ หมายถึง ปัญญา หรือวิชาที่ช่วยให้รู้ข้อปฏิบัติ หรือว่า อำนาจที่ช่วยทำอะไรให้สำเร็จได้

คำว่า “มนต์” ว่าโดยอรรถ มีความหมาย ๓ ประการ คือ

(๑) พจนานุกรมสันสกฤต-อังกฤษ ฉบับของ Williams M. Monier ได้ให้ความหมายไว้ว่า “คำพูดอันศักดิ์สิทธิ์ การสวดหรือบทเพลงแห่งการสวดพระเวท หรือ รูปแบบที่เกี่ยวกับการบูชาซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของพระเวทที่บรรจบทสวดมนต์ไว้ คือ ถุคเวท ยชฺรเวท และสามเวท”^{๑๖}

^{๑๒} อภิธาน.(ไทย) ๑๕๓/๒๐๕.

^{๑๓} อภิธาน.(ไทย) ๓๕๒/๔๔๕.

^{๑๔} อภิธาน.(ไทย) ๑๐๘/๑๖๐.

^{๑๕} อภิธาน.(ไทย) ๓๕๑/๔๔๕.

^{๑๖} Williams, A Dictionary English and Sanskrit, (NewDelhi : Motilal Banarsidass, 1995),

(๒) พจนานุกรมสันสกฤต – อังกฤษ ฉบับของ Vaman Shivram Apte ได้ให้ความหมายไว้ว่า “บทเพลงสวดพระเวท หรือการสวดมนต์อันศักดิ์สิทธิ์,ถ้าเกี่ยวกับกลอน ฉันท์ กาพย์ และมู่งที่จะสาธยายด้วยเสียงอันดัง เรียกว่า ฤคเวท, ถ้าเป็นคำร้อยแก้วและพูดอยู่ในลำคอ ด้วยเสียงที่ต่ำ เรียกว่า ยจุรเวท, ถ้าเกี่ยวกับกลอนหรือกาพย์เป็นลักษณะของการสวดมนต์ล้วน ๆ เรียกว่า “สามเวท”^{๑๗}

(๓) พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ให้ความหมายไว้ว่า “มนต์ คือคำศักดิ์สิทธิ์ คำสำหรับสวด คำสำหรับเสกเป่า”^{๑๘}

นักวิชาการ ได้ให้ความหมายของคำว่า มนต์ มีดังนี้

(๑) พระภทนต์ใจพิยกัสสปลเถระ ชาวสิงหล ให้ความหมายว่า “คำว่า มนต์ ใช้ในคัมภีร์ พระเวทมี อาถรรพเวท เป็นต้น และในคัมภีร์พระเวทนั้น มนต์ที่สวดเพื่อทำร้ายคนอื่น ชื่อว่า อาถรรพมนต์(มนต์สำหรับหมอผี) มนต์ที่เขาฝังหลาวลึ้มที่ทำด้วยไม้แก่นไว้ในดิน เพื่อฆ่าศัตรู ชื่อว่า จีลนมนต์ (มนต์สำหรับชด) ”^{๑๙}

(๒) พระธรรมปิฎก ได้ให้ความหมายไว้ในพจนานุกรมฉบับประมวลศัพท์ว่า “คำที่ เชื่อถือว่าศักดิ์สิทธิ์,คำสำหรับสวด,คำสำหรับเสกเป่า(มักใช้กับศาสนาพราหมณ์) ”^{๒๐}

(๓) หลวงวิจิตรวาทการ ได้ให้ความหมายไว้ว่า “มนต์ หมายถึงมนต์คาถาของ พระพุทธศาสนา ที่เรียกว่า “พุทธมนต์” ข้อความหรือวิธีการใช้นั้น เป็นไปในทางที่ดีงาม ในทางที่จะให้เกิดความเมตตาอารี มิมีไตรจิตซึ่งกันและกัน ไม่ประทุษร้ายเบียดเบียนกัน เป็นไปเพื่อสันติสุขของมนุษย์และสัตว์ทั้งหลายทั้งหน้า”^{๒๑}

(๔) อุทัย หิรัญโต กล่าวว่า มนต์ร์คาถา คือระบบความเชื่อที่ว่าด้วยการใช้อำนาจลึกลับ คลบ้นดาลให้เกิดความเป็นไปต่าง ๆ แก่บุคคล องค์ประกอบของมนต์คาถามีอยู่ ๓ ประการคือ

^{๑๗} Apte, **The Practionary Sanskrit-English Dictionary**,(NewDelhi :MotilalBanarsidass,1995), P. 564.

^{๑๘} ราชบัณฑิตยสถาน, **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน**, (กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๒๕),หน้า ๖๒๘.

^{๑๙} วิมคติวินทนี, (บาลี) ๒/๑๐๒.

^{๒๐} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์**,(กรุงเทพมหานคร : มหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๒๑๑.

^{๒๑} พลตรีหลวงวิจิตรวาทการ, **มหัสจรรย์ทางจิต**, (กรุงเทพมหานคร : เสริมวิทย์บรรณาการ, ๒๕๐๓), หน้า ๖๕.

๑. คาถาอาคม (spell) คือข้อความอันศักดิ์สิทธิ์ซึ่งประพันธ์ขึ้นสำหรับบริกรรมหรือสวดขับ เพื่อบังคับหรืออ่อนวอนให้เกิดอำนาจลึกลับ

๒. พิธี (ritual) การใช้มนต์คาถาจะต้องมีพิธีรีตอง เช่น อ่าน เสกเป่าสวด และประพรมน้ำเป็นต้น

๓. เงื่อนไขของผู้ปฏิบัติ (condition of the performer) ผลจากการใช้มนต์คาถาจะเป็นอย่างไรขึ้นอยู่กับผู้ปฏิบัติด้วย เช่นผู้ปฏิบัติจะต้องทำด้วยความ ระมัดระวังหรือต้องละเว้นบางอย่าง หากฝ่าฝืนอาจทำให้การใช้มนต์คาถาไม่บังเกิดผลก็ได้^{๒๒}

(๕) พระเทพโสภณ ได้ให้ความหมายของคำว่า มนต์ หมายถึงคำที่ศักดิ์สิทธิ์ คำเหล่านี้พระสงฆ์คัดลอกมาจากพระไตรปิฎกซึ่งเป็นพุทธพจน์จึงเรียกว่าพุทธมนต์คือคำศักดิ์สิทธิ์ของพระองค์มีสมาธิจิตอันแน่วแน่วสวดพร้อม ๆ กันเพื่อให้สัมฤทธิ์ตามความหมายแห่งถ้อยคำพุทธพจน์ที่นำมาสวดนั้น ความมุ่งหมายของการสวดพระปริตรหรือปริตานั้นเป็นดังที่อุบาสกอุบาสิกาในประเทศไทยปัจจุบันอาราธนาพระสงฆ์ให้สวดพระปริตรด้วยคำว่า

“วิปตติปฏิพาหาย สัพพสมุปตติสิทธิยา

สัพพทุกขภยโรควินาสาย ปริตต์ พุฏฺธ มงคฺล

xonimantphrakunhaithanglay sudsaphritrchingpenmngkl

เพื่อกันความวิบัติ เพื่อกันสมบัติทั้งปวง เพื่อกันทุกข-ภย-โรค ทั้งปวงเถิด”

ดังนั้น วัตถุประสงค์หลักของการสวดพระปริตร จึงมี ๓ ประการ คือ ประการที่ ๑ เพื่อกันภยวิบัติทั้งหลาย ประการที่ ๒ เพื่อความสำเร็จแห่งสมบัติทั้งปวง ประการที่ ๓ เพื่อกำจัดทุกข-ภยและโรคทั้งปวง รวมความว่าวัตถุประสงค์ในการอาราธนาให้พระสงฆ์สวดพระปริตรก็คือเพื่อกัน รักษาและกำจัด นั่นคือ ป้องกันไม่ให้ภยวิบัติที่ยังไม่เกิดไม่ให้เกิดขึ้น กำจัดสิ่งไม่ดีที่เกิดขึ้นแล้วไม่ว่าจะเป็นทุกข-โศก-โรครกภัยให้หนีราศไป และกล่าวในทางบวกก็เพื่อให้ได้สิ่งที่ปรารถนาทั้งปวง ถ้าได้มาแล้วก็รักษาไว้ให้ได้ เมื่อกำหนดวัตถุประสงค์ในการสวดพระปริตรเป็น ๓ ประการ ดังนี้ พระสงฆ์จึงได้เลือกพระพุทธมนต์จากพระไตรปิฎกที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับวัตถุประสงค์มาสวดมนต์ พระสงฆ์ในสังการะยะแรกอาจจะเลือกบทสวดมนต์ตามใจชอบของแต่ละ

^{๒๒} อุทัย หิริญโต, สารานุกรมศัพท์สังคมวิทยา-มานุษยวิทยา, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๖), หน้า ๑๓๓.

ละครูป แต่เมื่อเป็นงานพิธีหลวงพระเจ้าแผ่นดินลังกาจึงได้กำหนดให้พระสงฆ์เลือกบทสวดมนต์ที่จะเป็นแบบในพิธีหลวง จึงได้เกิดราชปริตร^{๒๓}

เนื้อความดังกล่าวมา สามารถอธิบายได้ว่า คำว่า “มนต์” มีความหมายตามบริบทของศาสนา กล่าวคือ มนต์ในศาสนาพราหมณ์ ว่าด้วยการแสดงความรู้เกี่ยวกับวิธีการสวดและจุดมุ่งหมายของการสวด รวมทั้งการแสดงพลังอำนาจ ความศักดิ์สิทธิ์ที่เกิดขึ้นจากการทำพิธีการสวดในคัมภีร์เวททั้ง ๔ เล่ม จึงมีคำเรียกมนต์ในศาสนาพราหมณ์ว่า เวทมนต์ มนต์ในพระพุทธศาสนา ว่าด้วยการแสดงมรรควิธีที่จะให้เกิดความเมตตาอารีมีไมตรีจิตซึ่งกันและกัน ไม่ประทุษร้ายเบียดเบียนกัน เป็นไปเพื่อสันติสุขของมนุษย์และสัตว์ทั้งหลาย ซึ่งเป็นคำสอนของพระพุทธเจ้า จึงเรียกว่าพุทธมนต์ อิกบทบาทหนึ่งของมนต์ในพระพุทธศาสนา เป็นไปเพื่อการปกป้องคุ้มครอง รักษาให้ปราศจากทุกข์ ภัยอันตรายและโรคภัยไข้เจ็บทั้งหลาย จึงเรียกว่า พระปริตร

ต่อไปนี้ ผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงคำว่า “มนต์” ในความหมายดังต่อไปนี้

๑. มนต์ในความหมายว่า พุทธมนต์
๒. มนต์ในความหมายว่า พระปริตร

๑. มนต์ในความหมายว่า พุทธมนต์

คัมภีร์พระพุทธศาสนา ให้ความหมายของพุทธมนต์ ว่าเป็นพระพุทธพจน์คือคำสอนของพระพุทธเจ้าที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎก เป็นเครื่องทำให้เกิดปัญญาแก่ตนเอง แล้วสามารถนำมาประพฤติปฏิบัติให้เป็นที่เพื่อความดับทุกข์ของตนเองและมวลมนุษย์ได้ เรียกว่า “พุทธมนต์” ดังในคัมภีร์สมันตปาสาทิกา อรรถกถาวินัย^{๒๔} บันทึกไว้ว่า “มีมาณพคนหนึ่ง อดออ้างว่าตนเองเป็นผู้เรียนจบไตรเพทหมดแล้ว เจอใครก็ถามถึงมนต์ของเขาเพื่อต้องการจะยกคนข่ม ครั้งหนึ่งได้ถามพระสิดควเถระ พระเถระจึงยกพระพุทธพจน์ในจิตตยมกมากล่าวว่า

ยสฺส จิตฺตํ อุปฺปชฺชติ น นีรุชฺชติ ตสฺส จิตฺตํ นีรุชฺชติ
นปฺปชฺชติ ยสฺส วา ปน จิตฺตํ นีรุชฺชติ นปฺปชฺชติ ตสฺส จิตฺตํ
อุปฺปชฺชติ น นีรุชฺชติ

“จิตของผู้ใด กำลังเกิด ไม่ใช่กำลังดับ, จิตของผู้นั้น
ก็จักดับ ไม่ใช่จักเกิดไซ้ใหม่, ก็หรือว่า จิตของผู้ใด จักดับไม่

^{๒๓} พระเทพโศภณ (ประยูร ธรรมจิตโต), **อานุภาพพระปริตร**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า ๓-๕.

^{๒๔} วิ.อ.(บาลี) ๑/๓๖.

ไซ้จักเกิด, จิตของผู้นั้น ก็กำลังเกิดไม่ใช่จะดับไซ้ใหม่”^{๒๕}

เมื่อมานพได้ฟังเกิดความประหลาดใจ จึงถามพระเถระว่าเป็นมนต์อะไร ฝ่ายพระเถระจึงได้ตอบมานพนั้นไปว่า นี้ชื่อว่า “พุทธมนต์” ทำให้มานพเกิดความเลื่อมใสจึงขอเรียนมนต์ในสำนักพระเถระ ในที่สุดก็ได้บวชเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา”

จึงกล่าวได้ว่า มนต์ที่ไม่ประกอบด้วยเมตตาไม่ใช่มนต์ทางพระพุทธศาสนา ถ้าเป็นมนต์ในพระพุทธศาสนาต้องประกอบด้วยเมตตาและเป็นไปเพื่อเกิดปัญญาดับทุกข์

คำสอนของพระพุทธศาสนา มีการกล่าวถึงมนต์ของศาสนาอื่นว่าเป็นดิรัจฉานวิชา คือ วิชาที่ขวางต่อการบรรลุธรรม ไม่มีประโยชน์ ไม่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา เป็นวิชาที่เบียดเบียนผู้อื่นด้วยพิธีอาถรรพณ์ วิชาร้ายมนต์เสกตะปูฝังดินฆ่าคนหรือเสกเข้าท้อง วิชาร้ายมนต์ทำผู้อื่นให้อยู่ในอำนาจหรือให้เป็นบ้า วิชาร้ายมนต์ทำผู้อื่นให้เนื้อเลือดเหือดแห้ง และวิชาปล่อยสัตว์มีพิษ^{๒๖} ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นวิชาที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ในทางธรรมเลย ดังในสมันตปาสาทิกา อรรถกถาพระวินัยปิฎกได้บันทึกไว้ว่า “การร้ายมนต์เพื่อฆ่าคน เป็นความพยามยามที่เกิดจาก(ดิรัจฉาน) วิชาอย่างเช่น เมื่อพระนครถูกศัตรูรุกราน สงครามมาประชิด หมอฝีย่อมผูกร้ายมนต์เพื่อให้ศัตรูหมู่มิตรเกิดความฉุนเฉียว เป็นอันตราย เกิดโรค ให้เป็นง่อย ให้จุกเสียดแน่น และให้หนีไปในที่สุด”^{๒๗} ลักษณะของมนต์ที่จัดว่าเป็นดิรัจฉานวิชานี้ ไม่ประกอบด้วยเมตตากุณาประกอบไปด้วยความโหดร้ายทารุณ ความพยาบาทอาฆาตเค้น ให้เกิดความเสียหายแก่ฝ่ายตรงกันข้าม ดังนั้น พระพุทธศาสนาจึงจัดว่าเป็นดิรัจฉานวิชา คือวิชาที่ต่ำช้า มิได้เป็นไปเพื่อทำจิตใจของคนเราสูงขึ้นจนถึงขั้นเป็นโลกุตตรจิตได้ พระพุทธเจ้าจึงตรัสห้ามมิให้ภิกษุและภิกษุณีประพฤติปฏิบัติทั้งในการเรียนและการสอนเกี่ยวกับมนต์นี้ โดยพระองค์ทรงบัญญัติไว้ในปาจิตติยสิกขาบทที่ ๕-๑๐ ของภิกษุณีว่า “นางภิกษุณีฉัพพัคคีย์ เรียนและสอนดิรัจฉานวิชา มีผู้ติเตียนพระผู้มีพระภาคจึงทรงบัญญัติสิกขาบท ปรับอาบัติปาจิตติย แก่นางภิกษุณีผู้เรียนและสอนดิรัจฉานวิชา”^{๒๘} และในพระวินัยปิฎก จุลวรรค ขุททกวัตตฤกษ์นธกะได้กล่าวอีกว่า “พวกภิกษุฉัพพัคคีย์เรียนและสอนดิรัจฉานวิชา พระผู้มีพระภาคจึงรับสั่งไม่ให้ภิกษุทั้งหลายเรียนและสอนดิรัจฉานวิชารูปใดฝ่าฝืนไปเรียนและสอนดิรัจฉานวิชา ถูกปรับอาบัติทุกกฏ”^{๒๙}

^{๒๕} อภิ.ยมก.(ไทย) ๓๕/๑/๑.

^{๒๖} วิ.อ. (ไทย) ๒/๑๐๑๕/๕๑๑.

^{๒๗} วิ.อ. (ไทย) ๑/๑๓๒/๔๗๘.

^{๒๘} วิ.ภิกษุณี. (ไทย) ๓/๑๐๑๓-๑๐๑๔/๒๕๕-๒๖๐.

^{๒๙} วิ.จ. (ไทย) ๓/๒๘๓-๒๘๘/๗๒-๗๓.

๒. มนต์ในความหมายว่า พระปริตร

จากจุดเริ่มต้นที่สวดเพื่อรักษาพระพุทธรูปในพระไตรปิฎก ได้เปลี่ยนมาเป็นการสวดเพื่อป้องกันภัยอันตราย ซึ่งตรงกับภาษาบาลี “ปริตต” ได้ค่อย ๆ พัฒนาการขึ้นตามวรรณกรรมทางศาสนาและอรรถกถาฎีกา ซึ่งหมายถึงได้รวมเอาการปฏิบัติทางพิธีกรรมเข้ามาด้วยเป็นคุณลักษณะทางพิธีสวดมนต์ที่พัฒนาขึ้นอย่างต่อเนื่อง ดังที่พระอัครวงศาจารย์ ได้วิเคราะห์ศัพท์ว่า “ปริตต” ในคัมภีร์สัททนีติปกรณ์ (ชาตุมมาลา) ว่า

มหาเดชวณุตตาย สมनुโต สตุตตานํ ภยํ อุปุททวํ
อุปสกุคณจ ตายติ รกขตติติ ปริตตํ. ที่เรียกว่า “ปริตต”
เพราะมีวิเคราะห์ว่า สิ่งที่ป้องกันรักษา ความกลัว
อันตรายและอุปสรรคของสัตว์ทั้งหลายโดยรอบ เพราะความ
มีเดชานุภาพมาก^{๑๑}

พิธีสวดมนต์นี้ จึงหมายถึง อำนาจดั่งมีคำวิเคราะห์ที่กล่าวไว้ข้างต้นว่า เป็นอำนาจที่ช่วยให้ทำอะไรสำเร็จได้ เพราะมนต์มีอำนาจหรืออานุภาพที่เกิดจากพระรัตนตรัย ความเมตตาและความสัจย์ดังกล่าว กล่าวคือ การสวดมนต์นี้เป็นการสวดเพื่อเป็นเครื่องคุ้มครอง ป้องกันอันตรายภายนอก เป็นต้นว่า โจร ยักษ์ สัตว์เดรัจฉาน ป้องกันอันตรายภายในคือโรคร้ายไข้เจ็บ^{๑๒} จึงมีชื่อเรียกว่า “พระปริตร” และเป็นการกล่าวถึงคุณของพระรัตนตรัยและการเจริญเมตตาภาวนา ผู้หมั่นสาธยายจึงได้รับผลานิสงส์ เป็นต้นว่า ประสบความสวัสดิ ความเจริญรุ่งเรืองได้รับชัยชนะ แคล้วคลาดจากอุปสรรคอันตราย มีสุขภาพดี มีอายุยืน ดังที่พระพุทธเจ้าปฐมุตตระตรัสสอนท่านพระสุกุตติว่า “บรรดาภาวนาทั้งหลาย เธอจงเจริญ พุทธา นุสสติภาวนาที่ขอดเยี่ยม ครั้นเจริญพุทธา นุสสตินี้แล้ว จักทำใจให้บริสุทธิ์ได้”^{๑๓} และพระพุทธเจ้าตรัสอีกว่า “อมนุษย์ที่ต้องการจะทำร้ายผู้เจริญเมตตา ย่อมประสพภัยพิบัติเอง เหมือนคนใช้มือจับหอกคม จะได้รับอันตรายจากหอกนั้น”^{๑๔}

ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาพิธีสวดมนต์ที่สามารถคุ้มครองป้องกันภัยอันตราย ตามความเชื่อของพุทธศาสนิกชนในปัจจุบัน แต่ในการสวดมนต์นั้นซึ่งเป็นการสวดมนต์ที่นำพระพุทธรูปมา

^{๑๑} พระอัครวงศาจารย์, สัททนีติปกรณ์ (ชาตุมมาลา), (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ภูมิพลโลกิกขุ, ๒๕๒๓), หน้า ๓๐๑.

^{๑๒} พระคันธสาราภิกวงศ์, พระปริตรธรรม, (ลำปาง : จิตวัฒนาการพิมพ์, ๒๕๔๑), หน้า ๗.

^{๑๓} ขุ.อป.(ไทย) ๓๒/๓๖/๑๒๗.

^{๑๔} ส.น. (ลาลี) ๑๖/๒๒๗/๒๕๑.

จากพระไตรปิฎก ก็แสดงให้เห็นว่า นอกจากจะมุ่งสวดเพื่อคุ้มครองป้องกันแล้วยังเป็นการรักษาพระศาสนาด้วย ดังนั้นคำว่า พิธีสวดมนต์ จึงสรุปลงในความหมาย ๓ ประการ คือ

- (๑) พระสูตร คือ พระพุทธรูปหรือคำสอนของพระพุทธเจ้าการสวดพระสูตรหรือคำสอนนี้ให้เกิดความอบอุ่นป้องกันภัยอันตรายด้วยอำนาจสัจจาของพระพุทธเจ้า
- (๒) พุทธมนต์ ปรากฏในคัมภีร์ชื่อว่าจตุภาณวารบาลีรวบรวมเอาพระสูตรเข้าด้วยกัน
- (๓) พิธีกรรม ซึ่งพระสูตรที่ได้รวบรวมไว้นี้จะถูกนำมาสวดในงานพิธีต่าง ๆ เรียกว่า สวดพระปริตร

สรุปได้ว่า การสวดมนต์นี้ นอกจากจะเป็นสวดเพื่อจัดอันตรายออกเสีย และทำความคุ้มครองให้มั่นคงแล้ว สันติภาพและความอยู่ดีกินดี ก็ยังเป็นวัตถุประสงค์หลักอยู่เหมือนเดิม ในที่สุดแล้วพิธีสวดมนต์นี้สามารถเรียกได้ว่า เป็นพิธีกรรมเพื่อส่งเสริมจริยธรรมและให้แคล้วคลาดป้องกันอันตรายทั้งปวง ส่วนลักษณะพิธีสวดมนต์นี้สามารถจัดสรุปลงได้ตามหน้าที่ ๒ ประการคือ สวดพระธรรมเพื่อรักษาพระศาสนาอย่างหนึ่ง สวดพระปริตรเพื่อจะคุ้มครองป้องกันภัยอันตรายอย่างหนึ่ง^{๓๔}

ต่อมา การสวดมนต์ เริ่มได้รับความนิยมมากในประเทศศรีลังกา โดยประชาชนปรารถนาความเป็นสิริมงคลและความปลอดภัยจากอันตรายต่าง ๆ จึงได้อาราธนาพระสงฆ์ให้ช่วยอนุเคราะห์คิดหาวิธีป้องกัน และพระสงฆ์ได้เลือกรวบรวมพระสูตรจากพระไตรปิฎก จัดเป็นคัมภีร์สวดมนต์ชื่อ “คัมภีร์จตุภาณวาร” มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดภัยอันตรายดังกล่าว จนได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย ภายหลังพิธีสวดมนต์ในประเทศศรีลังกา เริ่มมีวัตถุประสงค์และพิธีกรรมที่หลากหลายดังปรากฏในงานวิจัยของ Gamachchige Ariyapala Perera ที่สามารถสรุปได้ ๖ ประการ คือ

- (๑) เป็นการสวดให้พรตามโอกาส มี ๓ ลักษณะ คือ
 - ๑.๑ เพื่อความปราถนาดี คือ สวดต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง คนสำคัญ
 - ๑.๒ เพื่อโอกาสตามนักขัตฤกษ์ คือ สวดเพื่อเปิดสำนักงานโรงเรียนโรงพยาบาล
 - ๑.๓ เพื่อเป็นกิจวัตรประจำวัน
- (๒) เป็นการสวดต่อเนื่องนานตลอดวัน
- (๓) เป็นการสวดต่อเนื่องตลอดคืน
- (๔) เป็นการสวดทั้ง ๓ วัน คือ ๑ วัน ๒ คืน

^{๓๔} สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า, ประชุมพระนิพนธ์เกี่ยวกับตำนานทางพระพุทธศาสนา ตำนานพระปริตร, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม, ๒๕๑๔), หน้า ๒๐๗.

(๕) เป็นการสวดทั้ง ๗ วันคือ ๗ วัน ๗ คืน

(๖) เป็นการสวดตลอดคืนของพระवास^{๓๕}

พิธีกรรมการสวดมนต์ในประเทศศรีลังกา^{๓๕} เป็นพิธีกรรมที่อิงอาศัยหลักของสัจจะหลักของความเมตตากรุณา เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จทางจิตใจ และเป็นการให้พรเพื่อให้มีความสุขความปลอดภัย โดยอาศัยความศรัทธาของพระไตรปิฎกนั่นเอง

สำหรับพิธีสวดมนต์ของไทยปัจจุบันนี้ มีส่วนผสมมาจากมหายานิกายมันตระยานิกายตันตระ ที่มีลักษณะการสวดเพื่อสรรเสริญพระผู้เป็นเจ้าตามแนวคำสอนของศาสนาฮินดู ซึ่งเข้ามาสมัยสุโขทัยพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๓ ในอาณาจักรศรีวิชัย ภายใต้การปกครองของราชวงศ์ศรีธรรมมาโศกราช ด้วยอิทธิพลทางการเมืองการปกครองของราชวงศ์ไศเลนทร์^{๓๖} ทำให้เกิดความเชื่อเกี่ยวกับพิธีสวดมนต์ของประเทศไทยนั้นเปลี่ยนไปเพราะคติคำสอนเกี่ยวกับพิธีสวดมนต์ของมหายานทั้งหมด เป็นแนวคิดที่ต่างจากคำสอนของพระพุทธศาสนาแบบเถรวาทดั้งเดิม รวมทั้งก่อนที่พระพุทธศาสนาจะเข้ามาเผยแผ่ในประเทศไทยนั้น เดิมได้มีความเชื่อตามหลักของศาสนาพราหมณ์และผีอยู่ก่อนแล้ว ดังจะเห็นได้จากความเชื่อและการปฏิบัติที่ปะปนกับสิ่งเดิมซึ่งหมายถึงความเชื่อในศาสนาพราหมณ์ที่เข้ากันได้กับศาสนาพุทธของคนไทยในสมัยนั้น ตามที่นักสังคมวิทยากล่าวไว้ว่า

“พิธีกรรมปัจจุบันเป็นผลมาจากการตอบสนองความต้องการของชาวบ้านที่ยังยึดติดอยู่ในความเชื่อดั้งเดิมของผู้คนหลากหลายเชื้อชาติที่อยู่ในดินแดนไทย อันได้แก่ ความเชื่อและการปฏิบัติของศาสนาพราหมณ์และผี...ดังจะเห็นการผสมผสานชัดเจนในพิธีกรรมที่เกี่ยวกับการรักษาของชาวพุทธไทย เช่น พิธีทำขวัญ และพิธีสะเดาะเคราะห์ต่อชะตาเป็นต้น”

หลังจากนั้น ในพุทธศตวรรษที่ ๘-๑๑ การประกอบพิธีสวดมนต์ยังได้เน้นไปในทางอำนาจลึกลับและไสยศาสตร์มากขึ้น ซึ่งเป็นไปตามการปฏิบัติธรรมของพุทธศานามหายานที่เรียกว่า “พุทธตันตระ” (Tantric Buddhism) โดยพุทธตันตระได้สอนให้คนพื้นเมืองเข้าใจหลักธรรมได้ง่าย เน้นว่าการประกอบพิธีกรรมจะศักดิ์สิทธิ์ก็ต้องมีไสยศาสตร์และกามารมณ์เข้ามาเกี่ยวข้องด้วยดังเอกสารของกรมศิลปากรได้บันทึกเรื่องนี้ไว้ว่า

^{๓๕} Perera, A Comparative Study of the paritta Ceremony in Sri Lanka and Thailand, (Faculty of Arts : Chulalongkorn University, 1986), p.32-50.

^{๓๖} สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส, รวมเรื่องเมืองนครศรีธรรมราช, (พระนคร : โรงพิมพ์รุ่งเรืองรัตน์, ๒๕๐๕), หน้า ๒๗.

“ในการประกอบพิธีกรรมของพุทธตันตระมีการ
บวงสรวงบูชาพระพุทธรูปด้วยการเสพกามและอาหารนานา
ชนิด นอกจากนี้ยังมีการนำพระพุทธรูปในพระไตรปิฎกไป
เป็นคาถาอาคมเพื่อใช้สวดกันอีกด้วย”^{๓๓}

ในปัจจุบัน ความเชื่อในพิธีสวดมนต์ของพระพุทธศาสนาที่มีจุดหมายเดิมแท้เป็นเพื่อ
พร่ำสอนให้คนทั้งหลายได้ศึกษาแล้วเกิดปัญญานำพาชีวิตให้ดำเนินไปในทางที่ถูกต้องนั้น จึงได้
ถูกอำนาจไสยเวทหรือแนวความคิดของพุทธศานามหายานและในคัมภีร์พระเวทของพราหมณ์
ครอบงำให้คนทุกหมู่เหล่าเชื่อตามระบบโครงสร้างของสัทธิตน โดยสร้างค่านิยมให้เกิดความกลัว
เป็นพื้นฐานและไม่ให้รับความรู้ที่จะสร้างความเป็นไทให้แก่ตัวได้ โดยไม่เปิดทางให้ใคร ๆ ได้
เข้าถึงความตื่นจากความเห็นแก่ตัวและความมัวเมาต่าง ๆ จนติดยึดอยู่กับความโลภ โกรธ หลง
ในระดับต่าง ๆ นั้นเอง และบทสวดมนต์ทางพระพุทธศาสนาจึงถูกนำมาปรับแต่งสำหรับสวดใน
พิธีกรรมต่าง ๆ มากมายให้ดูขลังศักดิ์สิทธิ์ซึ่งเข้ากันได้กับความเชื่อที่กำลังครอบงำประเทศไทยอยู่
ในขณะนั้น ดังที่เสฐียรพงษ์ วรรณปก ได้กล่าวว่า

“พระพุทธศาสนาแบบม้นทรยานซึ่งพัฒนามาจาก
พุทธตันตระในอินเดียได้ มีความเชื่อในความขลังศักดิ์สิทธิ์
ของบทสวดมนต์ เช่น คาถาองคุลีมาล อันมีปรากฏอยู่ใน
พระไตรปิฎก ได้ถูกนำมาใช้สวดเพราะเชื่อกันว่าช่วยให้
คลอลดถูกง่ายเป็นต้น พิธีกรรมที่เน้นความขลังศักดิ์สิทธิ์
ในอำนาจพระพุทธรูปมนต์นี้เรียกกันว่า พิธีสวดพระปริตร
ซึ่งได้รับความนิยมมากในลังกา ในพิธีสวดจะต้องมีการตั้ง
ขันน้มนต์ การผูกโยงด้ายสายสิญจน์ และการใช้พระ
สงฆ์นั่งสวด คาถา”^{๓๔}

^{๓๓} ศรีศักดิ์ วัลลิโภคม, พระเครื่องในเมืองสยาม, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มติชน,
(๒๕๓๓), หน้า ๑๓.

^{๓๔} เสฐียรพงษ์ วรรณปก, รมร่นรมยศ มติชนรายวัน, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บรรณาคาร,
(๒๕๓๕), หน้า ๘.

จากสาเหตุดังกล่าว ทำให้พระพุทธศาสนาในปัจจุบันถูกมองว่า สอนให้คนทั้งหลาย หลงมัวเมาอยู่ในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ละเลยหลักของสัจจะและหลักของเมตตากรุณา ไปมุ่งเน้นวิชา คณิตศาสตร์ส่งผลให้ทุกคนมีความเข้าใจต่อการสวดมนต์ ว่าเป็นการอ่อนวอนต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ สามารถคลบบันดาลให้ตนเองมีความสุขพ้นทุกข์ ให้มีความร่ำรวยเงินทอง ปลอดภัยจากสรรพ ทุกข์ สรรพภัย และสรรพโรค โดยไม่ต้องปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธศาสนาเลย จากความ เชื่อที่เปลี่ยนไปเช่นนี้ทำให้พุทธศาสนิกชนเห็นห่างต่อหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีความ เข้าใจในหลักทางพระพุทธศาสนาที่คลาดเคลื่อนและผิดไปจากหลักที่ถูกต้องของศาสนา

จากข้อความที่กล่าวมาทั้งหมด ผู้วิจัยสรุปได้ว่า คำว่า สวดมนต์ หมายถึง การท่องบ่น การแสดง หรือการสาธยายพุทธพจน์ หรืออาจจะกล่าวได้ว่า การเจริญพุทธพจน์ นั่นเอง

๒.๒ ความเป็นมาและพัฒนาการของการสวดมนต์

การกำเนิดของการสวดมนต์ ได้แสดงถึงจุดเริ่มต้นของพิธีสวดมนต์ที่มีความหมายต่อ พุทธศาสนิกชนเป็นอย่างยิ่ง ทำให้ความเชื่อถือและศรัทธาของประชาชนนำไปสู่การปฏิบัติที่ หลากหลายยิ่งขึ้น ตอนนี้จะกล่าวถึงความเป็นมาพัฒนาการของพิธีสวดมนต์หลังพุทธปรินิพพาน ดังมีข้อมูลในคัมภีร์ชั้นอรรถกถาและฎีกา ที่กล่าวถึงความแพร่หลายของพิธีสวดมนต์ในฐานะที่เป็น พิธีกรรมทางศาสนา โดยจะถือเอาลำดับวันเวลาของคัมภีร์ตามที่บันทึกไว้ เพราะการเกิดขึ้นของ คัมภีร์แต่ละเล่มจะแสดงพัฒนาการของการสวดมนต์ได้ ดังต่อไปนี้

๒.๒.๑ คัมภีร์พระวินัยปิฎกและสุตตันตปิฎก

พระสูตรต่อไปนี้เป็น เมตตสูตร ชันธสูตร โมรสูตร อาฏานาฏิยสูตร โภชมังคสูตร รัตนสูตร มังคลสูตร วัฏฏกสูตร ธชัคคสูตร อังคุลิมาลสูตร ในคัมภีร์พระวินัยปิฎกและ สุตตันตปิฎก ซึ่งผู้วิจัยจะวิเคราะห์ในเนื้อหาของบทสวดข้างหน้า

๒.๒.๒ คัมภีร์มิลินทปัญหา (พุทธศตวรรษที่ ๕)

คัมภีร์มิลินทปัญหา คัมภีร์ที่ท่านติปิฎกจูฬายเถระ รวบรวมการปูลงวิสัยชนาของ ท่านพระนาคเสนและพระเจ้ามิลินท์บันทึกไว้ เมื่อราว พ.ศ. ๕๐๐ มีการกล่าวถึงพระสูตร ๖ พระสูตรคือ รัตนสูตร ชันธสูตร โมรสูตร ธชัคคสูตร อาฏานาฏิยสูตร และอังคุลิมาลสูตร ว่าเป็นพระพิธีสวดมนต์ที่พระพุทธองค์ทรงรับรอง และมิลินทปัญหายังกล่าวถึงปัญหาอันเป็นที่ สงสัยต่อความศักดิ์สิทธิ์ของอานูภาพพุทธองค์ ซึ่งพิธีสวดมนต์ได้สร้างผลกระทบต่องังคม ใน

ฐานะที่เป็นความเชื่ออันมีประสิทธิภาพในการเสริมสร้างสันติภาพและการคุ้มครองให้มั่นคงทั้งแก่ตนเองและสังคมอย่างไร ดังคำถามในมิลินทปัญหา ๓ ประเด็นที่สมเด็จพระเจ้ามิลินทร์ตรัสถามคือ

- (๑) พิศิวัตมณฑลสามารถป้องกันความตายได้หรือไม่
- (๒) พิศิวัตมณฑลมีประสิทธิภาพได้อย่างไร
- (๓) พิศิวัตมณฑลใช้ได้ผลเมื่อใดและเมื่อใดที่ใช้ไม่ได้ผล^{๑๕}

จากคำถามที่น่าสนใจนี้ มีเหตุผลพอที่จะคาดได้ว่า พิศิวัตมณฑลได้กลายเป็นพิธีกรรมทางศาสนาเพื่อการรักษาและการป้องกัน ผู้ที่เชื่อถือตามเหตุผลต่างก็ยังคงมีข้อสงสัยต่อความสัมพันธ์ระหว่างพิศิวัตมณฑลและกรรม ดังนั้น จึงมีคำถามว่าพิศิวัตมณฑลสามารถจะขจัดความตายได้หรือไม่และหากทำได้จะทำได้อย่างไร ผู้มีความสงสัยจึงได้พากันสืบค้นกลไกของการปฏิบัติงานของพิศิวัตมณฑล แต่ดูเหมือนว่าคนผู้ซึ่งได้สวดมนต์จะได้รับผลตามความเชื่อในประสิทธิภาพของพิศิวัตมณฑลบ้าง ผู้ที่ปราถนาจะรู้ว่า ภายใต้อาณัติเช่นใด พิศิวัตมณฑลจึงมีผลและไม่มีผล การแสวงหาคำตอบพร้อมกับคำอธิบายทางประเพณีนิยมที่ได้ให้ไว้ แสดงให้เห็นว่า พิศิวัตมณฑลได้กลายเป็นพิธีกรรมทางศาสนาที่ประกอบขึ้นในช่วงเวลาที่วิกฤติ ที่ผู้มีความต้องการพ้นทุกข์ที่กำลังประสบต่างก็ต้องการ ดังนั้น ปัญหาทั้ง ๓ ประการ ท่านนาคเสนจึงตอบไว้ มีดังนี้

- (๑) พิศิวัตมณฑลสามารถป้องกันความตายที่ยังไม่ถึงเวลาได้ เปรียบเหมือนข้าวต้นอ่อนต้องหมั่นรดน้ำ จึงจะงอกงามมีสีเขียวข่มได้
- (๒) พิศิวัตมณฑลมีประสิทธิภาพได้ด้วยการสวดภาวนา และผู้สวดต้องไม่มีกรรมมาขัดขวาง ไม่มีกิเลสเกิดขึ้นในชั้นธรรมาสน และต้องมีจิตเชื่อมั่นในประสิทธิภาพ
- (๓) พิศิวัตมณฑลก็เปรียบเหมือนยามีประโยชน์ทั้งการป้องกันและรักษา ดังนั้น ในขณะที่อันตรายจะเกิดหรือไม่ก็ใช้ได้ผล แต่จะใช้ไม่ได้ผลเมื่อบุคคลที่ใช้เป็นคนทุศีล

๒.๒.๓ คัมภีร์วินยวินิจจยะ

คัมภีร์อรรถกถาวินัย ชื่อวินยวินิจจยะ ท่านพระพุทธชตเถระได้แต่งไว้ ราว พ.ศ. ๕๐๐ แสดงหลักฐานว่า น้ำพุทมนต์ และค้ายสายสิญจน์ ถูกแจกจ่ายแก่ผู้ศรัทธาที่ทำการอ้อนวอนขอ พิธีกรรมนี้จะวางค้ายสายสิญจน์ลงจนชุ่มน้ำมนต์แล้วกล่าวว่า

^{๑๕} มิลินทปัญหา. ๔/๑๖๓-๑๖๖.

ปริตุโศทกสูตรานิ วุจเจเต เทถาติ เกนจิ
 ชลั หตุเถเน จาเลตฺวา มชฺชิตฺวา ปน สุตฺตํ
 ทาทพฺพิ ภิกฺขุณา กตฺวา เตสํเอว จ สนฺตํ
 อตฺตโน อุทกั เทสั สุตฺตํ วา เทติ ทุกฺกั^{๔๐}
 เมื่อใคร ๆ ร้องขอว่า ขอท่านทั้งหลายจงให้น้ำมนต์
 และค้ายสายสิญจน์ทั้งหลาย ภิกษุพึงเอามือแกว่งน้ำขยำค้าย
 สายสิญจน์ ให้ส่วนที่เป็นของพวกเขาเท่านั้น ถ้าให้น้ำมนต์
 หรือค้ายสายสิญจน์อันเป็นส่วนของตนไป ต้องอาบัติทุกกฏ

คัมภีร์วินยวินิจฉัยนี้ มีข้อสรุปที่สามารถกล่าวได้ว่า องค์ประกอบสำคัญยิ่งในพิธี
 สวดมนต์ ที่เป็นสิ่งที่มีปรากฏอยู่ในขณะนั้น คือ น้ำมนต์และสายสิญจน์ นำไปสู่คำตอบเกี่ยวกับ
 การพัฒนาการของพิธีสวดมนต์ที่มีความหลายชั้น ดังมีในคัมภีร์อรรถกถาชื่อวินยวินิจฉัยนี้

๒.๒.๔ คัมภีร์ปรมัตถโชติกา (อรรถกถาขุททกปาฐะ)

คัมภีร์ปรมัตถโชติกา เป็นคัมภีร์อรรถกถาที่ท่านพระพุทธโฆสเถระ แต่งไว้ราว พ.ศ.
 ๙๙๒-๑๐๐๐ ซึ่งพรรณนาอธิบายความในพระสูตรของคัมภีร์ขุททกปาฐะ มีตอนที่พรรณนารัตน
 สูตร^{๔๑} ที่อธิบายถึงต้นกำเนิดของพิธีสวดมนต์ว่า พระพุทธองค์ทรงบัญชาให้พระอานนทสวด
 รัตนสูตรไปตามถนนของเมือง และประพรมน้ำจากบาตรของพระองค์ เพื่อป้องกันเมืองเวสาลี
 ให้พ้นจากทุกภิกขภัย โรคระบาด และอำนาจของภูตผีปีศาจ ภูตผีที่ถูกน้ำมนต์ก็กระเจิงหนีไป
 และภัยก็สงบระงับ จากนั้นประชาชนก็ได้สร้างหอประชุมไว้ในเมือง เติมด้วยน้ำหอมผูกฝ้าม่าน
 ไว้เบื้องบน ประดับตกแต่งอย่างอลังการ และจัดที่ประทับไว้สำหรับพระพุทธเจ้า หลังจาก
 พระพุทธเจ้าทรงประทับนั่งบนอาสนะด้วยพระองค์เองแล้ว เหล่าภิกษุ ราชวงศ์ และประชาชน
 ทั่วไปก็เลือกนั่งตามสมควร ท้าวสักกะเทวราชเสด็จมาจนถึงที่ประชุม พร้อมด้วยเหล่าเทวดาผู้ติดตาม
 มา พระอานนทก็เข้าร่วมการชุมนุมนี้ด้วย พร้อมกับคณะเพื่อนรำพื้นเมือง หลังจากปกป้องรักษา
 เมืองให้ปลอดภัยด้วยการสวดรัตนสูตรนี้เป็นเวลา ๗ วันต่อเนื่องกัน พระองค์ทรงอนุญาตให้ทำพิธี
 สวดมนต์ เพื่อป้องกันภัยพิบัติเช่นนี้ในอนาคตกาล โดยใช้เครื่องมือประกอบพิธีกรรมที่ใช้ใน
 พิธีกรรมที่สำคัญที่สังเกตได้ในเรื่องก็คือ น้ำมนต์ และห้องประชุมอันประดับประดาแล้ว อันมี
 ฝ้าม่านผูกไว้และมีการสวดต่อเนื่องกันเป็นเวลา ๗ วัน

^{๔๐} วินยวินิจฉย. (บาลี) ๔๕๑-๔๕๒/๕๐.

^{๔๑} ขุ.ธ.อ. (บาลี) ๖/๑๔๓-๑๔๔.

๒.๒.๕ คัมภีร์ธัมมปัทฐกถา (อรรถกถาพุทธนิกายธัมมบท)

คัมภีร์ธัมมปัทฐกถา เป็นคัมภีร์ที่ท่านพระพุทธโฆสเถระแต่งไว้ เมื่อราว พ.ศ. ๕๙๒-๑๐๐๐ ซึ่งพรรณนาอธิบายความพระสูตรของคัมภีร์จุททนิกาย ก็เป็นหลักฐานอีกชิ้นหนึ่ง ที่กล่าวถึงพัฒนาการของพิธีสวดมนต์ โดยบันทึกไว้ว่า พระพุทธเจ้าทรงแสดงอุบายเพื่อป้องกันความตายอันยังไม่สมควรแก่อายุของบุตรของพราหมณ์คนหนึ่ง พระองค์ทรงวางอุบายให้พราหมณ์สร้างมณฑปตรงทางเข้าบ้าน ตั้งที่นั่งเล็กๆ ไว้ตรงกลางมณฑป จัดที่นั่ง ๘ หรือ ๑๖ ที่ไว้รอบ ๆ และนิมนต์ภิกษุมานั่งบนอาสนะเหล่านั้น และสวดพิธีสวดมนต์เป็นเวลาต่อเนื่องกัน ๗ วัน หลังจากที่จัดเตรียมการทั้งหมดตามคำแนะนำของพระพุทธเจ้าแล้ว จะให้เด็กนั่งลงที่ตรงกลาง พระภิกษุนั่งรอบ ๆ เด็กและสวดพิธีสวดมนต์เป็นเวลา ๗ วัน ๗ คืน โดยไม่มีการหยุดพัก ในคืนที่ ๗ พระพุทธองค์ก็ทรงเข้าร่วมการสวดด้วย ยักษ์ชื่อว่าอวรุทธกะ มาที่บ้านหวังจะจับเด็กไปก็จะได้โอกาส เพราะในขณะนั้น พระพุทธเจ้า และพระสาวกทั้งหลายกำลังทำพิธีสวดมนต์อยู่ จากนั้นยักษ์ก็จากไปด้วยความผิดหวัง เด็กจึงปลอดภัย มีชีวิตอยู่สุขสำราญยืนยาวนาน และได้ชื่อว่า “อายุวัฒนกุมาร”^{๔๒}

๒.๒.๖ คัมภีร์สูมังคลวิลาสินี (อรรถกถาทีฆนิกาย)

คัมภีร์สูมังคลวิลาสินี เป็นคัมภีร์ที่ท่านพระพุทธโฆสเถระ แต่งไว้ในราว พ.ศ. ๕๙๒-๑๐๐๐ เหมือนกัน มีข้อความตอนพรรณนาอาถรรพณ์ของพิธีสวดมนต์ อันเป็นพิธีกรรมในแง่มุมมองของความสำคัญของพิธีสวดมนต์ ดังต่อไปนี้ “ข้อปฏิบัติเบื้องต้นในการทำพิธีสวดมนต์ อาถรรพณ์ไม่ควรนำมาสวดก่อน เมตตสูตร ฐชัคคสูตรและรัตนสูตรเหล่านี้พึงนำมาสวดเป็นเวลา ๗ วัน หลังจากนั้นถ้าปีศาจปลดปล่อยผู้เคราะห์ร้ายแล้ว ก็เป็นการดีหากยังไม่ปล่อย จึงค่อยสวดอาถรรพณ์ของพิธีสวดมนต์ อาถรรพณ์ไม่ควรฉันอาหารทำด้วยแป้งหรือเนื้อ และไม่ควรรู้อาศัยในป่าช้า เพราะปีศาจ(อมนุษย์) อาจได้โอกาสทำร้ายได้ สถานที่สำหรับพิธีสวดมนต์ควรทำให้สะอาดโดยการฉาบพาดด้วยมูลวัว อาสนะอันสะอาด ควรจัดเตรียมไว้ให้พระได้นั่ง เมื่อนำพระภิกษุออกมาจากวัดเพื่อสวดมนต์ พึงมีบุรุษถือโล่และอาวุธ แวดล้อม ไม่พึงสวดมนต์ในที่โล่งแจ้ง พึงปิดประตูหน้าต่างแล้วสวดโดยมีบุรุษยืนแวดล้อม ภิกษุผู้สวดมนต์ต้องตั้งเมตตาไว้ในใจ อันดับแรกอุบาสกอุบาสิกาพึงรับศีล ๕ แล้วพระสงฆ์พึงสวดมนต์ ถ้าหากผู้เคราะห์ร้ายยังไม่ถูกปีศาจปลดปล่อยโดยวิธีนี้ พึงให้เขานอนลงบนฐานเจดีย์

^{๔๒} จุ.พ.อ. (ไทย) ๗/๘๘/๑๑๕.

^{๔๓} ที.ม. (ไทย) ๓/๒๘๑/๑๖๑-๑๖๒.

ต้องมีการจัดที่นั่งไว้ที่นั่น ตะเกียงน้ำมันฟุ้งจุดไว้ และฟุ้งเช็ดฐานเจดีย์ให้แห้ง จากนั้นจึงสวด มังคลสูตร หมู่มหาภิษุฟุ้งถูกนิมนต์มาประชุมกัน จากนั้นฟุ้งกล่าวกับปีศาจดังนี้ “มีต้นไม้ เก่าแก่อยู่ที่ลานวัด หมู่มงฆ์หวังให้ท่านไปถึงที่นั่น” ปีศาจก็จะถูกบังคับให้ไปหาหมู่มงฆ์ จากนั้น ผู้เคราะห์ร้ายผู้ซึ่งถูกปีศาจครอบงำ ถูกถามว่า “ท่านชื่ออะไร” เมื่อปีศาจบอกชื่อออกมา ควร เรียกชื่อของปีศาจ ฉะนั้น บุญกุศลอันเกิดจากถวายเครื่องหอม ดอกไม้ อาสนะและสิ่งของอัน เป็นทาน จึงมีแก่ท่าน มหามังคลคาถาฟุ้งสวดขึ้นเพื่ออวยพรท่าน ด้วยความเคารพที่มีแก่ พระสงฆ์ ขอท่านจงปล่อยผู้เคราะห์ร้ายเถิด ถ้าหากปีศาจยังไม่ปล่อยฟุ้งกล่าวบอกแก่เทพเจ้าว่า “ท่านทราบหรือไม่ว่า ปีศาจตนนี้ไม่มีความอ่อนน้อมต่อพวกเรา ฉะนั้นพวกเราจะถือตามคำสั่ง ของพระพุทธเจ้า” ดังนั้นจึงควรสวดอาถรรพณ์วิเศษนี้ เป็นข้อปฏิบัติเบื้องต้นสำหรับอุบาสก อุบาสิกา ถ้าหากว่ากลายเป็นภิกษุที่ถูกปีศาจสิงแล้ว อาสนะทั้งหลายฟุ้งได้รับการทำความสะอาด มาลัยดอกไม้เป็นต้น ฟุ้งแสดงแก่ปีศาจและฟุ้งสวดพิธีสวดมนต์ นี้เป็นข้อปฏิบัติเบื้องต้นสำหรับ ภิกษุทั้งหลาย

คัมภีร์นี้แสดงให้เห็นถึง พัฒนาการอย่างชัดเจนของพิธีสวดมนต์ ต่อจากพิธีกรรมที่ได้ อธิบายไว้ในเรื่องเมืองเวสาลีและทิมายุกุมาร ที่กล่าวว่าพิธีสวดมนต์ ๗ วัน อาถรรพณ์วิเศษจะถูก สวดในฐานะเป็นที่พึงสุดท้าย ซึ่งขั้นตอนเบื้องต้นของพิธีกรรมนั้น จะมีการอัญเชิญเทวดา คือ การส่งสารแก่เทวดา และในขั้นตอนสุดท้ายจะมีการส่งเทวดา (ซึ่งเป็นเหตุให้มีบทสวดมนต์ อัญเชิญเทวดาและบทสวดมนต์ส่งเทวดาคือ อวยโยชนคาถาที่จะกล่าวในบทต่อไป) โดยมีสิ่งที่ใช้ บูชา เช่น เครื่องหอม มาลัยดอกไม้ และตะเกียงน้ำมัน ถูกนำมาใช้ จึงเป็นที่เด่นชัดว่า พิธีสวด มนต์กำลังเริ่มเข้ามาแทนที่พิธีกรรมอันลึกลับต่าง ๆ ทั้งหลายได้

๒.๒.๓ คัมภีร์มหาวิงสะ (พุทธศตวรรษที่ ๑๐)

คัมภีร์มหาวิงสะ เป็นคัมภีร์ที่มีผู้แต่งหลายท่าน ได้แก่ มหาวิงสะภาคที่ ๑ พระมหานาม เถระแต่งไว้ โดยอาศัยการแปลรวบรวมจากอรรถกถาภาษาสิงหล เป็นข้อมูล^{๔๔} ราวพุทธศักราช ๑๐๓๘-๑๐๕๖ ภาคที่ ๒ ท่านธัมมกิตติ แต่งไว้ในรัชสมัยของพระเจ้าปรักรมพาทูที่ ๑ พ.ศ. ๑๖๕๖-๑๖๗๕^{๔๕} มีกล่าวถึงพิธีสวดมนต์หลายตอน เริ่มต้นที่พระเจ้าวิชัยได้ทรงกระทำ ใน ครั้งที่สร้างอาณาจักรลังกาครั้งแรก กล่าวว่า ท้าวสักกะเทวราชทรงบัญชาให้เทวดานามอุบลวันฉะ

^{๔๔} มหาวิงสะก. (บาลี) หน้า ๔๘๒.

^{๔๕} มหาวิงส. (บาลี) ๒/๒๕ บทนำ.

ไปปกป้องพระเจ้าวิชัยและผู้ติดตามด้วยสายสิญจน์ ด้วยอำนาจของด้ายนี้ ยักษ์จึงไม่สามารถทำอันตรายพระองค์ได้^{๔๖}

แสดงให้เห็นว่า เหตุการณ์นี้ ถูกนำมากล่าวไว้ในตำนานของพระเจ้าวิชัย หลังจากพิธีสวดมนต์ได้รับความนิยมแพร่หลายแล้วว่าเป็นพิธีกรรมเพื่อป้องกันภัยอันตราย

ในคัมภีร์ยังบันทึกไว้ว่า รัชสมัยของพระเจ้าพุทธภูมิ ประมาณ พ.ศ. ๓๘๒-๔๐๖ มีการทำพิธีบูชาเพื่อเป็นการระลึกในมหาศก โดยมิพระสงฆ์ร่วมกันสวดพระธรรม ซึ่งเรียกว่าคณัสชฌายนา^{๔๗} พิธีสวดมนต์ที่ทำในยุคของพระเจ้าพุทธภูมินี้ มีคณัสชฌายนา สวดสาธยายธรรมโดยพร้อมเพรียงกัน เนื่องในโอกาสที่เป็นสิริมงคล

รัชสมัยพระเจ้าอุปติสสะที่ ๑ ประมาณ พ.ศ. ๕๑๑-๕๕๓ ยังมีความนิยมพิธีสวดมนต์นี้อย่างต่อเนื่อง ในตอนที่ประเทศของพระองค์ถูกคุกคาม โดยทัพภิกขภัย และโรคระบาด พระเจ้าอุปติสสะรู้จักการสวดรัตนสูตร โดยพระอานนท์สวดเป็นครั้งแรก ในเหตุการณ์ที่สวดเพื่อคุ้มครองเมืองเวสาลีและตัดสินใจประกอบพิธีกรรมที่เหมือนกัน ในพิธีกรรมนี้ พระพุทธรูปถูกตกแต่งด้วยเครื่องทอง มีบาตรหินเต็มด้วยน้ำวางในฝ่ามือทั้งสอง พระพุทธรูปนี้วางอยู่ในรถม้า และถูกนำไปรอบ ๆ เมืองพระราชและผู้ติดตามรับอุโบสถศีล พระองค์เสด็จดำเนินไปตามถนนในเมืองพร้อมกับหมู่สงฆ์ ที่สวดรัตนสูตรและประพรมน้ำมนต์จากบาตรของพระพุทธรูป ปราภฏว่า ฝนตกหนักหลังจากประกอบพิธีกรรม และทัพภิกขภัยพร้อมทั้งโรคระบาดก็สงบระงับไป พระองค์ทรงบัญชาว่า พิธีกรรมนี้ถูกนำมาปฏิบัติในคราวที่เกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติ^{๔๘}

รัชสมัยของพระเจ้าเสนะที่ ๒ ประมาณ พ.ศ. ๑๓๕๖-๑๔๓๐ รัตนสูตรมีความโดดเด่นเป็นอย่างมาก จนพระองค์ได้ทรงจารึกเอาไว้ในงานทอง และเฉลิมฉลองโอกาสนั้นด้วยการฉลองอย่างยิ่งใหญ่ พระองค์ทรงเป็นผู้ที่ทำให้มีการสวดอภิธรรมอีกด้วย^{๔๙} จากนั้นพระองค์ทรงปกป้องพสกนิกรของพระองค์จากอันตรายอันเกิดจากโรคระบาด โดยให้มีการทำพิธีสวดมนต์และการประพรมน้ำมนต์^{๕๐}

^{๔๖} มหาวิส.(บาลี) ๕-๑๔/๕๓.

^{๔๗} มหาวิส.(บาลี) ๘๖/๒๑๕.

^{๔๘} มหาวิส.(บาลี) ๑๘๕-๑๘๘/๒๘๖-๒๘๗.

^{๔๙} มหาวิส.(บาลี) ๑๓-๓๖/๔๑๐-๔๑๒.

^{๕๐} มหาวิส.(บาลี) ๘๑/๔๐๓.

พุทธศตวรรษที่ ๑๔ พระเจ้ากัสสะที่ ๔ มีการประกอบพิธีสวดมนต์โดยสมาคม ๓ แห่งเพื่อป้องกันพสกนิกรของพระองค์ให้พ้นจากหายนะอันเกิดจากทุกภิกขภัยและโรคระบาด^{๕๑} มีบันทึกไว้เช่นกันอีกว่า พระเจ้ากัสสะปะทรงสวดอภิธรรมอันประกอบด้วยพระกรุณาธิคุณของ พระพุทธเจ้า โดยทรงประทับนั่งอยู่ในมณฑป ที่ประดับตกแต่งด้วยแก้วมณี และมีภิกษุแวดล้อม^{๕๒} พระเจ้าปราคัมพาทูที่ ๑ ประมาณ พ.ศ. ๑๖๕๒-๑๗๒๕ ได้ทรงสร้างตึกถาวรอันเรียกว่า ปัญจัตตติมันทีระ (Pancasattatimandira) ไว้สำหรับทำพิธีสวดมนต์ และไว้สำหรับแจกจ่ายน้ำมันต์ และคายสิญจน์^{๕๓}

รัชสมัยของพระเจ้าปราคัมพาทูที่ ๒ ประมาณ พ.ศ. ๑๗๗๕-๑๘๑๓ มีภัยของความ แห้งแล้งแผ่มาอย่างถึงกาพร้อมด้วยความโศคร้ายของทุกภิกขภัยอันรุนแรง พระองค์ได้ทรงจัดให้มี พิธีกรรมทางศาสนาหลายต่อหลายครั้ง เพื่อบูชาพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์, เจดีย์ต่าง ๆ และ เหล่าต้นโพธิ์ และพระองค์ก็ทรงให้หมุ่ภิกษุสงฆ์ทำพิธีสวดมนต์ และแห่แห่นพระธาตุเจี๊วแก้วไป รอบ ๆ เมืองจนทำให้มีฝนตกลงมาและจัดเชื้อโรคร้ายออกไปได้^{๕๔}

๒.๒.๘ คัมภีร์วินยสังคหอรรถถา (พุทธศตวรรษที่ ๑๖)

คัมภีร์วินยสังคหอรรถถา เป็นคัมภีร์ที่พระสารีบุตรเถระชาวลังกา ได้แต่งไว้ใน ราว พ.ศ. ๑๖๐๐ คัมภีร์นี้กล่าวว่า พระสงฆ์จะสวดให้แก่ผู้ป่วยเมื่อฆราวาสขอร้อง และเห็นว่า คายสายสิญจน์จะได้รับการประพรมด้วยน้ำก่อนที่จะได้มอบให้ เมื่อทำพิธีขับไล่ภูตผี จะมีการ ผูกใบตาลหรือค้ายมนต์ที่มือหรือขาของผู้ป่วยก่อนจะทำพิธีสวดมนต์ คัมภีร์นี้ยังได้กล่าวข้อความ เดียวกับที่พบในทีฆนิกายอรรถถาอาฏานาฎยสูตร^{๕๕} ซึ่งได้พรรณนาถึงการปฏิบัติทางพิธีกรรมที่ มีพิธีสวดมนต์รวมอยู่ด้วย^{๕๖}

สรุปได้ว่า การสำรวจเนื้อหาที่กล่าวมาจากคัมภีร์ดั้งเดิมนี่ แสดงให้เห็นว่า พิธีสวด มนต์ได้กลายเป็นความแพร่หลายทางพิธีกรรมในระหว่างอุบาสกอุบาสิกา แม้จะคมีปริมาณน้อยใน ยุคต้นของพุทธศตวรรษ ฉะนั้น การตั้งกระทู้ถามเชิงวิจารณ์และเชิงเหตุผล จึงเกิดขึ้นในมิลินท

^{๕๑} มหาวส.(บาลี) ๘๐/๔๐๓.

^{๕๒} มหาวส.(บาลี) ๔๕/๔๐๑.

^{๕๓} มหาวส.(บาลี) ๗๓/๑๑๗.

^{๕๔} มหาวส.(บาลี) ๑-๑๐/๒๖๕.

^{๕๕} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๗๕/๒๑๕.๓/๒๘๑/๑๖๑-๑๖๒.

^{๕๖} วิสภก. (บาลี) ๑๕/๑๒-๑๓.

ปัญหา และทางราชวงศ์ก็ตระหนักว่า พิธีสวดมนต์นั้น เป็นพิธีกรรมเพื่อการคุ้มครองความผาสุกของปวงประชาเป็นการเข้าใจครั้งแรกในช่วงพุทธศตวรรษที่ ๕ (พระเจ้าอู่ปติสสะที่ ๑) การสร้างมณฑปชั่วคราวสำหรับพิธีกรรมนี้ ก็ได้รับรู้กันว่าเกิดขึ้นใน พุทธศตวรรษที่ ๕ การใช้เครื่องประกอบพิธีกรรมอย่าง เช่น น้ำ ของหอม มาลัย และด้าย และพิธีกรรมทำความสะอาดเบื้องต้นก็รู้กันว่ามีขึ้นในพุทธศตวรรษที่ ๕ การปลูกสร้างสิ่งก่อสร้างถาวรไว้สำหรับพิธีสวดมนต์ โดยพระเจ้าปรากรมพาทูที่ ๒ แสดงให้เห็นว่า พิธีกรรมนี้ ได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของชาวพุทธในสิงหลในราวพุทธศตวรรษที่ ๑๗ คุณประโยชน์ของพิธีกรรมในการป้องกัน และในการจัดเตรียมยา แสดงให้เห็นว่าพิธีสวดมนต์ได้เริ่มเข้ามาแทนที่ข้อปฏิบัติทางศาสนาพราหมณ์ และเพิ่มความสำคัญจนเป็นพิธีกรรมอันมีจุดประสงค์หลากหลาย อันมีอิทธิพลสำคัญยิ่งต่อชีวิตของประชาชนผู้มีวิถีชีวิตเรียบง่าย และพิธีกรรมที่นิยมของชาวลังกานี้ ได้ไหลบ่ามาในประเทศไทยพร้อมกับวัฒนธรรมประเพณีอีกหลายประการซึ่งจะได้ศึกษาต่อไป

๒.๓ ความสำคัญของการสวดมนต์

การสวดมนต์ในพระพุทธศาสนามีความสำคัญ สรุปได้ ๒ ประการคือสวดธรรมเพื่อรักษาพระศาสนาและสวดพระปริตรเพื่อคุ้มครองป้องกันอันตรายดังกล่าวแล้วนั้น สามารถกล่าวได้ว่า การสวดธรรมเพื่อรักษาพระศาสนา มีจุดเริ่มมาจากการที่พระผู้มีพระภาค ทรงอนุญาตให้ภิกษุสงฆ์ประชุมกันกล่าวธรรมในวันอุโบสถ^{๕๗} โดยทรงอนุญาตให้นำเอาสิกขาบทบัญญัติมาสวดเรียกว่า สวดปาติโมกข์^{๕๘} ลักษณะการสวดดังกล่าว เป็นการทบทวนพระบัญญัติหรือตรวจสอบข้อห้ามเพื่อความสำรวมระวังของภิกษุทั้งหลาย พร้อมกันนี้พระองค์ยังทรงแนะนำวิธีการฟังปาติโมกข์ว่า ให้ฟังให้ดี เอาใจใส่ในการฟัง ทรงอธิบายต่อไปอีกว่าให้มีจิตแน่วแน่ในการฟังไม่ฟังชาน ไม่ซัดสาย^{๕๙} กล่าวได้ว่าเป็นวิธีการฟังการสวดที่ดีมีประโยชน์ เป็นจุดเริ่มต้นของลักษณะการฟังสวดมนต์ นอกจากนี้ พระผู้มีพระภาคยังทรงปรารถนาให้พระภิกษุทั้งหลายควรสวดธรรมเพื่อรักษาพระศาสนาไว้ให้เป็นประโยชน์แก่กุลแก่คนหมู่มาก เพราะในขณะนั้นมีตัวอย่างความเสื่อมที่เกิดขึ้นในหมู่ของนิครนถ์ ที่เจ้าลัทธิตีชื่อนิครนถนาฏบุตรสิ้นชีพแล้ว สวากเกิดความแตกแยกกัน จึงได้ตรัสแนะนำให้ร้อยกรองพระธรรมวินัยเพื่อจัดระเบียบคำสอนทั้งโดยอรรถและ

^{๕๗} วิ.ม. (ไทย) ๔/๑๓๒/๒๐๕.

^{๕๘} วิ.ม. (ไทย) ๔/๑๓๒/๒๐๕.

^{๕๙} วิ.ม. (ไทย) ๔/๑๓๕/๒๑๐.

พญฺชนะให้พรหมจรรย์นี้ตั้งมั่นยั่งยืนสืบไป ดังมีความปรากฏในพระสูตรตันตปิฎก ปาสาทิกสูตร
ทีฆนิกาย ปาฎิกวรรคว่า

“ธรรมทั้งหลาย เราแสดงไว้เพื่อความรู้อย่าง บริสุทธิ์ทั้ง
หมดนั้นแหละพึงพร้อมเพรียงกัน ประชุมสอบทานอรรถกับ
อรรถ พญฺชนะกับพญฺชนะแล้วพึงสังคายนา กัน ไม่พึง
วิวาทกัน เพื่อให้พรหมจรรย์(ศาสนา) นี้ตั้งอยู่ได้นาน ดำรง
อยู่ได้นาน ข้อนั้นพึงเป็นไปเพื่อประโยชน์เกื้อกูลแก่คนหมู่
มาก เพื่อสุขแก่คนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อ
ประโยชน์ เพื่อเกื้อกูล เพื่อสุขแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย
ธรรมเหล่านี้ คือ สติปัฏฐาน ๔ สัมมัปปธาน ๔ อิทธิบาท ๔
อินทรี ๕ พละ ๕ โขณงค์ ๗ อริยมรรคมีองค์ ๘”^{๖๐}

ต่อมา หลังจากพุทธปรินิพพานแล้ว การทำสังคายนาพระธรรมวินัย เพื่อกำจัดความ
เลื่อมที่จะเกิดขึ้นในศาสนา คำพระปรารภนั้น ได้เกิดขึ้นหลายครั้ง โดยในเบื้องต้นพระสาวกที่
เป็นกำลังสำคัญในการทำสังคายนามีอยู่ ๔ รูปคือ พระอานนท์ เป็นผู้อยู่ใกล้ชิดพระพุทเจ้า
ทรงจำพระพุททวจนะได้มาก พระอุบาลี เป็นผู้เชี่ยวชาญทางวินัย ในฐานะที่ทรงจำวินัยปิฎก
พระโสณกุฎทิมณะ เป็นผู้เคยท่องจำบางส่วนของพระสูตรตันตปิฎก และพระมหากัสสปะ เป็น
ผู้ริเริ่มให้มีการสังคายนา จัดระเบียบพระพุททวจนะให้เป็นหมวดหมู่^{๖๑} ลักษณะการทำ
สังคายนาดังกล่าว เป็นการสวดธรรมเพื่อรักษาพระศาสดาดังกล่าวมา

ส่วนการสวดพระปริตร เพื่อป้องกันภัยอันตรายต่าง ๆ กล่าวได้ว่ามีปรากฏในยุค
กำเนิดแรกเช่นกัน ดังปรากฏในวินัยปิฎก จุลวรรค และในอังคุตตรนิกาย กล่าวถึงพิธีสวดมนต์
ไว้ว่าภิกษุรูปหนึ่งถูกงูกัดมรณภาพ และเมื่อเรื่องราวนี้ได้ทราบถึงพระศาสดา พระองค์ตรัสว่า
เรื่องอันโชคร้ายนี้ ไม่ควรเกิดขึ้นเลย หากว่าพระภิกษุรูปนั้นจะได้ฝึกฝนการแผ่เมตตาแก่ผู้ทั้งมวล
^{๖๒} ดังนั้น พระองค์จึงทรงมีพระบัญชาว่า ภิกษุพึงฝึกแผ่เมตตาแก่ผู้ทุกประเภท และแก่ตนเอง
ด้วยความจิตอันประกอบด้วยเมตตา เพื่อประโยชน์แก่การคุ้มครองตนเอง และมีอีกเหตุการณ์

^{๖๐} ที.ปา.(ไทย) ๑๑/๒๓๖/๒๑๕-๒๒๐.

^{๖๑} สุชีพ ปุญญานุภาพ, พระไตรปิฎกฉบับประชาชน, (กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย,
๒๕๓๓), หน้า ๒.

^{๖๒} วิ.จ. (ไทย) ๗/๒๕๑/๑๔-๑๕.

หนึ่ง ดังที่ปรากฏในพระสูตรตันตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฎิกวรรคว่า ท้าวเวสสวัณมหาราชกราบทูลพระผู้มีพระภาคให้ทราบว่ามียักษ์เป็นจำนวนมากที่ไม่เลื่อมใสพระองค์ เพราะประพฤติดำสอนของพระองค์ไม่ได้ อาจทำร้ายพระสาวกของพระองค์ที่อาศัยเสนาสนะป่าข้าง ป่าทิวอันสงัดบ้าง ดังนั้น ท้าวเวสสวัณมหาราช จึงขออนุญาตให้พระภิกษุทั้งหลายได้เรียนมนต์เครื่องรักษาชื่อ อาภูณานาฎิยะ เพื่อให้ยักษ์เกิดความเลื่อมใส หันมาคุ้มครองรักษา ไม่มาเบียดเบียน พระองค์ก็ทรงอนุญาตจากพระพุทธเจ้าให้มีการเรียนการสอนได้ จึงเป็นที่มาของการสวดพระปริตรเพื่อป้องกันรักษาปรากฏจนถึงทุกวันนี้

อนึ่ง การที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้สวดมนต์เพื่อป้องกันรักษาได้ แสดงให้เห็นถึงการสั่งสอนทางบวกในเรื่องเมตตา อานาจทางจิตนี้มีความสามารถทำให้แม้แต่ศัตรูที่โหดร้าย ยอมอ่อนน้อมลงได้ ประสิทธิภาพนี้ได้รับการรับรองเป็นอย่างดีในหลาย ๆ ตอนของพระไตรปิฎก เมตตาเป็นข้อหนึ่งของพรหมวิหาร ๔ และพระพุทธองค์ทรงยกย่องคุณค่าของการเจริญเมตตาอยู่เสมอ ๆ ความจริงเมตตานิสังสสูตร^{๖๓} กล่าวถึงอานิสงส์ของเมตตาไว้ ๑๑ ประการ^{๖๔} หนึ่งในนั้นก็คือ คนผู้เจริญเมตตาจะไม่ถูกทำร้ายให้ได้รับอันตรายจากไฟ ยาพิษ และอาวุธ ซึ่งมีความหมายตรงกับขันธสูตรเหมือนกัน ดังมีหลายตัวอย่างที่ภิกษุพ้นอันตรายด้วยอานาจของเมตตาจากภัยอันตรายเหล่านี้ เช่น

คัมภีร์วินัยปิฎกได้กล่าวถึงอานิสงส์ของเมตตาว่า ช้างนาพาคิริตัวร้ายที่พระเทวทัตปล่อยมา เพื่อหวังให้ทำร้ายพระพุทธเจ้า วิ่งตรงไปยังพระองค์ที่กำลังบิณฑบาตอยู่ ทำให้พระสาวกทั้งหลายมีท่านพระอานนท์เป็นต้นหวาดกลัว กราบทูลขอให้พระองค์ทรงหลบไป แต่พระองค์ก็ไม่หลบไปโดยให้เหตุผลว่า พระพุทธเจ้ายอมไม่ปรีนิพพานด้วยการทำร้ายของผู้อื่น พร้อมกับทรงแผ่พระเมตตาไปยังช้างนั้น ด้วยพระเมตตาทำให้ช้างเชื่องลงอย่างฉับพลัน^{๖๕}

คัมภีร์ปปัญจสูทนี อรรถกถาสังยุตตนิคาย กล่าวไว้ว่า ภิกษุรูปหนึ่งซึ่งกำลังฟัง อริยวังสสูตร ถูกงูพิษกัด แม้ท่านจะเกิดความกลัวก็ยังคงฟังต่อไปด้วยความตั้งใจจดจ่อและศรัทธา พิษแผ่ซ่านไปทั่ว ความเจ็บปวดยิ่งรุนแรงขึ้น ท่านก็ได้ระลึกถึงความบริสุทธิ์อันไม่ต่างพร้อยแห่งศีลของท่านจากช่วงเวลาที่ได้อุปสมบทมา ความยินดีและอิมใจได้เกิดขึ้นภายในตัวท่าน เมื่อ

^{๖๓} อ.จ.อ.(ไทย) ๓/๑๕/๓๔๘.

^{๖๔} อานิสงส์ของเมตตา ๑๑ ประการ ๑.หลับเป็นสุข ๒. ตื่นเป็นสุข ๓. ไม่ฝันร้าย ๔. เป็นที่รักของมนุษย์ทั้งหลาย ๕. เป็นที่รักของอมนุษย์ทั้งหลาย ๖. เทวดาทรงรักษา ๗. ไฟ ยาพิษ หรือศัตรู ถูกรายไม่ได้ ๘. จิตตั้งมั่นได้เร็ว ๙. สีหน้าสดใส ๑๐. ไม่หลงลืมสติตาย ๑๑. เมื่อยังไม่แตกตลอดคุณวิเศษอันยอดเยี่ยมย่อมเข้าถึงพรหมโลก.

^{๖๕} วิ.จ.อ.(ไทย) ๓/๓๕๒/๑๕๖.

ได้ตระหนักถึงความประพฤติดันไว้มลทินของท่าน ความเปลี่ยนแปลงทางจิตอันมีประสิทธิภาพ
ดังนี้เป็นเหมือนตัวยา และท่านก็ได้ถูกรักษาพิษอย่างทันทีทันใด มีกล่าวต่อไปอีกว่า ท่านได้
พัฒนาความเป็นหนึ่งเดียวของจิต และได้บรรลุความเป็นพระอรหันต์ในทันใดนั่นเอง^{๖๖}

คัมภีร์ขุททกนิกาย กุลาวกชาดกเป็นอีกตัวอย่างหนึ่ง ที่แสดงประสิทธิภาพทางการ
ป้องกันอันตรายด้วยเจริญเมตตา คือ มจมานพ (พระโพธิสัตว์) และมีตรสหายอันพญาช้างไม่อาจ
ทำอันตรายได้ พญาช้างได้ถามว่า มีเวทย์มนต์อันใดที่คอยปกป้องอยู่ พระโพธิสัตว์จึงตอบว่า
รักษาศีล ๕ เจริญเมตตา บริจาคทาน และทำตนให้เป็นประโยชน์แก่ส่วนรวม เหล่านี้แลเป็นพุทธ
มนต์ที่ช่วยปกป้องคุ้มครองอยู่^{๖๗}

คัมภีร์ธรรมบท อรรถกถาขุททกนิกาย ได้กล่าวถึงอุตตราอุบาสิกาผู้ที่ไม่ได้รับ
อันตรายจากน้ำมันเดือด กล่าวคือ อุบาสิกาอุตตราอุกนางสิริมาผูกอาฆาตไว้ เพราะนางสิริมา
เข้าใจผิดว่าอุตตราจะมีความสัมพันธ์กับสามี จึงไปยังครัวหยิบทัพพีตักเนยใสที่กำลังเดือด เดิน
ตรงไปยังนางอุตตราหวังที่จะราดรดให้สมอารมณ์ นางอุตตรารู้ตัวจึงแผ่เมตตาระลึกถึงคุณความดี
ของนางสิริมาที่ทำให้ตนได้มีโอกาสได้ทำบุญ และอธิษฐานว่า ถ้าตนมีความผิดต่อนางก็ขอให้
เนยใสลวกรด ถ้าไม่มีความผิด ขออย่าได้มีอันตราย ปรากฏว่าเนยใสอันร้อนที่นางสิริมาราดบน
ศรีษะกลับเย็นสนิท ไม่สามารถทำอันตรายนางอุตตราได้^{๖๘}

ดังกล่าวนี้นี้เป็นตัวอย่างที่ดี ที่แสดงว่าการเจริญเมตตา มีผลจากการสวดพุทธมนต์
นอกจากนี้ ขันธสูตร^{๖๙} ที่พระพุทธองค์ทรงแนะนำให้ภิกษุสวดเพื่อเจริญเมตตาอันมีประสิทธิภาพ
แผ่ไปยังตระกูลงูทุกชนิด เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับเหล่าภิกษุผู้อยู่ป่า ที่ต้องการความคุ้มครอง
ป้องกันเป็นอย่างดีจากอันตรายซึ่งได้พบอยู่เสมอ ๆ นั้น ครั้งเวลาผ่านไป พระดำรัสที่ตรัส
ตักเตือนนี้ได้กลายเป็นสิ่งที่นิยมกันแพร่หลายในปัจจุบัน ซึ่งเรียกได้ว่าเป็นบ่อเกิดแห่งความ
เมตตา การสวดขันธสูตรซ้ำ ๆ เป็นประจำ ทำให้เกิดความเชื่อว่า เป็นการเสริมสร้างสิ่ง
คุ้มครองป้องกันให้มั่นคง ให้ปราศจากอันตรายจากสัตว์มีพิษได้

ถึงแม้ขันธสูตร เป็นสูตรเก่าแก่ที่สุดในบรรดาพุทธมนต์ก็ตามที่ แต่กรณีเมตตสูตร
กลับเข้ามามีความสำคัญมากกว่า เพราะกำหนดการเจริญเมตตาอันไม่มีพรมแดน ไปสู่สิ่งมีชีวิต
ทุกชนิดไม่ว่าจะเป็นมนุษย์ อมนุษย์ และสัตว์ ทั้งที่รู้และไม่รู้ ไกลและใกล้เชื้องูและคูราย ที่มี
ในอดีตปัจจุบันและอนาคต โดยไม่มีขีดจำกัด ในขณะที่ขันธสูตรกำหนดเพียงสิ่งมีชีวิตประเภท

^{๖๖} ส.ม.อ.(ไทย) ๑๕/๒๔/๘๖.

^{๖๗} พุ.ชา.อ.(ไทย) ๓/๓๑/๒๓๔.

^{๖๘} พุ.ธ.อ.(ไทย) ๖/๑๓๗-๑๘๐.

^{๖๙} อ.จตุกก.(ไทย) ๒๑/๖๗/๑๑๐-๑๑๒.

เดียวเท่านั้น นั่นคือ สัตว์เลื้อยคลาน ดังนั้นด้วยความกว้างขวางกว่าของกรณีเมตตสูตรจึงได้สร้าง ส่วนหนึ่งของพิธีสวดมนต์ที่สำคัญ สูตรนี้จึงปรากฏในพิธีกรรมการสวดมนต์ทั้งปวง

ขณะที่ส่วนหนึ่งของหลักธรรมอันเป็นแก่นของพิธีสวดมนต์ประกอบด้วยเมตตาแล้ว ยังมีหลักสัจจะ (ความจริง) เข้ามาเป็นส่วนสำคัญอีกส่วนหนึ่งด้วย ดังมีความเชื่อเกี่ยวกับพิธีสวดมนต์ที่กล่าวว่า เมื่อสัจจะ ได้ถูกประกาศออกมาอย่างจริงจังด้วยความซื่อตรงและบริสุทธิ์แล้ว อำนาจที่ฝังตัวอยู่อันนำมาซึ่งผลอันน่าปรารถนานั้นจะปรากฏออกมา ลักษณะความคิดเช่นนี้ไม่ใช่ ทฤษฎีใหม่ที่ก่อกำเนิดขึ้นในพระพุทธศาสนา เพราะช่วงเวลาอันยาวนานก่อนการเกิดขึ้นของพระพุทธศาสนา ความเชื่อในเรื่องนี้ เป็นที่คุ้นเคยเป็นอย่างดีในอินเดียโบราณ โดยมีความเชื่อว่า สัจจะเป็นแหล่งกำเนิดและเป็นเครื่องมือของอำนาจอันยิ่งใหญ่ ดังที่ปรากฏในคัมภีร์อุปนิษัทว่า

“ลูกไฟอันร้อนแรงไม่แผดเผาผู้บริสุทธิ์ เนื่องจาก
จิตใจอันตรงไว้ซึ่งความจริง ซึ่งได้ปกคลุมตัวของเขาไว้โดย
สัจจะ ได้สยบลูกไฟอันร้อนแรงนั้นไว้ได้ เขาจึงไม่ถูกแผด
เผา และถูกปลดปล่อยออกมาได้”^{๑๐}

ดังกล่าวมานี้ เป็นบางตัวอย่างของความเชื่อของชาวอินเดียโบราณที่มีต่อสัจจะ และพระพุทธศาสนาก็รับเอาความเชื่อต่ออำนาจของสัจจะอันนี้เข้ามาโดยเชื่อว่าสัจจะมีอำนาจ การยอมรับเช่นนี้สร้างฐานอันสำคัญให้แก่พิธีสวดมนต์^{๑๑}

อังคุลิมาลสูตร มัชฌิมนิคาय สุตตันปิฎก^{๑๒} กล่าวถึงสงครามที่กล่าวขานกันสืบมาอย่างยาวนานระหว่างเทวดากับอสูร เทวดาทั้งหลายถูกแนะนำให้มองดูธงของผู้นำของพวกเขา เพื่อเอาชนะความหวาดกลัวและปลุกกำลังใจ พระสูตรนี้กล่าวเพิ่มเติมต่อไปอีกว่าการมุ่งไปยังคุณงามความดีของพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์เป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพมากในการกำจัดความกลัว นอกจากนี้ สูตรนี้ยังเป็นบ่อเกิดแห่งความหวังอันไม่เคยจางหายไปของบรรดาเทวดาทั้งหลายและตัวผู้นำเองด้วย

รัตนสูตร^{๑๓} ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้สวดเพื่อรักษาเมืองเวสาลีจากภัย ๓ ประการ คือความแห้งแล้ง ทุพภิกขภัย และโรคระบาด ก็รวมเอาหลักธรรมเรื่องความเมตตา

^{๑๐} Max Muller, **The Upanishads**, (SBE : Vol. I Oxford,1879), P.๑๖.

^{๑๑} Lily De Silva, **A Historical and religious Study of the Buddhist**, (Colombo : The Department of Government Printing, 1978),P. ๑๓.

^{๑๒} ศ.ส. (ไทย) ๑๕/๒๔๕/๓๕๕.

^{๑๓} พ.พ. (ไทย) ๒๕/๑-๑๘/๕-๑๔.

และสัจจะไว้เหมือนกัน ซึ่งสูตรนี้ได้ยกเอาคุณพิเศษของพระพุทธ พระธรรมและพระสงฆ์มา กล่าวไว้ว่า เป็นสัจจะอันประเสริฐที่สุด ทำให้นามซึ่งพรอันประเสริฐด้วยอำนาจของพระ รัตนตรัยส่วนมหามงคลสูตร ได้กล่าวถึงหลักธรรมสำหรับฆราวาส เพื่อการส่งเสริมวิถีชีวิตของ ชาวพุทธทั้งหลาย^{๓๔}

อนึ่ง มัจฉาชาดก^{๓๕} มีการบันทึกว่า พระโพธิสัตว์ถูกความทุกข์ยากของเหล่าญาติ ในช่วงที่อดอยากแสนสาหัสบีบคั้นอย่างรุนแรง จึงได้สวดอ้อนวอนต่อพระปัจจุทนต์แห่งฝน ท่านได้ประกาศสัจจะว่า ท่านไม่เคยกินหรือฆ่าสัตว์อันมีชีวิต แม้ว่าจะเกิดอยู่ท่ามกลางเหล่าผู้ที่ เลี้ยงดูด้วยชีวิตของผู้อื่น ด้วยอำนาจของสัจจะนี้ ขอให้เทพปัจจุทนต์โปรยหยาดฝนลงมา ด้วยคำ สวดอ้อนวอนของท่าน จึงทำให้ฝนตกลงมา ทำให้หยุดความทุกข์ยากลำบากลงได้ ในทุกวันนี้ การสวดอ้อนวอนต่อเทพปัจจุทนต์นี้ ก่อให้เกิดพิธีสวดมนต์ขอฝน (Rain-Paritta) ซึ่งการสวดนี้ ตามปกติแล้ว จะไม่รวมอยู่ในคัมภีร์จตุกถาวรก็ตาม นอกจากนี้ ยังมีตัวอย่างอีกหลายเรื่องใน พระไตรปิฎกและอรรถกถาที่ตั้งอยู่บนหลักธรรมเกี่ยวกับ สัจจกิริยา เช่น กัณฑ์ปายนชาดก ได้ บันทึกการศึกษาพิณงูโดยการกล่าวอ้างความสัจจะ^{๓๖}

สูตรทั้งหลายเหล่านี้ ได้แสดงการกล่าวอ้างอิงสัจจะอย่างชัดเจนและเรียบง่ายโดยไม่ต้องใช้เครื่องมือทางพิธีกรรมร่วมด้วยเลย ต่อมาภายหลังการสวดได้พัฒนาคล้ายกลายเป็น พิธีกรรมของการสวด ดังมีอุทาหรณ์ในสุปปรกชาดก ที่แสดงสัญลักษณ์ของการค่อย ๆ เจริญเติบโตขึ้นของพิธีกรรมทั้งหลายว่า “ในท่ามกลางพายุ เรือที่พระโพธิสัตว์เดินทางไปด้วย แล่นเข้าสู่ภัยพิบัติอันรุนแรง เพื่อที่จะปิดเป่าอันตรายเฉพาะหน้าอันจะทำให้เรืออัปปางลง พระ โพธิสัตว์จึงได้ชำระกายให้บริสุทธิ์ด้วยการชะโลมน้ำหอมอาบ ใส่เสื้อผ้าใหม่และถือคนโทมีน้ำเต็ม ไว้ในมือทั้งสอง พร้อมกับประกาศหลักสัจจะว่า นับแต่ความจำได้ข้าพเจ้าระลึกได้ว่า ไม่เคย เบียดเบียนสิ่งมีชีวิตแม้สักอย่างหนึ่ง เมื่อข้าพเจ้าได้ไตร่ตรองอย่างรอบคอบแล้ว ด้วยอำนาจของ สัจจะนี้ ขอให้เรือลำนี้จงปลอดภัยด้วยเทอญ^{๓๗} ด้วยหลักสัจจะนั้นทำให้เรือพ้นอันตรายมาได้ และแล่นไปได้อย่างปลอดภัย

โดยวิธีที่กล่าวมานี้ พิธีสวดมนต์จึงเริ่มค่อย ๆ มีการยอมรับขึ้นมา โดยอาศัยอยู่กับ แนวคิดเรื่องการยืนยันความจริง หรือหลักสัจจะ โดยการชำระร่างกายด้วยการอาบ น้ำหอมและใส่ เสื้อผ้าชุดใหม่ ซึ่งเป็นข้อปฏิบัติในพิธีชำระกายให้บริสุทธิ์เบื้องต้น ในขณะที่ขันใส่น้ำถือเป็น

^{๓๔} พุ.ชา. (ไทย) ๒๗/๑๕๕/๓๔๘.

^{๓๕} พุ.ชา. (ไทย) ๒๗/๗๕/๓๑.

^{๓๖} พุ.ชา. (ไทย) ๒๗/๖๒/๒๕๗-๓๓๑/๔๑๘-๔๒๒.

^{๓๗} พุ.ชา. (ไทย) ๒๗/๑๐๘-๑๒๐/๒๕๑-๒๕๒.

ส่วนของพิธีกรรมเหมือนกัน พิธีสวดมนต์ในปัจจุบันได้ก้าวมาไกลจากจุดกำเนิดยุคแรก ๆ มาก ความเชื่อในอำนาจของเมตตาและสัจจะก็ได้สร้างพื้นฐานของพิธีสวดมนต์ขึ้นมา

เมื่อพิจารณาส่วนประกอบหลายส่วนของพิธีสวดมนต์ยุคต้น ๆ แสดงให้เห็นว่า องค์ประกอบเหล่านั้นประกอบด้วยความสำคัญดังต่อไปนี้ คือ

- (๑) ศาสนา (คุณความดีของพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ ดังปรากฏในรัตนสูตร)
- (๒) ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (เมตตาที่แผ่ไปถ้วนทั่ว ดังปรากฏในเมตตสูตร)
- (๓) ความเป็นผู้นำทางการเมือง (อิทธิพลของความเป็นผู้นำ ดังปรากฏในรัชคสูตร)

ทั้งสามความหมายแสดงให้เห็นว่า พิธีสวดมนต์ที่มุ่งหมายส่งเสริมความเจริญรุ่งเรือง ทั้งระดับสถาบัน องค์กร และบุคคล เป็นอย่างยิ่ง ซึ่งควรจะเน้นความสำคัญของแง่มุมสาม ประการนี้ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นมากสำหรับความสามัคคีและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จึงควรเน้น ย้ำอยู่เสมอนอกจากนี้พิธีสวดมนต์ยังมีความเมตตาและสัจจกิริยาอยู่ในตัวด้วย

๒.๔ องค์ประกอบในการสวดมนต์

การสวดมนต์ในพระพุทธศาสนา ในเบื้องต้นมีจุดประสงค์สวดเพื่อรักษารธรรม ดังกล่าวมาได้มีลักษณะเป็นพิธีกรรมที่ซับซ้อน หลังพุทธปรินิพพานประมาณ พ.ศ. ๕๐๐ ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของพิธีกรรมที่มีบทบาทสำคัญในการสวดมนต์ ดังนั้น ต่อไปนี้จะศึกษาถึง องค์ประกอบของพิธีสวดมนต์ เพื่อให้เห็นสาระสำคัญขององค์ประกอบนั้นว่า มีความหมายในทาง พระพุทธศาสนาไปในทิศทางเช่นใด โดยได้ศึกษาองค์ประกอบ ๖ ประเด็น คือ

- ๒.๔.๑ ขั้นตอนเบื้องต้นของพิธี
- ๒.๔.๒ ความสำคัญของทิศทาง
- ๒.๔.๓ การสวดสาธยาย
- ๒.๔.๔ การอนุโมทนาบุญและการอุทิศบุญกุศล
- ๒.๔.๕ การตั้งความปรารถนา
- ๒.๔.๖ การอัญเชิญเทวดา

๒.๔.๑ ขั้นตอนเบื้องต้น

พิธีสวดมนต์ ก่อนจะเริ่มพิธีกรรม ต้องลากสายสิญจน์ล้อมรอบมณฑลพิธีก่อน พื้นที่สำหรับประกอบพิธีกรรมถูกทำให้สะอาดหมดจด หลังจากนั้น พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ก็จะถูก กำหนดเขตแดนแยกจากบริเวณอื่น โดยใช้ด้วยสายสิญจน์เป็นตัวกำหนด

ดังนั้น พิธีสวดมนต์จึงเริ่มต้นด้วยขั้นตอนของการชำระให้บริสุทธิ์ทางพิธีกรรม ใน
วรรณกรรมบาลี แนวคิดนี้ได้กล่าวไว้ใน อรรถกถาอาฏานาฎิยสูตร^{๓๘} จัดเป็นตามขั้นตอนได้ดังนี้

- (๑) พระภิกษุควรงดอาหารชนิดเนื้อและเป็ง งดการเข้าป่าช้า และควรเจริญเมตตา
- (๒) ภรวาสผู้เข้าร่วมพิธีควรรักษาศีล ๕ ก่อนจะเริ่มพิธีกรรม
- (๓) พื้นที่สำหรับประกอบพิธีกรรม ควรเจิมพื้นที่ด้วยมูลโคสด ทำที่นั่งให้สะอาด
เช็ดสถานที่ให้แห้ง และตามประทีปไว้
- (๔) สำหรับการสวด ควรสวดเมตตสูตร รัตนสูตร และชัคคสูตรก่อน แล้วจึงสวด
อาฏานาฎิยสูตร

อรรถกถาแห่งสูตรนี้เป็นหลักฐานได้ว่า พิธีสวดมนต์ในพระพุทธศาสนา ช่วงหลัง
พุทธปรินิพพาน ประมาณ พ.ศ. ๕๐๐-๑๐๐๐ เป็นพิธีกรรมที่ค่อย ๆ ซับซ้อนขึ้น โดยมีการกล่าวถึง
ข้อปฏิบัติสำหรับพระภิกษุผู้สวดว่า ภรวาสควรรับศีล ๕ และรักษาอย่างแน่นแฟ้น พร้อมกับควรจัด
สถานที่ให้เหมาะสม ส่วนการสวดของพระภิกษุ ควรสวดบทอาฏานาฎิยสูตรในคราวคัมภีร์
ลักษณะดังกล่าวทั้งหมดนี้

พิธีสวดมนต์ในพระพุทธศาสนา สามารถกล่าวได้ว่าได้ให้ความสำคัญต่อ
กระบวนการเบื้องต้นของคัมภีร์ต้นตอระบางอย่าง กล่าวคือ ลำดับแรกคือ การชำระตนให้บริสุทธิ์
พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญเช่นกัน คือความบริสุทธิ์ภายใน ได้แก่ จิตใจ จัดว่ามีความสำคัญ
เพราะผู้มีจิตใจไม่มั่นคง ไม่รู้แจ้งสัจธรรม มีความเลื่อมใสเลื่อนลอย ย่อมมีปัญญาไม่สมบูรณ์
(ส่วน) ผู้มีจิตใจไม่ชุ่มด้วยราคะ ไม่ชุ่มมัวด้วยโทสะ ละบุญและบาปได้แล้ว มีสติตั้งอยู่ ย่อมไม่
มีภัย^{๓๙} ดังนั้น การชำระจิตใจของผู้ฟังสวดมนต์ให้บริสุทธิ์จึงเป็นเรื่องสำคัญ เรื่องนี้พระพุทธเจ้า
ทรงปฏิบัติเอง ตอนที่ทรงแสดงพระธรรมเทศนา โดยพระองค์จะทรงชำระจิตใจของผู้ฟังให้
บริสุทธิ์ก่อนด้วยการแสดงอนุปพิทกาทิมี่เนื้อหาลุ่มลึกไปด้วยลำดับ คือทาน ศีลสวรรค์ โทษของ
กาม และอนิสงส์ของการบรรพชา เมื่อผู้ฟังน้อมใจไปตามเนื้อหาสาระของธรรมเทศนา จิตใจ
ของเขาจะประณีตขึ้นเป็นไปเป็นลำดับ จนพร้อมที่จะทำความเข้าใจในธรรมส่วนปรมาตถ์ได้^{๔๐}
จากนั้นจิตใจของผู้ฟัง จะปราศจากนิเวรณ์ เบิกบาน ผ่องใส เหมือนผ้าขาวสะอาดปราศจากมลทิน

^{๓๘} ที.ม.อ. (ไทย) ๓/๒๘๒/๑๖๑.

^{๓๙} พุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๓๘-๓๙/๓๗.

^{๔๐} ที.สี.อ. (บาลี) ๒๕๘/๒๕๐.

ควรรับน้ำย่อยได้เป็นอย่างดี^{๕๑} นับว่าเป็นการชำระความบริสุทธิ์ภายใน คือจิตใจของผู้ฟัง ส่วนการชำระความบริสุทธิ์ภายนอก พระพุทธเจ้ามิได้ทรงรังเกียจที่จะแสดงธรรมแก่คนที่มีร่างกายสกปรก แต่ทรงห้ามมิให้แสดงธรรมแก่ผู้ที่แสดงกิริยาอาการไม่เคารพพระรัตนตรัย ดังที่พระองค์ทรงห้ามไว้ในเสขยสิกขาบทว่า ภิกษุไม่ควรแสดงธรรมแก่คนที่มีกิริยาไม่เคารพเช่น กั้รุ่ม ถือไม้พลอง ถือศัตรา ถืออาวุธ สวมรองเท้า โปกศรียะ หากละเมิดต้องอาบัติทุกกฏ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า การชำระตนในภายนอก ควรคำนึงถึงความเคารพของผู้ฟังมากกว่าความสะอาดหรือสกปรกในร่างกายของเขา สำหรับสถานที่และองค์ประกอบของพิธีกรรมนั้น พระพุทธศาสนามีได้ให้ความสำคัญ แต่ในปัจจุบันจะให้ความสำคัญต่อพิธีกรรมมากกว่าสาระสำคัญของจิตใจ เช่น การโยงสายสิญจน์ และสุดท้ายคือการประพรมน้ำมนต์เป็นต้น ส่วนมนตร์สะทิส ก็ตรงกับพิธีกรรมการเจิมแป้งเช่นเจิมหน้าผากสำหรับคู่บ่าวสาว เจิมฝาประตูบ้านสำหรับการทำบุญขึ้นบ้านใหม่ และยังเห็นได้ว่าประเพณีแพร่หลายกันในทุกวันนี้

๒.๔.๒ ความสำคัญของทิศทาง

สำหรับพิธีสวดมนต์โดยทั่วไป องค์ประกอบอย่างหนึ่งที่สำคัญนั่นคือโต๊ะหมี่บูชา จะต้องตั้งหันหน้าไปทางทิศตะวันออก ซึ่งเป็นการเลือกตามการตัดสินใจตามความเชื่อดั้งเดิมและตามวรรณกรรมทางศาสนาทั้งหมด ที่กล่าวถึงทิศตะวันออกว่าเป็นทิศที่เป็นมงคล

สำหรับวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา กล่าวถึงทิศตะวันออก ว่าเป็นทิศมงคล เช่นกันทิศนี้มีท้าวธตรฐ ผู้ปกครองคันธัพพะ ทรงมีราชบุตรหลายพระองค์ทรงพระนามว่าอินทระ ราชธิดาพระนามว่าสิริ ทรงเป็นเทพธิดาผู้มอบความร่ำรวยรุ่งเรืองให้แก่มนุษย์ เธอเป็นที่รวมลงแห่งคุณความดีและปัญญา รวมทั้งมีพระนามที่ใช้เรียกพระนางว่า ลักขี อันหมายถึงความมีโชคดี^{๕๒} ในทางตรงกันข้าม ธิดาของท้าววิรูปกษะ เทพผู้อริภัยทิศตะวันตก ผู้ได้นำว่ากาลกัณณีหรือความโหดร้าย เพราะลักษณะอันเลวร้ายต่าง ๆ พวกกันถ่ายทอดลงที่พระนางจนหมดสิ้น^{๕๓} เมื่อพระเจ้าจักรพรรดิราช ทรงยังจักกรัตนะให้หมุน มันก็จะหมุนไปทางตะวันออกก่อน^{๕๔} จุดตั้งเป็นกฎที่จะไม่หมุนไปในทิศอื่นก่อน เหมือนกับเมื่อราชรถมงคลอันบรรทุกตรา

^{๕๑} ที.ม. (ไทย) ๑๐/๓๕/๒๒.

^{๕๒} จุ.ชา.อ. (ไทย) ๕/๔๕.

^{๕๓} จุ.ชา.อ. (ไทย) ๕/๔๑.

^{๕๔} ที.ป.า. (ไทย) ๓/๓๖/๕๓.

พระราชธา ถูกส่งออกไปโดยไม่มีสารถึ เพื่อแสวงหาพระราชธาสืบบัลลังก์ ก็เป็นเหมือนกฏอึกัว่า จะต้องออกไปทางทิศตะวันออก^{๕๕}

ในตำนานของพระพุทธรเจ้าก็เหมือนกัน ภาคพื้นทิศตะวันออกก็จะเป็นสถานที่อัน มั่นคงถาวรที่เดียว พระนางสิริมหามาธาทรงพระสุบินเป็นลางถึงการประสูติของเจ้าชายสิทธรัดถะ และในตอนที่ยังเฝือกเขามาสู่ห้องบรรทมของพระนาง^{๕๖} ขณะที่พระนางบรรทม ทรงหันพระ เสิร์ไปทางทิศตะวันออก ทรงดำเนินไป ๗ ก้าวหันพระพักตร์ไปทางตะวันออกและทรงประกาศ ว่า “เราเป็นผู้เลิศของโลกทรงบรรลือสีหนาทแล้ว” และในที่สุด พระองค์ทรงบรรลุธรรมในขณะที่ ประทับนั่งได้ตื่นโพธิ์ หันพระพักตร์ไปทางทิศตะวันออก^{๕๗}

ดังนั้น ทิศตะวันออกจึงมีความหมายอันเป็นมรดกตกทอดทั้งทางความเชื่อโบราณและ ความเชื่อทางตำนาน เพราะเมื่อพุทธองค์ทรงบรรลุธรรมนั้น ก็ทรงประทับนั่งได้ตื่นโพธิ์ ผินพระ พักตร์ไปทางทิศตะวันออก จึงพอกกล่าวได้ว่า โตะหมู่บูชาสำหรับสวดมนต์ก็เป็นการสร้างสรรค์ เลียนแบบโพธิมณฑล โดยหันหน้าไปทางทิศตะวันออก

๒.๔.๓ การสวดสาธยาย

การสวดสาธยาย หมายถึง การชี้แจงแสดงเรื่อง^{๕๘} ที่แสดงออกด้วยคำพูด เพื่อให้ เกิดความเข้าใจ คำพูดที่ดีควรมีลักษณะเป็นวาจาสุภายิต ไม่เป็นวาจาทุภายิต เป็นวาจาไม่มี โทษ และท่านผู้รู้ไม่ติเตียน ดังที่พระพุทธเจ้ากล่าวถึงลักษณะของคำพูดที่ดีมี ๕ ประการไว้ใน วาจาสูตร อังคุดตรนิกาย ปัญจกนิบาต คือ

- (๑) พุดถูกกาล
- (๒) พุดคำจริง
- (๓) พุดคำอ่อนหวาน
- (๔) พุดคำประกอบด้วยประโยชน์
- (๕) พุดด้วยเมตตาจิต^{๕๙}

^{๕๕} พุ.ชา.อ. (ไทย) ๕/๑๓๒/๖๑.

^{๕๖} พุ.ชา. (ไทย) ๑/๗๗.

^{๕๗} พุ.ชา.อ. (ไทย) ๑/๘๑-๑๐๕.

^{๕๘} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, หน้า ๘๒๗.

^{๕๙} อัง.ปญจก.(ไทย) ๒๒/๑๕๘/๓๓๘.

การสวดมนต์ เป็นการแสดงออกด้วยคำพูด เป็นการพูดด้วยเมตตาจิต จึงเชื่อกันว่าจะขับไล่ความชั่วร้ายออกไปและนำมาซึ่งสิ่งดี แม้การฟังสวดมนต์ก็ถือว่าเป็นการรับอานิสงส์เช่นนั้นเหมือนกัน คำพูดถือว่าเป็นตัวแทนของอำนาจที่ปรากฏในอินเดียโบราณ เพราะคำพูดเป็นเครื่องมือสื่อสารระหว่างสวรรค์และโลก โดยผ่านการประกอบพิธีบูชา^{๕๐} กล่าวกันว่าสวดดี ได้ส่งทอดอำนาจแก่พระอินทร์ด้วยคำพูดก็คือ วาจา และท้าวปชาบดีผู้เป็นใหญ่แห่งสิ่งมีชีวิต ถูกเรียกว่าเป็นจ้าวแห่งบทสวด เป็นผู้สร้างบทสวด บทเพลงสวดของท่านล่องลอยไปทั่วแดนสุขาวิดี และในคัมภีร์สังคีตรัตนกัระได้บันทึกว่า โลกทั้งปวงขึ้นอยู่กับเสียงคือ คำพูด

ลักษณะเช่นนี้ เป็นแนวคิดเกี่ยวกับคำพูดในอินเดียยุคพระเวท คำพูดเป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติที่สามารถทำให้เข้าใจได้ ทำให้มนุษย์เป็นสิ่งมหัศจรรย์ มีความน่าเกรงขาม และมีความทะเยอทะยาน ดังเห็นได้ในยุคต้น ๆ ของอารยธรรมมนุษย์ คำพูดทำให้มนุษย์แตกต่างจากสัตว์ เป็นความสามารถที่มหัศจรรย์ ซึ่งมีจำกัดไว้แก่เผ่าพันธุ์มนุษย์เท่านั้น ดังนั้นคำพูดจึงเป็นลักษณะเฉพาะเป็นคุณอำนาจสวรรค์ และเป็นสิ่งน่าบูชา กล่าวอีกอย่างหนึ่ง คำพูดในรูปแบบของบทสวดมีศักยภาพของเครื่องมือชิ้นเอกในการปลุกอำนาจเหนือธรรมชาติ ตามที่คัมภีร์มนูศาสตร์แสดงถึงการประกอบพิธีกรรมการสวดมนต์ ๑๐ ครั้ง มีผลมากกว่าการบูชาตามทีกล่าวในคัมภีร์พระเวท พระพุทธศาสนาไม่ได้ยอมรับอำนาจของบทสวดมนต์ หรือเวทมนต์ ดังมีหลักฐานปรากฏในเวทวิชสูตร ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค ที่แสดงให้เห็นถึงผลของบทสวด ด้วยการเปรียบเทียบอุปมาว่า บทสวดที่กล่าวถึงเทพเจ้าเช่น พระอินทร์, พระโสณะ, พระวรุณ, พระอิสานะ, พระปชาบดี, พระพรหม, พระมหิทธี และพระยะมะ เป็นสิ่งไร้ประโยชน์^{๕๑} คนผู้ปราถนาจะเข้าถึงเทวดาจำจะต้องปฏิบัติคุณงามความดี ซึ่งเหล่าเทวดาได้เคยประกอบไว้ การสวดมนต์ถึงเทวดาไม่ได้ทำให้คนเป็นเทวดาได้เลย

แม้จะมีทัศนคติเป็นเช่นนี้กับบทสวดมนต์ พระพุทธศาสนาก็ไม่ได้ปฏิเสธอำนาจของคำจริงที่เปล่งออกมาอย่างซื่อสัตย์จริงจัง คำพูดที่ดีงามประกอบด้วยสาระที่มีประโยชน์และมีความหมาย ก็ถือได้ว่าเป็นมงคล^{๕๒} การสวดข้อธรรมโดยมีจุดประสงค์เพื่อการศึกษา และเพื่อรักษาข้อความในพระคัมภีร์ จึงเป็นสิ่งที่พระสงฆ์ได้ทำมานับแต่โบราณกาล การสวดออกเสียงอย่างชัดเจนขณะที่นึกถึงความหมายของสิ่งที่กำลังสวด เป็นสิ่งที่น่าสรรเสริญอยู่สูง การสวดเช่นนี้เรียกว่า สรภัญญะ ก็ได้ เมื่อพระโสณกุฎิกัณณะสวดอัญญการวรรค โดยสรภัญญะ พระพุทธองค์ทรงพอพระทัยอย่างมาก ทรงตรัสยกย่องแบบการสวดของท่านดังนี้ว่า “ดูกรภิกษุทั้งหลาย เป็น

^{๕๐} R.T.H.Griffith, **The Ramayana**, (Valmiki : London, 1892), p. 363.

^{๕๑} ที.ที. (ไทย) ๕/๓๗๖/๓๖๕.

^{๕๒} มงคล. ๒๖๒/๒๔๒.

การดีที่พวกเขาจะได้เรียนอัฐกุวรรคอย่างถูกต้อง เธอพึงทรงจำและรักษาไว้ให้ดี พวกเธอมีเสียงที่น่าพอใจ มีความแตกต่างของเสียงไม่แหบและสามารถสื่อสารความหมายได้^{๕๓}

แม้พระองค์จะทรงยกย่องการสวดสรภัญญะ แต่พระองค์ก็ไม่ทรงปรารถนาให้สวดธรรมะเป็นทำนองเพลง พระองค์ทรงเคยเรียกการร้องเพลงว่าเป็นการร้องให้เสรำโศก เมื่อพวกภิกษุฉัพพัคคีย์เข้าปัญหา ริเริ่มการสวดธรรมในทำนองเพลง พระองค์ทรงชี้ความเลื่อมไม่ใช่ประโยชน์ของการร้องเพลงไว้ ๕ ประการ และทรงประณามความประพฤตินี้^{๕๔} ว่าเป็นการก่อให้เกิดทุกข์ความเลื่อมมิใช่ประโยชน์มีดังนี้

- (๑) แม่ตนเองก็กำหนดในเสียงนั้น
- (๒) แม่ผู้อื่นก็กำหนดในเสียงนั้น
- (๓) แม้พวกคหบดีก็ดำนิว่า “พวกสมณสากขบุตรเหล่านี้ ร้องเพลงเหมือนพวกเรา”
- (๔) เมื่อพอใจการทำเสียง สมาธิย่อมเสื่อม
- (๕) ภิกษุรุ่นหลังจะพากันทำตาม^{๕๕}

ดังนั้นการร้องเพลงจึงถูกห้ามไว้ ขณะที่การสวดแบบพิเศษที่เรียกว่า สรภัญญะ ได้รับการส่งเสริม การประชุมสวดที่เมืองเวสาลี เขตกรุงราชคฤห์ เป็นการสวดหมู่ครั้งแรกที่ได้จัดขึ้นในประวัติศาสตร์ และหลังพุทธปรินิพพาน มีบันทึกไว้ว่าภิกษุ ๕๐๐ รูปเข้าร่วมในการสวดทำสังคายนาโดยมีพระมหากัสสปะเป็นประธาน ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ประเพณีการสวดหรือคณะผู้สวดต่าง ๆ เช่นคณะผู้สวดที่ฆนิกาย (ฆนิกายกถาจารย์) คณะผู้สวดมัชฌิมิกาย (มัชฌิมิกายกถาจารย์) มีต้นกำเนิดมาจากคณะผู้สวดสรภัญญะนี้ นอกจากนี้ ยังปรากฏในคัมภีร์อรรถกถาที่ฆนิกายว่า การสวดหมู่ที่จัดขึ้นในศรีลังกา ณ โลหปราสาท และติสสมหาวิหาร เรียกว่า สัชฌายนา, ฆัมมสัชฌายนาหรือคณะสัชฌายนา^{๕๕} และที่บันทึกไว้ในคัมภีร์มหาวงศ์ กล่าวว่าการสวดหมู่เป็นส่วนหนึ่งของเทศกาลต่าง ๆ ทางศาสนา รวมถึงยุคต้น ๆ ของพุทธศตวรรษที่ ๒ และในช่วงระยะเวลาที่ผ่านไปอาจมีพัฒนาการจนมาเป็นพิธีสวดมนต์ ขณะที่ มหาวังสะบันทึกว่า คณะสัชฌายนา ก็จัดให้มีในโอกาสเฉลิมฉลองลักษณะนั้นเช่นกัน

สรุปได้ว่า การสวดหมู่ (คณะสัชฌายนา) ได้กำเนิดขึ้นโดยจุดประสงค์เพื่อรักษาพระคัมภีร์ไว้ ซึ่งต่อมาก็ได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของพิธีกรรมเฉลิมฉลองทางศาสนาไป และใน

^{๕๓} วิ.ม. (ไทย) ๕/๒๕๘/๑๖.
^{๕๔} วิ.จ. (ไทย) ๗/๒๔๘/๑๑, อจ.ปญจก.(ไทย) ๒๒/๒๐๕/๓๕๒.
^{๕๕} ที.สี.อ. (ไทย) ๑/๑๔๕/๑๒๑.

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทบาทใหม่นี้เองที่ทำให้การสวดหมู้ค่อย ๆ คลี่คลายไปทั้งทำนองและจังหวะในปัจจุบัน มี ๓ แบบ คือ

- (๑) สวดแบบสังโยค คือสวดอย่างที่พระมหานิกายสวดกันโดยทั่ว ๆ ไป
- (๒) สวดแบบมคธ คือสวดเป็นตอน ๆ ของวลีหรือประโยค อย่างพระธรรมยุตหรืออย่าง พระมหานิกายสวดบทพุทธคุณ ธรรมคุณ และสังฆคุณ เวลาทำวัตรเช้าเย็นทั่วไป
- (๓) สวดแบบสรภัญญะ คือสวดด้วยการเอื้อนเสียงเป็นทำนองสรภัญญะ หมายถึง สวดเป็นทำนองพอดิ ๆ ชัดเจนด้วยอักขระ และพยัญชนะ^{๕๖}

๒.๔.๔ การอนุโมทนาบุญและอุทิศบุญกุศล

บุญญาโมทนา หรือการอนุโมทนาบุญ ในตอนท้ายของพิธีสวดมนต์เป็นส่วนสำคัญในพิธีกรรม ที่จริงจะกล่าวว่าเป็นจุดหมายของพิธีทั้งหมดก็ว่าได้ จะเรียกสั้น ๆ ว่า อนุโมทนาก็ได้ ดังคำบาลีว่า อนุโมทติ มีความหมายว่า ร่วมยินดีด้วย หรือรับรองด้วยความยินดี ได้แก่การส่งผ่านความสุขไปยังผู้อื่น หรือการแบ่งปันความสุขไปสู่ผู้อื่น

ในวินัยอุพวรรค^{๕๗} ได้บันทึกถึงช่วงเวลาที่ยังไม่มีการอนุโมทนาหลังฉันภัตตาหาร อุบาสโกอุบาสิกาไม่ค่อยพอใจนักที่ไม่ได้ฟังพระอนุโมทนา และกล่าวกันว่า พระพุทธองค์ทรงเป็นผู้ริเริ่มการปฏิบัติเช่นนี้และเนื่องจากแนวคิดในการอุทิศส่วนกุศลนี้ ไม่มีกล่าวถึงไว้ในพิธีทางศาสนา พราหมณ์และเชนจึงไม่อาจแน่ใจได้เลยว่ากลุ่มอุบาสโกอุบาสิกา นั้นประสงค์สิ่งใดในอนุโมทนาในยุคแรก ๆ

อย่างไรก็ตาม การอนุโมทนาหลังอาหาร นับว่าเป็นแนวคิดที่ดี ตามที่ได้ปฏิบัติในช่วงแรก ๆ ของชาวพุทธ ดังปรากฏในพราหมายูสูตรมัชฌิมนิกาย ดังมีความต่อไปนี้

“พระผู้มีพระภาค เสวยเสร็จแล้ว ประทับนั่งเฉยอยู่ ครู่หนึ่ง แต่ไม่ทรงปล่อยเวลาอนุโมทนาให้ล่วงไป เสวยเสร็จแล้วก็ทรงอนุโมทนา ไม่ทรงติเตียนภักตรนั้น ไม่ทรงมุ่งหวังภักตรอื่น ทรงชี้แจงให้บริษัทเห็นชัด ชวนใจให้อยากรับเอาไปปฏิบัติ เร้าใจให้อาจหาญแกล้าวกล้า ปลอดชโลมใจให้สดชื่นร่าเริงด้วยธรรมิกถา”^{๕๘}

^{๕๖} ปรีดคทีปนี, ๒๕๑๓:๕๓.

^{๕๗} วิ.จ. (ไทย) ๗/๓๖๒/๒๒๘-๒๒๙.

^{๕๘} ม.ม. (ไทย) ๑๓/๓๘๗/๔๘๐.

พระอรรถกถาจารย์อธิบายว่า พระพุทธเจ้าทรงประทับนั่งเฉยอยู่หลังฉันทดาหาร แล้วเพื่อให้เวลาแก่อุบาสกอุบาสิกาได้เลี้ยงดูเด็ก ๆ และทานอาหาร หลังจากนั้น พระองค์ก็ทรงแสดงธรรมสั้น ๆ โดยวิธีที่เรียกว่า อนุโมทนา^{๕๕} โดยกล่าวถึงเนื้อหาทางศาสนาและทรงกระตุ้นให้อุบาสกอุบาสิกาให้เกิดความยินดีในการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ และลึกซึ้งและปลุกเร้าให้เกิดความรักในความรู้ เพื่อเป็นการแสดงความรู้คุณค่าความมีน้ำใจและเอื้อเฟื้อของอุบาสกอุบาสิกา พระองค์จึงทรงให้อาหารทางความคิดแก่พวกเขา ฉะนั้นอนุโมทนาจึงได้เป็นวิธีการอันก่อให้เกิดความยินดีทางปัญญาและทางอารมณ์

การปฏิบัติตามหลักศาสนาหรือการประพฤติแต่สิ่งดีงาม เป็นสิ่งที่มีคุณค่า เพราะความพึงพอใจยินดีทางอารมณ์ที่เกิดขึ้นจากการประพฤตินี้ จะก่อให้เกิดความสงบทางกายและทางใจ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นเบื้องต้นอันจะขาดเสียไม่ได้ ที่มีต่อพัฒนาการทางจิตวิญญาณ อันเหมาะสม อย่างเช่น ศรัทธา, วิริยะ, สติ สมาธิและปัญญา อันจะทำให้จิตเข้าไปสู่สัจจะที่ลึกยิ่งขึ้น ในความลึกกลับของชีวิตและความตายกล่าวง่าย ๆ ก็คือ เพื่อการบรรลุธรรมนั่นเอง

ความหมายของอนุโมทนาได้ขยายไปสู่การอุทิศส่วนบุญไปให้แก่ญาติผู้ล่วงลับไปแล้ว และเทวดาทั้งหลาย โดยคาดคะเนว่า พวกเขาเหล่านั้นสามารถมีส่วนร่วมในความยินดีและผลบุญอันเกิดจากการทำบุญได้ในที่ณะเกี่ยวกับโลกของพระพุทธศาสนา สิ่งมีชีวิตที่อยู่นอกขอบเขตของมนุษย์ เช่น เทวดา, เปรตชน มีความสามารถที่จะติดต่อกับมนุษย์ผู้ที่ได้เลือกไว้แล้ว พวกเขาสามารถแปลงร่างให้อยู่ในรูปที่สามารถจะมองเห็นได้ตามเหมาะสม ในพระไตรปิฎกได้พูดถึงเทวดาผู้ซึ่งปรากฏกายต่อหน้าพระพุทธเจ้าและสาวก โดยมีจุดประสงค์ต่าง ๆ มนุษย์ผู้ได้พัฒนาความสามารถจนได้ตาทิพย์ก็สามารถมองเห็นชีวิตเหนือธรรมชาติเหล่านี้ได้เช่นกัน^{๕๖}

ชาวพุทธเชื่อในการมีอยู่ของสิ่งมีชีวิตเหนือธรรมชาติ และชีวิตเหล่านั้นจะสามารถมีส่วนร่วมในพิธีทำบุญอันดีงามที่พวกเขาทำอยู่ได้ ก็โดยวิธีที่เรียกว่า “บุญอุทิศ” ซึ่งเป็นวิธีที่เชื่อว่าจะนำมาซึ่งความสวัสดิ์แก่จิตใจของทั้งสองฝ่าย

ในติโรกฐาสสูตร^{๕๗} กล่าวว่า พวกญาติที่ตายไปแล้วได้มาปรากฏแก่ญาติสายโลหิตให้ได้เห็นตลอดเวลา เชื่อกันว่า หน้าที่ของผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่ในการที่จะแสดงความระลึกถึงเปรตชนด้วยความกตัญญูและอุทิศส่วนกุศลให้เพื่ออยู่เป็นสุข เมื่อได้เช่นนี้แล้ว เปรตชนก็จะดูแลเหล่าญาติที่มีชีวิตอยู่ด้วยความรักและห่วงใย

^{๕๕} ม.ม.อ.(ไทย) ๒/๓๘๓/๒๘๒-๒๘๓.

^{๕๖} ส.ส.(ไทย) ๑๕/๑๘๒/๑,๘๓.

^{๕๗} พุ.พ.(ไทย) ๒๕/๑/๑๕.

ลักษณะเช่นนี้ เหมือนอย่างการปกปักรักษาเมืองเวสาลี ที่เป็นต้นแบบของพิธีสวดมนต์การช่วยเหลือญาติที่ตายไปแล้วของพระเจ้าพิมพิสาร ผู้ประสบกับความหิวกระหายขาดแคลนเครื่องนุ่งห่ม เป็นอยู่เหมือนเปรต การช่วยเหลือนี้ก็เป็นต้นแบบของพิธีกรรมอุทิศส่วนกุศล

ในประเพณีนิยมของชาวพุทธ พิธีกรรมที่เรียกว่า การกรวดน้ำ ได้พัฒนามาพร้อมๆ กับการอุทิศส่วนกุศลให้แก่ญาติที่ล่วงลับไปแล้ว ในพิธีนี้ผู้ประกอบบุญจะเทน้ำจากเหยือกไปยังภาชนะรองรับน้ำที่เล็กกว่าเหยือกนั้นจนหมดเหยือก พร้อมกับกล่าวคำบาลีไปด้วยพร้อมกับพระสงฆ์และผู้ศรัทธาคนอื่นๆ ความหมายของคำบาลีที่แปลไว้มีความดังนี้

“ขอผลบุญนี้ จงบังเกิดมาขึ้นแก่ญาติของข้าพเจ้า

ขอให้พวกเขาจงอยู่ดีมีสุข แม่น้ำใหญ่ส่งน้ำไปเต็มมหาสมุทร
ให้เต็ม ฉนโค สิ่งที่ได้ให้ในที่นี้ ก็จะไปถึงเพื่ออวยสุขให้แก่ญาติ
ผู้ล่วงลับไปแล้วฉนนัน หยาดน้ำพร่างพรอมลงบนยอดเขาไหล
ท่วมทับพื้นดินในที่ต่ำ ฉนโค สิ่งที่ได้ให้ในที่นี้ก็จะ ไปถึงเพื่ออวยชัย
แก่ญาติผู้ล่วงลับไปแล้วฉนนันเหมือนกัน”^{๑๐๒}

การนำน้ำเข้ามาพร้อมกับแนวคิดเรื่องการอุทิศ ปราศกฏมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล เช่นในเรื่องการมอบสิ่งของที่เคลื่อนที่ไม่ได้ การมอบโอรนอำนาจการถือครองอย่างเต็มที่แก่ผู้รับ ก็จะใช้การหลั่งน้ำลงที่มือขวาของผู้รับ เป็นสัญลักษณ์ วินัยปิฎก มหาวรรค^{๑๐๓} บันทึกไว้ว่า “พระเจ้าพิมพิสาร ถวายสวนเวฬุวัน แก่พระพุทธเจ้า โดยการหลั่งน้ำจากพระสุวรรณภิงคาร (น้ำเต้าทอง)” ในคัมภีร์อรรถกถาอังคุตตรนิกาย ได้กล่าวถึงการทำบุญที่นางวิสาขาจัดทำขึ้น ตอนที่อยู่ในตระกูลของสามี โดยนางได้นิมนต์พระพุทธเจ้ามาฉันภัตตาหารที่บ้านในวันรุ่งขึ้น เมื่อถึงเวลานางได้ถวายน้ำทักษิโณทก แล้วจึงให้พ่อสามีมาถวายอาหารแก่พระพุทธเจ้า^{๑๐๔} เป็นการแสดงการอุทิศให้ด้วยน้ำ วิธีนี้เรียกว่า “ทักษิโณทก หรือ น้ำอุทิศ” ประเพณีนี้ยังมีอยู่ในหมู่ชาวพุทธจนปัจจุบันนี้ ในพิธีแต่งงาน น้ำจะถูกรดลงที่นิ้วหัวแม่มือขวาของเจ้าบ่าวเจ้าสาวซึ่งผูกอยู่คู่กันและน้ำนั้นก็จะไหลลงสู่พื้นดินเพื่อให้พระแม่ธรณีรับรู้เป็นพยานในการอยู่ร่วมกันของบ่าวสาวนี้

ทักษิโณทก นำมาใช้ครั้งแรกในพิธีบุญญาโมทนา และกล่าวกันว่า พระพุทธเจ้าก็ทรงมีส่วนร่วมในพิธีนี้ด้วย การอุทิศจะต้องกล่าวคำว่า “อิทฺ โน ญาตีนิ โหตุ ขอให้ผลบุญนี้บังเกิด

^{๑๐๒} บุ.เปต.อ. (ไทย) ๒/๑๕-๒๕/๒๓-๒๖.

^{๑๐๓} วิ.ม. (ไทย) ๔/๕๕/๗๑.

^{๑๐๔} อ.เอกก.อ. (ไทย) ๑/๒๕๕/๓๖๕.

มีแก่พวงญาติทั้งหลาย”^{๑๑๕} กล่าวกันว่า พอพิธีจบ พวงญาติก็จะถูกปลดปล่อยออกจากความทุกข์ทรมานทันทีทันใด หลังจากได้อุทิศแก่พวงญาติที่ล่วงลับไปแล้ว ก็จะอุทิศต่อไปให้พวกเทวดาและสิ่งมีชีวิตทั้งหลายเพื่อประโยชน์แก่ความรู้เรื่องและความสุข เทวดาซึ่งประจำอยู่ในฟ้าและพื้นดิน และเหล่าญาติก็ถูกเชิญให้มารับผลบุญและคุณแล้ร้กษาคำสอนของพระพุทธเจ้าและเหล่ามนุษย์

๒.๔.๕ การตั้งความปรารถนา

พิธีกรรมทั้งหมดในพระพุทธศาสนา จะจบลงด้วยคำประกาศอย่างเป็นทางการถึงความต้องการตรัสรู้ ต่อไปนี้เป็นคำบาลีที่นิยมกันซึ่งจะสวดตอนจบพิธีสวดมนต์ เช่น ทำบุญขึ้นบ้านใหม่ ทำบุญวันเกิด เป็นต้น หรือบางครั้งก็กล่าวภายหลังใส่บาตรในตอนเช้า โดยตั้งความปรารถนาของชาวพุทธออกไปอีกด้วยคือ

“อิฉฉิตฺตํ ปตฺถิตฺตํ ตฺยหํ จิปรุปรเมว สมิจฺฉตฺตํ

สพฺเพ ปุเรณฺตฺตํ สงฺกปรุปรมา จนุโท ปณฺณโรโส ยถา

อิฉฉิตฺตํ ปตฺถิตฺตํ ตฺยหํ จิปรุปรเมว สมิจฺฉตฺตํ

สพฺเพ ปุเรณฺตฺตํ สงฺกปรุปรมา มณฺนิ โชติโรโส ยถา”^{๑๑๖}

“ขอให้ความประสงค์จ้านงหวัง พลันสำเร็จแก่ท่านโดยเร็ว

ขอให้ความมุ่งหมายทั้งมวลจงเต็มดั่งเดือนเพ็ญ

ขอให้ความประสงค์จ้านงหวัง พลันสำเร็จแก่ท่านโดยเร็ว

ขอให้ความมุ่งหมายทั้งมวลจงเต็ม ดั่งแก้วมณิโชติรส”

ทัศนะทางพุทธเกี่ยวกับชีวิตนั้น กว้างไกลกว่าขอบเขตของช่วงชีวิตปัจจุบัน ความประพฤดิของมนุษย์ถูกมองว่าเป็นเครื่องมืออันประกอบด้วยพลังอันมีอนุภาพประจำตัวในอันที่จะปรับแต่งอนาคตของแต่ละบุคคล เหตุฉ้านี้ การประกอบกุศลจึงถูกวางไว้ในเนื้อหาขอบเขตของชีวิตในสังสารวัฏและความปรารถนาของชาวพุทธก็ร่วมอยู่กับทัศนวิสัยเรื่องสังสารวัฏด้วยเช่นกัน เมื่อพิจารณาความปรารถนาที่เปล่งออกมาตามข้างบนนี้ สามารถสรุปเนื้อหาดังต่อไปนี้

(๑) ความปรารถนาเพื่อนดี สิ่งนี้สอดคล้องกับปรัชญาทางสังคม ในยุคต้นของพระพุทธศาสนา มีคำแนะนำมากมายในการเลือกเพื่อและคุณสมบัติของเพื่อที่พึงหลีกเลี่ยงและพึง

^{๑๑๕} บ.ช.อ. (ไทย) ๒๕/๑/๑๕.

^{๑๑๖} บ.ช.อ. (บาลี) ๗/๑๘๕.

แสวงหาการได้อยู่ร่วมกับคนที่ถือเป็นหนึ่งในมงคลที่ใช้ช่วยพรกัน เพราะเพื่อเป็นตัวกำหนดความก้าวหน้าทางศีลธรรมของบุคคลหรือความเสื่อมของบุคคล มีความสำคัญอย่างยิ่งที่ยอมรับถึงผลกระทบทางสังคมข้อนี้ ที่มีต่อค่านิยมทางศีลธรรม ซึ่งฆราวาสพึงตระหนักอย่างถ่องแท้ ความปรารถนาเพื่ออันดีได้บันทึกอยู่ในบทสวดอันเป็นเครื่องเตือนความจำซึ่งจะสวดในตอนจบทุกพิธีกรรม

(๒) ความปรารถนาชีวิตที่ดีในภายหน้า ความทะยานอยากและความคาดหวังของมนุษย์นั้นมีมากมายหลากหลาย ในธัมมปทัฏฐกถา, อปาทาน, เถรคาถาอรรถกถา, เถรีคาถาอรรถกถา เป็นต้น มีตัวอย่างที่บันทึกไว้เกี่ยวกับความคาดหวังส่วนบุคคลเช่นนี้ อันมาพร้อมกับความประพจน์ทางกุศลที่ได้ประกอบขึ้นและการประสบผลสำเร็จอันเกิดจากการประกอบการกุศลนั้น^{๑๑๓} ในสังฆารูปัตตติสูตร^{๑๑๔} กล่าวโดยจำแนกไว้ว่า บุคคลผู้ประกอบด้วยศรัทธา, ศีล, สุตะ, จาคะ และปัญญา สามารถที่จะเลือกภพเกิดได้ ตัวอย่างเช่น ถ้าบุคคลปรารถนาจะเกิดในราชสกุล เขาจะต้องประพจน์ตนอยู่ในคุณธรรมที่กล่าวมาข้างบนนั้น และตั้งใจไว้ต่อการเกิดในที่นั้น กำหนดมั่นและเจริญความปรารถนาเช่นนั้นบ่อย ๆ ขณะที่ยอมรับศักยภาพของมนุษย์ในข้อนี้ โดยใช้วิธีส่งเสริมให้อุบาตกุบาสิกามีความมั่นใจในตนเองและพึ่งตนเองและกระตุ้นพฤติกรรมในทางกุศล, ความปรารถนาให้สิ่งหวังสำเร็จของแต่ละบุคคล ก็จะแสดงออกมาในตอนจบของพิธีสวดมนต์ นอกจากนั้นพิธีสวดมนต์ได้ถูกสร้างมาอย่างพิเศษเพื่อส่งเสริมความเจริญรุ่งเรืองในทางโลกและความยืนยาวของชีวิต ซึ่งในข้อนี้มันจะมาพร้อมกับการขจัดสิ่งไม่ดีทั้งหมดอันเป็นอุปสรรคต่อความสำเร็จอันส่งเสริมให้อุบาตกุบาสิกาเผชิญหน้ากับความผันแปรของชีวิตได้อย่างมั่นใจและ

(๓) ปรารถนาความสุข หลีกพ้นจากทุกข์ สิ่งมีชีวิตทั้งมวลรักสุขเกลียดทุกข์ การยอมรับข้อนี้ว่าเป็นธรรมชาติของคนธรรมดา ผู้ศรัทธาก็จะเตือนใจในตอนจบของการประกอบกุศลว่าการทำความดีไม่เพียงแต่นำมาซึ่งความเบิกบานทางจิตและความเจริญรุ่งเรืองมาสู่ชีวิตนี้เท่านั้นแต่ยังสามารถกำจัดทุกข์และส่งเสริมความสุขในภายภาคหน้าอีกด้วย

(๔) ปรารถนาความร่ำรวยทางวัตถุ พระพุทธศาสนายอมรับว่ามนุษย์เป็นสัตว์สังคม มนุษย์ไม่อาจอยู่ได้โดยตัวเอง สังคมที่เข้มแข็งเป็นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์อย่างเต็มที่ ดังนั้น พิธีสวดมนต์ในระดับชุมชนจึงแสดงถึงความปรารถนาอย่างสูงถึงสังคมที่เข้มแข็งดีซึ่งจะทำให้ดีได้ด้วยการวางเงื่อนไขทางสภาพที่ดีงาม ความรุ่งเรืองทางวัตถุและผู้อุปถัมภ์ที่ตั้งอยู่ในศีลธรรม มีความเชื่อทางพระพุทธศาสนาที่ยังรักลึกและแพร่หลายว่า

^{๑๑๓} ม.ม. (ไทย) ๑๓/๓๘/๓๕.

^{๑๑๔} ม.อ. (ไทย) ๑๔/๑๖๐/๒๐๘.

เงื่อนไขทางบรรยากาศที่ไม่ดีและภัยพิบัติทางเศรษฐกิจเป็นผลสะท้อนกลับอันเกิดขึ้นจากผู้ปกครองที่ไม่ตั้งอยู่ในธรรม ดังนั้นความปรารถนาดีที่แสดงในตอนท้ายของพิธีสวดมนต์เพื่อชุมชน คุณจะทำหน้าที่เป็นเครื่องเตือนใจชุมชนอย่างสุภาพไปสู่ผู้ปกครองถึงความรับผิดชอบอย่างจริงจังของพวกเขาต่อสังคมในวงกว้าง

(๕) **ปรารถนาการทำที่สุดแห่งทุกข์** การประกอบกุศลและการทำพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาทุกอย่างมีจุดหมายปลายทางอยู่ที่การบรรลุนิพพาน ในระหว่างที่พระพุทธเจ้ายังทรงพระชนม์อยู่พระองค์ได้ทรงตั้งเตือนภิกษุอยู่เสมอ ๆ ให้พากเพียรพยายามทำที่สุดแห่งทุกข์ให้ได้ในชาตินี้ พระสูตรหลายตอนแสดงให้เห็นว่าสาวกยุคแรก ๆ ถูกหล่อหลอมด้วยความกระตือรือร้นอย่างแรงกล้า และให้ภิกษุทั้งหลายได้ปรับปรุงพัฒนาตนเองด้วยการประพฤติตามหลักศีลสมาธิและปัญญา โดยมีจุดประสงค์จะทำที่สุดแห่งทุกข์ให้ได้ในชาตินี้

การแสดงความมุ่งมั่นทางจิตของชาวพุทธ ยอมรับนิพพานว่าเป็นภาวะที่พึงบรรลู่ในชาตินี้ได้ด้วยความพยายามยิ่งยวดของปัจเจกชน ภายหลังจากมนุษย์ได้ลิ้มรสสุขของมนุษย์สมบัติ และทิศสมบัติเป็นเวลายาวนาน นิพพานจึงถูกว่าเป็นอุดมคติสูงสุดที่จะพึงบรรลู่ในอนาคตกาลไกลโพ้นเพราะมนุษย์โดยธรรมชาติแล้วชอบความสุขจุดหมายสูงสุดจึงถูกผลักไสไปอยู่ทางท้ายๆ อันจะพึงบรรลู่ในเวลาที่ยืดยาวแล้วหลังจากได้ลิ้มรสความสุขในทุกรูปแบบก่อน แต่ก็ไม่ได้หมายถึงจะไม่สนใจต่อจุดหมายสูงสุด ความประพฤติทั้งมวลซึ่งจะนำบุคคลเข้าไปใกล้จุดหมายนี้แม้จะเป็นทีละนิ้ว ๆ ที่ถูกกำหนดไว้ในรูปของบุญและกุศล ฆราวาสผู้หมั่นประพฤติกาย วาจา ใจ ในกุศลและบุญก็ถูกเรียกว่า อุบาสกผู้ซึ่งดำเนินจากความมืดไปสู่ความสว่าง หรือจากความสว่างไปสู่ความสว่างกว่า ผู้ที่ประพฤติตรงกันข้ามนี้เรียกว่า ผู้ดำเนินจากแสงสว่างไปสู่ความมืด หรือจากความมืดไปสู่ความมืด ชาวพุทธทั้งมวลควรพยายามเป็นแบบอย่างแรก และในตอนจบของพิธีกรรมทางพุทธพวกเขาก็จะมีแรงบันดาลใจอันประเสริฐนี้คือยเตือนความจำว่า จุดหมายของพวกเขาควรเป็นการทำอุดมคติเรื่องนิพพานให้เป็นความจริง และว่านิพพานเป็นสิ่งที่สามารถบรรลู่ได้ด้วยความพยายามของมนุษย์แต่ละคนเท่านั้น

๒.๔.๖ การอัญเชิญเทวดา

พิธีสวดมนต์ในเหตุการณ์แรก คือ การสวดรัตนสูตรของพระพุทธเจ้า ที่เมืองเวสาลี เพื่อกำจัดทุกข์ภัยนั้น ไม่ปรากฏว่ามีการอัญเชิญเทวดา แต่ปรากฏว่ามีท้าวสักกเทวราชเสด็จมาพร้อมกับเทวดาทั้งหลายเพียงเพื่อต้องการฟังรัตนสูตร แต่พิธีสวดมนต์ในยุคหลัง มีการกล่าวถึงการอัญเชิญเทวดามาเพื่อรับรู้เหตุการณ์บางอย่าง ดังมีเรื่องในอรรถกถาอาฏานาฏิยสูตร^{๑๑๕} ว่า หมูสงฆ์ได้พยายามขับไล่ภูตผีที่สิงบุคคลอยู่ด้วยการสวด เมตตสูตร, รัตนสูตรและมงคลสูตร ถ้าวิญญูณยังไม่ออกไป พระสงฆ์จะประชุมกันในสถานที่แห่งหนึ่งและเรียกวินญูณมา เมื่อวิญญูณนั้นมาถึง ก็จะได้รับคำแนะนำให้ไปสังสถิตย์ที่ต้นไม้และให้ปล่อยคน ๆ นั้นไป ถ้าหากยังไม่ยอมไป ก็จะแจ้งแก่เทวดาว่า “จงดู ปีสัจจนนี้ไม่ยอมปล่อยคนไป” หลังจากได้แจ้งข่าวแก่เทวดาแล้วภิกษุก็จะสวดอาฏานาฏิยสูตร ซึ่งเป็นมาตรการสุดท้ายเพื่อขับไล่ปีศาจให้ออกไป

จากหลักฐานนี้ สามารถเห็นได้ว่า ข่าวสารที่ได้ถูกส่งออกไปยังภูตผีและเทวดา เป็นการสวดโดยพระภิกษุเอง เป็นพิธีสวดมนต์ที่ใช้ในการขับไล่ผี และสวดเพื่อแจ้งเทวดาให้รับรู้ข่าวเกี่ยวกับภูตผีหัวคือและไม่ยอมแพ้ ต่อมาเมื่อพิธีสวดมนต์ได้กลายเป็นพิธีกรรมในทางป้องกันและเป็นสิริมงคลที่สามารถจัดทำได้อย่างอิสระเพื่อจุดประสงค์อันหลากหลาย เมื่อไม่มีการแจ้งเรื่องอันเดือดร้อนอันใดที่เกิดจากปีศาจส่งถึงเทวดา การสวดเพื่อแจ้งความแก่เทวดาดังกล่าว ก็ได้เปลี่ยนเป็นรูปแบบของการเชื้อเชิญเทวดาอย่างเป็นทางการ

ดังนั้น การต้อนรับเทวดาอย่างเป็นทางการจึงกลายเป็นคำพูดอันน่าประทับใจ ดั่งขั้นตอนการสวดมนต์ในพิธีกรรมต่าง ๆ จะมีพิธีสวดชุมนุมเทวดาในขั้นตอนแรกของพิธีกรรมอยู่เสมอซึ่งเป็นหน้าที่ของพระสงฆ์ที่จะต้องสวดอัญเชิญ ดังบทสวดมนต์ต่อไปนี้ คือ

ปริตฺตานุภาโว สทา รกฺขตฺตฺติ ฝริตฺวาน เมตฺตํ สเมตฺตา
ภทฺตฺตา อวิกฺขิตฺตฺตฺติปริตฺตํ ภูณฺนฺตฺ. สกฺเค กามเ จ รูเป ภิริ
สิขรตฺตฺ. จนนฺตฺ. วิมานเ, ทีเป รกฺขเ จ คามเ ตรวนฺคหเน
เลหวตฺตฺ. เขตฺเต, ภูมฺมา จายนฺตฺ. เทวา ชลตฺตฺ. วิสเม ยกฺข-
คนฺธพฺพนาคา, ตฺติจฺจนฺตา สนฺตฺ. เก ยํ มฺนิวรวจฺนํ สาธโว เม
สุณฺนฺตฺ, ฐมฺมสุสวานกาโล อยมภทฺตฺตา ฐมฺมสุสวานกาโล
อยมภทฺตฺตา ฐมฺมสุสวานกาโล อยมภทฺตฺตา

^{๑๑๕} ที.อ. (ไทย) ๓/๒๕๒/๑๖๑.

ขออาราธนาพระคุณเจ้าทั้งหลาย จงมีเมตตา แผ่
เมตตาไปว่า ขออานุภาพแห่งพระปริตร จงพิทักษ์รักษาใน
กาลทุกเมื่อเถิด ขออย่าได้มีจิตฟุ้งซ่าน เจริญพระปริตรเถิด
ขอเชิญปวงเทพเจ้าทั้งหลาย ในช่อสวรรค์ชั้น
กามาพจรก็ดี ชั้นรูปาวจรก็ดี และทวยเทพผู้ที่สถิตที่ขุนเขา
สิงขร หุบเหว อากาศวิมานก็ดี ผู้ที่สถิตอยู่ในเกาะ ในแวน
แคว้นก็ดี ในบ้าน ที่ต้นไม้และป่าชฎก็ดี ที่เรือน เรือกสวนไร่
นาที่ดี ขอเหล่ายักษ์ คนธรรพ์และนาคทั้งหลายที่สถิตอยู่ในน้ำ
บนบกที่ลุ่มที่ดอนก็ดี ซึ่งเป็นสถานที่ใกล้เคียงกัน ขอเชิญ
มาประชุมกัน ขอบรรดาท่านสาธุชนคนดีทั้งหลาย จงสดับ
รับฟังพระคำรัสของพระมุนีเจ้าผู้ประเสริฐกับข้าพเจ้าเถิด
ท่านผู้เจริญทั้งหลาย เวลานี้ เป็นเวลาฟังธรรม
ท่านผู้เจริญทั้งหลาย เวลานี้ เป็นเวลาฟังธรรม
ท่านผู้เจริญทั้งหลาย เวลานี้ เป็นเวลาฟังธรรม^{๑๑๑}

ต่อมา ในตอนท้ายสวดมนต์ เทวดาอุยโยชนคาถา คือ คาถาส่งเทวดา จะถูกสวดขึ้น
เป็นประจำในพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา เป็นคาถาก่อถึงการแผ่เมตตาแก่สรรพสัตว์ แล้ว
อัญเชิญเทวดาให้อุโมทนาบุญและกลับไปสู่นิเวศน์ของตน พร้อมทั้งอาราธนาพระพุทธคุณ พระ
ธรรมคุณ และพระสังฆคุณมาปกป้องคุ้มครองอันตราย ดังมีเนื้อหาในคาถานี้ว่า

ทุกขปรปตดา จ นิทุกุขา	ภยปรปตดา จ นิภุยา
โสภปรปตดา จ นิสุโสกา	โหนตุ สพฺเพปิ ปาณิน
เอตดาวตา จ อมฺเหหิ	สมภตฺถํ ปุณฺณสมฺปทํ
สพฺเพ เทวานุโมทฺนตุ	สพฺพสมฺปตฺติสิทฺธิยา
ทานํ ททฺนตุ สทฺธาย	สีลํ รกฺขนฺตุ สพฺพทา
ภาวนาภิรตา โหนตุ	กจฺจนฺตุ เทวตาคตา
สพฺเพ พุทฺธา พลปรปตดา	ปจฺเจกานนฺจ ยํพลํ
อรหนฺตानนฺจ เตเชน	รกฺขํ พนฺธามิ สพฺพโส.

^{๑๑๑} สมเด็จพระสังฆราช, สวดมนต์ฉบับหลวง, (กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๑๓),

ขอสัตว์ทั้งปวงที่มีทุกข์ จงไร้ทุกข์ ที่มีภัย จงไร้ภัย ที่มีโศก
จงไร้โศก ขอเหล่าเทวดาทั้งปวงจงอนุโมทนาบุญสมบัติ ที่ข้าพเจ้า
ได้บำเพ็ญด้วยการสวดพระปริตรเหล่านี้ ให้สำเร็จสมบัติทั้งปวงเถิด
ขอเทวดาจงให้ทานด้วยศรัทธา จงรักษาศีลอยู่เสมอ จงเป็นผู้ยินดี
ในการภาวณา ขออัญเชิญเทวดาที่อยู่ในที่นี้กลับสถานของตนเทอญ
ข้าพเจ้า ขอผูกมนต์คุ้มครองด้วยเดชของพระพุทธเจ้าผู้ทรงพลานุภาพ
ด้วยเดชพระปัจเจกพุทธเจ้า และด้วยเดชของพระอรหันต์ทั้งหลายไว้
ทั้งหมด^{๑๑๑}

๒.๕ เนื้อหาของบทสวดมนต์

บทสวดมนต์แต่ละบท มีเนื้อหาเกี่ยวกับพุทธพจน์ ซึ่งสามารถใช้สวดเพื่อดำเนินงาน
คุ้มครอง ป้องกัน และรักษา หรืออบรมจิตของผู้สวดนั้นแหละในเบื้องต้น ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกบทสวด
ที่นิยมสวดในปัจจุบัน มีทั้งประโยชน์และได้ทั้งอานิสงส์และที่ขาดมิได้เลยก็คือประวัติความเป็นมา
และอานุภาพ พร้อมทั้งเนื้อหาคำแปลซึ่งมี ดังต่อไปนี้

๒.๕.๑ มงคลสูตร/มงคลปริตร^{๑๑๒}

ประวัติความเป็นมาและอานุภาพ^{๑๑๓}

มงคลสูตร เป็นพระสูตรที่แนะนำวิธีการดำเนินชีวิตที่เป็นมงคลสูงสุดอย่างชาวบ้าน
จนถึงชีวิตที่เป็นมงคลสูงสุดอย่างพระสงฆ์พระพุทธองค์ตรัสพระสูตรนี้แก่เทวดาผู้ทูลถามถึงสิ่งที่
เป็นมงคล สาเหตุมาจากการที่ประชาชนประชุมกันที่สภาเพื่อฟังกถาที่แสดงเรื่องราวต่าง ๆ โดย
ได้เชิญผู้มีความรู้ในแต่ละเรื่องมาแสดงตามวาระ เรื่องที่แสดงนั้นบางเรื่องต้องใช้เวลาจนถึง ๔
เดือนจึงจบลงได้

วันหนึ่ง ได้มีการหยิบยกเรื่องปัญหาเกี่ยวกับสิ่งที่เชื่อว่าเป็นมงคลสำหรับชีวิตขึ้นมา
แสดง ณ สภาแห่งนั้น ปัญหานี้ได้มีการถกเถียงกันอย่างกว้างขวาง จนไม่สามารถหาข้อยุติได้

^{๑๑๑} พระมหาบุญจันทร์ ทตฺตปญฺโญ, มนต์พิณี, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗), หน้า ๗๕.

^{๑๑๒} บ.บ. (ไทย) ๒๕/๑-๑๓/๖-๘.

^{๑๑๓} พระมหาเทอด ญาณวชิโร (วงศ์ชะอุม), พุทธานุภาพ, หน้า ๔๕-๕๔.

ต่างคนต่างก็มีเหตุผลสนับสนุนแนวคิดของตน ปัญหาดังกล่าวมิใช่เพียงถกเถียงกันในหมู่มนุษย์เท่านั้น แต่ยังขยายวงถกเถียงกว้างออกไปจนถึงหมู่เทพทั้งหลาย ความวุ่นวายจึงเกิดขึ้นจากเมืองมนุษย์จนถึงสวรรค์

สิ่งที่คนสมัยพุทธกาลเชื่อกันว่าเป็นมงคลสูงสุดสำหรับชีวิตแยกออกเป็น ๓ กลุ่มคือ

๑. กลุ่มที่ถือเอาสิ่งที่ตาเห็นว่าเป็นมงคล กลุ่มนี้ถูกเรียกว่า **ทิฏฐมัจฉลิกะ** กลุ่มนี้มีความเห็นว่าการได้เห็นสิ่งที่คนยอมรับกันอย่างกว้างขวางว่าดีนั่นเองเป็นมงคล ตั้งคัมภีร์ในยุคนั้นเห็นว่าสิ่งใดดี การได้เห็นสิ่งนั้นถือว่าเป็นมงคล เช่น คนในยุคนั้นเห็นว่าดินนอนลุกขึ้นแต่เข้าได้เห็นคนนางแอ่นบินดลาล่นลม มะตูมสุกสีเหลืองสด หุ้งมีครรภ์ เด็กน้อยแต่งตัวสวยงามน่ารัก น้ำเต็มตุ่ม ปลาตะเพียนแดงสด ม้าอาชาไนย รถเทียมด้วยม้าอาชาไนย พ่อโค แม่โค โคแดง รวมความ คือ ตาได้เห็นสิ่งที่ยอมรับว่าดีนั่นเองเป็นมงคล

๒. กลุ่มที่ถือเอาสิ่งที่หูได้ยินว่าเป็นมงคล กลุ่มนี้ถูกเรียกว่า **สุตมัจฉลิกะ** กลุ่มนี้มีความเห็นว่าได้ยินเสียงที่คนยอมรับกันอย่างกว้างขวางว่าดีนั่นเองเป็นมงคล เช่น ดินนอนลุกขึ้นแต่เข้าได้ยินเสียงให้พรว่า จำเริญๆ เกิด สิ่งนี้ๆ เต็มบริบูรณ์ไม่ขาดตกบกพร่อง สิ่งนี้ๆ ขาวสะอาดบริสุทธิ์ จิตใจดี สิริเจริญ วันนี้อกษัยงามยามดี มงคลดี รวมความ คือ หูได้ยินสิ่งที่ยอมรับว่าดีนั่นเองเป็นมงคล

๓. กลุ่มที่ถือเอาสิ่งที่จมูกดมกลิ่นว่าเป็นมงคล กลุ่มนี้ถูกเรียกว่า **มุตมัจฉลิกะ** กลุ่มนี้มีความเห็นว่าการได้ดมกลิ่น ลิ้มรสที่คนยอมรับกันอย่างกว้างขวางว่าดีนั่นเองเป็นมงคล โดยยึดถือสิ่งที่ได้รับรู้ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย คือ กลิ่น รส โผฏฐัพพะ สมบัติว่าดีงามเป็นมงคล เช่น ดินนอนลุกขึ้นแต่เข้าได้สูดดมกลิ่นหอมของมวลบุปผา หรือได้แปรงฟันให้ขาวสะอาด ได้สัมผัสแผ่นดินอันอบอุ่น ได้ยืนอยู่ท่ามกลางข้าวกล้าอันเขียวขจี ได้สัมผัสมูลโคสด หมู่เกวียนบรรทุกงา ได้ลูบไล้ดินสอพองของไถทา ได้นุ่งผ้าขาวและโพกผ้าขาวสะอาด รวมความ คือ จมูกได้ดมกลิ่นที่ยอมรับว่าดีนั่นเองเป็นมงคล

ปัญหาดังกล่าวได้ถกเถียงกันกินเวลานานถึง ๑๒ ปี ก็ยังหาข้อยุติไม่ได้ว่าอะไรเป็นมงคล จึงเกิดข้อถกเถียงขยายวงกว้างออกไปตั้งแต่หมู่มนุษย์จนถึงเหล่าเทวดาทั้งหลาย ในที่สุดพระอินทร์ เทวาธิบดีแห่งสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ได้มีบัญชาให้เทพบุตรคนหนึ่ง เป็นตัวแทนเหล่าเทพไปเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าเพื่อทูลถามมงคล พระพุทธองค์ได้ตรัสมงคลสูงสุดสำหรับชีวิตตอบเทพบุตร ปัญหาเกี่ยวกับสิ่งที่เป็นมงคลสูตรสำหรับชีวิตที่ถกเถียงกันมานานถึง ๑๒ ปี จึงยุติลงตั้งแต่นั้นมา

เนื้อความโดยย่อของมงคลสูตร กล่าวถึงมงคล ๓๘ ประการ ซึ่งพระพุทธองค์แสดงไว้ว่าเป็นมงคลสูงสุดในชีวิต หากทุกคนดำเนินชีวิตตามมงคลที่พระพุทธองค์แสดงไว้ เขาก็จะประสบแต่สิ่งที่เป็นมงคลโดยไม่จำเป็นต้องแสวงหามงคลจากที่ไหน

พระพุทธองค์ทรงแสดงมงคล ๓๘ ประการไว้เป็นหลักในการดำเนินชีวิต ทรงแนะนำตั้งแต่การดำเนินชีวิตอย่างชาวบ้าน ๑. ต้องไม่คบค้าสมาคมกับคนพาลสันดานหยาบ ซึ่งจะนำความทุกข์ระทมใจและความเดือนร้อนมาให้ ๒. การคบบัณฑิต จะทำให้ชีวิตพบทางสว่างเหมือนการขึ้นมาแห่งดวงอาทิตย์ได้ทำลายความมืด ๓. การเคารพบูชาสิ่งที่ควรเคารพบูชา ๔. การได้อยู่ในถิ่นอันสมควร ๕. ความมีบุญได้ทำไว้ในกาลก่อน ๖. การตั้งตนไว้ชอบ ๗. ความเป็นผู้มีการศึกษาดี ๘. ความเป็นผู้มีศีลปะ ๙. ความเป็นคนมีระเบียบวินัยที่ได้รับการฝึกหัดมาดี ๑๐. ความเป็นผู้มีการเจรจาปราศรัยดี ๑๑. การเลี้ยงดูบิดามารดา ๑๒. การสงเคราะห์บุตร ๑๓. การสงเคราะห์ภรรยา ๑๔. การมีงานไม่คั่งค้าง ๑๕. รู้จักให้ทาน ๑๖. มีธรรมะ ๑๗. การสงเคราะห์ญาติพี่น้อง ๑๘. การทำสิ่งที่ไม่มิโทษ ๑๙. การงดเว้นจากบาป ๒๐. การบังคับตนจากการดื่มน้ำเมา ๒๑. ความไม่ประมาทในธรรมทั้งหลาย ๒๒. การมีความเคารพ ๒๓. ความไม่เย่อหยิ่ง ๒๔. การมีความสันโดษ ๒๕. ความกตัญญู ๒๖. การพึงธรรมตามกาล ๒๗. มีความอดทน ๒๘. การเป็นผู้ว่าง่าย ๒๙. การพบเห็นสมณะ ๓๐. สนทนธรรมตามกาล ๓๑. การบำเพ็ญตบะ ๓๒. การประพฤติพรหมจรรย์ ๓๓. การเห็นอริยสัจ ๓๔. การทำนิพพานให้แจ้ง ๓๕. จิตของผู้ที่ถูกละโลกธรรมกระทบแล้วไม่หวั่นไหว ๓๖. เป็นจิตไม่อินร้าย ๓๗. เป็นจิตไม่ยินดี ๓๘. เป็นจิตเกษม

มงคลทั้ง ๓๘ ประการนี้ละเอียดขึ้นไปโดยลำดับ มีจุดประสงค์เพื่อการพ้นทุกข์โศกโรคภัยในการดำเนินชีวิตอย่างชาวบ้านทั่วไป จนถึงการพ้นทุกข์ในสังสารวัฏ คือการเวียนว่ายตายเกิด พุดง่าย ๆ พระพุทธองค์ทรงแนะนำวิธีที่เป็นมงคลชีวิตอย่างชาวบ้านไปจนถึงมงคลชีวิตอย่างพระนั่นเอง

อานุภาพการป้องกัน

มงคลสูตร เป็นพระสูตรที่พระพุทธองค์ทรงแสดงหลักปฏิบัติเพื่อให้เกิดมงคลในการดำเนินชีวิต การนำมงคลสูตรมาสวดก็เพื่อเป็นการน้อมนำเอามงคลต่างๆ ตามที่ปรากฏในพระสูตรมาแสดงให้เกิดเป็นมงคลขึ้นกับชีวิต นอกจากนั้น มงคลสูตรยังมีอานุภาพในการป้องกันภัยอันตรายอันจะเกิดจากความไม่เที่ยงธรรมของเหล่าคนพาลสันดานหยาบทั้งหลาย ผู้ที่ดำเนินชีวิตตามหลักมงคลทั้ง ๓๘ ประการตามที่พระพุทธองค์ทรงสั่งสอนนั้นเป็นชีวิตที่มีมงคล ย่อมมีความเจริญรุ่งเรืองเหมือนเปลวเทียนที่ส่องสว่าง ชีวิตเช่นนี้ไม่จำเป็นต้องไปแสวงหามงคลภายนอกจากที่ไหน เพราะเป็นชีวิตที่มีมงคลอยู่ในตัวแล้ว หากทำได้ก็จะปราศจากทุกข์โศกโรคภัยในการดำเนินชีวิต และถึงความพ้นทุกข์ได้ในที่สุด เหมือนเปลวเทียนที่มีความสว่างในตัวเอง

เนื้อหาคำแปล

มงคลสูตร เป็นบทสวดสิบสองตำนานหรือเรียกว่า มหาราชปริตร ที่พระพุทธองค์แสดงหลักปฏิบัติเพื่อให้เกิดมงคลชีวิต หรือความสวัสดิที่เป็นสิริมงคล เป็นเหตุแห่งความเจริญ ๑๘ ประการ ใช้สวดในงานมงคลและเป็นบทสวดที่นิยมให้จุดเทียนมงคล ดังมีใจความดังต่อไปนี้

อันข้าพเจ้า (คือพระอนนทเถระ) ได้สดับมาแล้วอย่างนี้ สมัยหนึ่ง สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า เสด็จประทับอยู่ที่เขตวันวิหารอารามของอนาถบิณฑิกเศรษฐีใกล้เมืองสาวัตถี ครั้นนั้นแลเทพดาองค์ใดองค์หนึ่ง ครั้นเมื่อราตรีปฐมยามล่วงไปแล้วมีรัศมีอันงามยิ่งนัก ยังเขตวันทั้งสิ้นให้สว่าง พระผู้มีพระภาคเจ้า เสด็จประทับอยู่โดยที่ใด ก็เข้าไปเฝ้าโดยที่นั่นครั้นเข้าไปเฝ้าแล้ว จึงถวายอภิวัตพระผู้มีพระภาคเจ้าแล้วได้ยืนอยู่ในท่ามกลางส่วนข้างหนึ่ง ครั้นเทพดานั้นยืนในที่สมควรส่วนข้างหนึ่งแล้วแล

ได้ทูลพระผู้มีพระภาคเจ้า ด้วยคาถาว่า หมู่เทวดาและมนุษย์เป็นอันมาก ผู้หวังความสวัสดิ ได้คิดหามงคลทั้งหลาย ขอพระองค์จงเทศนา มงคลอันสูงสุด ความไม่กบชนพาลทั้งหลาย ๑ ความคบบัณฑิตทั้งหลาย ๑ ความบูชาชนควรบูชาทั้งหลาย ๑ ข้อนี้เป็นมงคลอันสูงสุด ความอยู่ในประเทศอันสมควร ๑ ความเป็นผู้มีบุญ อันทำแล้วในกาลก่อน ๑ ความตั้งตนไว้ชอบ ๑ ข้อนี้เป็นมงคลอันสูงสุด ความได้ฟังแล้วมาก ๑ ศิลปศาสตร์ ๑ วินัยอันชนศึกษาดีแล้ว ๑ วาจาอันชนกล่าวดีแล้ว ๑ ข้อนี้เป็นมงคลอันสูงสุด ความบำรุงมารดาและบิดา ๑ ความสงเคราะห์ลูกและเมีย ๑ การงานทั้งหลายไม่อาภูล ๑ ข้อนี้เป็นมงคลอันสูงสุด ความให้ ๑ ความประพฤติธรรม ๑ ความสงเคราะห์ญาติทั้งหลาย ๑ กรรมทั้งหลายไม่มีโทษ ๑ ข้อนี้เป็นมงคลอันสูงสุด ความงดเว้นจากบาป ๑ ความสำรวมจากการดื่มน้ำเมา ๑ ความไม่ประมาทในธรรมทั้งหลาย ๑ ข้อนี้เป็นมงคลอันสูงสุด ความเคารพ ๑ ความไม่จองหอง ๑ ความยินดี ด้วยของอันมีอยู่ ๑ ความเป็นผู้รู้อุปการะ อันท่านทำแล้วแก่ตน ๑ ความพึงธรรมโดยกาล ๑ ข้อนี้เป็นมงคลอันสูงสุด ความอดทน ๑ ความเป็นผู้ว่าง่าย ๑ ความเห็นสมณะทั้งหลาย ๑ ความเจรจาธรรมโดยกาล ๑ ข้อนี้เป็นมงคลอันสูงสุด ความเพียรเผากิเลส ๑ ความประพฤติอย่างพรหม ๑ ความเห็นอริยสัจทั้งหลาย ๑ ความทำพระนิพพานให้แจ้ง ๑ ข้อนี้เป็นมงคลอันสูงสุด

จิตของผู้ใด อันโลกธรรมทั้งหลายถูกต้องแล้ว ย่อมไม่หวั่นไหว ไม่มีโสภปราศจากธุลี เกษม ข้อนี้เป็นมงคลอันสูงสุด เทพดาและมนุษย์ทั้งหลายกระทำมงคลทั้งหลายเช่น

แล้ว เป็นผู้ไม่พ่ายแพ้ในที่ทั้งปวง ย่อมถึงความสวัสดิ์ในที่ทั้งปวง ข้อนั้น เป็นมงคลอันสูงสุดของเทพดา และมนุษย์ทั้งหลายเหล่านั้นแล^{๑๑๔}

๒.๕.๒ รัตนสูตร/รัตนปริตร^{๑๑๕}

ประวัติความเป็นมาและอนุภาพ^{๑๑๖}

รัตนสูตรเป็นพระสูตรที่พระอานนท์เถระเรียนจากพระพุทธองค์โดยตรง เพื่อใช้สวดขจัดปัดเป่าภัยพิบัติที่เกิดกับชาวกรุงเวสาลี พระพุทธองค์ทรงแนะนำให้พระเถระน้อมระลึกถึงคุณของรัตนะ คือ พุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ ทำสักกิริยาให้เกิดเป็นอนุภาพขจัดปัดเป่าภัยพิบัติทั้งหลาย

เนื้อความรัตนสูตรตอนแรก เริ่มต้นด้วยการแนะนำให้เหล่าภุคิทั้งหลายได้อนุโมทนาบุญกุศลที่หมู่มนุชย์อุทิศให้ และเมื่ออนุโมทนาแล้ว ขอให้เกิดเมตตาทำการรักษามนุชย์ทั้งหลาย

เนื้อความตอนต่อมา เป็นการน้อมคุณพระรัตนตรัยเป็นสัจวาจาเพื่อให้เกิดความสวัสดิ์ ส่วนตอนสุดท้ายเป็นคำกล่าวของท้าวสักกะที่ผูกขึ้นเป็นคาถาพรรณาคุณพระรัตนตรัยเป็นสัจวาจาให้เกิดความสวัสดิ์

รัตนสูตรปรากฏอยู่ในพระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ขุททกปาฐะและปรมัตถโชติกา อรรถกถาขุททกนิกาย สุตตนิบาต

กรุงเวสาลีนครหลวงแห่งแคว้นวัชชี เคยเป็นเมืองมั่งคั่งอุดมสมบูรณ์ เนื่องแน่นไปด้วยอาณาประชาราษฎร์ เกิดภัยพิบัติอย่างร้ายแรง สมัยนั้นกรุงเวสาลีเกิดฝนแล้งติดต่อกันเป็นเวลาหลายปี ข้าวกล้าแห้งตายเพราะแดดแผดเผา ผู้คนอดอยากล้มตายเป็นจำนวนมาก คนยากจนตายก่อนกลายเป็นศพอนาถาไร้คนจัดการ ถูกทิ้งเกื่อนนคร พวกอมนุชย์ได้กลืนซากศพก็พากันเข้าสู่ นคร ทำอันตรายแก่หมู่มนุชย์ ทำให้คนตายเพิ่มจำนวนมากขึ้น ทำให้ผู้คนล้มตายเหลือที่จะนับได้

นครเวสาลีที่เคยเป็นเมืองมั่งคั่ง ผู้คนพลุกพล่านขวกไขว่ไปมาได้ประสบภัยพิบัติอย่างร้ายแรง ๓ ประการในคราวเดียวกัน คือ

๑. ข้าวยากหมากแพง (ทุพภิกขภัย)
๒. ญาติปีศาจทำร้าย (อมนุสสภัย)

^{๑๑๔} พระศาสนโศภน(วัดมกุฏกษัตริยาราม), สวดมนต์แปล, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๒๖), หน้า ๕๒-๕๕.

^{๑๑๕} บุ.บุ. (ไทย) ๒๕/๑-๑๘/๕-๑๔.

^{๑๑๖} พระมหาเทอด ญาณวชิโร (วงศ์ชะอุม). พุทธานุภาพ, หน้า ๑๔๗-๑๕๔.

๑. เกิดโรคระบาดคร่าชีวิตผู้คน (โรคภัย)

ชาวเมืองรวมตัวกันไปร้องทุกข์ต่อพระเจ้าแผ่นดินว่า ในเมืองนี้ไม่เคยมีภัยทั้ง ๓ ประการนี้เกิดขึ้นมา ๗ ชั่วโมงแล้ว เห็นที่ผู้ปกครองรัฐจะประพฤติน่าไม่ชอบด้วยทำนองครองธรรม จึงทำให้เกิดเหตุร้าย

พระราชโอรสโปรดให้ชาวเมืองประชุมกันที่ศาลากลางเมือง เพื่อตรวจสอบความผิดของพระองค์ ก็ไม่เห็นความผิดประการใด จึงปรึกษากันว่าทำอย่างไรภัยทั้ง ๓ นี้ จะสงบลงได้ ผลของการปรึกษาได้ตกลงที่จะทูลเชิญเสด็จองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจากแคว้นมคธสู่กรุงเวสาลี ด้วยไฉนกันมาว่า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จอุบัติขึ้นแล้วในโลก พระองค์เปี่ยมด้วยพระมหากรุณาธิคุณ ทรงแสดงธรรมเพื่อประโยชน์เกื้อกูลแก่หมู่สัตว์ มีเมตตาภาพ พระองค์เสด็จไปที่ไหนก็มีแต่ความสุข หากพระองค์เสด็จสู่กรุงเวสาลีภัยพิบัติทั้งปวงจักระงับลงไป

ครานั้น องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าประทับอยู่ที่กรุงราชคฤห์ แคว้นมคธ ตรงกับรัชสมัยของพระเจ้าพิมพิสาร ผู้ถวายเวฬุวันให้เป็นวัดแห่งแรกในพระพุทธศาสนา ชาววัชชีจึงส่งเจ้าลิจฉวีซื่อมหาลีและมหาอำมาตย์ผู้หนึ่งเป็นราชทูตนำเครื่องบรรณาการเดินทางเข้าสู่แคว้นมคธ ทูลร้องขอพระเจ้าพิมพิสารเพื่อขอพระราชทานวโรกาส กราบทูลเชิญเสด็จองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสู่กรุงเวสาลี

พระบรมศาสดาทรงพิจารณาเห็นว่า หากพระองค์เสด็จไปกรุงเวสาลี ประโยชน์ ๒ อย่างจักเกิดขึ้น คือ

พระองค์จะแสดงรัตนสูตรในสภาคมนั้น เป็นเหตุให้ชาววัชชีได้ดวงตาเห็นธรรม บรรลุผลเป็นอันมาก ประการหนึ่ง และภัยพิบัติทั้งหลาย จะสงบลงเพราะการเสด็จไปของพระองค์ ประการหนึ่ง

พระพุทธองค์ทราบประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นแก่ชาววัชชีเช่นนี้จึงทรงรับนิมนต์เพื่อเสด็จสู่กรุงเวสาลี

พระเจ้าพิมพิสารทรงทราบว่าพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงรับนิมนต์แล้ว จึงโปรดให้ตกแต่งเส้นทางเสด็จพระพุทธดำเนินตั้งแต่กรุงราชคฤห์ถึงฝั่งแม่น้ำคงคาอันเป็นพรมแดนของแคว้นทั้งสอง รับสั่งให้ปรับพื้น ถมดินทำทางให้เรียบเสมอ ให้ปลูกที่ประทับแรมทุกโยชน์เตรียมให้เสด็จวันละโยชน์ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จออกจากกรุงราชคฤห์พร้อมด้วยภิกษุ ๕๐๐ รูป ผู้ฝั่งแม่น้ำคงคาสันทาง ๕ โยชน์ ใช้ระยะเวลาเดินทาง ๕ วัน

ฝ่ายกรุงเวสาลีก็ได้ตกแต่งเส้นทางจากฝั่งแม่น้ำคงคาถึงกรุงเวสาลีเป็นระยะทางถึง ๓ โยชน์ เตรียมการรับเสด็จพระพุทธองค์ที่ฝั่งแม่น้ำคงคาอย่างยิ่งใหญ่เช่นเดียวกัน

ขณะที่เรือส่งเสด็จที่พระเจ้าพิมพิสารจัดถวายใกล้ถึงฝั่งนครเวสาลี มหาเมฆตั้งเค้าขึ้น ทั้ง ๔ ทิศ พอพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงย่างพระบาทแรกเหยียบพื้นแผ่นดินที่ฝั่งแม่น้ำคงคาแคว้นมคธ ฝน โบกจรพรรษได้ตกลงมาอย่างหนักบนแผ่นดินแคว้นวัชชี ทุกแห่งน้ำไหลไปแค่เข้าแค่ สะอევพัดพาเอาสิ่งโสโครกต่างๆ ลงแม่น้ำลาลคลองไปสิ้น พื้นดินชุ่มเย็นและสะอาดไปทั่วแคว้นวัชชี

พระพุทธองค์เสด็จจากฝั่งแม่น้ำคงคาถึงกรุงเวสาลีสิ้นระยะทาง ๓ โยชน์ เป็นเวลา ๓ วัน ครั้นเสด็จถึงกรุงเวสาลี พระอินทร์พร้อมด้วยเทพบริวารเป็นอันมากก็มา ณ ที่นั้น เมื่อเทวดาซึ่งเป็นใหญ่กว่ามากันมาก พวกอมนุษย์ก็ถอยร่นหลีกไปอันมาก

พระผู้มีพระภาคเจ้าประทับยืนที่ประตูพระนครเวสาลี รับสั่งให้พระอานนท์เรียนรัตนสูตร กล่าวสัจจะอันอาศัยคุณพระรัตนตรัยเพื่อกำจัดอุปัทวันตรายทั้งหลายภัยพิบัติทั้งปวง พระอานนท์เอาน้ำใส่บาตรของพระพุทธองค์เดินสวดรัตนสูตรปลางประพรมน้ำพระพุทธมนต์ไปทั่วพระนคร

พอพระอานนท์เถระขึ้นบท “ยังกิญจิ วิตตัง ฯลฯ” พวกอมนุษย์ที่ยังไม่หนีไปไหน ตั้งแต่แรกที่พระพุทธองค์เสด็จมา ได้แอบอยู่ตามที่ต่างๆ ก็ทนไม่ไหวชิงกันหนีออกทางประตูเมืองทั้ง ๔ ประตู แน่นอัดเหยียด บางพวกทนรอออกทางประตูไม่ไหว ช่วยกันพังกำแพงเมืองหนีกระเจิงไปหมดสิ้น พอพวกอมนุษย์ออกไป โรคในตัวของมนุษย์ก็หาย ผู้ที่หายจากโรคก็ลุกออกมาบูชาพระอานนท์เถระด้วยเครื่องบูชาต่างๆ

ส่วนภายในพระนครเวสาลี ชาวเมืองต่างช่วยกันตกแต่งศาลากลางเมืองเป็นที่ประทับของพระพุทธองค์ เมื่อพระพุทธองค์เสด็จเข้าสู่ที่ประทับแล้วเหล่าภิกษุสงฆ์และเจ้าลิจฉวีทั้งหลายตลอดจนอาณาประชาราษฎร์ก็ไปเฝ้าที่นั่น แม้ท้าวสักกะเทวราชตลอดจนเหล่าเทวดาทั้งปวงก็ได้มาเฝ้าที่นั่น พระอานนท์เที่ยวทำการประพรมน้ำพระพุทธมนต์ไปทั่วกรุงเวสาลีแล้วได้มาเฝ้าพระพุทธองค์ที่นั่น ชาวพระนครเวสาลีที่หายป่วยติดตามพระเถระมาเฝ้าพระพุทธองค์ที่นั่น ชาวพระนครเวสาลีที่หายป่วยติดตามพระเถระมาเฝ้าด้วยเป็นอันมาก ที่ประชุมนี้ได้กลายเป็นมหาสมาคม พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสรัตนสูตรซ้ำในมหาสมาคมนั้น เมื่อจบเทศนา อุปัทวันตรายทั้งหลายภัยพิบัติทั้งปวงได้สงบลง ความสุขสวัสดิแผ่ไปทั่วแคว้นวัชชี

แม้ท้าวสักกะจอมเทพก็ทรงดำริว่า พระพุทธองค์ทรงอาศัยคุณแห่งพระรัตนตรัยเป็นสัจจวาจา เกิดความสวัสดิแก่ชาวพระนครแล้ว แม้เราเองก็พึ่งอาศัยคุณแห่งพระรัตนตรัย กล่าวบางสิ่งบางอย่างเพื่อความสวัสดิแก่ชาวพระนครเช่นเดียวกัน จึงได้ตรัสคาถาว่า

ยานิระ ภูตานิ สะมาคะตานิ
ภุมมานิ วา ยานิวะ อันตะลิกเข

ตะถาคะตั้ง เหวะมนุสสะปุชิตัง

พุทฺธัง นะมัสสามะ สุวัตติ โหตุ ฯลฯ

ครั้นท้าวสักกะจอมเทพ ตรัสคาถาเป็นสักกิริยาให้เกิดความสุขสวัสดิ์อย่างนี้แล้ว ทรงกระทำประทักษิณพระพุทธรองค์แล้วได้เสด็จไปยังดาวดึงส์เทพนครพร้อมด้วยเทพบริษั แต่ณั้ณ ฝนก็ตกต้องตามฤดูกาลพืชพรรณธัญญาหารกลับอุดมสมบูรณ์ นครเวสาลีได้กลับมาเป็นเมืองมั่งคั่ง ผู้คนพลุกพล่านไปมาขวักไขว่เหมือนเดิม

เหล่านาคราชทั้งหลายในแม่น้ำคงคาคิดกันว่า หม่อมมนุษย์ทำการสักการะพระพุทธรองค์ เป็นอันมาก จึงได้ทูลวิงวอนให้พระพุทธรองค์อนุเคราะห์พวกตน พระผู้มีพระภาคเจ้ารับคำนิมนต์ เหล่านาคราชนำเสด็จพระพุทธรองค์พร้อมด้วยหมู่ภิกษุสู่นาคภิกขุ พระองค์แสดงธรรมโปรดเหล่า นาคราชตลอดราตรี รุ่งขึ้นเหล่านาคราชถวายสักการะและภัตตาหารทิพย์ พระพุทธรองค์ทรง อนุโมทนาเสร็จแล้วได้เสด็จออกจากนาคภิกขุ เหล่ากุ่มมเทวดาและเทวดาทั้งหลายก็ได้สักการะต่อ จากนี้เช่นเดียวกัน

เหตุการณ์ที่พระพุทธรองค์ตรัสรัตนสูตรและเสด็จเข้าสู่นาคภิกขุนี้เกิดขึ้นในระหว่าง พรรษาที่ ๒ หลังการตรัสรู้

อรรถกถาขุททกนิกาย สุตตนิบาต กล่าวว่ ในครั้งพุทธรกาลนั้นได้มีการประชุมใหญ่ อย่างที่ไม่เคยมีปรากฏมาก่อน ๓ ครั้งเท่านั้น คือ

(๑) ยมกปาฏิหาริยสมามคม ได้แก่ การชุมนุมใหญ่ในคราวที่พระพุทธรองค์แสดง ยมก ปาฏิหาริย์

(๒) เทโวโรหนสมามคม ได้แก่ การชุมนุมใหญ่คราวที่พระพุทธรองค์เสด็จลงจาก การจำพรรษาที่สวรรค์ชั้นดาวดึงส์

(๓) คังโคโรหนสมามคม ได้แก่ การชุมนุมใหญ่ในคราวที่พระพุทธรองค์เสด็จลง แม่น้ำคงคา สมัยที่กรุงเวสาลีเกิดภัยพิบัติร้ายแรงครั้งนั้

อานุภาพการป้องกัน

รัตนสูตร เป็นพระสูตรที่พระพุทธรองค์ทรงรับสั่งให้พระอานนท์เถระสาวคเป็นองค์แรก ภายหลังได้กลายเป็นแบบอย่างในการทำน้าพระพุทธรมนต์สำหรับพระสงฆ์สาวคต่อมาจนถึง ปัจจุบัน ทุกครั้งที่ทำน้ามนต์จะต้องมีการสวดรัตนสูตร และทำสักกิริยาประพรมน้ำพระพุทธรมนต์ รัตนสูตรมีอานุภาพในการขจัดปัดเป่าภัยพิบัติทั้งหลายให้อันตรธานหายไปสิ้นอย่างฉับพลัน และ เกิดความสุขสวัสดิ์

เนื้อหาคำแปล

รัตนสูตร เป็นบทสวดสรรเสริญพระรัตนตรัย และแผ่เมตตา มีอานุภาพในการปิดเป่า พิบัติให้ถึงความสวัสดิปราสาจากอุสรรคอันตรายต่างๆ ซึ่งพระพุทธองค์รับสั่งให้พระอานนท์เป็นผู้ สวดองค์แรก จึงกลายมาเป็นแบบอย่างในการทำน้ำพุทธมนต์ในปัจจุบัน ดังมีใจความดังต่อไปนี้

หมู่ภูตประจำถิ่นเหล่าใด ประชุมกันแล้วในครันี้ก็ดี เหล่าใดประชุมกันแล้วใน อากาศก็ดี ขอหมู่ภูตทั้งปวงจงเป็นผู้ดีใจและจงพึงภายิตโดยเคารพ เพราะเหตุนี้แล ท่านภูตทั้ง ปวงจงตั้งใจฟัง กระทำไมตรีจิต ในหมู่มนุษย์ชาติประชุมกัน มนุษย์เหล่าใด ย่อมสังเวททั้ง กลางวันกลางคืน เพราะเหตุนี้แล ท่านทั้งหลายจงเป็นผู้ไม่ประมาท รักษาหมู่มนุษย์เหล่านั้น ทรัพย์สินเครื่องปลื้มใจ อันใดอันหนึ่ง ในโลกนี้หรือโลกอื่นหรือรัตนะอันใด อันประณีตในสวรรค์ รัตนะอันนั้นเสมอด้วยพระตถาคตเจ้าไม่มีเลย แม้อันนี้ เป็นรัตนะอันประณีตในพระพุทธเจ้า

ด้วยคำสัจนี้ ขอความสวัสดิจึงมีพระสากยมุนีเจ้า มีพระหฤทัยดำรงมั่น ได้บรรลु ธรรมอันใดเป็นที่สิ้นกิเลส เป็นที่สิ้นราคะเป็นอมฤตธรรมอันประณีต สิ่งไร ๆ เสมอด้วยพระ ธรรมนั้นย่อมไม่มี แม้อันนี้ เป็นรัตนะอันประณีตในพระธรรม

ด้วยคำสัจนี้ ขอความสวัสดิจึงมีพระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐสุด ทรงสรรเสริญแล้ว ซึ่ง สมานอันใดว่าเป็นธรรมอันสะอาด บัณฑิตทั้งหลาย กล่าวซึ่งสมานอันใด ว่าให้ผลโดยลำดับ สมานอื่น เสมอด้วยสมานนั้นย่อมไม่มี แม้อันนี้ เป็นรัตนะอันประณีตในพระธรรม

ด้วยคำสัจนี้ ขอความสวัสดิจึงมีบุคคลเหล่าใด ๘ จำพวก ๔ คู่ อันสัตบุรุษทั้งหลาย สรรเสริญแล้ว บุคคลเหล่านั้น เป็นสาวกของพระสุคต ควรแก่ทักษิณาทาน ทานทั้งหลาย อัน บุคคลถวาย ในท่านเหล่านั้น ย่อมมีผลมาก แม้อันนี้ เป็นรัตนะอันประณีตในพระสงฆ์

ด้วยคำสัจนี้ ขอความสวัสดิจึงมี พระอริยบุคคลทั้งหลายเหล่าใดในศาสนาพระโค ดมเจ้า ประกอบดีแล้ว มีใจมั่นคง มีความใคร่ออกไปแล้ว พระอริยบุคคลทั้งหลายเหล่านั้น ถึง พระอรหัตผลที่ควรถึง หยั่งเข้าสู่พระนิพพาน ได้ซึ่งความดับกิเลส โดยเปล่า ๆ แล้วเสวยผลอยู่ แม้อันนี้ เป็นรัตนะอันประณีต ในพระสงฆ์

ด้วยคำสัจนี้ ขอความสวัสดิจึงมีเสาเขื่อนที่ลงดินแล้ว ไม่หวั่นไหว ด้วยอายุ ๔ ทิศ ฉันทใด ผู้ใด เล็งเห็นอริยสัจทั้งหลายเราเรียกผู้นั้นว่า เป็นสัตบุรุษผู้ไม่หวั่นไหวด้วยโลกธรรม อุปมาฉันทนั้น แม้อันนี้ เป็นรัตนะอันประณีตในพระสงฆ์

ด้วยคำสัจนี้ ขอความสวัสดิจึงมี พระโศดาบันจำพวกใด กระทำให้แจ้งอยู่ ซึ่ง อริยสัจทั้งหลาย อันพระศาสดาผู้มีปัญญาอันลึกซึ้งแสดงดีแล้ว พระโศดาบันจำพวกนั้น ยังเป็นผู้ ประมาทก็ดี ถึงกระนั้น ท่านย่อมไม่ถือเอาภพที่ ๘ (คือเกิดอีก อย่างมาก ๘ ชาติ) แม้อันนี้ เป็น รัตนะอันประณีตในพระสงฆ์

ด้วยคำสัจนี้ ขอความสวัสดิ์จึงมีสักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สัมมัตตปริมาส อันใดอันหนึ่งซึ่งยังมีอยู่ธรรมเหล่านั้น อันพระโศดาบันละได้แล้ว ซึ่งพร้อมด้วยทัสสนสมบัติ (คือโศดาปัตติมรรค) ที่เดียว อนึ่ง พระโศดาบันเป็นผู้พ้นแล้วจากอบายทั้ง ๔ พึงไม่อาจเพื่อจะกระทำอภิฐานทั้ง ๖ (คืออนันตริยกรรม ๕ และการเข้ารีต) แม้อันนี้ เป็นรัตนอันประณีตในพระสงฆ์

ด้วยคำสัจนี้ ขอความสวัสดิ์จึงมี พระโศดาบันนั้น ยังกระทำบาปกรรม ด้วยกายหรือวาจาหรือใจได้บ้าง (เพราะความพลั้งพลาด)

ถึงกระนั้นท่านไม่ควรเพื่อจะปกปิดบาปกรรมอันนั้น ความเป็นผู้มีพระนิพพานอันเห็นแล้ว ไม่ควรปกปิดบาปกรรมนั้น อันพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสแล้ว แม้อันนี้ เป็นรัตนอันประณีตในพระสงฆ์

ด้วยคำสัจนี้ ขอความสวัสดิ์จึงมีพุ่มไม้ในป่า มียอดอันบานแล้วในเดือนต้นคิมหะแห่งคิมหฤคณันได พระผู้มีพระภาคเจ้า ได้ทรงแสดงพระธรรม ให้ถึงพระนิพพานเพื่อประโยชน์แก่สัตว์ทั้งหลาย มีอุปมาฉันนั้น แม้อันนี้ เป็นรัตนอันประณีตในพระพุทธเจ้า

ด้วยคำสัจนี้ขอความสวัสดิ์จึงมี พระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐ ทรงทราบธรรมอันประเสริฐ ประทานธรรมอันประเสริฐ นำมาซึ่งธรรมอันประเสริฐ แม้อันนี้ เป็นรัตนอันประณีตในพระพุทธเจ้า

ด้วยคำสัจนี้ ขอความสวัสดิ์จึงมี กรรมเก่า ของพระอริยบุคคลเหล่าใดสิ้นแล้ว กรรมสมภพใหม่ย่อมไม่มี พระอริยบุคคลเหล่าใด มีจิตอันหายแล้วในภพต่อไป

พระอริยบุคคลเหล่านั้น มีพืชสิ้นไปแล้ว มีความพอใจอกไม่ได้แล้ว เป็นผู้มีปัญญา ย่อมปรินิพพานเหมือนประทับอันดับไป ฉะนั้น แม้อันนี้ เป็นรัตนอันประณีตในพระสงฆ์

ด้วยคำสัจนี้ ขอความสวัสดิ์จึงมีภูตประจำถิ่นเหล่าใด ประชุมกันแล้วในพระนครก็ดี เหล่าใดประชุมกันแล้วในอากาศก็ดี เราทั้งหลาย จงนมัสการพระพุทธเจ้าผู้มาแล้วอย่างนั้น ผู้อันความสวัสดิ์จึงมี ภูตประจำถิ่นเหล่าใด ประชุมกันแล้วในพระนครนี้ก็ดี เหล่าใดประชุมกันแล้วในอากาศก็ดี เราทั้งหลาย จงนมัสการพระธรรมอันมาแล้วอย่างนั้น อันเทพดาและมนุษย์บูชาแล้ว ขอความสวัสดิ์จึงมี ภูตประจำถิ่นเหล่าใด ประชุมกันแล้วในพระนครนี้ก็ดี เหล่าใดประชุมกันแล้วในอากาศก็ดี เราทั้งหลาย จงนมัสการพระสงฆ์ผู้มาแล้วอย่างนั้น ผู้อันเทพดาและมนุษย์บูชาแล้ว ขอความสวัสดิ์จึงมี^{๑๑๓}

^{๑๑๓} พระศาสนโศภน (วัดมกุฏกษัตริยาราม), สวดมนต์แปล, หน้า ๕๗-๖๕.

๒.๕.๓ เมตตสูตร/เมตตปริตร หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า กรณีเมตตสูตร^{๑๑๔}

ประวัติความเป็นมาและอนุภาพ^{๑๑๕}

กรณีเมตตสูตร เป็นพระสูตรที่พระพุทธองค์ทรงแนะนำให้พระภิกษุเจริญเมตตาจิตไปในมวลสรรพสัตว์ ตลอดจนเทพเทวาภูตผีปีศาจทั้งหลาย ไม่มีประมาณ ไม่มีขอบเขต ไม่จำกัดว่าสัตว์นั้นหรือเขานั้นจะเกี่ยวข้องกับเราหรือไม่ก็ตาม

พระพุทธองค์ตรัสพระสูตรนี้ที่กรุงสาวัตถี เวลานั้นเป็นเวลาใกล้เข้าพรรษา พระภิกษุทั้งหลายต่างพากันไปเฝ้าพระพุทธองค์เพื่อขอเรียนพระกรรมฐานก่อนจะแยกย้ายกันไปหาสถานที่จำพรรษาบำเพ็ญพระกรรมฐาน พระภิกษุหมู่หนึ่งรวมกันเป็นพวกได้ ๕๐๐ รูป เรียนพระกรรมฐานจากพระพุทธองค์แล้ว ได้ทูลลาไปแสวงหาเสนาสนะที่ชอบใจ ไม่ลำบากในการเข้าไปบิณฑบาต ภิกษุเหล่านั้นเดินทางมุ่งหน้าสู่เหนือไปไกลจนถึงหมู่บ้านใกล้ชายแดนแห่งหนึ่ง อยู่ป่าเชิงเขาซึ่งทอดเทือกมาจากเขาหิมวันต์ มีป่าไม้สูงใหญ่ร่มรื่น มีสายน้ำลำธารไหลผ่าน แม่น้ำหมู่บ้านที่จะอาศัยบิณฑบาตก็อยู่ไม่ไกลจากป่าแห่งนั้นมากนัก

ชาวบ้านเห็นหมู่ภิกษุเป็นจำนวนมากก็จิตใจเกิดเลื่อมใสศรัทธาเป็นอย่างยิ่งจัดภัตตาหารและนิมนต์ให้อยู่จำพรรษา พวกภิกษุเห็นว่าเสนาสนะสบาย หากอยู่จำพรรษาที่หมู่บ้านแห่งนี้ก็จะสะดวกไม่ลำบากในการบิณฑบาตและมีเวลาบำเพ็ญพระกรรมฐานได้เต็มที่ จึงตกลงจำพรรษาอยู่ที่นั่น ชาวบ้านต่างช่วยกันปลูกกุฏิ ๕๐๐ หลัง ให้ภิกษุรูปละหลัง ภิกษุเหล่านั้นต่างก็เริ่มทำความเพียรบำเพ็ญสมณธรรมอยู่ตามโคนไม้ตามป่าทั้งกลางวันและกลางคืน

ฝ่ายรุกขเทวดาซึ่งสิงสถิตอยู่ที่ต้นไม้ราวป่าแห่งนั้น เคยอยู่สบายในวิมานบนต้นไม้เมื่อเห็นภิกษุผู้ทรงศีลมานั่งอยู่ใต้ต้นไม้อันเป็นวิมานของตนเช่นนั้น ก็ไม่กล้าอยู่บนต้นไม้ซึ่งสูงกว่าพระภิกษุ จึงพาลูกลงจากวิมานมาอยู่ที่พื้นดิน ได้รับความลำบากเดือดร้อนเป็นอย่างมาก แต่ก็ทนด้วยความเข้าใจว่าภิกษุเหล่านั้นพักอยู่สัก ๒-๓ วันแล้วคงจะไป ครั้นล่วงมาหลายวันก็ยังไม่ไป รุกขเทวดาจึงแน่ใจว่าภิกษุเหล่านั้นต้องจำพรรษาอยู่ที่นั่นแน่ หากเป็นเช่นนั้นพวกตนจะต้องลำบากต่อไปอีกนาน จึงคิดอุบายที่จะให้ภิกษุเหล่านั้นไปจำพรรษาในที่อื่น

เมื่อคิดเช่นนี้ รุกขเทวดาจึงทำเป็นผีหลอกหลอนภิกษุทั้งหลายเมื่อภิกษุบำเพ็ญสมณธรรมในเวลากลางคืน เทวดาก็จะแสดงรูปยักษ์ที่น่าสะพรึงกลัวให้เห็นบ้าง ทำเสียงโหยหวนนำหวาดกลัว นำสยดสยองบ้าง ทำกลิ่นเหม็นสาบสาบบ้าง พระภิกษุทั้งหลายได้เห็น ได้ยิน ได้กลิ่น

^{๑๑๔} บุ.พ. (ไทย) ๒๕/๑-๑๐/๒๐-๒๓, พ.สุ. (ไทย) ๒๕/๑๔๓-๑๕๒/๓๖๒-๓๖๔. ดูรายละเอียดใน บุ.พ.อ. (ไทย) ๑/๑/๓๓๒-๓๓๕.

^{๑๑๕} พระมหาเทอด ญาณวชิโร (วงศ์ชะอุม), พุทธานุภาพ, หน้า ๘๕-๘๘.

นั้น ในที่ที่ตนปฏิบัติธรรมก็พากันตกใจสะดุ้งกลัว จนผิวพรรณเศร้าหมองกลายเป็นโรคผอม เหลืองนอนไม่หลับ ไม่เป็นอันปฏิบัติธรรมบำเพ็ญกรรมฐาน ไม่สามารถข่มใจให้สงบลงได้

วันหนึ่งพระภิกษุเหล่านั้นนอกจากที่ปฏิบัติธรรมของตนมาประชุมกัน พระมหาเถระ ในสงฆ์เห็นพวกภิกษุเหล่านั้นต่างก็มีเนื้อตัวเศร้าหมองซูบซีดผอมเหลืองเช่นนั้นจึงถามถึงสาเหตุ พวกภิกษุต่างเล่าถึงสิ่งที่ตนประสบพบเห็นมาให้กันและกันฟัง จนไม่สามารถทำจิตใจให้เป็นสมาธิ ได้ จึงปรึกษากันว่าควรสละพรรษาดันกลับไปจำพรรษาหลังที่กรุงสวดีถึกับพระพุทธองค์ ตามเดิม

การจำพรรษาก็คือ การที่ภิกษุอธิษฐานจิตว่าจะไม่ไปค้างแรมที่อื่นตลอดไตรมาส ๓ เดือน ในฤดูฝน เพื่อให้ภิกษุหยุดจาริก จะได้มีเวลาศึกษาและปฏิบัติธรรมได้อย่างเต็มที่ นอกจากนั้น ก็เพื่อจะได้ไม่เป็นการรบกวนชาวบ้านซึ่งต้องประกอบอาชีพทำนาปลูกข้าว

ธรรมเนียมการเข้าพรรษาของพระภิกษุในพระพุทธศาสนานั้น มีพุทธบัญญัติไว้เป็น ๒ คราว คือ

(๑) การเข้าพรรษาดัน เรียกว่า ปุริมิกาวัสสุปนายิกา เริ่มตั้งแต่แรม ๑ ค่ำ เดือน ๘ เป็นต้นไป

(๒) การเข้าพรรษาหลัง เรียกว่า ปัจฉิมิกาวัสสุปนายิกา เริ่มตั้งแต่แรม ๑ ค่ำ เดือน ๕ เป็นต้นไป

การเข้าพรรษาหลังนี้ พระพุทธองค์ทรงอนุญาตไว้เป็นกรณีพิเศษสำหรับภิกษุที่มีเหตุขัดข้องเข้าพรรษาดันไม่ทัน

พวกภิกษุเหล่านั้นจึงจำต้องละพรรษาดันรีบกลับไปเฝ้าพระพุทธองค์ทูลให้ทรงทราบ ถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในราวป่าแห่งนั้น พระพุทธองค์ตรัสว่า สถานที่ไหนก็ไม่มีเสนาสนะสบายเท่าที่นั่น ทรงแนะนำให้ภิกษุเหล่านั้นกลับไปทีนั้นอีก เมื่ออาศัยเสนาสนะนั้นแล้วก็สามารถปฏิบัติธรรมถึงความสิ้นกิเลสได้ พระพุทธองค์สอนให้ภิกษุเหล่านั้นเรียนพุทธมนต์อันเป็นทั้งอาวุธเป็นเครื่องป้องกันและเป็นทั้งกรรมฐานสำหรับบริกรรม ให้แผ่เมตตาไปทั่ว ไม่เจาะจง ไม่มีขอบเขต ไม่มีประมาณ

พระพุทธองค์ทรงแนะนำว่า ภิกษุผู้อยู่ป่าต้องรู้จักวิธีการรักษาตัว วิธีการดังกล่าวคือ

๑. ภิกษุต้องแผ่เมตตา ๒ ครั้งต่อวัน

๒. เจริญพระปริตร ๒ ครั้งต่อวัน

๓. เจริญอสุภะ คือ การพิจารณาร่างกายว่าเป็นของไม่สวยไม่งาม ๒ ครั้งต่อวัน

๔. เจริญมรณสติ คือ พิจารณาความตาย ๒ ครั้งต่อวัน

การปฏิบัติเช่นนี้จึงจะชื่อว่าเป็นการจัดการป้องกันตนเอง

ภิกษุเหล่านั้นกลับไปยังราวป่าอีกครั้ง ปฏิบัติตามที่พระพุทธองค์ทรงแนะนำ ก่อนเข้าสู่ราวป่าได้ร่วมกันสาธยายพระสูตรนั้น เทวดาทั้งหลายได้รับเมตตาจิตจากภิกษุเหล่านั้น เกิดความเอือมเขิน ยินดีปรีดา ทำความรู้สึกเหมือนภิกษุเหล่านั้นเป็นลูกในท้องของตนเอง ทำการต้อนรับด้วยความเอื้ออาทร ได้ทำการดูแลรักษาอย่างดี ภิกษุเหล่านั้นไม่มีสิ่งใดรบกวนจึงเกิดความสงบ เจริญกรรมฐานได้บรรลุพระอรหัตภายในพรยานั้นทุกรูป

อานุภาพการป้องกัน

พุทธมนต์ที่พระพุทธองค์สอนภิกษุเหล่านั้นภavana เรียกว่า กรรมเมตตสูตร ปรากฏอยู่ในพระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ขุททกปาฐะ พระองค์ทรงแนะนำวิธีการใช้กาลานี้ว่า ก่อนจะเข้าสู่ราวป่าให้หยุดยืนตั้งจิตแผ่เมตตาพร้อมกับสาธยายพระสูตรนี้ นอกจากเทวดาจะไม่แสดงสิ่งที่น่ากลัวหลอกหลอนแล้ว ยังมีใจอนุเคราะห์ภิกษุโดยไม่ตรีจิต

เมื่อต้องเดินทางผ่านป่าเขาลำเนาไพร หรือไปอยู่ในสถานที่ที่ไม่คุ้นเคย ท่านให้สวดกรรมเมตตสูตร เพื่อเป็นเครื่องคุ้มครองป้องกันภัยอันตรายอันจะเกิดจากอมนุษย์ภูติผีปีศาจทั้งหลาย ให้เกิดความอ่อนโยนมีเมตตา มีความรู้สึกเหมือนเราเป็นลูกเป็นหลาน

เนื้อหาคำแปล

เมตตสูตร เป็นบทสวดเพื่อให้เกิดความรักด้วยอานุภาพแห่งเมตตา ซึ่งพระพุทธองค์ทรงแนะนำให้เจริญเมตตาแก่อมนุษย์และเทวดาทั้งหลาย ดังมีใจความดังต่อไปนี้

กัจฉันไดอันพระอรียเจ้า บรรลุบทอันระงับกระทำแล้ว กัจฉันอันกุลบุตรผู้ฉลาดในประโยชน์พึงกระทำ กุลบุตรนั้น พึงเป็นผู้อาจหาญและชื่อตรงดี

เป็นผู้ที่ว่าง่าย อ่อนโยน ไม่มีอดิมานะ เป็นผู้สันโดษ เลี้ยงง่าย เป็นผู้ที่มีกิจธุระน้อย ประพฤติเบากายจิต มีอินทรีย์อันระงับแล้ว มีปัญญา เป็นผู้ไม่คะนอง ไม่พัวพันในสกุลทั้งหลาย วิญญูชนคติเตียนชนทั้งหลายอื่นได้ด้วยกรรมอันใด ไม่พึงประพฤติกรรมอันนั้นเลย (พึงแผ่ไมตรีจิตไปในหมู่มสัตว์ว่า)

ขอสัตว์ทั้งปวง จงเป็นผู้มีสุข มีความเกษม มีตนถึงความสุขเถิด สัตว์มีชีวิตทั้งหลาย เหล่าใด เหล่าหนึ่งมีอยู่ ยังเป็นผู้สะดุ้ง (คือมีตัณหา) หรือเป็นผู้มั่นคง (ไม่มีตัณหา) ทั้งหมดไม่เหลือ เหล่าใดยาวหรือใหญ่ หรือปานกลาง หรือสั้น หรือหอม พิเหล่าใดที่เราเห็น

แล้ว หรือมิได้เห็น เหล่าใดที่เราเห็นแล้ว หรือมิได้เห็น เหล่าใดอยู่ในที่ไกลหรือที่ไม่ไกลที่เกิดแล้ว หรือกำลังแสวงหากฎก็ดี

ขอสัตว์ทั้งปวงเหล่านั้นจงเป็นผู้มีตนถึงความสุขเถิด สัตว์อื่นอย่าพึงข่มเหงสัตว์อื่น อย่าพึงดูหมิ่นอะไร ๆ เขาในที่ไร ๆ เลย ไม่ควรปรารถนาทุกข์แก่กันและเพราะความคุ่มแค้น มารดาคนอมลูกคนเดียว ผู้เกิดในตนด้วยขอมพร่าชีวิตได้ ฉันทิ ฟังเจริญเมตตา มีในใจไม่มีประมาณในสัตว์ทั้งปวง แม้ฉันทันบุคคลฟังเจริญเมตตา มีในใจไม่มีประมาณไปในโลกทั้งสิ้น ทั้งเบื้องบนเบื้องต่ำเบื้องเฉียง เป็นธรรมอันไม่คับแคบไม่มีเวร ไม่มีศัตรู

ผู้เจริญเมตตาจิตนั้น ยืนอยู่ก็ดี เดินไปก็ดี นั่งแล้วก็ดี นอนแล้วก็ดี เป็นผู้ปราศจากความง่วงนอนเพียงใด ก็ตั้งสติอันนั้นไว้เพียงนั้น

บัณฑิตทั้งหลาย กล่าวกิริยาอันนี้ว่าเป็นพรหมวิหารในพระศาสนาบุคคลที่มีเมตตาไม่เข้าถึงทฤษฏีเป็นผู้มีศีล ถึงพร้อมแล้วด้วยทัสสนะ (คือ โสคาปัตติมรรค)

นำความหมกมุ่นในกามทั้งหลายออก ข้อมไม่ถึงความนอน (เกิด) ในครรภ์อีก โดยแท้ทีเดียวแล^{๒๐}

๒.๕.๔ ขันธสูตร/ขันธปริตร^{๒๑}

ประวัติความเป็นมาและอานุภาพ^{๒๒}

ขันธปริตร เป็นคาถาที่พระพุทธองค์ทรงสอนให้ภิกษุแผ่เมตตาไปในบรรดาตระกูลผู้ที่มีพิกขุร้ายทั้งหลาย เพื่อเป็นการคุ้มครองป้องกันตนเองจากสัตว์ร้าย ปราภฏทั้งในพระวินัยปิฎก และพระสุตตันตปิฎก

เรื่องราวเกี่ยวกับการตรัสขันธปริตรชาดก เกิดขึ้นที่เมืองสาวัตถี ขณะนั้นพระพุทธองค์ประทับอยู่ในเขตพระเชตะวันมหาวิหาร อารามของท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี ภิกษุรูปหนึ่งกำลังผ่าฟืนอยู่ใกล้ประตูเรือนไฟ^{๒๓}ในเขตพระเชตะวันมหาวิหาร ภูตตัวหนึ่งได้เลื้อยออกจากกองไม้ผุ กัดภิกษุนั้นที่นิ้วเท้า ภิกษุนั้นทนพิษไม่ไหวก็สิ้นใจตายทันที

^{๒๐} พระศาสนโสภณ(วัดมกุฏกษัตริยาราม), สวดมนต์แปล, หน้า ๖๖-๖๗.

^{๒๑} อุง.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๖๑/๘๓, วิ.จ. (ไทย) ๗/๒๕๑/๘, ขุ.ชา. (ไทย) ๒๗/๑๐๕/๕๖.

^{๒๒} พระมหาเทอด ญาณวชิโร (วงศ์ชะอุ่ม), พุทธธานุภาพ, หน้า ๕๕-๕๘.

^{๒๓} เรือนไฟ คือ โรงเรือนที่สร้างขึ้นสำหรับใช้เป็นที่ก่อไฟต้มน้ำร้อนสำหรับข้อมจิ๋ว และใช้เป็น ที่สำหรับอบกาย(ด้วยสมุนไพร) อันเป็นวิธีการรักษาสุขภาพของพระสงฆ์สมัยพุทธกาล.

เรื่องที่ภิกษุถูกงูกัดตายได้ถูกกล่าวขานกันไปทั่ววัด พระพุทธองค์เสด็จผ่านมาเห็นภิกษูกำลังสนทนากัน จึงตรัสถามถึงต้นเหตุ ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องราวที่เกิดขึ้นให้พระพุทธองค์ทราบ พระพุทธองค์ตรัสว่า ภิกษุนั้นคงจะมีได้แม่เมตตาไปยังตระกูลพญาทั้ง ๔ เป็นแน่ หากแม่เมตตาไปยังตระกูลพญาทั้ง ๔ แล้ว ก็จะไม่ถูกงูกัดตาย ตระกูลพญาทั้ง ๔ คือ

- (๑) ตระกูลพญาชื่อวิรูปักษ์
- (๒) ตระกูลพญาชื่อเอราบล
- (๓) ตระกูลพญาชื่อนัพยาบุตร
- (๔) ตระกูลพญาชื่อกัณฑาโคตมกะ

ต่อแต่นี้ไปเราอนุญาตให้ภิกษุทั้งหลายแม่เมตตาจิตไปยังตระกูลพญาทั้ง ๔ เพื่อคุ้มครองป้องกันตน พระพุทธองค์ตรัสว่าสมัยที่ยังไม่มีพระพุทธเจ้าเสด็จอุบัติขึ้นในโลก ผู้คนทั้งหลายได้ออกบวชเป็นคาสได้แม่เมตตาไปในตระกูลพญาทั้ง ๔ ต่างก็ปลอดภัยปราศจากอันตรายอันจะเกิดจากตระกูลพญาทั้ง ๔ เหล่านี้ แล้วพระพุทธองค์ก็ได้ตรัสเรื่องราวในอดีตชาติของพระองค์ให้ภิกษุทั้งหลายฟังว่า

ในครั้งนั้น พระองค์เกิดในตระกูลพราหมณ์แคว้นกาสิ ครั้นเจริญวัยได้สละบ้านเรือนออกบวชเป็นฤๅษีตามความนิยมของผู้คนในสมัยนั้น ได้บำเพ็ญเพียรจนได้บรรลุฤๅษีและสมาบัติ^{๑๒๔} ภายหลังมีผู้ออกบวชตามเป็นจำนวนมาก พระองค์สร้างอาศรมอยู่ที่ริมค้ำน้ำแห่งหนึ่งเชิงเขาหิมวันต์ แวดล้อมด้วยหมู่ฤๅษีอยู่อย่างสงบสุข

ที่บริเวณริมฝั่งแม่น้ำคางคานั้น เป็นที่อาศัยอยู่ของงูนาขนิกและงูเหล่านี้คอยจกกัดทำอันตรายพวกฤๅษีจนถึงแก่ความตายเป็นจำนวนมาก ฤๅษีทั้งหลายจึงแจ้งให้พระโพธิสัตว์ทราบ พระโพธิสัตว์เรียกประชุมลูกศิษย์ทั้งหลาย กล่าวว่า หากพวกท่านแม่เมตตาไปในตระกูลพญาทั้ง ๔ งูทั้งหลายก็จะไม่กัดพวกเธอ ตั้งแต่นี้ไปพวกเธอจงแม่เมตตาไปในตระกูลพญาทั้ง ๔

^{๑๒๔} ฤๅษี คือความรู้ขั้นสูงที่เกิดจากกำลังสมาธิ มี ๖ อย่าง คือ ๑.อิทธิวิธี แสดงฤทธิ์ต่างๆ ได้ ๒.ทิพโสตระ หูทิพย์ ๓.เจโตปริยญาณ ญาณที่เข้าใจคนอื่นได้ ๔.ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ ญาณที่ทำให้ระลึกชาติได้ ๕.ทิพพจักขุ ตาทิพย์ ๖.อาสวักขยญาณ ญาณที่ทำให้สิ้นกิเลส

สมาบัติ คือ ภาวะที่สมาธิเข้าถึงความสงบประณีตมาก สมาบัติมีหลายอย่าง เช่น ฌานสมาบัติ ผลสมาบัติ เป็นต้น ที่กล่าวถึงบ่อย คือ ฌานสมาบัติมี ๘ ได้แก่ รูปฌาน ๔ อรูปฌาน ๔ รวมเป็น ๘ ทั้งนี้โรธสมาบัติ

ตั้งแต่นั้นเหล่าฤๅษีทั้งหลายเชื่อฟังโอวาทของพระโพธิสัตว์แผ่เมตตารำลึกถึงพระพุทธรูป เมื่อฤๅษีรำลึกถึงพระพุทธรูปอยู่อย่างนี้บรรดาภูตทั้งหลายต่างก็กลัวไปไม่ทำอันตราย แม้พระโพธิสัตว์ก็เจริญพรหมวิหาร คือการแผ่เมตตาปราณาให้ผู้อื่นพันทิวซ์ หลังจากตายไปได้ไปเกิดในพรหมโลก

พระพุทธรูปทรงสรูปว่า เหล่าฤๅษีในครั้งนั้นก็คือพุทธบริษัทในครั้งนี้ ส่วนฤๅษีผู้อาจารย์ก็คือพระองค์เอง และพระองค์ก็ทรงแนะนำวิธีการแผ่เมตตาจิตไปในตระกูลพญางูทั้ง ๔ ตามที่ปรากฏในชั้นปริตรชาดก

อนุภาพการป้องกัน

ชั้นปริตร นอกจากจะเป็นคาถาสำหรับป้องกันอสรพิษและสัตว์ร้ายทั้งหลายแล้ว ยังสามารถป้องกันอันตรายจากยาพิษทั้งหลายได้ด้วย

เนื้อหาคำแปล

ชั้นสูตร เป็นบทสวดเพื่อเมตตาให้แก่อสรพิษทั้งหลาย สัตว์ทั้งหลาย ป้องกันภัยจากอสรพิษและสัตว์ร้ายอื่น ๆ จะได้ไม่มาแผ้วพาน ดังมีใจความดังต่อไปนี้

ความเป็นมิตรของเรา จงมีกับพระยานาคทั้งหลาย สกุลวิรูปักซ์ด้วย ความเป็นมิตรของเรา จงมีกับพระยานาคทั้ง สกุลเอราบลด้วย ความเป็นมิตรของเรา จงมีกับพระยานาคทั้งหลาย สกุลฉัพพานบุตรด้วย ความเป็นมิตรของเรา จงมีกับพระยานาคทั้งหลาย สกุลกัณหาโคตมกะด้วย

ความเป็นมิตรของเรา จงมีกับสัตว์ทั้งหลาย ที่ไม่มีเท้าด้วย ความเป็นมิตรของเรา จงมีกับสัตว์ทั้งหลาย ที่มี ๒ เท้าด้วย ความเป็นมิตรของเรา จงมีกับสัตว์ทั้งหลาย ที่มี ๔ เท้าด้วย ความเป็นมิตรของเรา จงมีกับสัตว์ทั้งหลาย ที่มีเท้ามากด้วย

สัตว์ไม่มีเท้าอย่าเบียดเบียนเรา สัตว์ ๒ เท้าอย่าเบียดเบียนเรา สัตว์ ๔ เท้าอย่าเบียดเบียนเรา สัตว์มากเท้าอย่าเบียดเบียนเรา

ขอสรรพสัตว์มีชีวิตทั้งหลาย ที่เกิดมาทั้งหมดจนสิ้นเชิงด้วย จงเห็นซึ่งความเจริญทั้งหลายทั้งปวงเกิด โทษสามกไร ๆ อย่าได้มาถึงแล้วแก่สัตว์เหล่านั้น

พระพุทธเจ้า ทรงพระคุณไม่มีประมาณ พระธรรม ทรงพระคุณไม่มีประมาณ พระสงฆ์ ทรงพระคุณไม่มีประมาณ

สัตว์เสือกคลานทั้งหลาย คือ งู แมลงป่อง ตะเข็บ ตะขาบ แมลงมูม ตั๊กแตน หนู เหล่านี้ล้วนมีประมาณ (ไม่มากเหมือนคุณพระรัตนตรัย)

ความรักษา อันเรากระทำแล้วความป้องกัน อันเรากระทำแล้ว หมูสัตว์ทั้ง จงหลีกเลี่ยงไปเสีย เรานั้นกระทำการนอบน้อม แต่พระผู้มีพระภาคเจ้าอยู่
ทำการนอบน้อม แต่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้งหลาย ๗ พระองค์อยู่^{๑๒๕}

๒.๕.๕ อาภานาฎียสูตร/อาภานาฎียปริตร^{๑๒๖}

ประวัติความเป็นมาและอาณาภาพ^{๑๒๗}

อาภานาฎียปริตร นี้ มาในอาภานาฎียสูตร ซึ่งนิยมเรียกว่า ภาณยักษ์ ใน ๓ ภาณ พระสูตรนี้แต่ก่อนนิยมสวดในงานพระราชพิธีตรุษหลวง ซึ่งมีพระราชนิยมจัดทำที่พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาทในพระบรมมหาราชวัง พระสงฆ์ที่สวดภาณยักษ์เป็นพระพิธี สำหรับละ ๔ ผลัดกันสวดตามระเบียบ พระพิธีนี้ถือว่า เป็นพระทรงสมณศักดิ์ดำรงตำแหน่งพระพิธีหลวง พระผู้ได้รับแต่งตั้งจะต้องมีคุณสมบัติเป็นพิเศษในการสวดเช่น

ก. มีเสียงเพราะ ข. มีความสามารถ ตามแบบทำนองหลวงแปลว่า สวดเป็น เป็นศิษย์มีครู โดยได้รับฝึกมาดีแล้ว

คำว่า ภาณยักษ์ แปลว่า ยักษ์กล่าว คู่กับ ภาณพระ ซึ่งแปลว่า พระกล่าว สำหรับยักษ์นั้น หมายถึงท้าวเวสสุวรรณ ผู้เป็นมหาราชาของพวกยักษ์ แต่คำว่า พระ นั้นหมายถึง พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ดังนั้น สวดภาณยักษ์ จึงนิยมให้ใช้เสียงดัง ทั้งทำนองก็หนักแน่นน่ากลัวแบบยักษ์ ดูเหมือนจะเกณฑ์ให้เข้ากับยักษ์ได้ อย่างนั้นก็ยังไม่สะใจ เวลาสวดถึงตรงสำคัญ ในพระราชพิธี ยังกำหนดให้ยิงปืนส่ำทับส่งอีก

การสวดนั้น มุ่งจะจับยักษ์ ภูตผีปีศาจที่ดุร้ายให้โทษแก่ประชาชน เมื่อกำหนดว่าพวกยักษ์เป็นต้นเหตุนั้น หวาดกลัวเป็นที่แล้ว ก็ยิงปืนกำหราบจับส่ง ปืนที่ยิงนั้น ก็เป็นปืนโบราณใส่ดินปืนกระทุ้ง ส่วนลูกปืนสำหรับยิงปืนอาภานานั้น ใส่ดินปืน ใส่หมอน ใบหนาด ใบสาบแรงสาบกาใส่ข้าวสารเป็นอาถรรพ์ เป็นที่ยำเกรงของภูตผีปีศาจ จึงนิยมอย่างนี้

อาภานาฎียปริตร บทนี้ มีตำนานเล่าไว้ว่า

^{๑๒๕} พระศาสนโศภน(วัดมกุฏกษัตริยาราม), สวดมนต์แปล, หน้า ๖๕-๖๖.

^{๑๒๖} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๓๕-๒๘๔/๑๖๕-๑๗๘.

^{๑๒๗} พระธรรมโกศาจารย์ (ชอบ อนุจารีเถร) ราชบัณฑิต,ตำนานสวดมนต์, หน้า ๒๒-๒๔.

สมัยหนึ่ง เมื่อพระผู้มีพระภาคเสด็จประทับอยู่แถบภูเขาอิสิขภู แคว้นราชคฤห์มหานคร ครั้งนั้น ท้าวเวสสุวรรณทั้ง ๔ องค์ มีท้าวเวสสุวรรณ เป็นประธาน แวดล้อมด้วยยศบริวาร คือ เหล่ายักษ์ คนธรรพ์ กุมภัณฑ์และนาค เป็นอันมากเข้าไปเฝ้าสมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ในเวลา ราตรี รัศมีงามยิ่งนัก สว่างทั่วภูเขาอิสิขภู ถวายบังคมพระผู้มีพระภาคเจ้า ประทับนั่ง ณ ที่ สมควร ในบรรดาเหล่าบริวารที่ประชุมเฝ้าอยู่นั้น บางพวกอภิวัตแล้วนั่ง บางพวกก็ปราศรัย ให้เป็นเครื่องเจริญใจชวนให้ระลึกถึงแล้วจึงนั่ง บางพวกประนมมือแล้วนั่ง บางพวกเพียงทูล ถวายชื่อและตระกูลของตนด้วย แต่บางพวกก็นั่งเฉย ๆ

ลำดับนั้น ท้าวเวสสุวรรณมหาราชได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคเจ้าว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้ เจริญ พวกยักษ์ที่ยังไม่เลื่อมใสในพระองค์ก็มีมาก ทั้งชั้นสูง ชั้นกลาง และชั้นต่ำ แม้บรรดาที่ เลื่อมใสในพระองค์ก็มีมาก ทั้งชั้นสูง ชั้นกลาง ชั้นต่ำ เช่นเดียวกัน”

“เพราะเหตุใด พวกยักษ์ที่ไม่เลื่อมใสจึงยังมีอยู่”

“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ เพราะพวกยักษ์เหล่านั้นยังรักความเป็นผู้พิสดาร ยังพอใจในเวรห้า ที่พระองค์ทรงแสดงว่า เป็นเวร เป็นโทษ คือพอใจจะเบียดเบียนชีวิตเขา เบียดเบียนทรัพย์เขา ยังพอใจละเมิดลัทธิประเพณีเขา ยังพอใจกล่าวเท็จ ยังพอใจดื่มน้ำเมา ยังรักที่จะทำเวรเหล่านั้น ไม่พยายามที่จะวิริติ งดเว้น ด้วยเหตุนี้ ยักษ์เหล่านั้น จึงไม่รัก ไม่พอใจ ไม่เลื่อมใสใน พระองค์ เพราะพระโอวาทขัดแย้งต่อความเห็นความพอใจของเขา”

“ข้าแต่พระผู้มีพระภาค สาวกของพระองค์ ที่พอใจอยู่ในป่า ในที่สงัด ในที่วิเวก ในป่าช้า ในที่เป็นที่อยู่ของพวกยักษ์เหล่านั้น ชื่อนี้เป็นช่องทาง เป็นโอกาสให้ยักษ์จำพวกนี้ เบียดเบียนให้ได้รับความลำบาก

เพราะฉะนั้น ข้าพระองค์ขอถวายมนต์ อาณานาฎิยปริตร บทนี้ ขอให้พระองค์ได้ โปรดให้ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก และอุบาสิกา บริษัทของพระองค์ เรียนจำไว้สวด เพื่อป้องกัน มิให้ยักษ์ทั้งหลายเหล่านั้นเบียดเบียน คือว่า เมื่อยักษ์จำพวกนี้ได้ยินมนต์บทนี้แล้ว จักหนีห่างไป ไม่มาเบียดเบียน เพราะเกรงเทวอาชญา”

เมื่อท้าวเวสสุวรรณมหาราชทรงทราบว่ พระผู้มีพระภาคทรงรับแล้ว จึงได้ภายิต อาณานาฎิยปริตรถวายจนจบ

เนื้อแท้ของอาณานาฎิยปริตรนั้น ก็ล้วนเป็นคำนโมสการพระพุทธเจ้า ๗ พระองค์ มี พระวิปัสสิสัมพุทธเจ้าเป็นต้น

อานุภาพการป้องกัน^{๑๒๘}

อภินาฏิกิริยาที่ท้าวมหาราชแสดง มีอานุภาพ ๒ ประการ คือ

- (๑) มีอานุภาพในการทำให้มนุษย์ที่ไม่เลื่อมใส ให้เกิดความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา
- (๒) มีอานุภาพในการคุ้มครองป้องกันไม่ให้มนุษย์ที่ไม่เลื่อมใสจับต้อง สิ่งผู้เบียดเบียน ประทุษร้าย ทำให้ได้รับความลำบากเดือดร้อน

เนื้อหาคำแปล

อภินาฏิกิริยาสูตร เป็นบทสวดเพื่อแผ่เมตตาให้แก่ยักษ์ นาค คนธรรพ์และอมมนุษย์ทั้งหลาย ป้องกันภัยจากยักษ์ นาค คนธรรพ์ และอมมนุษย์ทั้งหลาย ทำให้มีสุขภาพดีและมีความสุขดังมีใจความต่อไปนี้

ความนอบน้อมแห่งข้าพเจ้า จงมีแก่พระวิปัสสีพุทธเจ้า ผู้มีจักขุ ผู้มีสิริ ความนอบน้อมแห่งข้าพเจ้า จงมีแก่พระสิขีพุทธเจ้า

ผู้มีปกตอนุเคราะห์แก่สัตว์ทั้งปวง ความนอบน้อมแห่งข้าพเจ้า จงมีแก่พระเวสสภูพุทธเจ้า

ผู้มีกิเลสอันล้างแล้ว ผู้มีตปะ ความนอบน้อมแห่งข้าพเจ้า จงมีแก่พระกกุสันธพุทธเจ้า ผู้ย้ายเสียซึ่งมารและเสนา ความนอบน้อมแห่งข้าพเจ้า จงมีแก่พระโกนาคมพุทธเจ้า

ผู้มีบาปอันลอยเสียแล้ว ผู้มีพรหมจรรย์อันอยู่จบแล้ว ความนอบน้อมแห่งข้าพเจ้า จงมีแก่พระกัสสปพุทธเจ้า

ผู้พ้นแล้วจากกิเลสทั้งปวง ความนอบน้อมแห่งข้าพเจ้า จงมีแก่พระอังคีรสพุทธเจ้า ผู้เป็นโอรสแห่งศากยราช

ผู้มีสิริ พระพุทธเจ้าพระองค์ใด ได้ทรงแสดงแล้วซึ่งธรรมนี้ เป็นเครื่องบรรเทาเสียซึ่งทุกข์ทั้งปวง

อนึ่ง พระพุทธเจ้าทั้งหลายเหล่าใดก็ดี ที่ดับกิเลสแล้วในโลก เห็นแจ้งธรรมตามเป็นจริง พระพุทธเจ้าทั้งหลายเหล่านั้นเป็นคนที่ไม่มี ความส่อเสียด ผู้ใหญ่ ผู้มีความครั่นคร้ามไปปราศแล้ว

เทพดาและมนุษย์ทั้งหลาย นอบน้อมอยู่ ซึ่งพระพุทธเจ้าพระองค์ใด ผู้เป็นโคตมโคตร ผู้เป็นประโยชน์แก่ภูตเทพดา และมนุษย์ทั้งหลาย ถึงพร้อมแล้วด้วยวิชาและจรณะ ผู้ใหญ่ ผู้มีความครั่นคร้ามไปปราศแล้ว

^{๑๒๘} พระมหาเทอด ญาณวชิโร (วงศ์ชะอุม), พุทธานุภาพ, หน้า ๑๘๐.

ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอนมัสการพระพุทธเจ้าพระองค์นั้น ผู้โคทมโคตร ผู้ถึงพร้อมแล้ว ด้วยวิชาและจรณะ พระพุทธเจ้าเหล่านี้ก็ดี เหล่าอื่นก็ดี หลายร้อยโกฏิ

พระพุทธเจ้าเหล่านั้น ทั้งหมดเสมอกัน ไม่มีใครเหมือน พระพุทธเจ้าเหล่านั้น ล้วนมีฤทธิ์มาก ล้วนประกอบแล้ว ด้วยทศพลญาณ ประกอบไปด้วยเวสัชชญาณ พระพุทธเจ้าเหล่านั้น ล้วนตรัสรู้อยู่

ซึ่งอาสภฐานอันอุดม พระพุทธเจ้าเหล่านั้น เป็นผู้องอาจไม่ครั้นคร้าม บันลือสี หนาทในบริษัททั้งหลาย

ยังพรหมจักรให้เป็นไป อันใคร ๆ ยังไม่ให้เป็นไปแล้วในโลก พระพุทธเจ้าทั้งหลาย เหล่านี้ประกอบแล้วด้วยพุทธธรรมทั้งหลาย ๑๘ เป็นนายก

ผู้ประกอบด้วยพระลักษณะ ๓๒ ประการ และทรงซึ่งอนุพยัญชนะ ๘๐ มีพระ รัศมีอันงาม ด้วยพระรัศมีมีมณฑลข้างละวา

พระพุทธเจ้าเหล่านั้น ล้วนเป็นมุณีอันประเสริฐ พระพุทธเจ้าเหล่านั้น ล้วนเป็น พระสัพพัญญู ล้วนเป็นพระจีณาสพผู้ชนะ มีพระรัศมีมาก มีพระเดชมาก มีพระปัญญามาก มี พระกำลังมาก มีพระกรุณามาก เป็นนักปราชญ์ นำสุขมาเพื่อสัตว์ทั้งหลายทั้งปวง เป็นเกาะ เป็น ที่พึ่ง และเป็นที่ยอาศัย เป็นที่ต้านทาน และเป็นที่เร้นของสัตว์ เป็นคติ เป็นเผ่าพันธุ์ เป็นที่ยินดี มาก

เป็นที่ระลึก และทรงแสวงหาประโยชน์ เพื่อสัตว์โลกกับเทวโลก พระพุทธเจ้า เหล่านี้ ล้วนเป็นเบื้องหน้าของสัตว์

ข้าพเจ้า ขอวันทาพระบาทของพระพุทธเจ้าทั้งหลายเหล่านั้นด้วยเศียรเกล้า และ ขอวันทาพระพุทธเจ้าทั้งหลายเหล่านั้น ผู้เป็นบุรุษอันอุดม ผู้เป็นตถาคต ด้วยวาจาและใจทีเดียว

ในที่นอนด้วย ในที่นั่งด้วย ในที่ยืนด้วย แม้ในที่เดินด้วย ในกาลทุกเมื่อ พระพุทธเจ้าผู้กระทำความระงับจงรักษาท่านด้วยสุขในกาลทุกเมื่อ ท่านผู้อันพระพุทธเจ้าเหล่านั้น ทรงรักษาแล้ว จงเป็นผู้ระงับ ฟ้นแล้วจากภัยทั้งปวง และฟ้นแล้วจากโรคทั้งปวง เว้นแล้วจาก ความเดือดร้อนทั้งปวง ล่วงเสียซึ่งเวรทั้งปวง

ท่านจงเป็นผู้ดับทุกข์ทั้งปวงด้วยความจัญไรทั้งปวงจงเว้นไป โรคทั้งปวงจงจิบหายไป อันตรายอย่าได้มีแก่ท่าน ขอท่านจงเป็นผู้มีสุข มีอายุยืน ธรรมทั้งหลาย ๔ คือ อายุ วรรณะ สุขะ พละ ย่อมเจริญแก่บุคคลมีความไหว้ต่อบุคคลผู้ควรไหว้เป็นปกติ ผู้อ่อนน้อมต่อบุคคลผู้ เจริญเป็นนิตย์^{๑๒๕}

^{๑๒๕} พระศาสนโศภน(วัดมกุฏกษัตริยาราม), สวดมนต์แปล, หน้า ๘๖-๘๗.

๒.๕.๖ อังคุลิมาลสูตร/อังคุลิมาลปริตร^{๑๑๐}

ประวัติความเป็นมาและอานุภาพ^{๑๑๑}

อังคุลิมาลปริตร เป็นปริตรน้อย มีบาลีที่จะสาธยายเพียง ๓ บรรทัดเท่านั้น แต่เป็นพระปริตรที่ทรงอานุภาพในทางบำบัดความป่วยไข้โดยตรง

อังคุลิมาลปริตร แปลว่า พระปริตรของพระองค์คุณิมาลเถระเจ้า มีตำนานเล่าไว้ว่า พระเถระเจ้าผู้วิเศษองค์นี้ เป็นสาวกของพระพุทธเจ้า ที่ได้รับยกย่องจากพระบรมศาสดาในเขตทิศคชสถาน คือ เป็นยอดของสาวกองค์หนึ่งในมหาสาวก ๘๐ องค์

ก่อนที่ท่านยังมีได้ออกบวช ชื่อ อหิงสกะ เป็นบุตรราชปุโรหิตของพระเจ้ากรุงโกศลมีการศึกษาดี ต่อมามีความเห็นผิด กลายเป็นโจรร้าย ฆ่าคนนับจำนวนร้อย เป็นที่เกรงขามของคนจำนวนมาก ฆ่าแล้วตัดนิ้วมือคนละหนึ่งนิ้ว ร้อยเข้าเป็นพวงแขวนคอ เพื่อจะเอาไปทำพิธีชุบตัวให้วิเศษ คนจึงได้ขนานนามว่า องคุลิมาลโจร แปลว่า โจรมีมัลย์นิ้วมือ ภายหลังพระบรมศาสดาทรงพระมหากรุณาเสด็จไปทรมานองคุลิมาลโจรในป่า ให้หมดพยศร้ายยอมตัวเป็นศิษย์ออกบวช บรรลุพระอรหันต์จึงได้นามว่า องคุลิมาลเถระ บรรลุอุริยผลเบื้องสูง

วันหนึ่ง พระเถระเจ้าออกบิณฑบาตผู้คนแตกตื่นวิ่งหนีด้วยความกลัว ท่านไม่ได้อาหารเลย ซ้ำสตรีคนหนึ่งมีครรภ์แก่ วิ่งหนีสะดุดดอกหญ้าล้มลง บังเกิดทุกขเวทนาในครรภ์ ทรมานทรมาย่ำปากอย่างน่าสงสาร อุบาสกที่รู้จักท่านได้ขอร้องให้ท่านเอ็นดูช่วยอนุเคราะห์บำบัดทุกขเวทนาให้สตรีผู้เคราะห์ร้ายนั้นด้วย

พระเถระเจ้าสงสาร แต่เพราะท่านมิได้เป็นหมอยาจึงต้องใช้ธรรมโอสถ โดยนั่งลงบนแผ่นศิลา ณ ที่นั้น แล้วตั้งเมตตาคจิต กระทำสักกกิจริยาขออานุภาพอริยธรรมที่ท่านได้บรรลุมาบำบัดทุกขเวทนา ให้สตรีผู้นั้นประสบความสำเร็จในการคลอดด้วย พอท่านกล่าวพระปริตรนี้จบลง สตรีคนนั้นก็มีความสบายหายจากความเจ็บ และคลอดบุตรโดยสวัสดิ์ในทันใดนั่นเอง

อานุภาพการป้องกัน

สามารถทำให้แผ่นหินที่ท่านนั่งนั้น มีสภาพเหมือนองค์ท่านอีกด้วย ทราบว่าต่อมาใครจะเจ็บครรภ์คลอดบุตร ก็มีผู้ไปสักการบูชา เอน้ำล้างแผ่นหินนั้นมาให้คนเจ็บครรภ์ดื่มประพรมสามารถทำให้คลอดบุตรง่ายคาย ผู้คนเล่าลือนับถือกันมาจนบัดนี้ เพราะฉะนั้น พระปริตรบทนี้ จึงเป็นที่นิยมนับถือจักไว้ในเจ็ดตำนานให้พระสงฆ์สวดในงานมงคลสืบมา

^{๑๑๐} ม.ม. (ไทย) ๑๓/๓๕๑/๓๓๕.

^{๑๑๑} พระธรรมโกศาจารย์ (ชอบ อนุจารีเถระ) ราชบัณฑิต, ตำนานสวดมนต์, หน้า ๒๕-๒๗.

เนื้อหาคำแปล

อังกุลิมาลสูตร เป็นบทสวด ซึ่งพระองค์กุลิมาลอธิษฐานแก้หึงไกล้คลอมาใส่บาตร ทำให้คลอบุตรง่าย และป้องกันอุปสรรคอันตราย ดังมีใจความว่า

ดูก่อนน้องหึง ตั้งแต่เราเกิดแล้วโดยชาติอริยะ ไม่รู้จักแก้ง ปลงสัตว์มีชีจากชีวิต ด้วยคำสัจนี้ ขอความสวัสดิจึงมีแก่ท่าน ขอความสวัสดิจึงมีแก่กรรมของท่าน^{๑๓๒}

๒.๕.๖ โมรสสูตร/โมรปริตร^{๑๓๓}

ประวัติความเป็นมาและอานุภาพ^{๑๓๔}

ในอดีตกาล พระโพธิสัตว์ เกิดเป็นนกยูงมีขนสีทองงดงามมากอาศัยอยู่บนเขาสูงชื่อ ทักษกหิรัญบรรพต นกยูงโพธิสัตว์นั้นระมัดระวังรักษาตัวเป็นอย่างมาก ที่อยู่อาศัยจึงลึกลับและ ไกลจากถิ่นมนุษย์ ถึงอย่างนั้นนกยูงก็ยังคงต้องรำมนต์สำหรับคุ้มครองป้องกันตัวให้ปลอดภัยทุกเช้า เย็น

เมื่อพระอาทิตย์อุทัยนกยูงจะบินไปจับที่ยอดเขาสูงนั้น พงศ์พระอาทิตย์กำลังขึ้น พลง รำมนต์นัมัสการพระอาทิตย์อุทัยว่า อุเทตะยัญ จักขุมา เอกะราชา เป็นต้น ตลอดจนกล่าว นัมัสการพระพุทธเจ้าทั้งหลายซึ่งเสด็จปรินิพพานไปแล้วในอดีต เพื่อเป็นเครื่องคุ้มครองรักษาให้ ปลอดภัยในถิ่นที่ท่องเที่ยวไปหาอาหารในเวลากลางวัน

พอตกเย็นนกยูงก็จะบินไปจับที่ยอดเขาทักษกหิรัญบรรพตแล้วรำมนต์นัมัสการพระ อาทิตย์ที่กำลังอัสดงว่า อะเปตะยัญจักขุมา เป็นต้น กล่าวนัมัสการพระพุทธเจ้าทั้งหลายซึ่งเสด็จ ปรินิพพานไปแล้วในอดีต ตลอดจนนัมัสการคุณของพระองค์ แล้วก็เข้านอน เพื่อเป็นเครื่อง คุ้มครองป้องกันรักษาตนให้ปลอดภัยในถิ่นที่อยู่อาศัย ด้วยอานุภาพแห่งพระปริตรที่นกยูงนัมัสการ เช่นนี้เป็นกิจวัตรทุกวันเช้าเย็นมิได้ขาดจึงทำให้นกยูงแคล้วคลาดปลอดภัยตลอดมา

วันหนึ่ง พรานป่าคนหนึ่งเที่ยวล่าสัตว์ไปจนถึงถิ่นนั้น ได้เห็นยูงทองบนยอดเขานั้นโดย บังเอิญ เมื่อกลับมาบ้านจึงบอกลูกชายของตนให้ทราบไว้ ต่อมาพระราชเทวีของพระเจ้าพาราณสี

^{๑๓๒} พระศาสนา โสภณ (วัดมกุฏกษัตริยาราม), สวดมนต์แปล, หน้า ๕๓.

^{๑๓๓} บุ.ช. (ไทย) ๒๓/๑๓-๑๘/๔๐.

^{๑๓๔} พระมหาเทอด ญาณวชิโร (วงศ์ชะอุม), พุทธอานุภาพ, หน้า ๖๑-๖๖.

พระนามว่าเขมา ทรงศุบินว่าได้เห็นนกยูงทองแสดงธรรมให้พระองค์ฟัง ครั้นตื่นบรรทมจึงทูลพระราชสวามีให้ทรงทราบ แล้วพระนางก็ทูลบอกพระประสงคืจะฟังธรรมของนกยูงทอง

พระราชาก็ตรัสถามเหล่าอำมาตย์ว่ามีนกยูงทองอยู่จริงหรืออำมาตย์ทูลว่า พวกพราหมณ์คงจะทราบ จึงตรัสถามพราหมณ์ พวกพราหมณ์รับรองว่าเคยได้ยินมาว่านกยูงทองนั้นมีอยู่จริง แต่ไม่ทราบแหล่งที่อยู่อาศัย พวกพรานป่าคงพอจะรู้ พระองค์จึงมีรับสั่งให้เรียกประชุมบรรดาพรานป่าทั้งหลาย แล้วตรัสถามถึงเรื่องนกยูงทอง บุตรของพรานป่าคนนั้นก็กราบทูลให้ทรงทราบว่า นกยูงทองมีอยู่จริง พ่อของตนเคยเห็นนกยูงทองตัวหนึ่งอาศัยอยู่ที่ภูเขาทัณฑกหิรัญบรรพต พระองค์จึงรับสั่งให้บุตรพรานป่าไปจับมาถวายเป็นๆ

พรานนั้นเที่ยวไปในป่าเสาะแสวงหาถิ่นที่อยู่และที่ลงหาอาหารของนกยูงจนพบแล้วจึงไปวางบ่วงในที่นั้น ด้วยอาณาภาพแห่งมนต์เมื่อนกยูงจะเหยียบบ่วงที่นายพรานดักไว้ บ่วงก็ไม่คล้อยทำ นายพรานพยายามดักอยู่ถึง ๗ ปี โดยมีได้กลับบ้านเพราะกลัวต้องพระราชอาญาแต่ก็ไม่สามารถจับนกยูงทองได้ เพราะแคล้วคลาดบ้าง บ่วงไม่เล่นบ้าง ในที่สุดนายพรานคนนั้นก็ถึงแก่ความตายอยู่กลางป่านั้น

พระนางเขมาราชเทวี เมื่อไม่ได้ฟังธรรมจากนกยูงทองดังพระประสงค์ก็ตรอมพระทัยสิ้นพระชนม์ไป พระเจ้าแผ่นดินทรงผูกอาฆาตว่าพระราชเทวีต้องสิ้นพระชนม์เพราะนกยูงทองตัวนั้น จึงมีรับสั่งให้จาริกแผ่นดินทองคำว่า “มีนกยูงทองตัวหนึ่งอาศัยอยู่บนยอดเขาทัณฑกหิรัญบรรพต หากผู้ใดได้กินเนื้อของมัน ผู้นั้นจะมีอายุยืนไม่แก่และไม่ตาย” แล้วให้บรรจูล้ำหีบทองเก็บไว้

เมื่อพระราชอาถรรพ์นั้นสิ้นพระชนม์แล้ว พระราชาองค์อื่นขึ้นครองราชย์สืบต่อมา ได้ทราบความในจาริกแผ่นดินทองคำนั้น มีพระประสงค์ที่จะมีพระชนมายุยืน ไม่แก่และไม่ตายดังในจาริก จึงรับสั่งให้พรานอีกคนหนึ่งไปจับนกยูงทองตัวนั้น แม้พรานคนนั้นจะพยายามสักเท่าใด ก็ไม่สามารถจับนกยูงทองตัวนั้นได้ จนในที่สุดตนเองก็ต้องมาทิ้งชีวิตอยู่กลางป่าเช่นเดียวกับพรานคนก่อน เหตุการณ์เป็นดังนี้ต่อมาโดยทำนองเดียวกันถึงพระเจ้าแผ่นดิน ๖ พระองค์

ครั้นถึงสมัยพระราชองค์ที่ ๗ ครองราชย์ พระองค์ก็รับสั่งให้พรานป่าไปจับนกยูงทองตัวนั้นมาตามจาริก นายพรานคนนั้นปัญญาหลักแหลม ไปสังเกตการณ์อยู่หลายวันจึงรู้ว่า ที่นกยูงตัวนี้ไม่ติดบ่วงเพราะร้ายมนต์ป้องกันตนก่อนแล้วออกหากิน จึงไม่มีใครสามารถจับได้ นายพรานคิดว่า หากสามารถจับก่อนที่นกยูงจะร้ายมนต์ก็น่าจะจับได้ เมื่อคิดดังนี้แล้วก็กลับเข้าป่าไปจับนกยูงตัวเมียวตัวหนึ่งมาเลี้ยงไว้จนเชื่อง หัดให้ฟ้อนรำขับร้องจนชำนาญแล้ว ก็อุ้มนางนกยูงไปแต่เช้าตรู่ ก่อนเวลาที่นกยูงทองจะร้ายมนต์จึงปักหลักดักบ่วงไว้ และปล่อยนางนกยูงรำแพนส่งเสียงร้องรับอรุณอยู่กึ่งป่า

พอนกยูงทองได้ยินเสียงนางนกยูง ก็เกิดความกระสันกระสับกระส่ายเร่าร้อนรัญจวนใจ ด้วยอำนาจกิเลส ไม่สามารถระย้ามนต์ตามที่เคยปฏิบัติมา บินถลาไปหานางนกยูงโดยเร็ว เลยติด บ่วงที่พรานดักไว้ พรานจับนกยูงทองไปถวายพระเจ้าแผ่นดิน พระองค์ทอดพระเนตรเห็นรูปร่าง ของนกยูงทองนั้นแล้วพอพระทัย และทรงโปรดปรานมาก ทรงลื้มการที่จะเสวยเนื้อมนกยูงนั้นเสีย สิ้น โปรดให้เตรียมที่ไว้สำหรับนกยูงทอง

นกยูงทองได้ทูลถามพระราชว่า มหาราชเจ้า พระองค์รับสั่งให้จับข้าพระองค์เพราะเหตุ ไร พระราชาตรัสว่า ได้ทราบว่ามีใครได้กินเนื้อของเจ้า ผู้นั้นจะไม่แก่และไม่ตาย เราปรารถนาจะ ได้กินเนื้อของเจ้าแล้วไม่แก่และไม่ตายจึงให้จับเจ้ามา

นกยูงทองกราบทูลว่า มหาราชเจ้า ผู้ที่ได้กินเนื้อข้าพระองค์จะไม่แก่และไม่ตาย แต่ตัวข้า พระองค์สิต้องตาย พระราชาตรัสว่า ถูกแล้วเจ้าต้องตาย ถ้าเจ้าไม่ตายแล้วจะกินเนื้อได้อย่างไร

นกยูงทองกราบทูลว่า เมื่อข้าพระองค์ยังต้องตาย ก็แล้วทำไมคนที่กินเนื้อของข้าพระองค์ จะไม่ตายเล่า พระราชาตรัสว่า มีจาริกบันทึกไว้ว่า เจ้ามีขนสีทอง ผู้ใดได้กินเนื้อของเจ้าแล้วจะไม่ แก่และไม่ตาย

นกยูงทองกราบทูลว่า มหาราชเจ้าที่ข้าพระองค์เกิดมามีขนเป็นสีทองนี้มีไขจะเกิดขึ้นเอง โดยไม่มีเหตุ ในอดีตชาติ ข้าพระองค์เกิดเป็นพระเจ้าจักรพรรดิอยู่ในนครนี้แหละ ข้าพระองค์ รักษาศีล ๕ เป็นนิจและชักชวนอาณาประชาราษฎร์ในพระราชอาณาเขตให้รักษาศีลด้วยเมื่อข้า พระองค์ตายไปจึงได้เกิดในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์อยู่จนสิ้นอายุในภพนั้น แล้วจึงมาเกิดในกำเนิด นกยูงนี้ เพราะผลแห่งกุศลกรรมบางอย่างตามมาให้ผล ที่ขนข้าพระองค์เป็นสีทองก็ด้วยอานุภาพ แห่งศีล ๕ ที่ได้รักษาแต่ชาติก่อนนั้น

พระราชาตรัสถามว่า เจ้ากล่าวมาว่าเจ้าเคยเกิดเป็นพระเจ้าจักรพรรดิครองราชย์อยู่ในพระนคร นี้ ก็คำที่เจ้ากล่าวนี้เราจะเชื่อได้อย่างไร จะมีใครเป็นพยานได้บ้าง

นกยูงทองกราบทูลว่า ข้าแต่มหาราชเจ้า เมื่อเป็นพระเจ้าจักรพรรดิครองราชย์อยู่ในพระ นครนี้นั้น ข้าพระองค์นั่งรถประดับด้วยแก้ว ๗ ประการ สามารถเหาะไปในอากาศได้ รถคันนั้น ข้าพระองค์ให้ฝังจมไว้ใต้สระโบกขรณี ขอพระองค์รับสั่งให้กู้อรถคันนั้นขึ้นมาเถิด รถนั้นจักเป็น ลักชีพยานของข้าพระองค์ พระราชาสั่งให้ไขน้ำออกจากสระ แล้วให้จัดการกู้อรถขึ้นมาได้จึงทรง เชื้อคำพระโพธิสัตว์

พระโพธิสัตว์แสดงธรรมแก่พระราชว่า นอกจากพระนิพพานแล้ว สิ่งทั้งหลายล้วนปรุง แต่งขึ้น มีความไม่คงทนถาวร มีเกิดขึ้นแล้วก็เสื่อมไปตามธรรมชาติ แล้วทูลขอให้พระองค์ตั้งอยู่ในศีล ๕ พระราชาทรงเลื่อมใสมาก ทรงบูชาพระโพธิสัตว์ด้วยราชสมบัติ ด้วยการยกราชสมบัติ ให้ครอบครอง พระโพธิสัตว์รับแล้วก็ถวายคืนแต่พระราชฯ อยู่อีก ๒-๓ วัน ถวายโอวาท

พระราชาก็ตั้งอยู่ในความไม่ประมาท แล้วก็บินกลับไปสู่ทัณฑกหิริญบรรพตอันเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของตนตามเดิม

อนุภาพการป้องกัน

โมรปริตร เป็นพระปริตรที่กล่าวถึงคุณของพระพุทธเจ้าในอดีตทั้งหลาย แล้วน้อมเอาพระพุทธคุณให้เกิดเป็นพุทธานุภาพปกป้องคุ้มครองให้มีความสวัสดิแคล้วคลาดปลอดภัย การสวดโมรปริตรก็เพื่อให้เกิดความเป็นสิริมงคล แคล้วคลาด ปลอดภัยจากภัยอันตรายทั้งหลาย แม้ศัตรูมุ่งร้ายก็ไม่อาจทำอันตรายได้ ผู้ที่ถูกไล่ความเป็นคดีฟ้องร้องท่านให้สวดบทนี้

เนื้อหาคำแปล

โมรสสูตร เป็นบทสวดป้องกันภัยจากผู้คิดร้าย ซึ่งนกยูงใช้บูชาพระพุทธเจ้าทำให้แคล้วคลาด แคล้วจากบ่วงของนายพราน ดังมีใจความต่อไปนี้

พระอาทิตย์อุทัยขึ้นมาเป็นดวงตาของโลก เป็นเจ้าแห่งแสงสว่าง กำลังสาดแสงสีทองส่องผืนปฐพี ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระอาทิตย์ซึ่งสาดแสงสีทองส่องผืนปฐพี ขอท่านจงคุ้มครองข้าพเจ้าทั้งหลายให้อยู่เป็นสุขตลอดกลางวัน ในวันนี้

ท่านเหล่าใดละบาปได้แล้ว ฐัธรรมทั้งปวงหมดทุกอย่างขอท่านผู้ไม่มีบาปเหล่านั้น จงรับความนอบน้อมของข้าพเจ้า ท่านผู้ไม่มีบาปทั้งหลายโปรดรักษาข้าพเจ้า ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระพุทธเจ้าทั้งหลาย ขอนอบน้อมพระโพธิญาณ ขอนอบน้อมท่านผู้หลุดพ้นแล้วทั้งหลาย ขอนอบน้อมแด่วิมุตติธรรมเป็นเครื่องหลุดพ้นจากกองทุกข์ทั้งปวงนกลูกนี้แล้ว จึงเที่ยวไปแสวงหาอาหาร

พระอาทิตย์อุทัยขึ้นมาเป็นดวงตาของโลก เป็นเจ้าแห่งแสงสว่าง สาดแสงสีทองส่องผืนปฐพีกำลังอัสดงแล้ว ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระอาทิตย์ซึ่งสาดแสงสีทองส่องผืนปฐพี ขอท่านจงคุ้มครองข้าพเจ้าทั้งหลายให้อยู่เป็นสุขตลอดราตรีกาลวันนี้

ท่านเหล่าใดละบาปได้แล้ว ฐัธรรมทั้งปวงหมดทุกอย่าง ของท่านผู้ไม่มีบาปเหล่านั้น จงรับความนอบน้อมของข้าพเจ้า ท่านผู้ไม่มีบาปทั้งหลายโปรดรักษาข้าพเจ้า ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระพุทธเจ้าทั้งหลาย ขอนอบน้อมพระโพธิญาณ ขอนอบน้อมท่านผู้หลุดพ้นแล้วทั้งหลาย ขอนอบน้อมแด่วิมุตติธรรมเป็นเครื่องหลุดพ้นจากกองทุกข์ทั้งปวง^{๑๓๕}

^{๑๓๕} พระมหาเทอด ญาณวชิโร, พุทธานุภาพ, หน้า ๖๘-๖๙.

๒.๕.๘ วัฏฏกสูตร / วัฏฏกปริตร^{๑๓๖}

ประวัติความเป็นมาและอานุภาพ^{๑๓๗}

วัฏฏกปริตรนี้ มีนิยามให้พระสวดในงานขึ้นบ้านใหม่เปิดสถานที่ทำงานใหม่เปิดโรงงานใหม่ เปิดร้านใหม่ ถือเป็นมนต์ป้องกันอัคคีภัย อนุโลมตามเหตุที่บังเกิดขึ้นของมนต์บทนี้ ดังนั้น จึงเป็นมนต์ที่น่ารู้ นำให้พระสงฆ์สวดตามประเพณีที่ผู้ใหญ่นิยมทำกันมา

วัฏฏกปริตร แปลว่า มนต์เครื่องป้องกันของพญานกคุ้ม คือ เมื่อครั้งพระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นนกคุ้มทรงกระทำสัตยาธิษฐานห้ามไฟ ดังนั้น ท่านพระโบราณจารย์จึงได้ัญเชิญพระปริตรของพญานกคุ้มมาเข้าสวดมนต์ในงานขึ้นบ้านใหม่ เป็นต้น แม้ในยันต์ของของพระเวทต่างๆ ที่นิยมทำไว้ประจำบ้าน ก็นิยมทำยันต์นกคุ้มไว้ด้วย โดยถือว่ายันต์นกคุ้มเป็นยันต์ป้องกันไฟนี้แสดงว่า วัฏฏกปริตรทรงอานุภาพเรื่องนามอยู่ในกลุ่มพระปริตรทั้งหลาย ปริตรหนึ่ง วัฏฏกปริตรนี้มีตำนานเล่าไว้ว่า

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคเจ้า เสด็จประทับอยู่ในแคว้นมคธรัฐ วันหนึ่งเสด็จเข้าไปพิชิตบาตในพระนครพร้อมด้วยภิกษุทั้งหลาย ครั้นเวลาปัจฉิมภัต (จันเสร็จแล้ว) เสด็จดำเนินกลับผ่านป่าใหญ่ โดยพุทธประสงค์หาความสวด เพื่อจะได้เร็นอยู่เป็นผาสุกวิหารตามสมณวิสัย

ขณะนั้น บังเอิญไฟไหม้ป่าลุกลามมาก เปลวไฟรุ่งเรือง ร้อนแรงทั้งลุกลามมาใกล้พระภิกษุทั้งหลาย ซึ่งขณะเดินติดตามพระผู้มีพระภาคเจ้ามาด้วย ภิกษุที่ขลาดต่อมธมภ์ก็ไม่อาจสงบใจไว้ได้ ชวนเพื่อหาอุบายป้องกันต่าง ๆ เป็นต้นว่า เราควรจะจุดไฟขึ้น เพื่อต้อนรับไฟป่าแล้วไฟป่าจะถอยกลับไปไหม้ทางอื่น แต่ในที่สุดก็ถูกไฟที่ฉลาด ใจหนักแน่น ดำนิห้ามว่า “คุณพุดอะไร ? ประหลาดจริง ทำไมจึงไม่มองดูพระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้เป็นยอดของบุคคลในโลกนี้ และแม้ทั้งเทวโลก พระองค์เสด็จเป็นประธานอยู่ในหมู่เรา โฉนพระองค์จะไม่ช่วยป้องกันปล่อยไฟไหม้พวกเราเล่า ช่างคิดไปได้ จะให้ไฟห้ามไฟ นี่แสดงว่าท่านไม่รู้กำลังของพุทธทานุภาพเลย ที่ถูกเราควรจะรีบติดตามเข้าไปใกล้พระองค์ เพื่อจะได้ประจักษ์ชัดว่าพระองค์ทรงป้องกันพระองค์ และพวกเราให้พ้นอัคคีภัยได้อย่างไร ว่าแล้วก็ชวนกันสาวเท้ารีบเดินติดตามขึ้นไปล้อมพระบรมศาสดาอย่างใกล้ชิด

^{๑๓๖} พุ.ชา. (ไทย) ๒๓/๓๕/๘, พุ.จริยา. (ไทย) ๓๓/๓๒-๘๒/๖๒๐-๖๒๑.

^{๑๓๗} พระธรรมโกศาจารย์ (ชอบ อนุจารีเถร) ราชบัณฑิต, ตำนานสวดมนต์, หน้า ๔๐-๔๒.

ครั้งนั้น พระบรมศาสดาประทับยืนในท่ามกลางภิกษุสงฆ์บริษัทเพื่อเผชิญหน้ากับไฟป่ากำลังลุกลามมารอบ ๆ แต่ด้วยพุทธานุภาพ ไฟป่าที่ลุกลามมาใกล้ได้หยุดลงในที่ ๑๖ กฤษะ โดยรอบ เหมือนคบหญาดับลงด้วยกำลังน้ำ ฉะนั้น (คำว่า กฤษะ นั้น เป็นมาตราวัดพื้นที่โบราณ ๑ กฤษะเท่ากับเนื้อที่ ๖๒ ตารางเมตร)

เมื่อภิกษุเหล่านั้น ได้ ประจักษ์พุทธานุภาพ เป็นมหัศจรรย์ด้วยนัยน์ตาของตนเอง อย่างนั้นก็สรรเสริญพระพุทธานุภาพด้วยประการต่าง ๆ พระบรมศาสดาจารย์จึงตรัสว่า “ภิกษุทั้งหลายสถานที่ตรงนี้ มิใช่เพียงแต่จะเป็นที่ป้องกันไฟในคราวเดียวเท่านั้น ภิกษุทั้งหลายสถานที่ตรงนี้จะไม่ถูกไฟไหม้อีกตลอดเวลาอีกกาลปีหนึ่ง ที่นี้ชื่อว่า กัปปฏิญญาปฏิหาริย์ ภิกษุทั้งหลาย ไฟป่าไหม้มาถึงสถานที่นี้แล้ว ดับลงนั้น เป็นเพราะอานุภาพของเราในบัดนี้ ก็หาไม่ที่ถุกนั้น ควรจะว่า เป็นเพราะอานุภาพของความสัตย์ของเราในกาลก่อนโน้น”

ครั้นพระผู้มีพระภาคเสด็จนั่งแล้ว ได้ทรงพระมหากรุณาตรัสเล่าถึงความเป็นมาของเรื่องนี้แก่ภิกษุทั้งหลาย ผู้กำลังกระหายพึ่งอยู่รอบ ๆ ที่ประทับนั้นว่า “ภิกษุทั้งหลาย ครั้งนั้นพระโพธิสัตว์ได้บังเกิดเป็นพญานกคุ้ม มีร่างกายใหญ่ อยู่ในราวไพรแห่งมคธรัฐนี้ เมื่อพญานกคุ้มออกจากไข่แล้ว ยังนอนอยู่ในรัง ด้วยยังไม่มีกำลังที่จะไปหาอาหารกินเองได้ เพราะยังอ่อนไม่มีกำลังที่จะกางปีกบินได้ และไม่มีกำลังที่จะยกเท้าเดินได้ จึงยังคงเป็นภาระในการเลี้ยงดูของมารดาบิดา อนึ่ง ตามปกติป่าที่พญานกคุ้มอยู่นี้ไฟป่ามักจะลุกลามไหม้อยู่เป็นประจำดังนั้น วันหนึ่งได้เกิดไฟป่าไหม้ใหญ่โตเสียงสนั่นหวั่นไหว และลุกลามไหม้มาถึงสถานที่นั้นด้วยฝูงนกทั้งหลายกลัวความตายส่งเสียงร้องอยู่อึงมี ที่มีกำลังก็พากันบินหนีจากรังของตน ๆ ไป แม้นกมารดาบิดาของพญานกคุ้มก็อยู่ในทำนองนั้น เมื่อมองไม่เห็นวิธีใดที่จะช่วยลูกได้ แม้จะรักลูกปานใดก็จำต้องทิ้งให้พญานกคุ้มนอนเผชิญกับไฟป่าแต่ตัวเดียว ตามวิสัยนกที่บินหนีจากป่าขึ้นไปจนสุดกำลังที่ไฟจะไหม้ลูกกลามสืบไปไม่ได้

พญานกคุ้มโพธิสัตว์ นอนอยู่ในรังตัวเดียว ชูคอขึ้นมองดูไฟป่ากำลังไหม้ลูกกลามอย่างน่าสะพรึงกลัวยิ่ง พลังคิดว่า “ถ้าเรามีกำลังปีกบินได้ เราคงบินหนีไปเช่นเดียวกันกับนกทั้งหลาย หรือว่า ถ้าเรามีกำลังขาเดินได้ เราคงต้องวิ่งหนีไฟ เช่นเดียวกับสัตว์ทั้งหลาย นี่มารดาบิดาก็หนีเราไปแล้ว คงมีเราผู้เดียว ขณะนี้ไม่มีสิ่งอื่นใดเป็นที่พึ่ง เป็นที่ป้องกันสำหรับเราแล้ว

เมื่อมองไม่เห็นที่พึ่งในภายนอกแล้ว ทันใดนั้น พญานกคุ้มก็ระลึกถึงที่พึ่ง คือพระธรรมคุณ ที่พระสัมพันธูปุทธเจ้าในอดีต ได้ทรงประกาศไว้ดีแล้ว ยังทรงคุณปรากฏอยู่ในโลกนี้ จึงได้ตั้งสัตยาธิษฐานขออานุภาพพระธรรมคุณ บันดาลให้ไฟกลับ เพื่อให้ตนและลูกนกที่ยังเหลืออยู่ในป่านี้ได้ประสบความสวัสดิ

อานุภาพและการป้องกัน

ด้วยอานุภาพของสัตยาธิษฐานที่พญานกคุ้มกระทำขึ้น ในทันใดไฟมีเปลวอันใหญ่ที่ ลูกโรจน์โชตนาการ ได้เว้นสถานที่ของพญานกคุ้มไว้ประมาณ ๑๖ กรีสะ โดยรอบ แล้วดับลง เหมือนคบหญ้าที่ลูกโพลงอยู่ด้วยไฟ ถูกกดให้จมลงในน้ำ ฉะนั้น

ด้วยอานุภาพของความสัตย์ ได้ช่วยป้องกันความวิบัติ ให้ความเกษมสำราญแก่พญานกคุ้ม ตลอดจนสัตว์ทั้งหลายที่อาศัยอยู่ในป่านั้น และถึงความเจริญสืบมาจนอายุขัย

เนื้อหาคำแปล

วิภูฏกสูตร เป็นบทสวดที่กล่าวถึงสัจวาจาของพระพุทธเจ้าเมื่อครั้งเสวยพระชาติเป็นนกคุ้ม ได้ตรัสแก่พระสารีบุตรเพื่อแสดงบารมีที่พระองค์ได้สั่งสมไว้ในภพก่อน ทำให้พ้นจากอภคิภย ตั้งใจความว่า คุณคือศีล สัจจะ ชีวิตที่สะอาด และความเอื้ออาทรมีอยู่ในโลกด้วยความสัตย์นั้น ข้าพเจ้าจักกระทำสักการียาอย่างยอดเยี่ยม

ข้าพเจ้าขอน้อมรำลึกถึงพยานุภาพแห่งพระสัทธรรมน้อมรำลึกถึงพระพุทธเจ้าผู้ทรงพิชิตมารในอดีต ได้กระทำสักการียาดีมั่นในกำลังแห่งสัจจะที่ข้าพเจ้ามีอยู่ จึงขอทำสักการียาว่า

ปีกทั้งสองข้างของข้าพเจ้ามีอยู่ แต่ก็ยังไม่แข็งแรงพอที่จะบินได้ เท้าทั้งสองข้างของข้าพเจ้ามีอยู่ แต่ก็ยังไม่แข็งแรงพอที่จะเดิน ได้พ่อแม่ก็พากันบินหนีไปเสียแล้ว พระเพลิงเอ๋ย ขอท่านจงดับเสียเถิด

พร้อมกับเมื่อข้าพเจ้ากระทำสักการียา เปลวเพลิงที่ถูกโชนรุ่งโรจน์ใหญ่หลวงนัก ก็กลับเว้นที่ไว้ ๑๖ กรีส เหมือนเปลวไฟตกถึงน้ำแล้วมอดดับ ฉะนั้น

ไม่มีผู้ใดเสมอด้วยสัจจะของข้าพเจ้า นี่คือสัจบารมีของข้าพเจ้า^{๑๓๘}

^{๑๓๘} พระมหาเทอด ญาณวชิโร, พุทธานุภาพ, หน้า ๗๖.

๒.๕.๕ โขฌงคสูตร/โขฌงคปริตร^{๑๓๕}

ประวัติความเป็นมาและอานุภาพ^{๑๔๐}

โขฌงคปริตรนั้น แปลว่า พระปริตรของกรรมเครื่องตรัสรู้ ซึ่งเป็นกรรมวิเศษประการหนึ่ง เป็นพระปริตรที่คนไทยนิยมใช้สวดต่ออายุ ส่วนมากปรากฏในหมู่คนไทยทั่ว ๆ ไป ถ้าผู้ใหญ่ของเราป่วยมาก มักจะไปอาราธนาพระสงฆ์มาสวดโขฌงคปริตร แต่นิยมเรียกสั้น ๆ ว่า โขฌงค ต้นเหตุที่นับถือเช่นนั้น คงจะเชื่อถือตามอานุภาพของโขฌงคที่ประจักษ์ตามเรื่องที่ยังเกิดขึ้น เหมือนพระปริตรบทอื่นนั่นเอง แม้โขฌงคปริตรนี้ ก็มีตำนานเล่าไว้ว่า

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงทราบว่า พระมหากัสสปเถระเจ้า และพระมหาโมคคัลลานเถระเจ้าอาพาธ ก็เสด็จไปเยี่ยม ครั้นรับสั่งถามถึงอาการของโรคและความรู้สึกผู้อาพาธได้ ทรงพระมหากรุณา ตรัสโขฌงคสูตรประทานให้เถระทั้ง ๒ ฟัง เมื่อจบโขฌงคสูตรแล้ว พระเถระเจ้าทั้งสองก็หายจากอาพาธด้วยอำนาจของพระพุทธโอสถบดินทร์ พระสาวกทั้งหลาย เลื่อมใสทูลขอประทานเรียนพระพุทธรมณดับนี้ไว้ด้วยกัน

ต่อมาครั้งหนึ่ง พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงพระประชวร จึงรับสั่งให้ พระจุนทะเถระเจ้า ผู้เป็นพุทธอุปัฏฐาก สวดโขฌงคสูตรบทนี้ต่อพระพักตร์ พระเถระเจ้าก็สวดถวายให้ทรงสดับตาม พระพุทธประสงค์ เมื่อสุดกระแสนเสียงสาธยายโขฌงคสูตรลง ก็บังเกิดเป็นอัศจรรย์บันดาลให้ พระบรมศาสดาทรงหายประชวร และทรงผาสุกเป็นปกติ

อานุภาพและการป้องกัน

นิยมให้สวดในงานมงคลถือเป็นเครื่องบำบัดโรคเจริญอายุให้ยืนนาน

เนื้อหาคำแปล

โขฌงคสูตร เป็นบทสวดซึ่งเป็นองค์แห่งการรู้แจ้งแล้วอ้างสัจวาจาอันมาพิทักษ์คุ้มครอง ทำให้ผู้สวดมีสุขภาพดี มีอายุยืน และพ้นจากอุปสรรคทั้งปวง ดังมีใจความว่า โขฌงค ๗ ประการ คือ ๑.สติ ความระลึกได้ ๒.ธัมมวิจยะ การเลือกเฟ้นพิจารณาธรรม ๓.วิริยะ ความเพียร ๔.ปีติ ความอิ่มใจ ๕.ปีติสัทธิ ความสงบ ๖.สมาธิ ความตั้งใจมั่น

^{๑๓๕} ส.ม. (ไทย) ๑๕/๑๕๕-๑๕๗/๓๑-๓๔.

^{๑๔๐} พระธรรมโกศาจารย์ (ชอบ อนุจารีเถร) ราชบัณฑิต, ตำนานสวดมนต์, หน้า ๒๘.

๗.อุเบกขา ความวางเฉย เหล่านี้เป็นธรรมที่พระ牟尼เจ้า ผู้ทรงเห็นธรรมทั้งปวงตรัสไว้ชอบแล้ว บุคคล อบรมฝึกฝนให้มากแล้ว ย่อมเป็นไปเพื่อความรู้อยิ่ง เพื่อตรัสรู้ และเพื่อพระนิพพาน ด้วยการกล่าวคำสัตย์นี้ ขอความสวัสดิจึงมีแก่ท่านทุกเมื่อ

สมัยหนึ่ง พระโลกนาถเจ้าทอดพระเนตรเห็นพระโมคคัลลานะและพระกัสสปะเป็น ไข้ได้ความลำบาก จึงทรงแสดงโพชฌงค์ ๗ ประการให้ท่านทั้งสองฟัง ท่านทั้งสองต่างชื่นชม ยินดีพระธรรมเทศนานั้น แล้วกลับหายจากโรคทันที ด้วยการกล่าวคำสัตย์ ขอความสวัสดิจึงมีแก่ ท่านทุกเมื่อ

ครั้งหนึ่ง องค์พระธรรมราชาเองทรงประหารไข้ รับสั่งให้พระจุนทะเถระกล่าว โพชฌงค์ ๗ ประการนั้นถวายโดยเคารพ ทรงบันเทิงพระฤทัยหายจากพระประชวรนั้นแท้จริงด้วย คำสัตย์นี้ ขอความสวัสดิจึงมีแก่ท่านทุกเมื่อ

แท้จริงแล้ว อาพาธเหล่านั้นของท่านผู้ทรงคุณอันยิ่งใหญ่ทั้ง ๓ อันตรธานไปไม่กลับ เป็นอีก เหมือนอริยมรรคกำจัดกิเลสลงราบแล้วไม่เกิดอีกเป็นธรรมดา ด้วยการกล่าวคำสัตย์นี้ ขอ ความสวัสดิจึงมีแก่ท่านทุกเมื่อ^{๑๔๑}

๒.๕.๑๐ ธัชคคสูตร / ธัชคคปริตร^{๑๔๒}

ประวัติความเป็นมาและอานุภาพ^{๑๔๓}

ธัชคคสูตรนี้ มีตำนานเล่า สมัยหนึ่ง เมื่อพระผู้มีพระภาคเจ้า เสด็จประทับ ณ พระเชตวันมหาวิหาร ณ เมืองสาวัตถี ทรงมีพระประสงค์จะเดือนพุทธบริษัทให้ใส่ใจหมั่นระลึก ถึงคุณพระรัตนตรัย เพื่อเพิ่มพูนกำลังใจในการปฏิบัติ ระวังความฟุ้งซ่านจิต ระวังความสะดุ้ง หวาดเสียว ขณะทีประสพภัย ทั้งประสงค์จะประกาศอานุภาพของพระรัตนตรัย ว่าทรงคุณควรแก่ การระลึกถึงจริง ๆ จึงได้แสดงธัชคคสูตร

เป็นความจริงเหลือเกิน ที่การใส่ใจ เป็นคุณสมบัติหลักต้นสรพฐะของคนที ประกอบให้พละนุถ่วง ไม่ว่าฐานะนั้น จะเป็นทางโลกหรือทางธรรม ไม่ว่าจะเป็โลกิยะหรือโลกุต ตระ ไม่ว่าจะเป็ฐะในป่าหรือในบ้าน จะเป็นส่วนตัวหรือส่วนรวม ถ้าได้ลงมือปฏิบัติแล้ว หาก ขาดความใส่ใจ ไม่ระลึกถึง ฐะนั้น ๆ ก็ยากที่จะสำเร็จ ตรงข้ามกับมีคุณธรรม คือ การใส่ใจ

^{๑๔๑} พระมหาเทอด ญาณวชิโร (วงศ์ชะอุม), พุทธอานุภาพ, หน้า ๑๔๓.

^{๑๔๒} ส.ส. (ไทย) ๑๕/๒๔๕/๒๖๓.

^{๑๔๓} พระธรรมโกศาจารย์ (ชอบ อนุจารีเถร) ราชบัณฑิต, ตำนานสวดมนต์, หน้า ๑๕-๒๑.

หมั่นระลึกถึงฐระนั้นไว้เนื่อง ๆ แม้ที่สุด การหลีกเลี่ยงความวุ่นวายของสังคม เร้นหาความสงบสุขที่ดี ในทางพระพุทธศาสนาได้แสดงอนุสติไว้ ๑๐ ประการ ว่าเป็นอารมณ์ทำใจให้สงบสุขในอนุสติ ทั้ง ๑๐ พุทธาอนุสติ ธัมมานุสติ และ สังฆานุสติ ๓ ประการ ที่จะกล่าวในที่นี้เป็นอนุสติที่ไม่จำกัดบุคคล ไม่เลือกนิสัย ไม่เป็นข้าศึกแก่ธรรมารมณ์ เหมาะแก่ชนทุกชั้น ทุกวัยทุกเพศ และทุกกาล ดังนั้น ผู้รู้จึงสรรเสริญ

อนุสติ คือ การระลึกถึงคุณพระพุทธเจ้า พระธรรมเจ้า พระสงฆ์เจ้า นั้น ความจริงไม่เพียงเป็นทางให้จิตผ่องใส สดชื่น อิ่มใจ ให้สงบอารมณ์ฟุ้งซ่าน เท่านั้น พระบรมศาสดายังตรัสบอกว่า ยังเป็นคุณช่วยกำจัดความสะอึก หวาดเสียว ถึงตัวสั้นได้ด้วย

พระบรมศาสดาทรงพระมหากรุณาประทาน ธชัคคสูตร โดยตรัสสอนให้ใส่ใจหมั่นระลึกถึงคุณพระรัตนตรัย เพราะอานุภาพของคุณพระรัตนตรัยที่บุคคลหมั่นระลึกไว้ดีแล้ว จักสามารถบำบัดสรรพภัยทั้งปวงนี้ได้ ทั้งตรัสว่า ทรงอานุภาพเหนืออำนาจเทพเจ้าชั้นสูงสุดด้วย โดยตรัสเล่าเรื่องเก่า ๆ ให้ภิกษุทั้งหลายฟังว่า

แต่ปางก่อน เมื่อสงครามเทวดากับอสูร ได้ประชิดกันขึ้นในเทวโลก ครั้งนั้น เหล่าเทวดาก็มีความสอ่อกว้างหวาดกลัวต่อพวกอสูรไม่น้อย ถึงกับท้าวสักกะผู้เป็นจอมเทพเจ้า ๓ ชั้นฟ้า ให้ประชุมเทพดาทั้งสิ้น แล้วจัดทำธงชัยประจำทัพทั้ง ๔ ทิศ เป็นสัญญาณต่อต้านพวกอสูร โดยเทวบัญชาว่า “ดูก่อนท่านผู้นิรทุกข์ ในขณะที่ทำสงครามกับเหล่าอสูร ความกลัว ความสะอึก ขนพองสยองเกล้า อันจะทำให้เสียกำลังรบ อาจเกิดมีแก่บางท่านได้ ดังนั้น ถ้าคราวใดเกิดมีความกลัวขึ้น ขอให้ทุกท่านจงมองดูชายธงของเรา แล้วความกลัว ความสะอึก ขนพองสยองเกล้าของท่านจะหายไป หรือถ้าไม่มองชายธงของเรา ก็จะมองดูชายธงของท้าวปชาบดีของท้าววรุณหรือท้าวอีสานะองค์ใดองค์หนึ่ง เมื่อท่านทั้งหลายได้มองดูชายธงแล้ว ความกลัว ความสะอึก ขนพองสยองเกล้าจักหายไป

อานุภาพและการป้องกัน

อานุภาพของพระพุทธเจ้า คุณพระธรรมเจ้าและพระสงฆ์เจ้า จึงสามารถบำบัดความกลัว ความสะอึก ขนพองสยองเกล้าของบุคคลที่ระลึกถึงให้หายไปได้เสมอแท้ทีเดียว ด้วยเหตุที่กล่าวมานี้ แสดงว่า พระพุทธคุณ พระธรรมคุณ และพระสังฆคุณ เป็นคุณอันทรงอานุภาพควรแก่การเจริญ ควรแก่การระลึกอย่างยิ่ง.

เนื้อหาคำแปล

รัชคคสูตร เป็นบทสวดที่กล่าวถึงเรื่องเทวดาชั้นดาวดึงส์แห่งนคยอตรงของพระอินทร์ ในสงครามระหว่างเทวดากับอสูร และเป็นการระลึกถึงคุณของพระพุทธรเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ ในเวลาเกิดความสะคั่งกลัวเมื่ออยู่ในป่า โคนไม้ หรือเรือนว่าง มีใจความว่า

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคเจ้าเสด็จประทับอยู่ที่พระเชตะวันวิหาร อารามของท่าน อนาถบิณฑิกเศรษฐีใกล้พระนครสาวัตถี ในเวลานั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสเรียกภิกษุทั้งหลายว่า “ภิกษุทั้งหลาย” ภิกษุเหล่านั้นทูลรับพระผู้มีพระภาคเจ้าว่า “พระพุทธรเจ้าข้า” ดังนี้แล้วพระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสพระพุทธรพจน์ต่อไปว่า

ภิกษุทั้งหลาย เรื่องราวในอดีตกาลอันไกลโพ้นเคยมีมาแล้วได้เกิดสงครามระหว่างเหล่า เทวดากับเหล่าอสูรขึ้น ครั้งนั้น ท้าวสักกเทวราชผู้เป็นใหญ่ในหมู่เทพ ตรัสเรียกเทวดาในสวรรค์ ชั้นดาวดึงส์มาสั่งว่า ท่านผู้นิรทุกข์ทั้งหลาย ถ้าพวกเทวดาเข้าสู่สงครามแล้วเกิดความกลัวหวาดสะคั่ง ขนพองสยองเกล้า ขอให้ท่านทั้งหลายคยอตรงของเราเพราะเมื่อพวกท่านคยอตรงของเรา แล้วความกลัว ความหวาดสะคั่งความขนพองสยองเกล้าที่มีอยู่จักหายไป

ถ้าพวกท่านทั้งหลายคยอตรงเราไม่ได้ ก็ขอให้คยอตรง ของเทวราชชื่อปชาบดีแล้ว ความกลัว ความหวาดสะคั่ง ความขนพองสยองเกล้าที่มีอยู่จักหายไป

ถ้าท่านทั้งหลายคยอตรงของเทวราชชื่อปชาบดีไม่ได้ก็ให้คยอตรงของเทวราชชื่อ วรุณ เพราะเมื่อท่านคยอตรงของเทวราชชื่อวรุณแล้ว ความกลัว ความหวาดสะคั่ง ความขนพองสยองเกล้าที่มีอยู่จักหายไป

ถ้าท่านทั้งหลายคยอตรงของเทวราชชื่อวรุณไม่ได้ ก็ให้คยอตรงของเทวราชชื่อ อีสาน เพราะเมื่อท่านคยอตรงของเทวราชชื่ออิสานแล้ว ความกลัว ความหวาดสะคั่ง ความขนพองสยองเกล้าที่มีอยู่จักหายไป

ภิกษุทั้งหลาย แท้จริงแล้ว เมื่อเหล่าเทวดาทั้งหลายคยอตรงของท้าวสักกเทวราช คยอตรงของเทวราชชื่อปชาบดี และคยอตรงของเทวราชชื่อวรุณ หรือคยอตรงของเทวราชชื่อ อีสาน ความกลัว ความหวาดสะคั่ง ความขนพองสยองเกล้าที่มีอยู่ บางทีก็หายได้ บางทีก็ไม่หาย เพราะเหตุไร ภิกษุทั้งหลาย เพราะว่าท้าวสักกเทวราชยังไม่สิ้นราคะ ยังไม่สิ้นโมหะ ยังกลัว ยังหวาดสะคั่ง ยังต้องหนี

ภิกษุทั้งหลาย ส่วนเราตถาคตกล่าวอย่างนี้ว่า ถ้าพวกเธอทั้งหลายไปอยู่ตามป่า ตามโคนไม้ ตามโคนไม้ ตามบ้านร้าง หรือที่อื่นใดแล้วเกิดความกลัว หวาดสะคั่ง ขนพองสยองเกล้า ขอให้เธอทั้งหลายระลึกถึงเราตถาคตว่า

“เพราะเหตุอย่างนี้ๆ พระผู้มีพระภาคเจ้านั้น เป็นผู้ไกลจากกิเลส ตรัสรู้ชอบได้โดยพระองค์เองทรงถึงพร้อมด้วยวิชาและจรณะเสด็จไปดีแล้ว ทรงรู้โลกอย่างแจ่มแจ้ง สามารถฝึกบรูุษที่สมควรฝึกได้อย่างไม่มีใครยิ่งกว่า ทรงเป็นครูของเหล่าเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบานด้วยธรรม ทรงมีความสามารถในการจำแนกธรรมสั่งสอนสัตว์ฯ”

ภิกษุทั้งหลาย เพราะเมื่อเธอทั้งหลายระลึกถึงตรรกคตอยู่ ความกลัว ความหวาดสะดุ้ง ความขนพองสยองเกล้าที่มีอยู่จักหายไป

ถ้าระลึกถึงตถาคตไม่ได้ ก็ให้ระลึกถึงพระธรรมว่า “พระธรรมเป็นธรรมที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ดีแล้ว ผู้ศึกษาและปฏิบัติพึงเห็นได้ด้วยตนเอง เป็นสิ่งที่ปฏิบัติได้และให้ผลได้ไม่จำกัดกาล สามารถแนะนำผู้อื่นให้มาพิศุจน์ได้ว่า “ท่านจงมาดูเถิด” ควรน้อมนำมาไว้ในตัว ผู้รู้ก็รู้ได้เฉพาะตนฯ”

ภิกษุทั้งหลาย เพราะเมื่อเธอทั้งหลาย ระลึกถึงพระสงฆ์แล้วความกลัว ความหวาดสะดุ้ง ขนพองสยองเกล้าที่มีอยู่จักหายไป ที่เป็นเช่นนี้เพราะตถาคตเป็นพระอรหันต์สัมมาสัมพุทธเจ้าสิ้นราคะ สิ้นโทสะ สิ้นโมหะ ไม่มีความกลัว ไม่หวาดสะดุ้ง ไม่หนี พระผู้มีพระภาคเจ้า ผู้ศุคต ศาสดา ครั้นตรัสพุทธพจน์นี้แล้วจึงตรัสนิคมคาถาประพันธ์ ต่อไปอีกว่า

ภิกษุทั้งหลาย เมื่อเธอทั้งหลายไปอยู่ตามป่า ตามโคนไม้ หรือตามบ้านร้าง ให้ระลึกถึงพระพุทธรเจ้าแล้วพวกเธอก็จะไม่มี ความหวาดกลัว ถ้าพวกเธอทั้งหลายไม่สามารถระลึกถึงพระพุทธรเจ้า ผู้เป็นใหญ่ในโลก ผู้แก่แล้วกล้ากว่านรชน ก็ให้ระลึกถึงพระธรรม อันสามารถนำสัตว์ออกจากทุกข์ ที่เราแสดงไว้ดีแล้วเถิด ถ้าพวกเธอไม่สามารถระลึกถึงพระธรรมที่สามารถนำสัตว์ออกจากทุกข์อันเราแสดงไว้ดีแล้ว ต่อจากนั้น ก็ให้ระลึกถึงพระสงฆ์ผู้เป็นนื่อนานบุญของโลกไม่มีนาบุญอื่นยิ่งกว่า ภิกษุทั้งหลาย เมื่อท่านทั้งหลายน้อมรำลึกถึงพระพุทธรเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์อยู่อย่างนี้ ความกลัว ความหวาดสะดุ้ง ความขนพองสยองเกล้าก็จักไม่มีเลย^{๑๔๔}

^{๑๔๔} พระมหาเทอด ญาณวชิโร (วงศ์ชะอุม), พุทธานุภาพ, หน้า ๒๑๐-๒๑๑.

๒.๕.๑๑ ธรรมจักกัปปวัตตนสูตร^{๑๔๕}

ประวัติความเป็นมาและอนุภาพ^{๑๔๖}

ธรรมจักกัปปวัตตนสูตรนี้ เป็นพระพุทธรมณต์สำคัญยิ่งในพระพุทธรมณต์ทั้งหลาย เพราะเป็นครั้งแรกที่พระองค์เริ่มประกาศพระศาสนา ก็ทรงแสดงธรรมจักกัปปวัตตนสูตรก่อน ฉะนั้นพระพุทธรมณต์ธรรมจักกัปปวัตตนสูตร จึงได้สมญาว่า ปฐมเทศนา คือ เทศนากัณฑ์แรกของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่พระองค์ทรงตั้งพระทัยประกาศศาสนาประทานธรรมแก่โลก ให้โลกมีธรรมเป็นหลัก มีธรรมเป็นร่วม มีธรรมเป็นทางสันติสุข และด้วยพระพุทธรมณต์บทนี้ เป็นอันพระองค์ทรงประกาศความเป็นพระพุทธรเจ้า เป็นศาสดาของเทวดาและมนุษย์เป็นโมลีของโลก เป็นผู้เปิดทางสายเอก ทางสายเดียวสายที่จะนำมหาชนไปสู่พระนิพพาน

เพราะเหตุนั้น ในงานมงคลใหญ่ ๆ เช่นงานทำบุญอายุครบรอบ งานพิธีเททองพระประธาน งานพระราชพิธีต่าง ๆ จัดเป็นงานสำคัญ ก็นิยมอาราธนาให้พระสงฆ์สวดพระพุทธรมณต์บทนี้ ด้วยเป็นมณต์สำคัญดังกล่าวแล้ว และด้วยความสำคัญยิ่งของธรรมจักกัปปวัตตนสูตรนี้ จึงทำให้นักปราชญ์ผู้มีความรู้ดีในพระพุทธศาสนาทุกประเทศ ทำรูปหล่อธรรมจักรเป็นเครื่องหมายพระพุทธศาสนา และรับรองต้องกันว่า รูปธรรมจักร มีก่อนพระพุทธรูป ด้วยมีความหมายสำคัญยิ่งในพระพุทธศาสนา จะได้สาธกยกเรื่องของความเป็นมาของธรรมจักกัปปวัตตนสูตรขึ้นแสดง เพื่อเป็นธรรมอารมณ์ประดับจิตอันเป็นคุณควรสถิตในเบื้องต้นตามเวลา เรื่องมีว่า

เมื่อพระบรมศาสดาได้ตรัสรู้พระอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณแล้ว มีน้ำพระทัยแผ่ด้วยอรหังตคุณ มีพระเมตตาการุณเต็มเปี่ยมในพระทัย ทรงเล็งเห็นประชาสัตว์เวียนว่ายอยู่ในสังสารวัฏฏ์ เพียบพูนด้วยความกำหนดเพราะตัณหา มานะ ทิฏฐิ ไม่มี ความดำริในทางวิโมกข์หมกมุ่นอยู่ในทุกข์โศกน่าสังเวศ เพราะปฐมเหตุคือ อวิชชา เกิดปิดบังดวงปัญญาให้มีมืดมิดปกคลุมดวงจิตให้มีมม มองไม่เห็นเหตุเห็นผลในคุณและโทษ ยากแก่การที่จะแสดงธรรมโปรดให้บรรลุมรรคผล เพราะธรรมของพระทศพลที่ตรัสรู้นั้น ละเอียดสุขุมคัมภีรภาพอย่างยิ่ง โฉนประชาสัตว์จะรู้จักจริงเห็นจริงตามกระแสพระธรรมเทศนาได้ ทำให้พระองค์ทรงท้อพระทัยในการแสดงธรรมโปรดประชาชี่

ขณะนั้น ท้าวสหัมบดีมหาพรหม พร้อมด้วยเทพยดาเป็นอันมากพากันเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้า ณ ที่ประทับยังควงไม้ชบาลนิโครธ ทูลอาราธนาให้พระองค์ทรงแสดงธรรมโปรดประชาสัตว์ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้ทรงสมบูรณ์ด้วยธรรมสมบัติยิ่งด้วยพระปัญญาทรงมากด้วยพระ

^{๑๔๕} วิ.ม. (ไทย) ๔/๑๒/๑๘-๒๗.

^{๑๔๖} พระธรรมโกศาจารย์ (ชอบ อนุจารีเถร) ราชบัณฑิต, ตำนานสวดมนต์, หน้า ๑๐๖ - ๑๐๕.

มหากรุณาตั้งทะเลหลวง เป็นที่ร่มเย็นแก่สัตว์ทั้งปวงในสากลโลก ขอได้โปรดประทานธรรมวิโมกข์ เครื่องหลุดพ้น แก่ปวงประชามหาชนพุทธเวไนย ด้วยบางคนยังมีวิสัยได้สังสมสาวกบารมี หากได้สดับอนุศาสนีพุทธโอวาท ซึ่งพระองค์ทรงประกาศให้กระจ่างแจ่มแจ้งให้เข้าใจง่าย สัตว์ทั้งหลาย ก็สามารถจะรู้ตามเป็นปัจจัยให้ปฏิบัติข้ามสรรพทุกข์ในวิภูสงสารสมดังมโนปณิธานที่พระองค์ทรงตั้งไว้เมื่อกาลก่อนไกลโน้นเถิด

ครั้นพระบรมศาสดา ทรงรับอาราธนาของท้าวมหาพรหมสหมบดีก็ทรงระลึกนึกเฟ้นหาสมณพราหมณ์ธรรมจารีบำเพ็ญพรต โดยทรงกำหนดว่า เป็นผู้ที่จะควรจะได้แสดงธรรมโปรดก่อนด้วยเป็นผู้มีความสังวรในธรรมปฏิบัติ เพื่อความหลุดพ้น เหมือนมีทุนเป็นเบื้องต้นอยู่แล้วทุกอย่าง หากแต่ดำเนินไม่ถูกทางเป็นสำคัญ จนกระทั่งในที่สุดก็มาจนถึงอิสิปตนมฤคทายวัน แขวงพาราณสี อันเป็นสำนักที่อยู่ของภิกษุปัญจวัคคีย์ในเวลาสายวันหนึ่ง

เมื่อครั้นพระบรมศาสดาประทับนั่งพักพระกายพอสมควรแล้วจึงตรัสบอกพระปัญจวัคคีย์ว่า บัดนี้ตถาคตได้ตรัสรู้มรรคธรรมโดยชอบแล้ว มาครั้งนี้หวังจะโปรดประทานอมตธรรมแก่พระปัญจวัคคีย์ท่านทั้งหลายจงสงบอินทรีย์ตั้งใจสดับเถิด เราจักแสดงธรรมสั่งสอน เมื่อท่านทั้งหลายมีความสังวรปฏิบัติตาม ก็จะมีความสำเร็จบรรลุอมตธรรมนั้น โดยกาลไม่ช้านานสักเท่าไร

เมื่อพระปัญจวัคคีย์ ได้สดับอนุศาสนีตรัสเตือนให้ระลึกตาม ถึงถ้อยคำของพระองค์แต่ปางก่อน ก็กลับได้ดำริจิตคิดอนุสรณ์เห็นสอดคล้องต้องตามพระโอวาท จึงพร้อมกันถวายบังคมพระยุคลบาท ด้วยความเลื่อมใสและเชื่อมั่นในพระคุณที่อัสจรรย์ประจักษ์ใจ ว่าพระองค์จะได้ตรัสรู้จริงดังพระวาทา และพร้อมกันขอขมาภัยโทษ ที่กระทำตนเป็นคนโง่ ไม่ถวายความเคารพแต่ต้นทุกประการ

สมเด็จพระบรมศาสดาจารย์ เสด็จประทับพักในสำนักนั้น ๓ ราตรีครั้นรุ่งขึ้นวันปณณเรศดิถีที่ ๑๕ ค่ำ เพ็ญเดือน ๘ อาสาพหมาส สมเด็จพระบรมโลกนาถ จึงได้ทรงประทานธัมมจักกัปปวัตตนสูตร ปฐมเทศนาฯ โปรดปัญจวัคคีย์ฤาษีทั้ง ๕ ให้พระโกณฑัญญะผู้เป็นหัวหน้าฤาษีนั้น บรรลุพระโสดาบัน เป็นปฐมอริยสงฆ์องค์แรกในพระพุทธศาสนา ถึงกับพระบรมศาสดาทรงได้ธรรมปิติปราโมทย์ สมมโนรตที่ทรงพระอุตสาหะเสด็จมาโปรดด้วยพระมหากรุณาตั้งนั้น พระธรรมจักรจึงเป็นมงคลที่สูงยิ่งด้วยคุณค่า ดังเรื่องที่สาธกยกขึ้นมาแสดงมาด้วยประการฉะนี้.

อานุภาพและการป้องกัน

ด้วยอานุภาพของพระสูตรนี้ ทำให้เกิดมีสังฆมัตถะเกิดขึ้นในโลก ร่วมกับพระพุทธรัตตะธรรมรัตตะ เป็นรัตนตรัยแก้ว ๓ ประการ ดังนั้นพระสูตรนี้ จึงเป็นมงคลพิเศษไพศาล ควรแก่

การสดับ ควรแก่การท่องจำ กำหนด และควรแก่การแสดง และควรแม้แก่การบูชาสักการ เพราะเหตุนี้ผู้รู้ทั้งหลายจึงพอใจสรรเสริญด้วย จะว่าโดยอรรถหรือพยัญชนะ ตลอดจนสาระ ความสำคัญของความหมายในพระสูตรนี้แล้ว เป็นธรรมสมควรอย่างยิ่งที่พระสัมมาสัม พระพุทธเจ้าทรงยกขึ้นแสดงในเวลานั้น สมกับที่พระองค์ทรงเป็นสัพพัญญู บรรลุพระสัมโพธิ ญาณโดยแท้

เนื้อหาคำแปล

ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร เป็นบทสวดที่กล่าวถึงที่สุด ๒ อย่าง ข้อปฏิบัติอันเป็นทางสาย กลาง หลักอริยสัจจ์ ๔ อันเป็นข้อปฏิบัติเพื่อพ้นจากทุกข์ และภูมิของเทวดาและพรหม มีใจความว่า อันข้าพเจ้า (คือพระอนันทเถระ) ได้สดับมาแล้วอย่างนี้ สมัยหนึ่งพระผู้มีพระภาค เจ้า เสด็จประทับอยู่ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน ใกล้เมืองพาราณสี ในกาลนั้นแล พระผู้มีพระ ภาคเจ้าตรัสเตือนพระภิกษุปัญจวัคคีย์ ว่าดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ที่สุดสองอย่างนี้

อันบรรพชิตไม่ควรเสพ คือการประกอบตนให้พัวพันด้วยกาม ในกามทั้งหลายนี้ใด เป็นธรรมอันเลว เป็นเหตุให้ตั้งบ้านเรือนเป็นของคนมีกิเลสหนา ไม่ใช่ไปจากข้าศึกคือกิเลส ไม่ ประกอบด้วยประโยชน์ อย่างหนึ่ง คือการประกอบความเหน็ดเหนื่อยด้วยตนเหล่านี้ใด ให้เกิด ทุกข์แก่ผู้ประกอบ ไม่ใช่ไปจากข้าศึกคือกิเลส ไม่ประกอบด้วยประโยชน์ อย่างหนึ่ง

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ข้อปฏิบัติอันเป็นกลาง ไม่เข้าไปใกล้ที่สุดสองอย่างนั้นนั้น อัน ตถาคตได้ตรัสรู้แล้วด้วยปัญญาอันยิ่ง ทำดวงตา ทำญาณเครื่องรู้ ย่อมเป็นไปเพื่อความเข้าไป สงบระงับ เพื่อความรู้ยิ่ง เพื่อความรู้ดี เพื่อความดับ

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็ข้อปฏิบัติ ซึ่งเป็นกลางนั้นเป็นไหน ที่ตถาคตได้ตรัสรู้แล้ว ด้วยปัญญาอันยิ่ง ทำดวงตา ทำญาณเครื่องรู้ ย่อมเป็นไปเพื่อความเข้าไปสงบระงับ เพื่อความรู้ ยิ่ง เพื่อความรู้ดี เพื่อความดับ ทางมืองค์ ๘ เครื่องไปจากข้าศึกคือกิเลสนี้เอง กล่าวคือ

กล่าวคือปัญญาอันเห็นชอบ ความดำริชอบ วาจาชอบ การงานชอบ ความเลี้ยงชีวิต ชอบ ความเพียรชอบ ความระลึกชอบ ความตั้งจิตชอบ

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย อันนี้แลข้อปฏิบัติซึ่งเป็นกลางนั้น ที่ตถาคตได้ตรัสรู้แล้ว ด้วย ปัญญาอันยิ่ง ทำดวงตา ทำญาณเครื่องรู้ ย่อมเป็นไปเพื่อความเข้าไปสงบระงับ เพื่อความรู้ยิ่ง เพื่อความรู้ดี เพื่อความดับ

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็นี้แล เป็นทุกข้ออย่างแท้จริง คือ ความเกิดก็เป็นทุกข์ ความ แก่ก็เป็นทุกข์ ความตายก็เป็นทุกข์ ความโศก ความรำไรราพัน ความทุกข์โทมนัส และความ คับแค้นใจ ก็เป็นทุกข์ ความประสบด้วยสิ่งที่ไม่เป็นที่รักทั้งหลายเป็นทุกข์ ความพลัดพราก

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

จากสิ่งที่รักทั้งหลายเป็นทุกข์ ปราศรณายูยอมไม่ได้ แม้อันใดแม้อันนั้นก็เป็นทุกข์ โดยย่อแล้ว อุปาทานขันธ ๕ เป็นทุกข์

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย กิณฺเณ เป็นเหตุให้ทุกข์เกิดขึ้นอย่างจริงแท้คือ ความทะยานอยากนี้ทำให้มีภพอีก เป็นไปกับความกำหนด ด้วยอำนาจความเพลิน เพลิดเพลินในอารมณ์นั้น ๆ กล่าวคือ คือความทะยานอยากในอารมณ์ที่ใคร่ คือความทะยานอยากในความมีความเป็น คือความทะยานอยากในความไม่มีไม่เป็น

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย กิณฺเณ เป็นความดับทุกข์อย่างจริงแท้ คือ ความดับโดยสิ้นกำหนด โดยไม่เหลือแห่งคณหานั้นนั่นเทียวอันใด

ความสละคณหานั้น ความวางคณหานั้น ความปล่อยคณหานั้น ความไม่พัวพันแห่งคณหานั้น

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย กิณฺเณ เป็นข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์อย่างจริงแท้ คือ ทางมืองค์ ๘ เครื่องไปจากข้าศึก คือกิเลสนี้แล กล่าวคือ ปัญญาอันเห็นชอบ ความดำริชอบ วาจาชอบ การงานชอบ ความเลี้ยงชีวิตชอบ ความเพียรชอบ ความระลึกชอบ ความตั้งจิตชอบ

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย จักขุได้เกิดขึ้นแล้ว ญาณได้เกิดขึ้นแล้ว ปัญญาได้เกิดขึ้นแล้ว วิทยาได้เกิดขึ้นแล้ว แสงสว่างได้เกิดขึ้นแล้วแก่เรา ในธรรมทั้งหลายที่เราไม่ได้เคยฟังแล้วในกาลก่อนว่านี่เป็นทุกข์ขอรียสัจ

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย จักขุได้เกิดขึ้นแล้ว ญาณได้เกิดขึ้นแล้วปัญญาได้เกิดขึ้นแล้ว วิทยาได้เกิดขึ้นแล้ว แสงสว่างได้เกิดขึ้นแล้วแก่เรา ในธรรมทั้งหลายที่เราไม่ได้เคยฟังแล้วในกาลก่อนว่า ก็ทุกข์ขอรียสัจนี้นั้นแล ควรกำหนดรู้

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย จักขุได้เกิดขึ้นแล้ว ญาณได้เกิดขึ้นแล้ว ปัญญาได้เกิดขึ้นแล้ว วิทยาได้เกิดขึ้นแล้ว แสงสว่างได้เกิดขึ้นแล้วแก่เรา ในธรรมทั้งหลายที่เราไม่ได้เคยฟังแล้ว ในกาลก่อนว่าก็ทุกข์ขอรียสัจนี้นั้นแล อันเราได้กำหนดรู้แล้ว

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย จักขุได้เกิดขึ้นแล้ว ญาณได้เกิดขึ้นแล้ว ปัญญาได้เกิดขึ้นแล้ว วิทยาได้เกิดขึ้นแล้ว แสงสว่างได้เกิดขึ้นแล้วแก่เรา ในธรรมทั้งหลายที่เราไม่ได้เคยฟังแล้ว ในกาลก่อนว่านี่ทุกข์สมุทฺทัยขอรียสัจ

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย จักขุได้เกิดขึ้นแล้ว ญาณได้เกิดขึ้นแล้ว ปัญญาได้เกิดขึ้นแล้ว วิทยาได้เกิดขึ้นแล้ว แสงสว่างได้เกิดขึ้นแล้วแก่เรา ในธรรมทั้งหลายที่เราไม่ได้เคยฟังแล้วในกาลก่อนว่าก็ทุกข์สมุทฺทัยขอรียสัจนี้นั้นแล ควรละเสีย

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย จักขุได้เกิดขึ้นแล้ว ญาณได้เกิดขึ้นแล้ว ปัญญาได้เกิดขึ้นแล้ว
วิทยาได้เกิดขึ้นแล้ว แสงสว่างได้เกิดขึ้นแล้วแก่เรา ในธรรมทั้งหลายที่เราไม่ได้เคยฟังแล้วในกาล
ก่อนว่า ก็ทุกขสมุทัยอริยสัจนี้นั้นแลอันเราได้ละแล้ว

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย จักขุได้เกิดขึ้นแล้ว ญาณได้เกิดขึ้นแล้ว ปัญญาได้เกิดขึ้นแล้ว
วิทยาได้เกิดขึ้นแล้ว แสงสว่างได้เกิดขึ้นแล้วแก่เรา ในธรรมทั้งหลายที่เราไม่ได้เคยฟังแล้วในกาล
ก่อนว่า นี้ทุกขนิโรธอริยสัจ

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย จักขุได้เกิดขึ้นแล้ว ญาณได้เกิดขึ้นแล้ว ปัญญาได้เกิดขึ้นแล้ว
วิทยาได้เกิดขึ้นแล้ว แสงสว่างได้เกิดขึ้นแล้วแก่เรา ในธรรมทั้งหลายที่เราไม่ได้เคยฟังแล้วในกาล
ก่อนว่า ก็ทุกขนิโรธอริยสัจนี้นั้นแล ควรทำให้แจ้ง

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย จักขุได้เกิดขึ้นแล้ว ญาณได้เกิดขึ้นแล้ว ปัญญาได้เกิดขึ้น
แล้ว วิทยาได้เกิดขึ้นแล้ว แสงสว่างได้เกิดขึ้นแล้วแก่เรา ในธรรมทั้งหลายที่เราไม่ได้ฟังแล้วใน
กาลก่อนว่า ก็ทุกขนิโรธอริยสัจนี้นั้นแลอันเราได้ทำให้แจ้งแล้ว

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย จักขุได้เกิดขึ้นแล้ว ญาณได้เกิดขึ้นแล้ว ปัญญาได้เกิดขึ้น
แล้ว วิทยาได้เกิดขึ้นแล้ว แสงสว่างได้เกิดขึ้นแล้วแก่เรา ในธรรมทั้งหลายที่เราไม่ได้เคยฟังแล้ว
ในกาลก่อนว่า นี้ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทาอริยสัจ

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย จักขุได้เกิดขึ้นแล้ว ญาณได้เกิดขึ้นแล้ว ปัญญาได้เกิดขึ้นแล้ว
วิทยาได้เกิดขึ้นแล้ว แสงสว่างได้เกิดขึ้นแล้วแก่เรา ในธรรมทั้งหลายที่เราไม่ได้ฟังแล้วในกาล
ก่อนว่า ก็ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทาอริยสัจนี้นั้นแล ควรให้เจริญ

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย จักขุได้เกิดขึ้น ญาณได้เกิดขึ้นแล้ว ปัญญาได้เกิดขึ้นแล้ว
วิทยาได้เกิดขึ้นแล้ว แสงสว่างได้เกิดขึ้นแล้วแก่เรา ในธรรมทั้งหลายที่เราไม่ได้เคยฟังแล้วใน
กาลก่อนว่า ก็ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทาอริยสัจนี้นั้นแล อันเราเจริญแล้ว

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ปัญญาอันรู้เห็นตามเป็นจริงแล้วอย่างไร ในอริยสัจ ๔
เหล่านี้ของเรา ซึ่งมีรอบ ๓ มีอาการ ๑๒ อย่างนี้ ยังไม่หมดจดเพียงใดแล้ว

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เราได้ยืนยันตนว่า เป็นผู้ตรัสรู้พร้อมเฉพาะซึ่งปัญญาเครื่อง
ตรัสรู้ชอบ ไม่มีความตรัสรู้อื่นจะยิ่งกว่าในโลกเป็นไปกับด้วยเทพดา มาร พรหม ในหมู่สัตว์
ทั้งสมณพราหมณ์ เทพดา มนุษย์ ไม่ได้เพียงนั้น

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็เมื่อใดแลปัญญาอันรู้เห็นตามเป็นจริงอย่างไรในอริยสัจ ๔
เหล่านี้ ของเรา ซึ่งมีรอบ ๓ มีอาการ ๑๒ อย่างนี้หมดจดดีแล้ว เมื่อนั้น เราจึงได้ยืนยันตนว่า
เป็นผู้ตรัสรู้พร้อมเฉพาะ ซึ่งปัญญาเครื่องตรัสรู้ชอบ ไม่มีความตรัสรู้อื่นยิ่งกว่าในโลก เป็นไป
กับด้วยเทพดา มาร พรหม ในหมู่สัตว์ ทั้งสมณพราหมณ์ เทพดา มนุษย์ ก็แล ปัญญาอันรู้

เห็นได้เกิดขึ้นแล้วแก่เรา ว่าความพิเศษของเราไม่กลับกำเริบ ชาตินี้เป็นที่สุดแล้ว บัดนี้ไม่มีภพอีก พระผู้มีพระภาคเจ้า ได้ตรัสธรรมปริยายนี้แล้ว

ภิกษุปัญจวัคคีย์ก็มีใจยินดี เพลินภายิตของพระผู้มีพระภาคเจ้า ก็แลเมื่อเวลายารมณ์นี้ อันพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสอยู่ จักษุในธรรม อันปราศจากธุลี ปราศจากมลทิน ได้เกิดขึ้นแล้ว แก่พระผู้มีอายุโกณฑัญญะ

ว่าสิ่งใดสิ่งหนึ่ง มีอันเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งทั้งปวงนั้น มีอันดับไปเป็นธรรมดา ก็ครั้นเมื่อธรรมจักร อันพระผู้มีพระภาคเจ้าให้เป็นไปแล้ว เหล่าภุมมเทพดา ก็ยังเสียงให้บันลือลั่น ว่านั่นจักร คือธรรม ไม่มีจักรอื่นสู้ได้

อันพระผู้มีพระภาคเจ้าให้เป็นไปแล้ว ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน โกลีเมืองพาราณสี อันสมณพราหมณ์ เทพดา มาร พรหม และใคร ๆ ในโลกยังให้เป็นไปไม่ได้ ดังนี้

เทพเจ้าเหล่าชั้นจาตุมหาราช ได้ฟังเสียงของเทพเจ้า เหล่าภุมมเทพดาแล้ว ก็ยังเสียงให้บันลือลั่น เทพเจ้าเหล่าดาวดึงส์ ได้ฟังเสียงของเทพเจ้า เหล่าชั้นจาตุมหาราชแล้ว ก็ยังเสียงให้บันลือลั่น

เทพเจ้าเหล่าชั้นยามะ ได้ฟังเสียงของเทพเจ้าเหล่าชั้นดาวดึงส์แล้วก็ยังเสียงให้บันลือลั่น เทพเจ้าเหล่าชั้นดุสิต ได้ฟังเสียงของเทพเจ้า เหล่าชั้นยามะแล้วก็ยังเสียงให้บันลือลั่น

เทพเจ้าเหล่าชั้นนิมมานรดี ได้ฟังเสียงของเทพเจ้า เหล่าชั้นดุสิตแล้ว ก็ยังเสียงให้บันลือลั่น เทพเจ้าเหล่าชั้นปรนิมมิตวสวัตติได้ฟังเสียงของเทพเจ้า เหล่าชั้นนิมมานรดีแล้ว ก็ยังเสียงให้บันลือลั่น

เทพเจ้าเหล่าที่เกิดในหมู่พรหม ได้ฟังเสียงของเทพเจ้า เหล่าชั้นปรนิมมิตวสวัตติแล้ว ก็ยังเสียงให้บันลือลั่น

ว่านั่นจักร คือธรรม ไม่มีจักรอื่นสู้ได้ อันพระผู้มีพระภาคเจ้าให้เป็นไปแล้ว ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน โกลีเมืองพาราณสีอันสมณพราหมณ์ เทพดา มาร พรหม และใคร ๆ ในโลกยังให้เป็นไปไม่ได้ ดังนี้

โดยขณะครู่เดียวนั้น เสียงขึ้นไปถึงพรหมโลก ด้วยประการฉะนี้ ทั้งหมดโลกธาตุ ได้หวั่นไหวสะเหมือนสะท้านลั่นไปทั้งแสงสว่างอันยิ่งไม่มีประมาณได้ปรากฏแล้วในโลก ล่วงเทวานุภาพ ของเทพดาทั้งหลายเสียหมด ลำดับนั้นแล

พระผู้มีพระภาคเจ้า ได้ทรงเปล่งอุทานว่า ว่าโกณฑัญญะได้รู้แล้วหนอ ผู้เจริญ โกณฑัญญะได้รู้แล้วหนอ ผู้เจริญ

เพราะเหตุนี้ นามว่า อัญญาโกณฑัญญะนี้นั้นเทียว ได้มีแล้วแก่พระผู้มีอายุโกณฑัญญะ ด้วยประการฉะนี้แล^{๑๔๗}

๒.๕.๑๒ ชยสูตร / ชัยปริตร^{๑๔๘}

ประวัติความเป็นมาและอานุภาพ^{๑๔๙}

ชัยปริตรเป็นคาถาดำหรับสวดอวยพรชัยมงคล ใช้สวดต่อท้ายหลังจากสวดพระปริตรครบทุกบทแล้ว เชื่อว่าประพันธ์ขึ้นในยุคเดียวกันกับพุทธชัยมงคลคาถา หรือที่คนไทยรู้จักโดยทั่วไปว่า “บทถวายพรพระ” หรือ “คาถาพาหุง” ทั้งนี้เพราะชัยปริตรใช้สวดต่อท้ายบทถวายพรพระเสมอจึงน่าเชื่อว่าบทสวดทั้งสองบทนี้ประพันธ์ขึ้นในยุคเดียวกัน

ชัยปริตรท่อนแรกกล่าวถึงการบำเพ็ญบารมีของพระพุทธองค์มีชัยชนะต่อพญามารและเหล่าเสนามารทั้งหลาย แล้วบรรลุพระสัมมาสัมโพธิญาณเหนือปราจิตบัลลังก์ อันเป็นบัลลังก์ของผู้มีชัยไม่พ่ายแพ้ ณ ควงไม้โพธิ์พฤกษ์ ณ ฝั่งแผ่นดินอันเป็นจอมดิน ซึ่งเป็นสถานที่ตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าทุกๆ พระองค์ พระพุทธองค์ทรงประกอบด้วยพระมหากรุณาอันยิ่งใหญ่ เกื้อกูลแก่มวลสรรพสัตว์ ภายหลังการตรัสรู้ ได้ออกเที่ยวสั่งสอนหมู่มสัตว์ให้พ้นทุกข์ตรากตรำจนเข้าสู่ปรินิพพานชัยปริตร ได้น้อมเอาความจริงข้อนี้เป็นสักกิริยา ให้เกิดชัยมงคลสำหรับผู้ปรารถนามงคลและได้ประกอบพิธีอันเป็นมงคล

คำว่า “สี่เส ปะฐะวิโปกขะเร อะภิเสถ” แปลว่า “ณ ฝั่งแผ่นดินอันเป็นจอมดินซึ่งเป็นที่อภิเชกแห่งพระพุทธเจ้าทุกๆ พระองค์” นั้นอรรถกถาได้อธิบายไว้ว่า เมื่อโลกสลายไปจนหมุนกลับมาสู่การเกิดโลกใหม่ ฝั่งแผ่นดินตรงที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้นั้นเป็นแผ่นดินส่วนที่ผุดขึ้นก่อนแผ่นดินส่วนอื่นทั้งหมด แผ่นดินส่วนนี้ลักษณะเหมือนใบบัว ส่วนที่เหลือยังเป็นน้ำทั้งหมด เมื่อพระพุทธเจ้าทุกๆ พระองค์อุบัติขึ้นในโลกมาตรัสรู้ตรงแผ่นดินนี้ แผ่นดินส่วนนี้จึงชื่อว่าฝั่งแผ่นดินอันเป็นจอมดินซึ่งเป็นที่อภิเชก คือ เป็นที่ตรัสรู้แห่งพระพุทธเจ้าทุกๆ พระองค์

บัวหลวงเป็นพันธุ์ไม้ชนิดแรกที่เกิดขึ้นบนฝั่งแผ่นดินนั้น ด้วยเหตุนี้ คนจึงเรียกดอกบัวหลวง ซึ่งเป็นไม้ชนิดแรกบนโลกว่า “ปทุม” แปลว่า “ไม้ต้นแรก” บัวหลวงกอแรกนี้จะออกดอกตามจำนวนพระพุทธเจ้าที่จะมาตรัสรู้ในภavnั้ๆ

^{๑๔๗} พระศาสนโศภน(วัดมกุฏกษัตริยาราม), สวดมนต์แปล, หน้า ๑๘๗-๒๐๒.

^{๑๔๘} อจ.ติก. ๒๐.๑๕๖.๒๘๗.

^{๑๔๙} พระมหาเทอด ญาณวชิโร (วงศ์ชะอุม), พุทธานุภาพ, หน้า ๒๒๕-๒๒๘.

สำหรับกัปที่มนุษย์เป็นอยู่ในยุคปัจจุบันนี้ บัณฑลวงที่เกิดตรงแผ่นดินที่ผุดแห่งแรกได้ออกดอก ๕ ดอก ซึ่งเป็นนิมิตหมายว่าจะมีพระพุทธเจ้าตรัสรู้ในกัปนี้ทั้งหมด ๕ พระองค์ คือ

(๑) พระกะกุสันธะพุทธเจ้า ได้มาตรัสรู้แล้วในอดีต

(๒) พระโกนาคมะพุทธเจ้า ได้มาตรัสรู้แล้วในอดีต

(๓) พระกัสสปะพุทธเจ้า ได้มาตรัสรู้แล้วอดีต

(๔) พระโคตมพุทธเจ้า คือพระพุทธเจ้าของเราองค์ปัจจุบัน

(๕) พระศรีอริยเมตไตรยพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าพระองค์นี้ยังไม่ได้มาตรัสรู้ ยังสถิตอยู่ในสวรรค์ชั้นดุสิต จะมาตรัสรู้เป็นองค์ที่ ๕ ในอนาคต ซึ่งจะเป็นองค์สุดท้ายในกัปรกัปนี้

ชัยปริตรท่อนต่อมาได้นำเอาสุปัพพหสูตร ซึ่งเป็นพุทธพจน์มาสวดต่อ สุปัพพหสูตร เป็นพระสูตรที่พระพุทธองค์สอนให้ผู้คนถือฤกษ์ยามยามดีตามการกระทำดี คือ ทำดีด้วยกาย วาจาใจ เวลาใดฤกษ์ก็ดีเวลานั้น

ข้อความในสุปัพพหสูตร ปรากฏในพระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ติกนิบาต ดังนี้
ภิกษุทั้งหลาย สัตว์เหล่าใดประพฤติสุจริต ด้วยกาย ด้วยวาจา ด้วยใจ ในเวลาเช้า เวลาเช้านั้น ก็เป็นฤกษ์ดีของสัตว์เหล่านั้น สัตว์เหล่าใดประพฤติสุจริตด้วยกาย ด้วยวาจา ด้วยใจ ในเวลากลางวัน เวลากลางวันนั้น ก็เป็นฤกษ์ดีของสัตว์เหล่านั้น สัตว์เหล่าใดประพฤติสุจริตด้วยกาย ด้วยวาจา ด้วยใจ ในเวลาเย็น เวลาเย็นนั้น ก็เป็นฤกษ์ดีของสัตว์เหล่านั้น แล้วพระองค์ก็ตรัสว่า กายกรรม วิจิตรกรรม มโนกรรมความปรารถนาของท่าน เป็นประตักมณีนเป็นฤกษ์ดี มงคลดี แจ่มดี รุ่งดี ขณะดี ครุดี และเป็นการบูชาอย่างดีในพรหมจรรย์ทั้งหลาย คนทำกรรมอันเป็นประตักมณีนแล้วย่อมได้ประโยชน์อันเป็นประตักมณีน

ในอรรถกถาสุปัพพหสูตรอธิบายได้ว่า วันที่คนทั้งหลายบำเพ็ญสุจริตกรรมทั้ง ๓ คือ กายสุจริต วิสุจริต มโนสุจริต ได้บริบูรณ์วันนั้นชื่อว่าได้ประกอบฤกษ์ดี พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า วันที่คนทั้งหลายบำเพ็ญสุจริตกรรมนั้น มีฤกษ์ดีทุกเมื่อ วันนั้นนั่นแหละเป็นวันที่มีฤกษ์ดีสำหรับทำการมงคลแล้ว วันนั้นมีมงคลฤกษ์ตลอดทั้งวัน

นอกจากนั้น พระพุทธองค์ยังตรัสย้ำข้อความเกี่ยวกับฤกษ์ยามไว้ในนักขัตตชาดก พระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกายชาดก “ประโยชน์ได้ล่องเลย คนโง่เวลาที่มัวรอคอยฤกษ์ยามอยู่ ประโยชน์ คือ ตัวฤกษ์ของผู้ที่ต้องการประโยชน์ ดวงดาวจักทำอะไรได้” และพระพุทธองค์แสดงถึงวันที่เป็นมงคลไว้ในภัทเทรตตสูตร พระสุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกายอุปปิณณาสกัว่า “คนขยันทั้งวัน ทั้งคืนไม่ซึมเศร้า มีแต่นำโชค”

ชัยปริตรท่อนสุดท้าย เป็นบทที่บูรพาจารย์ประพันธ์ขึ้นปิดท้ายสุปัพพหสูตร สำหรับอวยพรเจาะจงเฉพาะบุคคลชายหญิงพร้อมทั้งหมู่ญาติ ให้ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ มีความเจริญออก

งามไพบูลย์ในพระพุทธศาสนา ชัยปริตรท่อนสุดท้ายนิยมนำไปสวดอวยพรชายหญิงที่ทำบุญเป็น
การเฉพาะ เช่น ทำบุญวันเกิด และบวชนาค เป็นต้น

อานุภาพและการป้องกัน

เกิดชัยมงคลสำหรับผู้ปรารถนามงคลและได้ประกอบพิธีอันเป็นมงคล ให้ปราศจาก
โรคร้ายไข้เจ็บ มีความเจริญงอกงามไพบูลย์ในพระพุทธศาสนาและได้รับความสวัสดิ์และมีชัย
ห่างไกลจากปัจจามิตร

เนื้อหาคำแปล

เป็นบทสวดเกี่ยวกับชัยชนะของพระพุทธเจ้าแล้วอ้างสัจวาจาอันมาพิทักษ์คุ้มครองให้
มีความสวัสดิ์ ดังมีใจความว่า

พระพุทธเจ้า ทรงเป็นที่พึ่งของสัตว์โลก ประกอบด้วยพระคุณอันยิ่งใหญ่ ทรงบำเพ็ญ
พระบารมีทุกประการ เพื่อเกื้อกูลแก่มวลสรรพสัตว์ทรงบรรลुพระสัมมาสัมโพธิญาณอันสูงสุด
แล้ว ด้วยการกล่าวคำสัจนี้ขอชัยมงคลจงมีแก่ท่าน ขอท่านจงประสบความสำเร็จในการประกอบ
พิธีชัยมงคล เหมือนองค์พระทศพลผู้เป็นศูนย์รวมจิตใจแห่งชาวสากยะทรงมีชัยมงคล เหมือนองค์
พระทศพลผู้เป็นศูนย์รวมจิตใจแห่งชาวสากยะทรงมีชัยชนะต่อพญามาร ที่ควงแห่งคันโพธิ์พฤกษ
ทรงถึงความเป็นผู้เลิศ บันเทิงอยู่เหนือปราศิตบัลลังก์ คือ บัลลังก์ของผู้มีชัยไม่พ่ายแพ้ ณ ผืน
แผ่นดินอันเป็นจอมดิน ซึ่งเป็นที่ตรัสรู้แห่งพระพุทธเจ้าทุกๆ พระองค์ กายกรรม วาจากรรม
มโนกรรม ความปราถนาของท่านเป็นประตักมณในวันเวลาใด วันเวลานั้นเป็นกฤตดี มงคลดี
แจ้งดี รุ่งดี ขณะดี ครุดี และเป็นการบูชาอย่างดีสำหรับผู้ประพฤตติดีทั้งหลาย คนทำกรรมอันเป็น
ประตักมณแล้ว ย่อมได้ประโยชน์อันเป็นประตักมณ

ขอท่านจงได้รับประโยชน์สุข เจริญงอกงามไพบูลย์ในพระพุทธศาสนา ปราศจากโรคร้าย
ไข้เจ็บ มีความสุขกายสบายใจ พร้อมด้วยญาติทั้งปวง

ขอท่านทั้งหลายจงได้รับประโยชน์สุข เจริญงอกงามไพบูลย์ในพระพุทธศาสนา
ปราศจากโรคร้ายไข้เจ็บ มีความสุขกายสบายใจ พร้อมด้วยญาติทั้งปวงฯ^{๑๕๐}

^{๑๕๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๓๐-๒๓๑.

๒.๕.๑๓ พุทธชัยมงคลคาถา^{๑๕๑}

ประวัติความเป็นมาและอานุภาพ^{๑๕๒}

ชัยมงคล แปลว่า ความชนะ อันเป็นมงคลของพระพุทธเจ้า หรือมงคลอันเกิดแต่ชัยชนะของพระพุทธเจ้า เป็นความชนะเลิศ ด้วยไม่รู้จักแพ้ ชนะตลอดกาล

ความจริง ความชนะ ทั้งหลายในโลกนี้ มีหลายประการ ล้วนเป็นการทำลายล้างศัตรู คู่แข่งขัน ด้วยกำลัง อาวุธ ทรัพย์ บริวาร และอำนาจ เป็นต้น ทำให้ผู้แพ้ ตลอดจนญาติมิตรของผู้แพ้เจ็บแค้น ผูกอาฆาต พยายามหาโอกาสรวมกำลังมาต่อสู้แก้แค้นอีก บางครั้งก็กลับชนะ ทำให้ผู้ชนะเดิมให้กลับแพ้ได้ ความชนะนั้น จึงเป็นความชนะที่ไม่เด็ดขาดทั้งทำให้เดือดร้อน และเพราะเหตุนั้น ความชนะนี้ จึงไม่เป็นมงคลคือไม่ได้รับยกย่องว่า เป็นชัยมงคล

ส่วนการชนะของพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น เป็นความชนะที่ทรงได้รับด้วยคุณธรรมอันชอบ ผู้แพ้ย่อมพ่ายด้วยความรู้สึกผิด เห็นชอบตามยอมเป็นสาวกก็มาก ยอมบวชก็ไม่น้อย ยอมจงรักภักดีต่อ ไม่ขอสู้อีก พระองค์ไม่มีโอกาสจะกลับแพ้ เป็นความชนะที่ได้รับการสรรเสริญจากศัตรูเอง การชนะของพระองค์จึงเป็นชัยมงคล เป็นคุณควรแก่การเคารพบูชา สมควรจะแสดงสมควรจะสดับ สมควรจะศึกษา เพื่อให้เกิดอานุภาพ เป็นชัยมงคลขึ้นอีกโดยพระพุทธบารมี

ชัยมงคลนี้ ชาวพุทธทั่วไปรู้จักในเกียรติคุณว่า พรพระ หรือระบุนาเอื่อนือหามาเรียกทีเดียวน่า พาทุง... สำหรับพระสงฆ์สาวกในเวลาเช้าก่อนฉันเช้า ไม่เลือกที่ ไม่เลือกงาน จะที่วัดหรือบ้าน ถิ่นนิยมนวด จะเป็นงานมงคลหรืองานศพถิ่นนิยมนวด เรียกว่าสวด พาทุง... หรือ ถวายพระพระ ประกาศเกียรติคุณของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ชัยมงคลหรือพรพระนี้ มี ๘ บทด้วยกัน จะได้ยกมาบรรยายเป็นบท ๆ ไป เริ่มตั้งแต่ มงคลที่ ๑ หรือพรที่ ๑ เป็นปฐม จนถึงมงคลที่ ๘ ดังต่อไปนี้

ชัยมงคลที่ ๑ เมื่อพระสีหัตถตราชกุมาร พระบรมโพธิสัตว์เจ้า สละราชสมบัติออกทรงผนวชแสวงหาพระสัมมาสัมโพธิญาณ เพื่อตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าโปรดเวไนยสัตว์ให้พ้นจากสังสารวัฏฏทุกข์ประสบวิมุตติสุขอันเกษมสันต์ตามพระพุทธปณิธานที่ตั้งไว้นั้น ครั้นพระองค์ได้ทรงพยายามบำเพ็ญพระปรมาัตถบารมีตลอด ๖ ปี เป็นกำหนด

^{๑๕๑} พระคันธสารากวีวงศ์, พระปริตรธรรม, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์, ๒๕๔๕), หน้า ๑๑๐-๑๑๒.

^{๑๕๒} พระธรรมโกศาจารย์ (ชอบ อนุจารีเถร) ราชบัณฑิต, ตำนานสวดมนต์, หน้า ๕๗-๕๘.

ครั้งพระองค์ได้ตรัสรู้ พระสัพพัญญุตญาณ เป็นพระสัมพุทธเจ้าในราตรีวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เพ็ญวิสาขมาส กลางเดือน ๖ ครั้งเหล่าทวยเทพดาพระพรหมทุกสถานมีท้าวสหัมบดีพรหม และท้าวฆวน เป็นต้น ก็มาประชุมแวดล้อมกระทำสักการบูชา

ครั้งนั้น พญามารวิสวดี ได้สดับสัททสำเนียงเสียงเทพเจ้าบรรลือลั่นโกลาหล จึงดำริว่า หน่อพระพุทธางกูระจะล่วงพ้นวิสัยแห่งอาตมา เป็นการสูญเสียดีกดีที่น่าอัปยศอดสูอย่างยิ่ง จึงไป บุกกรทำอันตรายให้พระองค์ลุกหนีไปให้พ้นจากบัลลังก์ อย่าให้พระองค์ล่วงพ้นวิสัยไปได้ พญามารมีความพิโรธด้วยกำลังอิสสาจิตครอบงำสันดาน จึงร้องอุโฆษนาการให้พลเสนามารทั้งสิ้นมา ประชุมกันพร้อมด้วยสรรพาวุธ และสรรพาวาหนะ ที่แรงร้ายเหลือที่จะประมาณเต็มไป ใน คณานต์ท้องฟ้า พญาวิสวดีขึ้นช้างพระที่นั่งคีรีเมขล์ นิรมิตมือถืออาวุธพร้อมสรรพ นำกองทัพ มารอันแสนร้าย เหาะมาโดยนภากาศประเทศ เข้าล้อมเขตบัลลังก์รัตนของพระบรมโพธิสัตว์เจ้าไว้ อย่างหนาแน่น

ลำดับนั้นนางสุนทรฯ เจ้าแม่ธรณีก็ปรากฏกายทำอัญชลีถวายเป็นอภิวาท แล้วประกาศให้พญามารทราบ ว่า พระบรมโพธิสัตว์บำเพ็ญบุญมามากมายเหลือที่จะนับ แม้แต่น้ำกรวดที่ข้าพเจ้าเอามวยผมรองรับไว้บนเศียรเกล้า ก็มีมากพอจะถือเอาเป็นหลักฐานได้ นางกล่าวแล้วก็ประจงหัตถ์ อังงาม ปล่อยมวยผม บีบน้ำกรวดที่สะสมไว้แต่เนกขาคี ให้ไหลออกมาเป็นทะเลหลวง ท่วมทับเสนามารทั้งปวงให้จมลงอวตวาย กำลังน้ำได้ซัดช้างคีรีเมขล์ให้ถอยร่นลงไปติดขอบจักรวาล ครั้งนั้น พญามารก็ประนมหัตถ์น้อมสการ ขอมพ่ายแพ้บุญฤทธิ์แด่หน่อพระพิชิตมาร สมดังมโนปณิธานที่ทรงตั้งไว้ ตามนัยที่บรรยายมานี้ ประจักษ์ว่าพระมหามุนีทรงชนะมารด้วยธรรมาวุธ จึงสมมติบัญญัติจัดเป็นชัษมมงคลด้วยประการฉะนี้

ชัษมมงคลที่ ๒ พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงแผ่พระญาณคุณสัตว์ผู้ควรจะทรงพระกรุณาโปรด ก็ประจักษ์เหตุอันสมควรที่จะเสด็จด้วยพระมหากุณา เพื่อระงับทุกข์ภัยทั้งหลาย ดังนั้น ในเวลาเย็นที่อาฬวราชกุมารถูกยักษ์จับตัวมา พระผู้มีพระภาคเจ้าได้เสด็จไปที่วิมานอาฬวราชกุมารโดยลำพังพระองค์เดียว ขณะนั้น อาฬวราชกุมารไม่อยู่ พระผู้มีพระภาคเจ้าก็ทรงเข้าไป ประทับ ณ แทนที่นั่งของอาฬวราชกุมาร บรรดายักษ์และยักษ์นิทั้งหลาย ได้มาเข้าเฝ้าถวาย ปฏิสันถารพระพุทธองค์อยู่พร้อมหน้า และพระผู้มีพระภาคเจ้าได้ทรงพระกรุณาทำตามประสงค์ของอาฬวราชกุมาร คือ จะให้ลูก ให้เดิน ให้นั่ง ให้นอน พระพุทธองค์ก็ทรงทำตามทั้งสิ้น ในที่สุด หัวใจของอาฬวราชกุมารก็ผ่องจากโศคร้ายลง เกิดปัญญาเห็นแจ้งในธรรม สิ้นความโศคร้ายตั้งอยู่ใน ภูมิโศคาปิตติผล ถวายตนลงเป็นทาสพระรัตนตรัย ตั้งมั่นอยู่ในอริยธรรม พร้อมถวายราชกุมาร น้อยคืนพระนครของพระเจ้าอาฬว พร้อมกับทรงพระกรุณาประทานพระธรรมเทศนาโปรดให้ ชาวเมืองเห็นทุกข์เห็นโทษในเบญจกรรม และทรงให้ชาวพระนครตั้งอยู่ในกัลยาณธรรม ตาม

สมควรแก่วิสัย ประทานธรรมให้เป็นสมบัติทั่วไปแก่ชาวนครอาฬวี ปลูกให้เกิดความเมตตาปราณี กันถ้วนหน้า ทั้งให้ชาวเมืองนับถือบูชาอาฬวกษัตริย์ ประหนึ่งว่าเป็นเทพารักษ์หลักพระนคร ครั้น ประทานธรรมคุณากรสิ้นเสร็จ พระผู้มีพระภาคเจ้าเสด็จนิวัตนาการ กลับคืนพระเชตวันมหาวิหาร เสด็จประทับเสวยความสำราญในธรรมสீปมา สิ้นข้อความพรรณนาในชัฏมงคลที่ ๒ แต่เพียงนี้

ตนเตชสา ภวตุ เต ชยมงคลานิ ด้วยพระเดชแห่งพระขันตสิคุณ ที่พระบรมศาสดาทรงอดทนต่อ ความทารุณของพวกอาฬวกษัตริย์กับพระวิริยคุณและพระปัญญาคุณที่ทรงอภิหารในธรรมวิเศษ เป็นชัฏมงคลที่เกิดจากธรรมเดชของพระบรมศาสดาทั้งสิ้น.

ชัฏมงคล ที่ ๓

ในสมัยเมื่อพระสัมมาพุทธเจ้า เสด็จประทับสำราญพระอริยบถอยู่ในเวฬุวันวิหาร เป็นที่ โจรภิกษาจารย์บำเพ็ญพุทธกิจประสาธน์ประสิทธิมรรคผลให้สำเร็จแก่พุทธเวไนย ทรงประทาน พรหมจรรย์แก่ผู้ที่เลื่อมใสในสันติวรบทเป็นพิเศษ เพื่อให้บรรลุจุดเขตปฏิสัมภिता ทรงเผยเกียรติ คุณของพระศาสนาให้รุ่งเรืองไพศาลพิศมัย ให้ประชาสัตว์ตื่นจากสรรพกิเลสนิทรา ประชาชนพากันเคารพบูชาเป็นเอกด้วยเล็งเห็นพระศาสนาเป็นมรรคเอกอันควรดำเนิน เพราะเป็นเครื่อง จำเริญ ประโยชน์สุขทั้งภพนี้และภพหน้า

ครั้งนั้น พระเจ้าอชาตศัตรูราช ยังอ่อนพระชันษาและปรีชาสามารถ ทั้งหมดมุ่นด้วยความ กำหนด ทรงเลื่อมใสในพระเทวทัตผู้เป็นอาจารย์ ทำให้ท้าวเธอปลงพระชนม์พระเจ้าพิมพิสาร พระชนกนาถ เป็นปิตุฆาตอนันตริยกรรม ข้าไม่เลื่อมใสในพระบรมศาสดา ด้วยเชื่อคำพระเทวทัต แกล้งใส่โคล้ให้เข้าพระทัยผิด ยอมให้พระเทวทัตหาเลศทำลายล้างพระบรมศาสดาตลอดมา

ครั้นพระเทวทัตยังสอนให้ช่างนาฬาคีรีคฆสารจกทิมแห่งพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ให้สิ้นลม มลายชีพ โดยการให้กินสุราซึ่งมีกำลั้งดุเดือดและเมามัน วิ่งตรงมาเพื่อทำร้ายประชาชนและผู้คนที่ อยู่บนถนนโดยเฉพาะสมเด็จพระผู้ทรงสวัสด์รัตนวิสุทธิญาณ จึงทรงแผ่เมตตาภิหารทานติลก แล้วพระองค์ทรงพระเมตตาเอื้อนอรรถดรัสเรียกพญาช่างนาฬาคีรีให้เข้ามาเฝ้า เมื่อพญาช่างสร้าง เมาที่สิ้นพยศ ขกวงจบบนกระพองศรีษะ แสดงความคารวะในพระสัมมาพุทธเจ้า หมอบเข้า ถวายอภิวัตเทบพระยุคลบาทพระบรมศาสดา

ครั้นนั้นพญาช่างนาฬาคีรีตัวประเสริฐ เกิดตื่นตันใจหลังน้ำตาไหลรินอาบหน้า แล้วก้ม เสียรเกล้าลงวันทารับพระโอวาท ถวายบังคมพระบาท แล้วเดินกลับหลังยังงังข้างด้วยท่าทางที่สงบ เสถียรเป็นอันดี มหาชนก็พากันสักการบูชาพระบรมศาสดา และพุทธบริษัทก็จัดถวายไทยทานกัน ที่พระเวฬุวันวิหารนั้นแล

ตนเตชสา ภวตุ เต ชยมงคลานิ ด้วยพระเดชแห่งพระเมตตาคุณ ที่พระบรมศาสดาทรง ระวังดับความทารุณของพญาช่างนาฬาคีรีที่แรงร้ายเหลือประมาณ เกิดเป็นอภิหารทรมานพญา

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ซึ่งให้สงบด้วยพระเมตตา มั่นอยู่ในกระแสธรรมเทศนาอันวิเศษ เป็นชัยมงคลอุดมเดชของพระบรมศาสดา ขอชัยมงคลดังพรรณนามา จะมีแต่พุทธศาสนิกบริษัท สมควรแก้วิสัยในการกุศล ขอยุติความในชัยมงคลที่ ๓ แต่เพียงนี้.

ชัยมงคลที่ ๔

ครั้งสมเด็จพระทศพลพุทธเจ้า ทรงประทับอยู่ในพระเชตะวันวิหาร ทรงทราบด้วยอนาคตตั้งสัญญาว่า นางมันตานีจะมีอันตราย เพราะว่าองคุลิมาลลูกชายไม่รู้จักและก็จะประหาร ทำให้เกิดเป็นอนันตริยกรรมล้างผลาญมรรคผลในภพหน้า จำตถาคตจะกรุณาไปช่วยให้พ้นภัย กับบำบัดความโหดร้ายขององคุลิมาล ให้เลิกละสันดานพาลมาเป็นบรรพชิตในพระศาสนา

ขณะนั้น องคุลิมาล กำลังหมกมุ่นด้วยโมหจิต หารู้สึกผิดไม่ว่าขณะนี้โลกกำลังตราหน้าตนเป็นโจรใจร้าย พระพุทธเจ้าจึงหยุดประทับแล้วรับสั่งว่า อหิงสกะตถาคตกล่าวแต่คำจริงเป็นปกติ ที่ตถาคตกล่าวว่า เราหยุดแล้ว คือหยุดฆ่า หยุดเบียดเบียน หยุดแสวงหาในทางผิดหยุดดำเนินไปทางทุจริตสิ้นทุกประการ

เมื่อองคุลิมาลได้ฟังพระคำรัสพระบรมศาสดาจารย์ตรัสเพียงเท่านั้นก็ปลันสำนึกรู้สึกผิดได้ คิดละอายแก้ไขในบาปกรรมที่ทำมา ท่านผู้นี้แหละคือพระศาสดาผู้ทรงทราบบาปของเราทุกประการ และต่อจากนั้นพระบรมศาสดาจึงได้ทรงแสดงธรรมฟอกจิตองคุลิมาลโจรให้สะอาดดี เปิดผ้าที่ปิดบังสาวกญาณบารมีให้ปรากฏ จนองคุลิมาลเลื่อมใสในการบำเพ็ญพรตบรรพชิตและทูลขอบรรพชา

นับว่าพระบรมศาสดาทรงพิชิตองคุลิมาลด้วยธรรมอันวิเศษ เป็นชัยมงคลอุดมเดชของพระบรมศาสดา ขอชัยมงคลดังพรรณนามา จะมีแต่พุทธศาสนิกบริษัทตามควรแก้วิสัยในการกุศล ขอยุติข้อความในชัยมงคลที่ ๔ แต่เพียงนี้.

ชัยมงคลที่ ๕

ครั้งนั้น ฝ่ายเดียรถีย์นักรณณ์ผู้มีจิต ประชุมกันหาอุบายล้างผลาญพระศาสนา จึงนึกถึงนางจิญจมาณวิกา ผู้รูปร่างงามเจ้าเรือน เป็นที่ฝักใฝ่ในเดียรถีย์ จึงถูกเป็นตัวแทนนำเล่ห์กลอุบายต่าง ๆ ไปล้างผลาญพระบรมศาสดา ใสร้ายว่าตั้งครรภ์กับพระองค์

ด้วยอานุภาพของพระทศพลพุทธรัศนะ แล้วเมื่อความจริงเปิดเผยออกมาว่านางจิญจมาณวิกาใสร้ายพระบรมศาสดาด้วยกรรมอุบาทว์สัปปลัปปมงคล เหล่าประชาชนจึงใช้ไม้ทุบตีทั้งนำก้อนหินขว้างใส่นางจิญจา ครั้นนางคืนหลุดไปได้ออกนอกพระอารามแล้ว พื้นธรรมก็สูบลงสู่เวจันรกในบัดดล เหล่าพุทธบริษัทต่างก็พากันไปเฝ้าพระบรมศาสดา เกียรติคุณของพระองค์พร้อมทั้งพระศาสนาไพศาลวิเศษยิ่งขึ้นสุดที่จะคณา พระองค์ทรงพิชิตมารจิญจมาณวิกาด้วยสันติ

วิธีสัมปทาธรรมวิเศษ เป็นชัยมงคลอุดมเดชของพระบรมศาสดา ขอชัยมงคลจงมีแด่พุทธศาสนิกชนบริษัทตามควรแก่วิสัยในการกุศล ขออุทิศข้อความในชัยมงคลที่ ๕ แต่เพียงนี้.

ชัยมงคลที่ ๖

ครั้งนั้น พระบรมศาสดาทรงเห็นสังกะณีครนถ์พาบรรดาโอรสภคินีมาเฝ้าพระองค์ก็ทรงทราบด้วยพระอนาคตัญญาว่า สังกะจะมาตีโฆหารแสดงความรู้ในเชิงวิทยาให้ปรากฏแก่เหล่าราชโอรสของภคินีลิจฉวี ครั้นได้ปฏิสันถารการปราศรัยพอให้เข้มขึ้น สมเด็จพระทศพลก็ทรงพยากรณ์ให้แจ่มแจ้งทุกข้อที่สำคัญ ๆ ยิ่งกว่านั้นพระองค์ยังได้ทรงย้อนถามในธรรมอันสูงสุดซึ่งอยู่ในพุทธวิสัย สังกะจะก็อึดอัดใจจนไม่อาจกล่าวแก้ต้องยอมจำนน ต่อนั้นสมเด็จพระทศพลก็ทรงบรรยาย ทำลายทิฐิมานะของสังกะจะที่หลงผิดกลับความคิดให้เลื่อมใสในธรรมของพระโลกนาถแล้ว สังกะจะก็น้อมเศียรเกล้าลงถวายอภิวัตตการบูชา สังกะจะเกิดศรัทธากล้าหาญเลิกลัทธินิครนถ์ที่นับถือมาแล้วเสียนานได้ นอบน้อมยอมตนอยู่ในพุทธบริษัทเป็นอันดี อันว่าองค์พระชินศรีทรงชำนะสังกะณีครนถ์ด้วยธรรมวิเศษ จึงเป็นชัยมงคลอุดมเดชของพระบรมศาสดา ขอชัยมงคลดังพรรณนามา จงมีแด่พุทธบริษัท ตามควรแก่วิสัยในการกุศลขออุทิศข้อความในชัยมงคลที่ ๖ แต่เพียงนี้.

ชัยมงคลที่ ๗

ครั้งพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงพาพระอริยสาวกเหาะมาถึงพญานันโทปนันทนาคราชที่ร้ายกาจตามวิสัยด้วยทิฐิสังคนพาลครอบงำนำไปประพตติผิต มีโทสะจริตเป็นมูลฐาน คอยฟังจับความผิดผู้อื่นด้วยริษยา ดังนั้นเมื่อพญานันโทปนันทนาคราชเหลือบเห็นพระบรมศาสดาเหาะมาพร้อมด้วยพระสาวก ๕๐๐ เสด็จมาทางอากาศ กลับเดือดดาลในจิต คิดเห็นผิดไปว่า พวกสมณะโหล่นเหล่านี้เหาะข้ามหัวตัวกูจึงแผ่พังพานบังดาวดึงส์เทวสถานจากนั้น ก็บันดาลให้เกิดควันและหมอกมืดมัวไปทั้งหมดมิให้แลเห็นสุเมรุบรรพตตลอดท้องฟ้า

พระบรมศาสดาจึงตรัสว่า ดูกรพญาวาสูกฤษีผู้เรืองยศ อันบรรดาสรรพสัตว์ทั้งหมดผู้เกิดย่อมปรารถนาความสุข ไม่ต้องการความทุกข์ทุกประการดังนั้นจึงสมควรจะประหารประหารเบียดเบียนให้ผู้อื่นเดือดร้อนด้วยประการใด ๆ เมื่อพญานันโทปนันทนาคราช ได้สดับพุทธโฆวาที่ทรงพระกรุณาโปรด หยั่งเห็นทุกข์เห็นโทษและภัยพิบัติในบาปกรรมที่ทำมา ก็เกิดปีติศรัทธาในพระพุทธานุชา น้อมเศียรเกล้าลงบูชาขอมาโทษที่ล่วงเกินในพระรัตนตรัย สมทานม้นอยู่ในเบญจวิรัต พร้อมด้วยกัลยาณธรรมสุปฏิบัติเป็นอันดี

ดังนั้น ชัยชนะของพระชินศรีจึงเป็นชัยชนะที่สมบูรณ์ด้วยความสวัสดิโดยธรรมวิเศษ จัดเข้าในชัยมงคลอุดมเดชของพระบรมศาสดา ขอชัยมงคลดังพรรณนามา จงมีแด่พุทธบริษัทตามสมควรแก่วิสัยในการกุศล ขออุทิศข้อความในชัยมงคลที่ ๗ แต่เพียงนี้.

ชัยมงคลที่ ๘

ครั้งนั้น สมเด็จพระจอมไตร โครจะทรงมานพภาพรหมผู้มีจิตอหังการด้วยทิฐิวบัตินำให้
สำนึกว่า ตนเองยังเป็นสัตว์ที่เวียนว่ายในสังสารยังมีน้ำใจเป็นพาลด้วยคิดผิด เพียงแต่เรื่องฤทธิ์ใน
โลกียก็โอหัง อีกรู้จักว่า ตนรู้แจ้งจบสรรพวิชา จึงมีพระพุทธรูปกัศปาลว่า คุณภาพรหมถ้า
ท่านยังยืนยันว่าท่านเป็นผู้อุดมสมบูรณ์ยิ่งกว่าเทพดาและมนุษย์ทั้งหมด ท่านจงสำแดงฤทธิ์
ให้ปรากฏ อธิษฐานปาฏิหาริย์ของตนให้กายหายไปจากที่นั้น แต่ก็ไม่พ้นพระพุทธรูปกัศปาล
ไม่ว่าจะไปซุกซ่อนในที่ใด พระพุทธรูปเจ้าก็ทรงทราบและตรัสบอกได้

ส่วนภาพรหมออกมาเข้าเฝ้าสมเด็จพระสัมพุทธเจ้า แล้วทูลว่า ถ้าพระองค์จะสามารถ
อันตรธานกายหายไป จนข้าพระองค์จะมองเห็นไม่ได้ นั่นแหละข้าพระองค์ก็จะสรรเสริญ นับ
ถือว่าพระองค์คือสัตพัญญู ควรที่เคารพบูชา

ภควา สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า จึงทรงทำปาฏิหาริย์อันตรธานกายหายไปในที่เฉพาะหน้า
แห่งบรรดามหาพรหม เสด็จประทับอยู่ในท่ามกลางประชุมพรหมสันนิบาต แต่ไม่มีพรหมองค์ใด
จักสามารถเห็นพระองค์ได้ ทั้งทรงแสดงพระธรรมเทศนา บรรดามหาพรหมทั่วหน้าได้ฟังแต่พระ
สรุเสียง เพียงไฟเพราะเสนาะโศค แต่มิได้เห็นพระรูปพระสุคต พากันสงสัยประหลาดใจตะลึงถัน
เลื่อมใสในพระพุทธรูปปาฏิหาริย์ของพระบรมศาสดา ชื่นชมอธิษฐานปาฏิหาริย์ที่สูงกว่าเทพดา และ
พรหมมารทั้งหมด ทำให้ภาพรหมอภัยสลดมานะยอมจำนน

ดูก่อน ภาพรหมอย่าประมาท จงใช้ปรีชาสามารถยังเห็นอำนาจของบุญกรรมและ
บาปกรรม ที่ทำให้คนมีฐานะสูงต่ำตามควรแก่เหตุ จงใช้ปัญญาสังเกตถึงความไม่จริงยั่งยืนของ
สมบัติและความสุขทุกสถาน แม้แต่อารมณ์ของใจก็ไม่ยั่งยืน ล้วนเป็นสมุฏฐานที่ตั้งแห่งความไม่
สงบสุข ยังสรรพกิเลสเป็นเหตุให้เกิดทุกข์โทมนัส ซึ่งทำให้จิตห่างจากนิโรธสัจจบัญญัติ ภาพ
พรหมเอ๋ยท่านจงอดสำหันธ์บำเพ็ญอสังกตกรรม จำเรณูอนุภาพธรรมช่วยพิทักษ์ความสงบจิตใจ
ของท่านก็จักแนบสนิทเข้ากับพระนิพพาน โดยกาลไม่นานนี้แล

ในอวสานกาลเป็นที่จบลงแห่งพระธรรมเทศนา ภาพรหมก็ได้บรรลุพระโศดาปัตติผล
แล้วน้อมศิโรราบ กราบพระบาทบุคคลโดยคารวะเป็นอันดีมอตนเป็นสาวกของพระชินศรีศาสดา
จารย์ พรหมทั้งหลายก็พากันแซ่ซ้องร้องสรรเสริญว่า สมเด็จพระพิชิตมารทรงชนะภาพรหม
ด้วยธรรมอุดมญาณพิเศษ จัดเป็นชัยมงคลอุดมเดชของพระบรมศาสดา ขอชัยมงคลดังพรรณนามา
จงมีแต่มวลพุทธศาสนิกบริษัทตามสมควรแก่วิสัยในการกุศล ขออุทิศข้อความในชัยมงคลแต่เพียงนี้

อานุภาพและการป้องกัน

เป็นการน้อมเอาชัยชนะของพุทธองค์มาเป็นสักกิริยา ทำให้ชีวิตประสบชัยชนะในที่ทุกสถานในกาลทุกเมื่อ ผ่านพ้นปัญหา อุปสรรคและกษัยนตรายต่าง ๆ ไปได้ด้วยดีนอกจากนั้น ยังถือว่าเป็นเวลาที่ทำให้ประสบผลสำเร็จในกิจการหน้าที่การงานและสิ่งที่ปรารถนาทุกประการ

เนื้อหาคำแปล

พุทธชัยมงคลคาถาเป็นบทสวดที่กล่าวถึงชัยชนะของพระพุทธเจ้า ๘ ครั้ง แล้วอ้างถึงวาทานนั้นมาพิทักษ์คุ้มครองให้มีความสวัสดิ์ ดังมีใจความว่า

พระจอมมุนี ได้ชนะพญามารผู้ निर्मितแขนจำนวนมากตั้งหนึ่งพัน ถืออาวุธครบมือ จักขสารศรีเมฆละพร้อมด้วยเสนามารโห่ร้องก้องกึก ด้วยธรรมวิธานบารมีเป็นต้น ขอชัยมงคลทั้งหลาย จงมีแก่ท่านด้วยเดชแห่งพระพุทธชัยมงคลนั้น

พระจอมมุนี ได้ชนะอ้าวกยักษ์ผู้มีจิตกระด้าง ปราศจากความอดทน มีฤทธิ์พิลึก ยิ่งกว่าพญามารเข้ามาต่อสู้ยังนักจนตลอดรุ่ง ด้วยวิธีธรรมารเป็นอันดี คือพระขันตี ขอชัยมงคลทั้งหลาย จงมีแก่ท่านด้วยเดชแห่งพระพุทธชัยมงคลนั้น

พระจอมมุนี ได้ชนะช้างตัวประเสริฐชื่อนาพาศิริ เป็นช้างเมายังนัก แสนที่จะทากรูญ ประคองไฟป่าและจักรวาท และสายฟ้า ด้วยวิธีรดลงด้วยน้ำ คือพระเมตตา ขอชัยมงคลทั้ง จงมีแก่ท่านด้วยเดชแห่งพระพุทธชัยมงคลนั้น

พระจอมมุนี มีพระหฤทัยไปในที่จะกระทำอิทธิปาฏิหาริย์ได้ชนะโจรชื่อนาคคฤมาล (ผู้มีพวงศอี่นิ้วมือนุญษ์) แสนร้ายกาจมีฝีมือถือดาบวิ้งไถ่พระองค์ไปเส้นทาง ๓ โยชน์ ขอชัยมงคลทั้งหลาย จงมีแก่ท่านด้วยเดชแห่งพระพุทธชัยมงคลนั้น

พระจอมมุนีได้ชนะความกล่าวร้ายของนางจัญจมานวิกา ทำอาการประหนึ่งว่ามีครรภ เพราะทำไม้มีสัณฐานอันกลม ให้เป็นประคุมมีท้อง ด้วยวิธีสมาธิอันงาม คือความระงับพระหฤทัยในท่ามกลางหมู่ชนขอชัยมงคลทั้งหลาย จงมีแก่ท่านด้วยเดชแห่งพระพุทธชัยมงคลนั้น

พระจอมมุนี รุ่งเรืองแล้วด้วยประทีป คือ ปัญญา ได้ชนะสังกนิครนถ์ ผู้มีอหิมาสัยในที่จะสละเสียซึ่งความสตัย มีใจในที่จะยกถ้อยคำของตนให้สูงคัจฉกรง เป็นผู้มีตทน ยิงนัก ด้วยเทศนาญาณวิธี คือรู้อหิมาสัยแล้วครัสเทศนา ขอชัยมงคลทั้งหลาย จงมีแก่ท่านด้วยเดชแห่งพระพุทธชัยมงคลนั้น

พระจอมมุนี โปรดให้พระโมคคัลลานเถระพุทธชิโนรส นิรมิตกายเป็นนาคราช ไปทรมานพญานาคราช ชื่อนันโทปนันทะ ผู้มีความรู้ผิด มีฤทธิ์มาก ด้วยวิธีอันให้อุปเทถ์แห่งฤทธิ์แก่พระเถระ ขอชัยมงคลทั้งหลาย จงมีแก่ท่านด้วยเดชแห่งพระพุทธชัยมงคลนั้น

พระจอมมุนี ได้ชนะพรหม ผู้มีนามว่า ท้าวพกาผู้มีฤทธิ์ มีอันสำคัญคนว่าเป็นผู้ รุ่งเรืองด้วยคุณอันบริสุทธิ มีมืออันท้าวภุขงศ์คือทิวฎฐิที่ตนถือผิด รัศรีงไว้แน่นแน่นแล้ว ด้วยวิธี วางยาอันพิเศษคือเทศนาญาณ ขอชัยมงคลทั้งหลาย จงมีแก่ท่านด้วยเดชแห่งพระพุทธชัยมงคลนั้น

นรชนใด มีปัญญา ไม่เกียจคร้าน สวดก็ดี ระลึกก็ดี ซึ่งพระพุทธชัยมงคล ๘ คาถา แม้เหล่านี้ทุก ๆ วัน นรชนนั้นจะพึงละเอียดได้ ซึ่งอุปัทวันตรายทั้งหลาย มีประการต่าง ๆ เป็น อเนก ถึงซึ่งวิโมกขสิวาลัย อันเป็นบรมสุขแล^{๕๓}

ซึ่งในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการสวดมนต์ ในบทต่าง ๆ ทั้งหลายที่ได้ศึกษามาจำนวน ๑๑๖บท ที่พุทธศาสนิกชนในสังคมไทยปัจจุบัน และพุทธศาสนิกชนชาววัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ ได้นิยมสวดกัน พบว่า การสวดมนต์เป็นการที่สวดบทคำสอนของพระพุทธเจ้า ที่ปรากฏในคัมภีร์ พระไตรปิฎก เป็นเครื่องทำให้เกิดปัญญาแก่ผู้สวด แล้วสามารถนำไปประพฤติปฏิบัติให้เป็นไปเพื่อความดับทุกข์ทั้งของของตนเองและมวลพุทธศาสนิกชนประชาชนทั่วไปที่สนใจ โดยเป็นการสวด เพื่อความเป็นสิริมงคล และจิตใจเป็นสมาธิ

๒.๖ จุดมุ่งหมายในการสวดมนต์

การสวดมนต์มีประโยชน์ปัจจุบัน ในคัมภีร์อรรถกถา มีปรากฏเรื่องอานุภาพพระ ปรีตรคุ้มครองผู้สวดเช่นเรื่องพระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นนกยูงทอง พระองค์ได้ห่มนสาชยาย โมรปรีตรที่กล่าวถึงคุณของพระพุทธเจ้าเป็นประจำ ทำให้แคล้วคลาดจากบ่วงที่นายพรานดักไว้^{๕๔} และเรื่องในสมัยพุทธกาล มีภิกษุห้ำร่อยรูปไปเจริญภาวนาในป่า ได้ถูกเทวดารบกวนจนกระทั่ง ปฏิบัติธรรมไม่ได้ ต้องเดินทางกลับเมืองสาวัตถี ในขณะที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสสอนเมตตปรีตรที่ กล่าวถึงการเจริญเมตตาครัั้นภิกษุเหล่านั้นห่มนสาชยายเทวดาจึงมีไมตรีจิตต่อบด้วย และ ช่วยพิทักษ์คุ้มครองให้ภิกษุหมั่นปฏิบัติธรรมได้โดยสะดวก^{๕๕}

^{๕๓} พระศาสนโสภณ(วัดมกุฏกษัตริยาราม), สวดมนต์แปล, หน้า ๒๕๒-๒๕๔.

^{๕๔} พุ.ชา. อ. ๒/๓๔.

^{๕๕} พุ.สุ.อ. ๑/๒๒๑. พุ.พ.อ. ๒๒๕.

^{๕๕} พุ.พ.อ. ๑๔๑-๔.

^{๕๕} พุ.ธ.อ. ๔/๑๑๓-๖.

นอกจากนี้ อานุภาพพระปริตรยังสามารถคุ้มครองผู้ฟังได้อีกด้วยดังที่มีปรากฏใน คัมภีร์อรรถกถาว่า ในสมัยพุทธกาล เมื่อเมืองเวสาลีประสบภัย ๓ อย่างคือความอดอยากแร้นแค้น การเบียดเบียนจากมนุษย์ และการแพร่ของโรครณะนาค พระพุทธเจ้าได้รับนิมนต์เสด็จไปโปรด พระองค์รับสั่งให้พระอานนท์สวครัตนปริตรที่กล่าวถึงคุณของพระรัตนตรัย ภัยดังกล่าวในเมือง นั้นจึงได้สงบลง^{๕๖} ในอรรถกถาอีกคัมภีร์หนึ่งมีปรากฏว่า ในสมัยพุทธกาลมีเด็กคนหนึ่งจะถูก ยักษ์จับกินภายใน ๗ วัน พระพุทธเจ้าจึงทรงแนะนำให้ภิกษุสวดพระปริตรตลอดเจ็ดคืน และ พระองค์ได้เสด็จไปสวดด้วยพระองค์เองในคืนที่แปด เด็กนั้นก็สามารรถรอดพ้นจากภัยพิบัติของ อมนุษย์นั้นได้ มีอายุยืน ๑๒๐ ปี บิดามารดาจึงตั้งชื่อเด็กว่าอายุวัชฌณกุมาร แปลว่า “เด็กผู้มีอายุ ยืน” เพราะรอดพ้นจากอันตรายดังกล่าว^{๕๗}

ส่วนประโยชน์ในอนาคตเมื่อพระพุทธเจ้าพระนามว่าปทุมุตตระเสด็จไปโปรดโกสีย ชฎิลที่ภูเขานิสกะ ชฎิลตนนั้นได้พบพระองค์แล้วเกิดโสมนัสปราโมทย์ นำดอกไม้มาประดับเป็น อาสนะที่ประทับ พระพุทธเจ้าได้ประทับนั่งเข้าผลสมาบัติในที่นั้นตลอดเจ็ดวัน โกสียชฎิลได้ยื่น ประณมมือระลึกถึงพระพุทธคุณตลอดเจ็ดวันเช่นกันกุศลที่เกิดจากการระลึกถึงพระพุทธคุณนี้ ทำให้โกสียชฎิลเกิดเป็นเทพบุตรในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ๓ หมื่นกัป เป็นท้าวสักกะจอมเทพ ๘๐ ชาติ เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ ๑,๐๐๐ ชาติ เป็นพระราชาธิบดีชาติไม่ถ้วน ในระหว่างนี้เมื่อเกิดเป็นมนุษย์ก็ เป็นเศรษฐีมีทรัพย์ และไม่เคยไปเกิดในอบายภูมิ ในภพสุดท้ายได้ออกบวชเป็นพระภิกษุ ท่าน ปรากฏนามว่าพระสุภูเถระ ได้รับตำแหน่งเอตทัคคะผู้เป็นเลิศในการเจริญมานประคบด้วยเมตตา และเป็นทักษิณบุคคล^{๕๘}

โบราณจารย์ได้รวบรวมอานิสงส์ของพระปริตรไว้ดังนี้ คือ

๑. เมตตปริตร ทำให้หลับเป็นสุข ตื่นเป็นสุข ไม่ฝันร้าย เป็นที่รักของมนุษย์ และอมนุษย์ทั้งหลาย เทพพิทักษ์รักษา ไม่มีภัยอันตราย จิตเกิดสมาธิง่าย ใบน้าฟ่องใส มีสิริมงคล ไม่หลงสติในเวลาเสียชีวิต และเกิดเป็นพรหมเมื่อบรรลุมุตตามาน

๒. ขันธปริตร	ป้องกันภัยจากอสรพิษและสัตว์ร้ายอื่น ๆ
๓. โมรปริตร	ป้องกันภัยจากผู้คิดร้าย
๔. อาภูณานุญปริตร	ป้องกันภัยจากอมนุษย์ ทำให้มีสุขภาพดีและมีความสุข
๕. โพฆมังคปริตร	ทำให้มีสุขภาพดี มีอายุยืน และพ้นจากอุปสรรคทั้งปวง
๖. ชัยปริตร	ทำให้ประสบชัยชนะ และมีความสุขสวัสดิ์

^{๕๘} พุ.อป. (ไทย) ๓๒/๑-๕๑/๕๔-๕.

๑. รัตนปริตร	ทำให้ได้รับความสวัสดิ์ และพ้นจากอุปสรรคอันตราย
๘. วัฏฏกปริตร	ทำให้พ้นจากอภักดิ์
๙. มังคลปริตร	ทำให้เกิดสิริมงคล และปราศจากอันตราย
๑๐. ธัชศกปริตร	ทำให้พ้นจากอุปสรรคอันตราย และการตกจากที่สูง
๑๑. อังคุลิมาลปริตร	ทำให้คลอบคลุมง่าย และป้องกันอุปสรรคอันตราย
๑๒. อภยปริตร	ทำให้พ้นจากภัยพิบัติ และไม่ฝันร้าย

๒.๖.๑ มงคลสูตร

เป็นมงคลอันสูง ผู้ที่กระทำมงคลให้ประจักษ์แล้ว จะไม่เป็นผู้พ่ายแพ้บรรลุถึงความสวัสดิ์ในที่ทุกสถาน. เทพบุตรพึงพยากรณ์มงคลธรรมของพระผู้มีพระภาคแล้ว มีความเบิกบาน ชื่นชมในพุทธภายิต^{๕๕}

๒.๖.๒ รัตนสูตร

เป็นพระสูตรที่ทรงอานุภาพศักดิ์สิทธิ์พระสูตรหนึ่งใช้สวดเพื่อทำน้ำพระพุทธมนต์ไว้พรมตามที่ต่าง ๆ รอบพระนคร มนุษย์ที่กำลังประสบภัยแต่ปีศาจและโรค พอลูกหยดน้ำมนต์ที่พระเถระเจ้าพรมเท่านั้น ก็หายจากโรคร้าย มีกำลัง สดชื่นขึ้นมาทันที^{๖๐}

๒.๖.๓ กรณียเมตตสูตร

ด้วยอานุภาพของการเจริญพระพุทธมนต์พระสูตรนี้ ทำให้เหล่าเทวดา เจ้าป่าเจ้าเขา มีใจเมตตารักใคร่ ต้อนรับด้วยเป็นอันดีทั้งยังช่วยให้ความอารักขาอีกด้วย ทุกอย่างสงบเรียบร้อยเป็นอย่างดี อันเป็นทางมาแห่งความสงบ เจริญกัมมัญฐานได้เป็นอย่างดี^{๖๑}

๒.๖.๔ ขันธปริตร

เป็นมนต์ศักดิ์สิทธิ์ป้องกันชีวิตให้บุคคลที่มีใจมั่นคงกอบปรด้วยเมตตาจิตตั้งใจภาวนา พ้นจากการบีบคั้นของเหล่าภูริภัย สัตว์ร้าย ตลอดจนถึงภูตผีที่คู่ร้ายทุกสถาน^{๖๒}

๒.๖.๕ อาฏานาฎิยปริตร

^{๕๕} พระธรรมโกศาจารย์(ชอบ อนุจารีเถร) ราชบัณฑิต, ตำนานสวดมนต์, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๖), หน้า ๖.

^{๖๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐.

^{๖๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๕.

^{๖๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๘.

เพื่อป้องกันมิให้ยักษ์ทั้งหลายเหล่านั้นเบียดเบียน คือว่าเมื่อยักษ์จำพวกนี้ได้ขึ้น
มนต์บทนี้แล้ว จักหนีห่างไป ไม่มาเบียดเบียน เพราะเกรงเทวอาชญา^{๑๖๓}

๒.๖.๖ อังคุลิมาลปริตร

อานุภาพพระปริตรนี้คือ ช่วยบำบัดทุกข์เวทนาให้สตรีผู้ที่เจ็บครรภ์ได้ประสบ
ความสวัสดิ์ในการคลอดบุตร สามารถทำให้คลอดบุตรง่ายตาย^{๑๖๔}

๒.๖.๗ โมรปริตร

อานุภาพเมื่อได้เจริญมนต์บทนี้เป็นประจำแล้วดั่งนั้น เมื่อไปในที่ใดจึงแคล้วคลาด
ปราศจากภัยอันตรายทั้งมวลแม้ศัตรูจะมุ่งร้ายก็ไม่สำเร็จ ด้วยเหตุนี้ มนต์ของพญานกยูงจึงได้รับ
ยกขึ้นเป็นมนต์สำหรับสวดประจำในงานพิธีทำบุญ ในพระบรมมหาราชวัง และในบ้านเรือนของ
พุทธศาสนิกชนทั่วไป เพื่อความสวัสดิ์จากภัยอันตราย^{๑๖๕}

๒.๖.๘ วัฏฏกสูตร

มีนิยามให้พระสวดในงานขึ้นบ้านใหม่เปิดสถานที่ทำงานใหม่ เปิดโรงงานใหม่
เปิดฟาร์มใหม่ เปิดร้านใหม่ ถือเป็นมนต์ป้องกันอัคคีภัย^{๑๖๖}

๒.๖.๙ โพชนังคปริตร

นิยามให้สวดในงานมงคลถือเป็นเครื่องบำบัดโรคเจริญอายุให้ยืนนานด้วย^{๑๖๗}

๒.๖.๑๐ ธชัคคปริตร

สามารถบำบัดความกลัว ความสะอึด ขนพองสยองเกล้าของบุคคลที่มาระลิกให้
หายไปได้เสมอแท้ทีเดียว ด้วยเหตุนี้ แสดงว่า พระพุทธรคุณ พระธรรมคุณ และพระสังฆคุณ เป็น
คุณอันทรงอานุภาพ ควรแก่การเจริญ ควรแก่การระลึกอย่างยิ่ง^{๑๖๘}

๒.๖.๑๑ ชัมมจักกัปปวัตตนสูตร

เทศนาถ้อยคำแรกของพระสัมพุทธเจ้าที่พระองค์ทรงตั้งพระทัยประกาศศาสนา
ประทานธรรมแก่โลก ให้โลกมีธรรมเป็นหลัก มีธรรมเป็นร่วม อานุภาพของพระสูตรนี้ ทำให้เกิด
มีสังฆรัตนะเกิดขึ้นในโลก ร่วมกับพระพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ เป็นรัตนตรัย แก้ว ๓ ประการ

^{๑๖๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๔.

^{๑๖๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๘.

^{๑๖๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๓.

^{๑๖๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๐.

^{๑๖๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๘.

^{๑๖๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๑.

ดังนั้นพระสูตรนี้ จึงเป็นมงคลพิเศษไพศาล ควรแก่การสดับ ควรแก่การท่องจำ กำหนด และควรแก่การแสดง^{๑๖๕}

๒.๖.๑๒ ชัยปริตร

สำหรับพุทธศาสนิกชนผู้ต้องการความสวัสดิ มีชัยและเพื่อห่างไกลจากปัจฉามิตร จึงนิยมให้สวดชยปริตรและชยันโตซึ่งเรียกว่า ชัยมงคลคาถา สืบมาจนบัดนี้^{๑๖๖}

๒.๖.๑๓ พุทธชัยมงคลคาถา

อานุภาพนี้เป็นความชนะที่ทรงได้รับด้วยคุณธรรมอันชอบ ผู้แพ้ย่อมพ่ายด้วยความรู้สึกผิด เห็นชอบตามยอมเป็นสาวก ยอมจงรักภักดีต่อ ไม่ขอสู้อีก เป็นความชนะที่ได้รับการสรรเสริญจากศัตรูเอง การชนะจึงเป็นชัยมงคล^{๑๖๗}

๒.๗ ระเบียบการสวดมนต์

- ระเบียบการสวดมนต์ของพุทธศาสนิกชนของวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ กรุงเทพมหานคร

เวลา ๐๕.๐๐ น.

- บูชาพระรัตนตรัย
- สวด พระพุทธคุณ พระธรรมคุณ พระสังฆคุณ (อิติปิโส,พาหุง,มหากา)
- อาราธนาศีลอุโบสถ์ ศีล ๘
- พระให้ศีลอุโบสถ์
- พระสงฆ์เทศน์
- ถวายสังฆทาน
- พระให้พร

เวลา ๑๒.๓๐ น.

- สวดมนต์ พระพุทธคุณ พระธรรมคุณ พระสังฆคุณ

เวลา ๑๓.๐๐ น. – ๑๔.๐๐ น.

- พระจื๊นเทศน์ ๑ ธรรมมาสน์

^{๑๖๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐๖.

^{๑๖๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๘.

^{๑๖๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๗.

เวลา ๑๔.๐๐ น. – ๑๕.๐๐ น.

- พระขึ้นเทศน์ ๒ พรรณมาสน์

เวลา ๑๕.๐๐ น. – ๑๖.๐๐ น.

- ฝึกวิปัสณา-กรรมฐาน

เวลา ๑๖.๐๐ น.-๑๗.๐๐ น.

- ทำวัตรสวดมนต์เย็น
- อารธนาพระปริตร
- ชุมนุมเทวดา
 - ขึ้น ๘ ค่ำ สวดธัมมะจักกัปปะวัตตะนะสุตตะ
 - ขึ้น ๑๕ ค่ำ สวดมหาสะมะสุตตั้ง
 - แรม ๘ ค่ำ สวดศิริมานันทะสุต
 - แรม ๑๕ ค่ำ สวดโลกะธัมมะสุตตะ

เวลา ๒๐.๐๐ น.-๒๑.๐๐ น.

- ฝึกวิปัสณา-กรรมฐาน

เวลา ๒๑.๐๐ น.-๒๓.๐๐ น.

- สวด ๗ ตำนาน
- สวด ๑๒ ตำนาน

เวลาเช้าหลังวันพระก่อนกลับบ้าน

เวลา ๐๓.๓๐ น.

- สวดพระพุทธคุณ พระธรรมคุณ พระสังฆคุณ และเจ็ดตำนาน สิบสองตำนานบางบท
- ถวายสังฆทาน
- อารธนาศีล รับศีล ๕
- เสรีจพิธี พุทธศาสนิกชนต่างแยกย้ายกลับบ้านโดยสวัสดิภาพ

อานิสงส์แห่งการสวดมนต์ ๘ ประการ

ทิสาสู ปุชิโต โหมิ	ติกุขปญโญ ภวามห
สพเพ เทวานุตตุนติ	อมิตโกคํ ลภามห
สุวรรณฉวนโณ สพพตถ	ปฏิกนฺโต ภวามห
มิตตานํ อจโโล โหมิ	ยโส อพุกุคฺโต มม. ^{๑๗๒}

คำแปล

ผู้ที่สวดมนต์ไหว้พระเป็นนิตย์ ย่อมประสบความสุขและสิ่งที่ดีงาม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อานิสงส์ ๘ ประการเหล่านี้ คือ

๑. ได้รับยกย่องบูชาในที่ทุกสถาน
๒. มีปฏิภาณญาณไหวพริบดีเยี่ยม
๓. มีเพื่อนแท้ทุกเส้นทาง
๔. ได้รับความเจริญรุ่งเรือง ถึงพร้อมด้วยโภคทรัพย์
๕. มีรูปสวย รูปร่าง ในทุกภพชาติ
๖. เป็นที่ยอมรับนับถือแก่ผู้พบเห็น
๗. เป็นที่รักของเพื่อนฝูงทุกคน
๘. มีชื่อเสียงฟุ้งขจรไปทั่วทุกหนแห่ง

^{๑๗๒} พุ.๓๒/๘๔ (ติสรณคมนิยเถร).

บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง คุณค่าของการสวดมนต์ที่มีต่อพุทธศาสนิกชน กรณีศึกษา พุทธศาสนิกชน วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ กรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยเชิงเอกสารจาก แหล่งข้อมูล คือพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา ปกรณ์วิเสสนะและเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การสวดมนต์ (รายละเอียดอยู่ในบทที่ ๒) และการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ซึ่งมีขั้นตอน การดำเนินการวิจัยดังนี้

๓.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๓.๑.๑ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ พุทธศาสนิกชนที่มาสวดมนต์ที่วัด มหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ ทำพระจันทร์ แขวงพระบรมมหาราชวัง เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ทั้งหมด

๓.๑.๒ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้เลือกโดยวิธีเจาะจง (Purposive) จาก ประชากรที่มาสวดมนต์ที่วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ ได้จำนวนทั้งหมด ๑๕๑ คน

๓.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองโดย ดำเนินการดังนี้

๓.๒.๑ ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวกับความรู้ความ เข้าใจในการสวดมนต์และผลสัมฤทธิ์ในการสวดมนต์ของพุทธศาสนิกชนวัดมหาธาตุยุวราช รังสฤษฎิ์ แล้วกำหนดเป็นปัจจัยสำหรับในการสร้างข้อคำถาม

๓.๒.๒ การสร้างแบบสอบถาม โดยกำหนดให้มี ๔ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับ สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามมี ลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายปิด ให้เลือกตอบเกี่ยวกับ เพศ อายุ สถานภาพ การศึกษา อาชีพ จำนวนที่เข้ามาสวดมนต์ แหล่งข้อมูลข่าวสารการสวดมนต์ที่ได้รับ จำนวน ๗ ข้อ

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับคุณค่าของการสวดมนต์ในเรื่อง ความเชื่อ และอานุภาพของการสวดมนต์ ความเชื่อเรื่องพิธีสวดมนต์ จำนวน ๑๕ ข้อ

ตอนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ของการสวดมนต์ที่มีอิทธิพล ต่อการดำเนินชีวิตของพุทธศาสนิกชน วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ จำนวน ๑๐ ข้อ

ตอนที่ ๔ แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับคุณค่าของ การสวดมนต์ที่มีต่อพุทธศาสนิกชนในสังคมไทย กรณีศึกษาพุทธศาสนิกชน วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ ทำพระจันทร์ กรุงเทพมหานคร

๓.๒.๓ นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้วไปทำการหาคุณภาพของเครื่องมือดังนี้

๓.๒.๓.๑ หาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการศึกษาช่วยตรวจสอบความถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหาที่ต้องการศึกษาจำนวน ๓ ท่าน ได้แก่ ๑. อาจารย์ สุเทพ พรหมเลิศ ๒. พระอาจารย์มหาสมเกียรติ กิจติญาโณ ๓. พระอาจารย์มหาสันติ ชีรภทฺโท

๓.๒.๓.๒ นำแบบสอบถามที่ปรับปรุง ตามข้อ ๓.๒.๓.๑ ไปหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการนำไปให้พุทธศาสนิกชนที่มาสวดมนต์วัดสุทัศน์ จำนวน ๓๐ คน ตอบแบบสอบถามแล้วตรวจให้คะแนนหาค่าความเชื่อมั่น ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) ด้วยโปรแกรม SPSS ได้ด้วยความเชื่อมั่นเท่ากับ ๐.๕๔

๓.๓ จัดเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยได้ดำเนินการดังนี้

๓.๓.๑ แจกแบบสอบถามพุทธศาสนิกชนที่มาสวดมนต์ที่วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ ทำพระจันทร์ แขวงพระบรมมหาราชวัง เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร จำนวน ๒๐๐ ฉบับ

๓.๓.๒ รับคืนแบบสอบถามจากพุทธศาสนิกชนที่มาสวดมนต์ที่วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ ด้วยตนเอง จำนวน ๑๗๐ ฉบับ

๓.๓.๓ ตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องของแบบสอบถาม ปรากฏว่าได้รับแบบสอบถามมาจำนวนทั้งหมด ๑๕๑ ฉบับ

๓.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล

นำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมา ทำการวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ SPSS for Window ดังนี้

๓.๔.๑ ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ด้วยการหาค่าความถี่และร้อยละ

๓.๔.๒ ข้อมูลเกี่ยวกับคุณค่าของการสวดมนต์ที่มีต่อพุทธศาสนิกชนในสังคมไทย วิเคราะห์ด้วยการหาค่าเฉลี่ยเลขคณิต (x) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)

๓.๔๓ เปรียบเทียบความแตกต่าง ระหว่างชายกับหญิงในเรื่อง คุณค่าของการสวดมนต์ และผลสัมฤทธิ์ของการสวดมนต์ โดยการทดสอบค่าที (te-test).

๓.๔.๔ เกณฑ์การให้คะแนน

ดีมาก	ให้	๕ คะแนน
ดี	ให้	๔ คะแนน
ปานกลาง	ให้	๓ คะแนน
น้อย	ให้	๒ คะแนน
น้อยที่สุด	ให้	๑ คะแนน

๓.๔.๕ เกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณาคัดสินค่าเฉลี่ย ?^๑

๔.๕๐ - ๕.๐๐	หมายถึง	ดีมาก
๓.๕๐ - ๔.๔๕	หมายถึง	ดี
๒.๕๐ - ๓.๔๕	หมายถึง	ปานกลาง
๑.๕๐ - ๒.๔๕	หมายถึง	น้อย
๑.๐๐ - ๑.๔๕	หมายถึง	น้อยที่สุด

^๑บุญชม ศรีสะอาด, การวิจัยทางการวัดผลและประเมินผล, (กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น ,๒๕๔๓),หน้า ๒๑ – ๒๕.

บทที่ ๔

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่องนี้ ดำเนินการวิจัยโดยวิธีวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Research) และวิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) สำหรับผลการวิจัยเชิงสำรวจได้แบ่งออกเป็น ๔ ตอน ดังนี้

- ตอนที่ ๑ สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
- ตอนที่ ๒ คุณค่าของการสวดมนต์
- ตอนที่ ๓ ผลสัมฤทธิ์ของการสวดมนต์
- ตอนที่ ๔ ความคิดเห็น และเสนอแนะ

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิจัย

\bar{X}	หมายถึง	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต
SD	หมายถึง	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตอนที่ ๑. สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม.

ผลการวิเคราะห์สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตาม เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ จำนวนเข้ามาสวดมนต์ แหล่งที่ได้รับข้อมูลข่าวสาร รายละเอียด ดังแสดงในตารางที่ ๑

ตารางที่ ๑ แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตาม เพศ, อายุ, สถานภาพ, ระดับการศึกษา, อาชีพ, จำนวนเข้ามาสวดมนต์ และแหล่งที่ได้รับข้อมูลข่าวสาร

สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
๑. เพศ		
ชาย	๓๕	๒๕.๘๓
หญิง	๑๑๒	๗๔.๑๗
๒. อายุ		
ไม่เกิน ๓๐ ปี	๕	๕.๕๖
๓๑-๔๐ ปี	๒๓	๑๕.๒๓
๔๑-๕๐ ปี	๒๒	๑๔.๕๗
๕๑ ปีขึ้นไป	๕๗	๖๔.๒๔
๓. สถานภาพ		
โสด	๔๘	๓๑.๗๕
สมรส	๘๗	๕๗.๖๒
หย่าแยกกันอยู่	๑๖	๑๐.๖๐
๔. การศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	๗๔	๔๕.๐๑
ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	๖๖	๔๓.๗๑
ปริญญาโทหรือสูงกว่า	๕	๓.๓๑
อื่น ๆ ระบุ	๖	๓.๙๗
๕. อาชีพ		
รับราชการ	๑๒	๗.๕๕
เอกชน – รัฐวิสาหกิจ	๑๘	๑๑.๕๒
ธุรกิจส่วนตัว	๖๕	๔๓.๐๕
รับจ้าง	๕๖	๓๗.๐๕

ตารางที่ ๑ (ต่อ)

สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
๖. เข้ามาสวดมนต์ครั้งใด		
ไม่ถึง ๕ ครั้ง	๑	๐.๖๖
มากกว่า ๕ ครั้ง	๑๓๕	๕๒.๐๕
อื่น ๆ ระบุ	๑๑	๓.๒๘
๗. ได้รับข้อมูลข่าวสารการสวดมนต์จากแหล่งใด		
ด้วยตนเอง	๑๓๓	๘๘.๐๘
เอกสารเผยแพร่	๑	๐.๖๖
มีผู้แนะนำ	๑๑	๓.๒๘
สื่อวิทยุ,ทีวี	๒	๑.๓๒
อื่น ๆ	๔	๒.๖๕
รวม	๑๕๑	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๑ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็น เพศหญิงจำนวน ๑๑๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๔.๑๗ มีสถานภาพสมรสจำนวน ๘๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๕.๖๒ อายุระหว่าง ๕๑ ปีขึ้นไป จำนวน ๕๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๔.๒๔ สำเร็จการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรีจำนวน ๗๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๙.๐๑ มีอาชีพธุรกิจส่วนตัวจำนวน ๖๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๓.๐๕ ครั้งจำนวนที่เข้ามาสวดมนต์มากกว่า ๕ ครั้ง จำนวน ๑๓๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๒.๐๕ และได้รับข้อมูลข่าวสารการสวดมนต์ด้วยตนเอง จำนวน ๑๓๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๘๘.๐๘

ตอนที่ ๒ คุณค่าของการสวดมนต์

ผลการวิเคราะห์คุณค่าของการสวดมนต์ ที่มีต่อพุทธศาสนิกชนที่วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ โดยรวม จำแนกตามเพศ และเปรียบเทียบคุณค่าของการสวดมนต์ ระหว่าง ชาย กับ หญิง ดังนี้.

๑.โดยรวม

ผลการวิเคราะห์ คุณค่าของการสวดมนต์ ที่มีต่อพุทธศาสนิกชนวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ โดยรวม รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๒

ตารางที่ ๒ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคุณค่าของการสวดมนต์ที่มีต่อพุทธศาสนิกชน วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ โดยรวม

คุณค่าของการสวดมนต์	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยง มาตรฐาน	ระดับ
1. การสวดมนต์ คือ การพรรณาพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า	4.45	.618	ดี
2. พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้พระภิกษุสวดมนต์เพื่อป้องกันภัยอันตรายต่างๆได้	4.52	.576	ดีมาก
3. การสวดมนต์เป็นการเจริญภาวนาแผ่เมตตาไปยังสรรพสัตว์ทั้งหลาย	4.57	.583	ดีมาก
4. มนต์ในพระพุทธศาสนาไม่ใช่เรื่องของไสยศาสตร์	4.56	.572	ดีมาก
5. ท่านเชื่อว่าบทสวดมนต์ สามารถป้องกันภัยจากอสรพิษและสัตว์ร้ายอื่นๆได้(จันทรสูตร)	4.53	.551	ดีมาก
6. ท่านเชื่อว่าบทสวดมนต์ สามารถป้องกันภัยจากภูติผีปีศาจและทำให้สุขภาพดี(อาฏานาฏิยสูตร)	4.56	.572	ดีมาก
7. ท่านเชื่อว่าบทสวดมนต์ สามารถทำให้ได้รับความสวัสดิและพ้นจากอุปสรรคอันตราย(รัตนสูตร)	4.60	.531	ดีมาก
8. พิธีกรรมการสวดมนต์ เป็นการธำรงพระพุทธศาสนาให้มั่นคงถาวรได้ทางหนึ่ง	4.57	.536	ดีมาก
9. การสวดมนต์ มีอานุภาพทำให้ผู้สวดและผู้ฟังเกิดความปลอดภัยจากอันตรายทั้งปวง	4.58	.546	ดีมาก

ตารางที่ ๒ (ต่อ)

คุณค่าของการสวดมนต์	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยง มาตรฐาน	ระดับ
10. ถ้าผู้สวดมนต์เป็นผู้มีศีลบริสุทธิ์ และสวดได้ถูกต้อง คล่องแคล่ว บทสวดมนต์จะมีความขลังและศักดิ์สิทธิ์มาก	4.61	.529	ดีมาก
11. อนุภาพของการสวดมนต์ ไม่สามารถคุ้มครองคนที่ บาปหนักได้	4.46	.586	ดี
12. ผู้สวดมนต์ต้องตั้งใจให้มั่นคง พุทธรมนต์จึงจะมีความ ขลังและศักดิ์สิทธิ์	4.63	.511	ดีมาก
13. ผู้สวดมนต์ ต้องสวดมนต์โดยไม่เห็นแก่ลาภพุทธรมนต์ จึงจะมีอนุภาพ	4.66	.491	ดีมาก
14. ผู้ฟังการสวดมนต์ด้วยความศรัทธา อนุภาพของพระ พุทธรมนต์จึงจะกำจัดโรคร้ายอันตราย	4.59	.533	ดีมาก
15. พิธีกรรมการสวดมนต์ ไม่ใช่เป็นการอ้อนวอนสิ่ง ศักดิ์สิทธิ์ให้ช่วยเหลือเพียงฝ่ายเดียว	4.62	.515	ดีมาก
รวม	4.57	0.455	ดีมาก

จากตารางที่ ๒ พบว่าพุทธศาสนิกชนที่มาสวดมนต์ที่วัดมหาธาตุมีคุณค่าของการสวดมนต์ โดยรวม อยู่ในระดับดีมาก เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า พุทธศาสนิกชนเห็นคุณค่าของการสวดมนต์ดีมากทุกเรื่อง ยกเว้นเรื่องการสวดมนต์คือการพรรณาพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าและอนุภาพของการสวดมนต์ ไม่สามารถคุ้มครองคนที่มียาหนักได้ ซึ่งเห็นคุณค่าอยู่ในระดับดี

๒. เพศชาย

ผลการวิเคราะห์คุณค่าของการสวดมนต์ ที่มีต่อพุทธศาสนิกชนที่วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ โดยเพศชาย รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๓

ตารางที่ ๓ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคุณค่าของการสวดมนต์ ที่มีต่อพุทธศาสนิกชน วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ โดย เพศชาย

คุณค่าของการสวดมนต์	ชาย		ระดับ
	Mean	S.D.	
1. การสวดมนต์ คือ การพรรณาพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า	4.46	0.68	ดี
2. พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้พระภิกษุสวดมนต์เพื่อป้องกันอันตรายต่างๆได้	4.49	0.56	ดี
3. การสวดมนต์เป็นการเจริญภาวนาแผ่เมตตาไปยังสรรพสัตว์ทั้งหลาย	4.46	0.68	ดี
4. มนต์ในพระพุทธศาสนาไม่ใช่เรื่องของไสยศาสตร์	4.51	0.68	ดีมาก
5. เชื่อว่าบทสวดมนต์ สามารถป้องกันภัยจากอสรพิษและสัตว์ร้ายอื่นๆได้(จันทรสูตร)	4.38	0.67	ดี
6. เชื่อว่าบทสวดมนต์ สามารถป้องกันภัยจากภูติผีปีศาจและทำให้สุขภาพดี(อาฏานาฎียสูตร)	4.44	0.68	ดี
7. เชื่อว่าบทสวดมนต์ สามารถทำให้ได้รับความสวัสดิและพ้นจากอุปสรรค อันตราย(รัตนสูตร)	4.51	0.60	ดีมาก
8. พิธีกรรมการสวดมนต์ เป็นการชำระพระพุทธศาสนาให้มั่นคงถาวรได้ทางหนึ่ง	4.46	0.64	ดี
9. การสวดมนต์ มีอานุภาพทำให้ผู้สวดและผู้ฟังเกิดความปลอดภัยจากอันตรายทั้งปวง	4.51	0.60	ดีมาก
10. ถ้าผู้สวดมนต์เป็นผู้มีศัลบบริสุทธิ และสวดได้ถูกต้องคล่องแคล่ว บทสวดมนต์จะมีความขลังและศักดิ์สิทธิ์มาก	4.56	0.64	ดีมาก
11. อานุภาพของการสวดมนต์ ไม่สามารถคุ้มครองคนที่มีบาปหนักได้	4.41	0.68	ดี
12. ผู้สวดมนต์ต้องตั้งจิตใจให้มั่นคง พุทธมนต์จึงจะมีความขลังและศักดิ์สิทธิ์	4.59	0.59	ดีมาก

ตารางที่ ๓ (ต่อ)

คุณค่าของการสวดมนต์	ชาย		ระดับ
	Mean	S.D.	
13. ผู้สวดมนต์ ต้องสวดมนต์โดยไม่เห็นแก่ลาภพุทธมนต์จึงจะมี อานุภาพ	4.64	0.54	ดีมาก
14. ผู้ฟังการสวดมนต์ด้วยความศรัทธา อานุภาพของพระพุท มนต์จึงจะกำจัด โรคภัยอันตราย	4.49	0.60	ดี
15. พิธีกรรมการสวดมนต์ ไม่ใช่เป็นการอ้อนวอนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ให้ช่วยเหลือเพียงฝ่ายเดียว	4.54	0.60	ดีมาก
รวม	4.50	0.63	ดีมาก

จากตารางที่ ๓ พบว่าพุทธศาสนิกชนเพศชายที่มาสวดมนต์ที่วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ เห็นคุณค่าของการสวดมนต์โดยรวมอยู่ในระดับดีมาก เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า พุทธศาสนิกชนเพศชายเห็นคุณค่าของการสวดมนต์อยู่ในระดับดีทุกเรื่อง ยกเว้นเรื่อง ผู้สวดมนต์ ต้องสวดมนต์โดยไม่เห็นแก่ลาภพุทธมนต์จึงจะมีอานุภาพ ผู้สวดมนต์ต้องตั้งใจให้มั่นคง พุทธมนต์จึงจะมีความขลังและศักดิ์สิทธิ์ พิธีกรรมการสวดมนต์ ไม่ใช่เป็นการอ้อนวอนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้ช่วยเหลือเพียงฝ่ายเดียว ถ้าผู้สวดมนต์เป็นผู้มีศีลบริสุทธิ์ และสวดได้ถูกต้อง คล่องแคล่ว บทสวดมนต์จะมีความขลังและศักดิ์สิทธิ์มาก และเชื่อว่าบทสวดมนต์ สามารถทำให้ได้รับความสวัสดิและพ้นจากอุปสรรค อันตราย (รตนสูตร) มนต์ในพระพุทธศาสนาไม่ใช่เรื่องของไสยศาสตร์ การสวดมนต์ มีอานุภาพทำให้ผู้สวดและผู้ฟังเกิดความปลอดภัยจากอันตรายทั้งปวง ซึ่งเห็นคุณค่าอยู่ในระดับดีมาก

๓. เพศหญิง

ผลการวิเคราะห์คุณค่าของการสวดมนต์ ที่มีต่อพุทธศาสนิกชนที่วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ โดยเพศหญิง รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔

ตารางที่ ๔ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคุณค่าของการสวดมนต์ ที่มีต่อพุทธศาสนิกชน วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ โดย เพศหญิง

คุณค่าของการสวดมนต์	หญิง		ระดับ
	Mean	S.D.	
1. การสวดมนต์ คือ การพรรณาพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า	4.45	0.60	ดี
2. พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้พระภิกษุสวดมนต์เพื่อป้องกันอันตรายต่างๆได้	4.53	0.58	ดีมาก
3. การสวดมนต์เป็นการเจริญภาวนาแผ่เมตตาไปยังสรรพสัตว์ทั้งหลาย	4.61	0.54	ดีมาก
4. มนต์ในพระพุทธศาสนาไม่ใช่เรื่องของไสยศาสตร์	4.58	0.53	ดีมาก
5. ท่านเชื่อว่าบทสวดมนต์ สามารถป้องกันภัยจากอสรพิษและสัตว์ร้ายอื่นๆได้(ขันธสูตร)	4.58	0.50	ดีมาก
6. ท่านเชื่อว่าบทสวดมนต์ สามารถป้องกันภัยจากภูติผีปีศาจและทำให้สุขภาพดี(อาฏานาฎิยสูตร)	4.61	0.53	ดีมาก
7. ท่านเชื่อว่าบทสวดมนต์ สามารถทำให้ได้รับความสวัสดิและพ้นจากอุปสรรค อันตราย(รัตนสูตร)	4.63	0.50	ดีมาก
8. พิธีกรรมการสวดมนต์ เป็นการชำระพระพุทธศาสนาให้มั่นคงถาวรได้ทางหนึ่ง	4.61	0.49	ดีมาก
9. การสวดมนต์ มีอำนาจทำให้ผู้สวดและผู้ฟังเกิดความปลอดภัยจากอันตรายทั้งปวง	4.61	0.53	ดีมาก
10. ถ้าผู้สวดมนต์เป็นผู้มีศีลบริสุทธิ์ และสวดได้ถูกต้องคล่องแคล่ว บทสวดมนต์จะมีความขลังและศักดิ์สิทธิ์มาก	4.63	0.49	ดีมาก
11. อำนาจของการสวดมนต์ ไม่สามารถคุ้มครองคนที่มิบาปหนักได้	4.48	0.55	ดี

ตารางที่ ๔ (ต่อ)

คุณค่าของการสวดมนต์	หญิง		ระดับ
	Mean	S.D.	
12. ผู้สวดมนต์ต้องตั้งใจให้มั่นคง พุทธมนต์จึงจะมีความขลัง และศักดิ์สิทธิ์	4.64	0.48	ดีมาก
13. ผู้สวดมนต์ ต้องสวดมนต์โดยไม่เห็นแก่ลาภพุทธมนต์จึงจะมี อานุภาพ	4.66	0.48	ดีมาก
14. ผู้ฟังการสวดมนต์ด้วยความศรัทธา อานุภาพของพระพุทธรูปมนต์ จึงจะกำจัด โรคภัยอันตราย	4.63	0.50	ดีมาก
15. พิธีกรรมการสวดมนต์ ไม่ใช่เป็นการอ่อนวอนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้ ช่วยเหลือเพียงฝ่ายเดียว	4.64	0.48	ดีมาก
รวม	4.59	0.52	ดีมาก

จากตารางที่ ๔ พบว่า พุทธศาสนิกชนเพศหญิง ที่มาสวดมนต์ ที่วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ เห็นคุณค่าของการสวดมนต์โดยรวมอยู่ในระดับดีมาก เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า พุทธศาสนิกชนเพศหญิงเห็นคุณค่าของการสวดมนต์ดีมากทุกเรื่อง ยกเว้นเรื่อง อานุภาพของการสวดมนต์ ไม่สามารถคุ้มครองคนที่มิบาปหนักได้ และการสวดมนต์ คือการพรรณาพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ซึ่งเห็นคุณค่าอยู่ในระดับดี.

๔. เปรียบเทียบคุณค่าของการสวดมนต์ระหว่างเพศ ชายกับหญิง

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบคุณค่าของการสวดมนต์ของพุทธศาสนิกชน ของวัด
มหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ โดยระหว่างเพศชายกับหญิง รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๕

ตารางที่ ๕ เปรียบเทียบคุณค่าของการสวดมนต์ระหว่างเพศชายกับหญิง

คุณค่าของการสวดมนต์	ชาย		หญิง		t	Sig.
	Mean	S.D.	Mean	S.D.		
1. การสวดมนต์ คือ การพรรณาพระธรรมคำสั่งสอน ของพระพุทธเจ้า	4.46	0.68	4.45	0.60	1.78	0.18
2. พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้พระภิกษุสวดมนต์เพื่อ ป้องกันอันตรายต่างๆได้	4.49	0.56	4.53	0.58	0.02	0.88
3. การสวดมนต์เป็นการเจริญภาวนาแผ่เมตตาไปยัง สรรพสัตว์ทั้งหลาย	4.46	0.68	4.61	0.54	6.27	0.01
4. มนต์ในพระพุทธศาสนาไม่ใช่เรื่องของไสยศาสตร์	4.51	0.68	4.58	0.53	6.06	0.01
5. ท่านเชื่อว่าบทสวดมนต์ สามารถป้องกันภัยจาก อสรพิษและสัตว์ร้ายอื่นๆได้(ขันธสูตร)	4.38	0.67	4.58	0.50	13.94	0.00
6. ท่านเชื่อว่าบทสวดมนต์ สามารถป้องกันภัยจาก ภูติผีปีศาจและทำให้สุขภาพดี(อาฏานาฎิยสูตร)	4.44	0.68	4.61	0.53	8.46	0.00
7. ท่านเชื่อว่าบทสวดมนต์ สามารถทำให้ได้รับความ สวัสดิและพ้นจากอุปสรรค อันตราย(รัตนสูตร)	4.51	0.60	4.63	0.50	4.85	0.03
8. พิธีกรรมการสวดมนต์ เป็นการชำระ พระพุทธศาสนาให้มั่นคงถาวรได้ทางหนึ่ง	4.46	0.64	4.61	0.49	11.98	0.00
9. การสวดมนต์ มีอานุภาพทำให้ผู้สวดและผู้ฟังเกิด ความปลอดภัยจากอันตรายทั้งปวง	4.51	0.60	4.61	0.53	2.61	0.11
10. ถ้าผู้สวดมนต์เป็นผู้มีศีลบริสุทธิ์ และสวดได้ ถูกต้องคล่องแคล่ว บทสวดมนต์จะมีความขลัง และศักดิ์สิทธิ์มาก	4.56	0.64	4.63	0.49	6.93	0.01
11. อานุภาพของการสวดมนต์ ไม่สามารถคุ้มครองคน ที่มีบาปหนักได้	4.41	0.68	4.48	0.55	4.33	0.04
12. ผู้สวดมนต์ต้องตั้งจิตใจให้มั่นคง พุทธรมนต์จึงจะมี ความขลังและศักดิ์สิทธิ์	4.59	0.59	4.64	0.48	4.05	0.05

ตารางที่ ๕ (ต่อ)

คุณค่าของการสวดมนต์	ชาย		หญิง		t	Sig.
	Mean	S.D.	Mean	S.D.		
13. ผู้สวดมนต์ ต้องสวดมนต์โดยไม่เห็นแก่ลาภพุทธมนต์จึงจะมีอานุภาพ	4.64	0.54	4.66	0.48	0.85	0.36
14. ผู้ฟังการสวดมนต์ด้วยความศรัทธา อานุภาพของพระพุทธรูปมนต์จึงจะกำจัดโรคร้ายอันตราย	4.49	0.60	4.63	0.50	5.32	0.02
15. พิธีกรรมการสวดมนต์ ไม่ใช่เป็นการอ้อนวอนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้ช่วยเหลือเพียงฝ่ายเดียว	4.54	0.60	4.64	0.48	7.39	0.01
รวม	4.50	0.63	4.59	0.52	5.66	0.11

จากตารางที่ ๕ พบว่า ชายและหญิง ที่มาสวดมนต์ที่วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ เห็นคุณค่าของการสวดมนต์ โดยรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า ชายและหญิง เห็นคุณค่าแตกต่างกัน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ในเรื่อง เชื่อว่าบทสวดมนต์ สามารถป้องกันภัยจากอสรพิษและสัตว์ร้ายอื่น ๆ ได้(ขันธสูตร), เชื่อว่าบทสวดมนต์ สามารถป้องกันภัยจากภูติผีปีศาจและทำให้สุขภาพดี(อาฏานาถยสูตร), พิธีกรรมการสวดมนต์ เป็นการชำระพระพุทธศาสนาให้มั่นคงถาวรได้ทางหนึ่งและแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ในเรื่อง การสวดมนต์เป็นการเจริญภาวนาแผ่เมตตาไปยังสรรพสัตว์ทั้งหลาย, มนต์ในพระพุทธศาสนาไม่ใช่เรื่องของไสยศาสตร์, เชื่อว่าบทสวดมนต์ สามารถทำให้ได้รับความสวัสดิและพ้นจากอุปสรรค อันตราย (รัตนสูตร), ถ้าผู้สวดมนต์เป็นผู้มีศีลบริสุทธิ์ และสวดได้ถูกต้องคล่องแคล่ว บทสวดมนต์จะมีความขลังและศักดิ์สิทธิ์มาก, อานุภาพของการสวดมนต์ ไม่สามารถคุ้มครองคนที่มิบาปหนักได้, ผู้สวดมนต์ต้องตั้งจิตใจให้มั่นคง พุทธรูปมนต์จึงจะมีความขลังและศักดิ์สิทธิ์, ผู้ฟังการสวดมนต์ด้วยความศรัทธา อานุภาพของพระพุทธรูปมนต์จึงจะกำจัดโรคร้ายอันตราย, พิธีกรรมการสวดมนต์ ไม่ใช่เป็นการอ้อนวอนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้ช่วยเหลือเพียงฝ่ายเดียว.

ตอนที่ ๓ ผลสัมฤทธิ์ของการสวดมนต์

ผลการวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ของการสวดมนต์ ที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของ พุทธศาสนิกชน ที่วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ โดยรวม จำแนกตามเพศ และเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ ของการสวดมนต์ ระหว่างชายกับหญิง ดังนี้.

๑. โดยรวม

ผลการวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ของการสวดมนต์ ของพุทธศาสนิกชน ของวัดมหาธาตุ ยุวราชรังสฤษฎิ์ โดยรวม รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๖

ตารางที่ ๖ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับผลสัมฤทธิ์ของการสวดมนต์ที่มี อิทธิพลต่อการดำเนินชีวิต ของพุทธศาสนิกชน วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ โดยรวม

ผลสัมฤทธิ์ของการสวดมนต์	Mean	Std. Deviation	ระดับ
1. ทำให้เข้าใจถึงการสวดมนต์การพรรณนาพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าได้เป็นอย่างดีเยี่ยม	4.37	.573	ดี
2. ทำให้เข้าใจถึงเรื่องพระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้พระภิกษุสวดมนต์เพื่อป้องกันภัยอันตรายต่างๆ ได้อย่างถูกต้องยิ่งขึ้น	4.43	.497	ดี
3. มีความศรัทธาในการเจริญภาวนาแผ่เมตตาไปยังสรรพสัตว์ทั้งหลายหลังการสวดมนต์มากยิ่งขึ้น	4.40	.530	ดี
4. มีความศรัทธาในอำนาจของบทสวดมนต์ที่สามารถป้องกันภัยจากอสรพิษและสัตว์ร้ายอื่นได้อย่างมั่นใจมากยิ่งขึ้น	4.31	.591	ดี
5. มีความเข้าใจในบทสวดมนต์ของพระพุทธศาสนาว่ามีอำนาจมากกว่าไสยศาสตร์อื่นๆ ได้อย่างถูกต้องมากยิ่งขึ้น	4.51	4.40	ดี

ตารางที่ ๖ (ต่อ)

ผลสัมฤทธิ์ของการสวดมนต์	Mean	Std. Deviation	ระดับ
6. มีความศรัทธาในอานุภาพของบทสวดมนต์ป้องกันภัยจากภูติผีปีศาจและทำให้มีสุขภาพดีมากยิ่งขึ้น หลังจากการสวดมนต์เป็นประจำอย่างสม่ำเสมอ	4.41	.533	ดี
7. มีความเข้าใจในพิธีกรรมของการสวดมนต์ ว่าเป็นการชำระพระพุทธศาสนาให้มั่นคงถาวรได้เป็นอย่างดียิ่งขึ้น	4.45	.538	ดี
8. หลังจากการสวดมนต์แล้วมีอานุภาพทำให้เกิดความปลอดภัยจากอันตรายทั้งปวงได้มากยิ่งขึ้น	4.44	.549	ดี
9. มีความเข้าใจในอานุภาพของพระพุทธศาสนาว่าหลังจากสวดมนต์แล้วจะเป็นผู้มีศีลบริสุทธิขึ้นมาอย่างสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น	4.48	.540	ดี
10. หลังจากการสวดมนต์แล้ว ผู้สวดมนต์ที่ไม่ได้เห็นแก่ลาภเป็นที่ตั้ง จะทำให้เกิดอานุภาพความขลังศักดิ์สิทธิ์กับตนเองได้อย่างมากยิ่งขึ้น	4.51	.515	ดีมาก
รวม	4.42	0.46	ดี

จากตารางที่ ๖ พบว่า พุทธศาสนิกชนที่มาสวดมนต์ที่วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์มีผลสัมฤทธิ์ของการสวดมนต์ โดยรวมอยู่ในระดับดี เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า พุทธศาสนิกชนมีผลสัมฤทธิ์ของการสวดมนต์ อยู่ในระดับ ดีทุกเรื่อง ยกเว้นเรื่องหลังจากการสวดมนต์แล้ว ผู้สวดมนต์ที่ไม่ได้เห็นแก่ลาภเป็นที่ตั้ง จะทำให้เกิดอานุภาพความขลังศักดิ์สิทธิ์กับตนเองได้อย่างมากยิ่งขึ้น ซึ่งมีผลสัมฤทธิ์อยู่ในระดับดีมาก.

๒. โดยเพศชาย

ผลการวิเคราะห์ ผลสัมฤทธิ์ของการสวดมนต์ ของพุทธศาสนิกชนของวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ โดยเพศชาย

ตารางที่ ๗ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับผลสัมฤทธิ์ของการสวดมนต์ ที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิต ของพุทธศาสนิกชน วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์โดย เพศชาย

ผลสัมฤทธิ์ของการสวดมนต์	ชาย		ระดับ
	Mean	S.D.	
1. ทำให้เข้าใจถึงการสวดมนต์การพรรณาพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าได้เป็นอย่างดีเยี่ยม	4.36	0.49	ดี
2. ทำให้เข้าใจถึงเรื่องพระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้พระภิกษุสวดมนต์เพื่อป้องกันภัยอันตรายต่างๆ ได้อย่างถูกต้องยิ่งขึ้น	4.33	0.48	ดี
3. มีความศรัทธาในการเจริญภาวนาแผ่เมตตาไปยังสรรพสัตว์ทั้งหลายหลังการสวดมนต์มากยิ่งขึ้น	4.36	0.49	ดี
4. มีความศรัทธาในอำนาจของบทสวดมนต์ที่สามารถป้องกันภัยจากอสรพิษและสัตว์ร้ายอื่น ได้อย่างมั่นใจมากยิ่งขึ้น	4.31	0.47	ดี
5. มีความเข้าใจในบทสวดมนต์ของพระพุทธศาสนาว่ามีอำนาจมากกว่าไสยศาสตร์อื่นๆ ได้อย่างถูกต้องมากยิ่งขึ้น	4.51	0.56	ดีมาก
6. มีความศรัทธาในอำนาจของบทสวดมนต์ป้องกันภัยจากภูติผีปีศาจและทำให้มีสุขภาพดีมากยิ่งขึ้น หลังจากการสวดมนต์เป็นประจำอย่างสม่ำเสมอ	4.36	0.58	ดี
7. มีความเข้าใจในพิธีกรรมของการสวดมนต์ ว่าเป็นการชำระพระพุทธศาสนาให้มั่นคงถาวรได้เป็นอย่างดียิ่งขึ้น	4.38	0.59	ดี
8. หลังจากการสวดมนต์แล้วมีอำนาจทำให้เกิดความปลอดภัยจากอันตรายทั้งปวงได้มากยิ่งขึ้น	4.36	0.58	ดี

ตารางที่ ๗ (ต่อ)

ผลสัมฤทธิ์ของการสวดมนต์	ชาย		ระดับ
	Mean	S.D.	
9. มีความเข้าใจในอานุภาพของพระพุทธศาสนาว่า หลังจากสวดมนต์แล้วจะเป็นผู้มีศึลบริสุทธึ์ขึ้นมามากอย่างสมบูรณั์มากยิ่งขึ้น	4.38	0.59	ดี
10. หลังจากการสวดมนต์แล้ว ผู้สวดมนต์ที่ไม่ได้เห็นแก่ลาภเป็นที่ตั้ง จะทำให้เกิดอานุภาพความขลังศักดิ์สิทธิ์กับตนเองได้อย่างมากยิ่งขึ้น	4.44	0.50	ดี
รวม	4.38	0.53	ดี

จากตารางที่ ๗ พบว่า พุทธศาสนิกชน ที่มาสวดมนต์ที่วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์โดยเพศชาย มีผลสัมฤทธิ์ของการสวดมนต์โดยรวมอยู่ในระดับดี เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า พุทธศาสนิกชนมีผลสัมฤทธิ์ของการสวดมนต์ที่ดีทุกเรื่อง ยกเว้นเรื่อง มีความเข้าใจในบทสวดมนต์ของพระพุทธศาสนาว่ามีอานุภาพมากกว่าไสยศาสตร์อื่นๆ ได้อย่างถูกต้องมากยิ่งขึ้น ซึ่งมีผลสัมฤทธิ์อยู่ในระดับดีมาก.

๓. โดยเพศหญิง

ผลการวิเคราะห์ ผลสัมฤทธิ์ของการสวดมนต์ ของพุทธศาสนิกชนของวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ โดยเพศหญิง

ตารางที่ ๘ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงมาตรฐาน และระดับผลสัมฤทธิ์ของการสวดมนต์ที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของพุทธศาสนิกชน วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ โดย เพศหญิง

ผลสัมฤทธิ์ของการสวดมนต์	หญิง		ระดับ
	Mean	S.D.	
1. ทำให้เข้าใจถึงการสวดมนต์การพรรณาพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าได้เป็นอย่างดีเยี่ยม	4.38	0.60	ดี
2. ทำให้เข้าใจถึงเรื่องพระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้พระภิกษุสวดมนต์เพื่อป้องกันภัยอันตรายต่างๆ ได้อย่างถูกต้องยิ่งขึ้น	4.46	0.50	ดี
3. มีความศรัทธาในการเจริญภาวนาแผ่เมตตาไปยังสรรพสัตว์ทั้งหลายหลังการสวดมนต์มากยิ่งขึ้น	4.41	0.55	ดี
4. มีความศรัทธาในอำนาจของบทสวดมนต์ว่าสามารถป้องกันภัยจากอสรพิษและสัตว์ร้ายอื่นได้อย่างมั่นใจมากยิ่งขึ้น	4.31	0.63	ดี
5. มีความเข้าใจในบทสวดมนต์ของพระพุทธศาสนาว่ามีอำนาจมากกว่าไสยศาสตร์อื่นๆ ได้อย่างถูกต้องมากยิ่งขึ้น	4.37	0.64	ดี
6. มีความศรัทธาในอำนาจของบทสวดมนต์ป้องกันภัยจากภูติผีปีศาจและทำให้มีสุขภาพดีมากยิ่งขึ้น หลังการสวดมนต์เป็นประจำอย่างสม่ำเสมอ	4.43	0.51	ดี
7. มีความเข้าใจในพิธีกรรมของการสวดมนต์ ว่าเป็นการชำระพระพุทธศาสนาให้มั่นคงถาวรได้เป็นอย่างดียิ่งขึ้น	4.47	0.52	ดี
8. หลังการสวดมนต์แล้วมีอำนาจทำให้เกิดความปลอดภัยจากอันตรายทั้งปวงได้มากยิ่งขึ้น	4.47	0.54	ดี

ตารางที่ ๘ (ต่อ)

ผลสัมฤทธิ์ของการสวดมนต์	หญิง		ระดับ
	Mean	S.D.	
9. มีความเข้าใจในอานุภาพของพระพุทธศาสนาว่า หลังจากสวดมนต์แล้วจะเป็นผู้มีศึลบริสุทธีขึ้นมาอย่างสมบูรณ่มากยิ่งขึ้น	4.51	0.59	ดีมาก
10. หลังจากการสวดมนต์แล้ว ผู้สวดมนต์ที่ไม่ได้เห็นแก่ลาภเป็นที่ตั้ง จะทำให้เกิดอานุภาพความขลังศักดิ์สิทธิ์กับตนเองได้อย่างมากยิ่งขึ้น	4.54	0.52	ดีมาก
รวม	4.44	0.55	ดี

จากตารางที่ ๘ พบว่า พุทธศาสนิกชน ที่มาสวดมนต์ที่วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์โดยเพศหญิง มีผลสัมฤทธิ์ของการสวดมนต์โดยรวมอยู่ในระดับดี เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า พุทธศาสนิกชนมีผลสัมฤทธิ์ของการสวดมนต์ที่ดีทุกเรื่อง ยกเว้นเรื่อง มีความเข้าใจในอานุภาพของพระพุทธศาสนาว่าหลังจากสวดมนต์แล้วจะเป็นผู้มีศึลบริสุทธีขึ้นมาอย่างสมบูรณ่มากยิ่งขึ้น, หลังจากการสวดมนต์แล้ว ผู้สวดมนต์ที่ไม่ได้เห็นแก่ลาภเป็นที่ตั้ง จะทำให้เกิดอานุภาพความขลังศักดิ์สิทธิ์กับตนเองได้อย่างมากยิ่งขึ้น ซึ่งมีผลสัมฤทธิ์อยู่ในระดับดีมาก.

๔. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของการสวดมนต์ ระหว่างเพศชายกับเพศหญิง

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของการสวดมนต์ระหว่างเพศชายกับหญิง
รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๕

ตารางที่ ๕ เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของการสวดมนต์ระหว่างเพศชายกับเพศหญิง

ผลสัมฤทธิ์ของการสวดมนต์	ชาย		หญิง		t	Sig.
	Mean	S.D.	Mean	S.D.		
1. ทำให้เข้าใจถึงการสวดมนต์การพรรณนาพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าได้เป็นอย่างดีเยี่ยม	4.36	0.49	4.38	0.60	0.16	0.69
2. ทำให้เข้าใจถึงเรื่องพระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้พระภิกษุสวดมนต์เพื่อป้องกันภัยอันตรายต่างๆ ได้อย่างถูกต้องยิ่งขึ้น	4.33	0.48	4.46	0.50	0.47	0.49
3. มีความศรัทธาในการเจริญภาวนาแผ่เมตตาไปยังสรรพสัตว์ทั้งหลายหลังการสวดมนต์มากยิ่งขึ้น	4.36	0.49	4.41	0.55	0.64	0.42
4. มีความศรัทธาในอำนาจของบทสวดมนต์ว่าสามารถป้องกันภัยจากอสรพิษและสัตว์ร้ายอื่นได้อย่างมั่นใจมากยิ่งขึ้น	4.31	0.47	4.31	0.63	3.14	0.08
5. มีความเข้าใจในบทสวดมนต์ของพระพุทธศาสนาว่ามีอำนาจมากกว่าไสยศาสตร์อื่นๆ ได้อย่างถูกต้องมากยิ่งขึ้น	4.51	0.56	4.37	0.64	0.06	0.80
6. มีความศรัทธาในอำนาจของบทสวดมนต์ป้องกันภัยจากภูติผีปีศาจและทำให้มีสุขภาพดีมากยิ่งขึ้น หลังจากการสวดมนต์เป็นประจำอย่างสม่ำเสมอ	4.36	0.58	4.43	0.51	0.00	0.97
7. มีความเข้าใจในพิธีกรรมของการสวดมนต์ว่าเป็นการธำรงพระพุทธศาสนาให้มั่นคงถาวรได้เป็นอย่างดียิ่งขึ้น	4.38	0.59	4.47	0.52	0.08	0.78

ตารางที่ ๕ (ต่อ)

ผลสัมฤทธิ์ของการสวดมนต์	ชาย		หญิง		t	Sig.
	Mean	S.D.	Mean	S.D.		
8. หลังจากการสวดมนต์แล้วมีอานูภาพทำให้เกิดความปลอดภัยจากอันตรายทั้งปวงได้มากยิ่งขึ้น	4.36	0.58	4.47	0.54	0.93	0.34
9. มีความเข้าใจในอานูภาพของพระพุทธศาสนาว่าหลังจากสวดมนต์แล้วจะเป็นผู้มีศีลบริสุทธิขึ้นมามากอย่างสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น	4.38	0.59	4.51	0.52	0.09	0.76
10. หลังจากการสวดมนต์แล้ว ผู้สวดมนต์ที่ไม่ได้เห็นแก่ลาภเป็นที่ตั้ง จะทำให้เกิดอานูภาพความขลังศักดิ์สิทธิ์กับตนเองได้อย่างมากยิ่งขึ้น	4.44	0.50	4.54	0.52	0.57	0.45
รวม	4.38	0.53	4.44	0.55	0.61	0.58

จากตารางที่ ๕ พบว่าโดยรวมชายและหญิงที่มาสวดมนต์ที่วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ มีผลสัมฤทธิ์ของการสวดมนต์โดยรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่าไม่แตกต่างกันทุกเรื่อง

ตอนที่ ๔ ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ของพุทธศาสนิกชน ที่มาสวดมนต์ที่วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ โดยรวม มีดังต่อไปนี้.

๑.ต้องการให้สถาบันทางด้านครอบครัวช่วยกันเน้นเรื่องความสำคัญของการสวดมนต์ให้กับคนในครอบครัว มากกว่านี้

๒.ต้องการให้สถาบันทางการศึกษา ทุกสถาบันการศึกษาในประเทศไทยให้มีการจัดการเรื่องการสวดมนต์ ทุก ๆ วันในเวลาเช้าก่อนเข้าเรียน

๓.ต้องการให้ทางพระพุทธศาสนาเห็นความสำคัญของการสวดมนต์ว่ามีประโยชน์อย่างมาก สมควรที่จะเผยแพร่กิจกรรมในการสวดมนต์ให้มากๆ

๔.อยากเห็นสถาบันทั้งเอกชนและรัฐบาลร่วมกันจัดกิจกรรมให้กับบุคลากรในที่ทำงาน ให้มีการสวดมนต์ทุกวันในเวลาเช้าและหลังเที่ยงเพื่อเป็นการระลึกถึงคุณพระรัตนตรัย

๕.อยากให้พุทธศาสนิกทุกคนมีความเข้าใจและตั้งใจให้มั่นคง ในพุทธมนต์ของบทสวดมนต์ว่ามีอานุภาพมากมาย และศึกษาด้วยตนเองจะได้มีความศรัทธาอย่างไม่มุงมาย

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่อง คุณค่าของการสวดมนต์ที่มีต่อพุทธศาสนิกชน กรณีศึกษา พุทธศาสนิกชน วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ กรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความหมายและความสำคัญของการสวดมนต์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา และเพื่อศึกษาคุณค่าของการสวดมนต์ และผลสัมฤทธิ์ของการสวดมนต์ที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของพุทธศาสนิกชนวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ และดำเนินการวิจัยโดยวิธีวิจัยเชิงเอกสารจากแหล่งข้อมูล คือพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา ปกรณ์ วิเสส และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง และวิธีวิจัยเชิงสำรวจ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม จากกลุ่มตัวอย่างที่มาสวดมนต์ที่วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ จำนวน ๑๕๑ คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการทดสอบค่าที

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ ในทางพระพุทธศาสนามีการสวดสาธยายในขั้นต้นเพียงสวดสาธยายเพื่อความทรงจำพระพุทธรวจนะเท่านั้น เมื่อพุทธศาสนิกชนได้ยืมพระสงฆ์สวดสาธยายก็พากันอนุโมทนาและได้ถือกันว่า การได้ยืมพระสงฆ์สวดสาธยายเช่นนั้นเป็นสิริมงคล ด้วยเหตุที่ถือกันว่าเป็นสิริมงคล และสามารถที่จะป้องกันภัยอันตรายได้นั้น จึงพากันนิยมการสวดสาธยายเป็นไปทั้งทางวัดและทางบ้าน ภิกษุสามเณรและอุบาสกอุบาสิกาได้สวดเป็นประจำเช่นทำวัตรไหว้พระเป็นต้น เมื่อมีการสวดมนต์มากขึ้น ต่อมาก็เลยนิยมเป็นพิธีทั้งในพระราชพิธีและพิธีของพุทธศาสนิกชนทั่วไป การทำวัตรสวดมนต์เช้า-เย็น มีลักษณะสืบเนื่องจากประเพณีการรักษาพระศาสนาตั้งแต่สมัยที่พระพุทธเจ้าปรินิพพานพระองค์ได้มอบธรรมวินัย หรือซึ่งอยู่ในรูปของพระไตรปิฎกภาษาบาลีในปัจจุบัน ให้เป็นศาสนาแทนพระองค์ จึงเป็นหน้าที่ของพระสงฆ์สาวกจะต้องศึกษาเล่าเรียน ท่องบ่นสวด หรือสาธยายพระพุทธรวจน์เหล่านั้นแล้วนำมาตั้งสอนสืบต่อกัน

เมื่อเวลาผ่านไปพระพุทธศาสนาก็ได้มีวิวัฒนาการ และเผยแผ่ไปยังนานาประเทศตามกาลสมัย แต่วัฒนธรรมด้านการสวดมนต์เป็นธรรมเนียมนั้นก็ได้มีการสืบทอดเรื่อยมาควบคู่ไปกับการธำรงรักษาคำสอนของพระพุทธองค์ได้โดยสืบทอดกัน และบางส่วนก็ได้กลายมาเป็นบทสวดที่มุ่งจะก่อให้เกิดอานุภาพ ดังเช่นสวดสาธยายบทสวดที่เรียกว่า พระปริตร

ความหมาย ของ การสาธยายธรรมก็คือการสาธยายพระพุทธรวจน์ เพื่อทรงจำให้ขึ้นใจด้วยตนเอง และเพื่อเผยแผ่คำสอนแก่ชนทั้งหลาย อนึ่ง การสวดสาธยายธรรม เป็นการสวดเพื่อท่องจำพระธรรมคำสอน เช่นเมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพานแล้ว พระภิกษุสงฆ์ทั้งหลาย

มีพระมหากัสสปะเป็นประธาน ได้ทำการสังคายนาพระธรรมวินัยเป็นครั้งแรก ซึ่งการสังคายนานี้
หมายถึงการสวดพร้อม ๆ กัน เพื่อตรวจสอบพระธรรมวินัยให้ลงกันสมกัน จนได้มีการจัด
หมวดหมู่พระไตรปิฎกไว้ให้สวดเพื่อจำได้ง่าย และให้พระภิกษุสงฆ์ทรงจำพระธรรมวินัยโดย
วิธีการท่องจำ หรือเล่าสืบต่อกันมาด้วยวิธีที่เรียกว่า “มุขปาฐะ”

และการสวดพระปริตร ในครั้งพุทธกาล คงเป็นแค่ปริกรรมหรือพรำบ่นภาวนาเฉพาะตัว
เพื่อความคุ้มครองป้องกันตนเอง อีกบทบาทหนึ่งของมนต์ในพระพุทธศาสนา เป็นไปเพื่อการ
ปกป้องคุ้มครอง รักษาให้นิราศปราศจากทุกข์ ภัยอันตรายและโรคาพยาธิทั้งหลาย จึงเรียกว่า
พระปริตร จากจุดเริ่มต้นที่สวดเพื่อรักษาพระพุทธพจน์ในพระไตรปิฎก ได้เปลี่ยนมาเป็น
การสวดเพื่อป้องกันภัยอันตราย ซึ่งตรงกับภาษาบาลี “ปริตต” ได้ค่อย ๆ พัฒนาการขึ้นตาม
วรรณกรรมทางศาสนาและอรรถกถาฎีกา ซึ่งหมายถึงได้รวมเอาการปฏิบัติทางพิธีกรรมเข้ามาด้วย
เป็นคุณลักษณะทางพิธีสวดมนต์ที่พัฒนาขึ้นอย่างต่อเนื่อง ที่เรียกว่า “ปริตต” เพราะมีวิเคราะห์
ว่า สิ่งที่ป้องกัน รักษา ความกลัว อันตรายและอุปสรรคของสัตว์ทั้งหลายโดยรอบ เพราะความ
มีเดชาภาพมาก

ส่วนความเป็นมา คือการกำเนิดของพิธีสวดมนต์ ได้แสดงถึงจุดเริ่มต้นของพิธีสวดมนต์ที่
มีความหมายต่อพุทธศาสนิกชนเป็นอย่างยิ่ง ทำให้ความเชื่อถือและศรัทธาของประชาชนนำไปสู่
การปฏิบัติที่หลากหลายยิ่งขึ้น ตอนนี้จะกล่าวถึงความพัฒนาการของพิธีสวดมนต์หลังพุทธ
ปรินิพพานดังมีข้อมูลในคัมภีร์ชั้นอรรถกถาและฎีกา ที่กล่าวถึงความแพร่หลายของพิธีสวดมนต์
ในฐานะที่เป็นพิธีกรรมทางศาสนา โดยจะถือเอาลำดับวันเวลาของคัมภีร์ตามที่บันทึกไว้ เพราะ
การเกิดขึ้นของคัมภีร์แต่ละเล่มจะแสดงพัฒนาการของพิธีสวดมนต์ด้วย

และเพิ่มพูนความสำคัญจนเป็นพิธีกรรมอันมีจุดประสงค์หลากหลาย อันมีอิทธิพลสำคัญยิ่ง
ต่อชีวิตของประชาชนผู้มีวิถีชีวิตเรียบง่าย และพิธีกรรมนี้ ได้ไหลบ่ามาในประเทศไทยพร้อมกับ
วัฒนธรรมประเพณีอีกหลายประการ

ความสำคัญของการสวดมนต์ พิธีสวดมนต์ในพระพุทธศาสนา สรุปลงได้ ๒ ประการคือ
สวดธรรมเพื่อรักษาพระศาสนาและสวดพระปริตรเพื่อคุ้มครองป้องกันอันตราย สามารถกล่าวได้ว่า
การสวดธรรมเพื่อรักษาพระศาสนา มีจุดเริ่มมาจากการที่พระผู้มีพระภาค ทรงอนุญาตให้ภิกษุ
สงฆ์ประชุมกันกล่าวธรรมในวันอุโบสถ โดยทรงอนุญาตให้นำเอาสิกขาบทบัญญัติมาสวด
เรียกว่า สวดปาติโมกข์

ต่อมาหลังจากพุทธปรินิพพานแล้ว การทำสังคายนาพระธรรมวินัย โดยในเบื้องต้นพระ
สาวกที่เป็นกำลังสำคัญในการทำสังคายนามีอยู่ ๔ รูปคือ พระอานนท์ เป็นผู้อยู่ใกล้ชิด
พระพุทธเจ้าทรงจำพระพุทธรวณะได้มาก พระอุบาลี เป็นผู้เชี่ยวชาญทางวินัย ในฐานะที่ทรงจำ

วินัยปิฎก พระโศภนกุฎิกัณณะ เป็นผู้เคยกท่งจำบางส่วนแห่งพระสุตตันตปิฎก และพระมหากัสสปะ เป็นผู้ริเริ่มให้มีการสังคายนา จัดระเบียบพระพุทธรวจนะให้เป็นหมวดหมู่ ลักษณะการทำสังคายนาดังกล่าว เป็นการสวดธรรมเพื่อรักษาพระศาสนา

ส่วนการสวดพระปริตร เพื่อป้องกันภัยอันตรายต่าง ๆ กล่าวได้ว่ามีปรากฏในยุคกำเนิดแรกเช่นกัน ดังปรากฏในวินัยปิฎก จุลลวรรค และในอังคุตตรนิกาย ดังที่พระองค์ทรงมีพระบัญชาว่า ภิกษุพึงฝึกแผ่เมตตาแก่ทุกประเภท และแก่ตนเองด้วยความจิตอันประกอบด้วยเมตตา เพื่อประโยชน์แก่การคุ้มครองตนเอง และมีอีกเหตุการณ์หนึ่ง ที่ปรากฏในพระสุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย จึงขออนุญาตให้พระภิกษุทั้งหลายเรียนมนต์เครื่องรักษาชื่ออาฏานาฏิยะ เพื่อให้ภัยเกิดความเลื่อมใส หันมาคุ้มครองรักษา ไม่มาเบียดเบียน พระองค์ก็ทรงอนุญาตจากพระพุทธรเจ้าให้มีการเรียนการสอนได้ จึงเป็นที่มาของการสวดพระปริตรเพื่อป้องกันรักษาปรากฏจนถึงทุกวันนี้

องค์ประกอบของพิธีสวดมนต์ สารสำคัญขององค์ประกอบนั้น มีองค์ประกอบ ๖ ประเด็น คือ ขั้นตอนเบื้องต้นของพิธี พิธีสวดมนต์เริ่มต้นด้วยขั้นตอนของการชำระให้บริสุทธิ์ทางพิธีกรรม ในวรรณกรรมบาลี แนวคิดนี้ได้กล่าวไว้ใน อรรถกถาอาฏานาฏิยสูตร

ความสำคัญของทิศทาง ทิศตะวันออกมีความหมายอันเป็นมรดกตกทอดทั้งทางความเชื่อโบราณและความเชื่อทางตำนาน เพราะเมื่อพุทธรองค์ทรงบรรลุธรรมนั้น ก็ทรงประทับนั่งใต้ต้นโพธิ์ ผินพระพักตร์ไปทางทิศตะวันออก จึงพอกกล่าวได้ว่า โຕะหมู่บูชาสำหรับสวดมนต์ก็เป็นการสร้างสรรค์เลียนแบบโพธิมณฑล โดยหันหน้าไปทางทิศตะวันออก

การสวดสาธยาย หมายถึง การชี้แจงแสดงเรื่อง ที่แสดงออกด้วยคำพูด เพื่อให้เกิดความเข้าใจ คำพูดที่ดีเป็นวาจาสุภาสิต ด้วยประโยชน์ พุดด้วยเมตตาจิต จึงเชื่อกันว่าจะขับไล่ความชั่วร้ายออกไปและนำมาซึ่งสิ่งดี แม้การฟังสวดมนต์ก็ถือว่าจะได้รับอานิสงส์เช่นนั้นเหมือนกัน

การอนุโมทนาบุญและอุทิศบุญกุศล การอนุโมทนาบุญ ในตอนท้ายของพิธีสวดมนต์เป็นส่วนสำคัญในพิธีกรรม ที่จริงจะกล่าวว่าเป็นจุดหมายของพิธีทั้งหมดก็ว่าได้ จะเรียกสั้น ๆ ว่าอนุโมทนาก็ได้ มีความหมายว่า ร่วมยินดีด้วย ได้แก่การส่งผ่านความสุขไปยังผู้อื่น หรือการแบ่งปันความสุขไปสู่ผู้อื่น ในประเพณีนิยมของชาวพุทธ พิธีกรรมที่เรียกว่า การกรวดน้ำ จะต้องกล่าวคำว่า “อิหฺ โน ญฺาติํ โหตุ ขอให้ผลบุญนี้จงบังเกิดมีแก่พวกญาติทั้งหลาย” กล่าวกันว่า พอพิธีจบ พวกญาติก็จะถูกลดปล่อยออกจากความทุกข์ทรมานทันทีทันใด

การตั้งความปรารถนา พิธีกรรมทั้งหมดในพระพุทธรศาสนาจะจบลงด้วยคำประกาศอย่างเป็นทางการถึงความต้องการตรัสรู้ ความปรารถนาชีวิตที่ดีในภายหน้าบุคคลผู้ประกอบด้วยศรัทธา,ศีล,สุตะ,จาคะและปัญญา สามารถที่จะเลือกภพเกิดได้ จะนำมาซึ่งความเบิกบานทางจิต

และความเจริญรุ่งเรืองมาสู่ชีวิตนี้เท่านั้นแต่ยังสามารถกำจัดทุกข์และส่งเสริมความสุขในภพภาคหน้าอีกด้วย และให้ภิกษุทั้งหลายได้ปรับปรุงพัฒนาตนเองด้วยการประพฤติตามหลักศีลสมาธิและปัญญา โดยมีจุดประสงค์จะทำได้ทุกแห่งทุกข์ให้ได้ในชาตินี้

การอัญเชิญเทวดา พิธีสวดมนต์ในเหตุการณ์แรก คือ การสวดรัตนสูตรของพระพุทธเจ้า ที่เมืองเวสาลีเพื่อกำจัดทุกข์ภัยนั้น ไม่ปรากฏว่ามีการอัญเชิญเทวดา แต่ปรากฏว่ามีท้าวสักกเทวราชเสด็จมาพร้อมกับเทวดาทั้งหลายเพียงเพื่อต้องการฟังรัตนสูตร แต่พิธีสวดมนต์ในยุคหลัง มีการกล่าวถึงการอัญเชิญเทวดามาเพื่อรับรู้เหตุการณ์บางอย่าง

ดังนั้น การสวดมนต์ในพิธีกรรมต่าง ๆ จะมีพิธีสวดชุมนุมเทวดาในขั้นตอนแรกของพิธีกรรมอยู่เสมอซึ่งเป็นหน้าที่ของพระสงฆ์ที่จะต้องสวดอัญเชิญ

ต่อมา ในตอนท้ายสวดมนต์ เทวดาอุโยชนกาธา คือ กาธาส่งเทวดา จะถูกสวดขึ้นเป็นประจำในพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา เป็นคาถากล่าวถึงการแผ่เมตตาแก่สรรพสัตว์ แล้วอัญเชิญเทวดาให้นุโมทนาบุญและกลับไปสู่นิเวศน์ของตน พร้อมทั้งอาราธนาพระพุทธคุณ พระธรรมคุณ และพระสังฆคุณมาปกป้องคุ้มครองอันตรายอีกด้วย

เพราะฉะนั้นในฐานะที่พุทธศาสนิกชนที่วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ ผู้นับถือพระพุทธศาสนาจึงจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสวดมนต์เป็นขั้นพื้นฐาน ซึ่งในชีวิตปัจจุบันถือว่าเป็นวิถีชีวิตของชาวพุทธส่วนหนึ่ง และได้มาปฏิบัติโดยการสวดมนต์กันทุกวันพระและวันอาทิตย์อยู่เป็นประจำอย่างเคร่งครัดได้อย่างถูกต้อง ที่สำคัญจุดมุ่งหมายของการสวดพระปริตรนั้นซึ่งเป็นเรื่องที่มีสิริมงคลเพื่อป้องกันความวิบัติ เพื่อได้สมบัติทั้งปวง เพื่อขจัดทุกข์ภัยโรคทั้งปวง และด้วยเหตุที่การสวดมนต์มีความสำคัญเพราะถือว่าเป็นการสาธยายคำสอนของพระพุทธเจ้า เพื่อความเข้าใจและนำมาปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ที่มีต่อการดำเนินชีวิตของพุทธศาสนิกชนวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์อย่างมีคุณค่าสืบต่อไป

ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาพิธีสวดมนต์ที่สามารถคุ้มครองป้องกันภัยอันตราย ตามความเชื่อของพุทธศาสนิกชนในปัจจุบัน แต่ในการสวดมนต์นั้นซึ่งเป็นการสวดมนต์ที่นำพระพุทธพจน์มาจากพระไตรปิฎก ก็แสดงให้เห็นว่า นอกจากจะมุ่งสวดเพื่อคุ้มครองป้องกันแล้วยังเป็นการรักษาพระศาสนาด้วย

สรุปได้ว่า พิธีสวดมนต์นี้ นอกจากจะเป็นสวดเพื่อขจัดอันตรายออกเสีย และทำความคุ้มครองให้มั่นคงแล้ว สันติภาพและความอยู่ดีกินดี ก็ยังเป็นวัตถุประสงค์หลักอยู่เหมือนเดิม ในที่สุดแล้วพิธีสวดมนต์นี้สามารถเรียกได้ว่า เป็นพิธีกรรมเพื่อส่งเสริมจริยธรรมและให้แคล้วคลาดป้องกันอันตรายทั้งปวง ส่วนลักษณะพิธีสวดมนต์นี้สามารถจัดสรุปลงได้ตามหน้าที่ ๒

ประการคือ สวดพระธรรมเพื่อรักษาพระศาสนาอย่างหนึ่ง สวดพระปริตรเพื่อจะคุ้มครองป้องกันภัยอันตรายอย่างหนึ่ง

๕.๑.๒ คุณค่าของการสวดมนต์ที่มีต่อพุทธศาสนิกชน วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ ราชวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร. “พบว่า”

๑.๑ พุทธศาสนิกชนที่มาสวดมนต์ที่วัดมหาธาตุมีคุณค่าของการสวดมนต์โดยรวม อยู่ในระดับดีมาก เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า พุทธศาสนิกชนเห็นคุณค่าของการสวดมนต์ดีมาก ทุกเรื่อง ยกเว้นเรื่องการสวดมนต์คือการพรรณาพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าและอานุภาพของการสวดมนต์ ไม่สามารถคุ้มครองคนที่มิบาปหนักได้ ซึ่งเห็นคุณค่าอยู่ในระดับดี

๑.๒ พุทธศาสนิกชนเพศชายที่มาสวดมนต์ที่วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ เห็นคุณค่าของการสวดมนต์โดยรวมอยู่ในระดับดีมาก เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่าพุทธศาสนิกชนเพศชายเห็นคุณค่าของการสวดมนต์อยู่ในระดับดีทุกเรื่อง ยกเว้นเรื่อง ผู้สวดมนต์ ต้องสวดมนต์โดยไม่เห็นแก่ลาภพุทธมนต์จึงจะมีอานุภาพ ผู้สวดมนต์ต้องตั้งใจให้มั่นคง พุทธมนต์จึงจะมีความขลัง และศักดิ์สิทธิ์ พิธีกรรมการสวดมนต์ ไม่ใช่เป็นการอ่อนวอนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้ช่วยเหลือเพียงฝ่ายเดียว ถ้าผู้สวดมนต์เป็นผู้มีศีลบริสุทธิ์ และสวดได้ถูกต้องคล่องแคล่ว บทสวดมนต์จะมีความขลัง และศักดิ์สิทธิ์มาก และเชื่อว่าบทสวดมนต์ สามารถทำให้ได้รับความสวัสดิและพ้นจากอุปสรรคอันตราย (รตนสูตร) มนต์ในพระพุทธศาสนาไม่ใช่เรื่องของไสยศาสตร์ การสวดมนต์ มีอานุภาพทำให้ผู้สวดและผู้ฟังเกิดความปลอดภัยจากอันตรายทั้งปวง ซึ่งเห็นคุณค่าอยู่ในระดับดีมาก

๑.๓ พุทธศาสนิกชน เพศหญิงที่มาสวดมนต์ ที่วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ เห็นคุณค่าของการสวดมนต์โดยรวมอยู่ในระดับดีมาก เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า พุทธศาสนิกชนเพศหญิงเห็นคุณค่าของการสวดมนต์ดีมากทุกเรื่อง ยกเว้นเรื่อง อานุภาพของการสวดมนต์ ไม่สามารถคุ้มครองคนที่มิบาปหนักได้ และการสวดมนต์ คือการพรรณาพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ซึ่งเห็นคุณค่าอยู่ในระดับดี.

๑.๔ ชายและหญิง ที่มาสวดมนต์ที่วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ เห็นคุณค่าของการสวดมนต์โดยรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า ชายและหญิง เห็นคุณค่าแตกต่างกัน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ในเรื่อง เชื่อว่าบทสวดมนต์สามารถป้องกันภัยจากอสรพิษและสัตว์ร้ายอื่น ๆ ได้(ขันธสูตร),เชื่อว่าบทสวดมนต์ สามารถป้องกันภัยจากภูติผีปีศาจและทำให้สุขภาพดี(อาถรรพณ์วิชัยสูตร),พิธีกรรมการสวดมนต์ เป็นการชำระพระพุทธศาสนาให้มั่นคงถาวรได้ทางหนึ่งและแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ในเรื่อง การสวดมนต์เป็นการเจริญภาวนาแผ่เมตตาไปยังสรรพสัตว์ทั้งหลาย,มนต์ในพระพุทธศาสนาไม่ใช่เรื่องของไสยศาสตร์,เชื่อว่าบทสวดมนต์ สามารถทำให้ได้รับความสวัสดิและ

พ้นจากอุปสรรค อันตราย (รัตนสูตร), ถ้าผู้สวดมนต์เป็นผู้มีศึลบริสุทธี และสวดได้ถูกต้อง คล่องแคล่ว บทสวดมนต์จะมีความขลังและศักดิ์สิทธิ์มาก, อานุภาพของการสวดมนต์ ไม่สามารถ คู้มครองคนที่มีบาปหนักได้, ผู้สวดมนต์ต้องตั้งจิตใจให้มั่นคง พุทธมนต์จึงจะมีความขลังและ ศักดิ์สิทธิ์, ผู้ฟังการสวดมนต์ด้วยความศรัทธา อานุภาพของพระพุทธรมนต์จึงจะกำจัด โรคภัยอันตราย , พิธีกรรมการสวดมนต์ ไม่ใช่เป็นการอ่อนวอนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้ช่วยเหลือเพียงฝ่ายเดียว.

๕.๑.๓ ผลสัมฤทธิ์ของการสวดมนต์ที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของพุทธศาสนิกชน วัด มหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ ราชวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร.”พบว่า”

๑.๑ พุทธศาสนิกชนที่มาสวดมนต์ที่วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์มีผลสัมฤทธิ์ของการสวด มนต์ โดยรวมอยู่ในระดับดี เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า พุทธศาสนิกชนมีผลสัมฤทธิ์ของการ สวดมนต์ อยู่ในระดับดีทุกเรื่อง ยกเว้นเรื่องหลังจากการสวดมนต์แล้ว ผู้สวดมนต์ที่ไม่ได้เห็นแก่ ปลายทางที่ตั้ง จะทำให้เกิดอานุภาพความขลังศักดิ์สิทธิ์กับตนเองได้อย่างมากยิ่งขึ้น ซึ่งมีผลสัมฤทธิ์ อยู่ในระดับดีมาก.

๑.๒ พุทธศาสนิกชน ที่มาสวดมนต์ที่วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์โดยเพศชาย มีผลสัมฤทธิ์ ของการสวดมนต์โดยรวมอยู่ในระดับดี เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า พุทธศาสนิกชนมี ผลสัมฤทธิ์ของการสวดมนต์ที่ดีทุกเรื่อง ยกเว้นเรื่อง มีความเข้าใจในบทสวดมนต์ของ พระพุทธศาสนาว่ามีอานุภาพมากกว่าไสยศาสตร์อื่นๆ ได้อย่างถูกต้องมากยิ่งขึ้น ซึ่งมีผลสัมฤทธิ์อยู่ ในระดับดีมาก.

๑.๓ พุทธศาสนิกชน ที่มาสวดมนต์ที่วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์โดยเพศหญิง มี ผลสัมฤทธิ์ของการสวดมนต์โดยรวมอยู่ในระดับดี เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า พุทธศาสนิกชนมี ผลสัมฤทธิ์ของการสวดมนต์ที่ดีทุกเรื่อง ยกเว้นเรื่อง มีความเข้าใจในอานุภาพของพระพุทธศาสนา ว่าหลังจากสวดมนต์แล้วจะเป็นผู้มีศึลบริสุทธีขึ้นมาอย่างสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น, หลังจากการสวดมนต์ แล้ว ผู้สวดมนต์ที่ไม่ได้เห็นแก่ปลายทางที่ตั้ง จะทำให้เกิดอานุภาพความขลังศักดิ์สิทธิ์กับตนเองได้ อย่างมากยิ่งขึ้น ซึ่งมีผลสัมฤทธิ์อยู่ในระดับดีมาก.

๑.๔ พบว่าโดยรวมชายและหญิงที่มาสวดมนต์ที่วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ มีผลสัมฤทธิ์ ของการสวดมนต์โดยรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาใน รายละเอียด พบว่าไม่แตกต่างกันทุกเรื่อง

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

๕.๒.๑ จากการศึกษา คุณค่าของการสวดมนต์ ที่มีต่อพุทธศาสนิกชน วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ราชวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร โดยรวม อยู่ในระดับดีมาก ทั้งนี้เนื่องจาก อาจเป็นเพราะว่าผู้ที่มาสวดมนต์มีความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาและได้รับการฝึกสอนมาอย่างดี เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า พุทธศาสนิกชนเห็นคุณค่าของการสวดมนต์ดีมากทุกเรื่อง ยกเว้นเรื่องการสวดมนต์คือการพรรณาพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าและอานุภาพของการสวดมนต์ ไม่สามารถคุ้มครองคนที่มิบาปหนักได้ ซึ่งมีทัศนคติอยู่ในระดับดี

๕.๒.๒ จากการศึกษา ผลสัมฤทธิ์ของการสวดมนต์ ที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของพุทธศาสนิกชน วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ราชวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร โดยรวม อยู่ในระดับดี ทั้งนี้เนื่องจาก อาจเป็นเพราะว่าผู้ที่มาสวดมนต์มีความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาและได้รับการฝึกสอนมาอย่างดีอีกทั้งเข้าใจเกี่ยวกับอานุภาพมากยิ่งขึ้นรวมทั้งผลสัมฤทธิ์ที่ได้รับจากการสวดมนต์มีผลที่ดีต่อการดำเนินชีวิตไปในทางที่ถูกต้องเป็นอย่างดีมากยิ่งขึ้น เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า พุทธศาสนิกชนมีผลสัมฤทธิ์ของการสวดมนต์ โดยรวม ดีทุกเรื่อง ยกเว้นเรื่องผู้สวดมนต์ที่ไม่ได้เห็นแก่ลาภเป็นที่ตั้ง จะทำให้เกิดอานุภาพความขลังศักดิ์สิทธิ์กับตนเองได้อย่างมากยิ่งขึ้น ซึ่งมีผลสัมฤทธิ์อยู่ในระดับดีมาก.

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

ผลของการวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยขอเสนอแนะแนวทางแก้ไขเพื่อให้พุทธศาสนิกชน ได้ศึกษาความหมายและความสำคัญของการสวดมนต์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา อีกทั้งศึกษาคุณค่าของการสวดมนต์ และผลสัมฤทธิ์ของการสวดมนต์ที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของพุทธศาสนิกชน ดังนี้

๕.๓.๑ ให้พุทธศาสนิกชน ได้ศึกษาพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าโดยย่อละเอียด จากพระไตรปิฎก คัมภีร์สวดมนต์ต่าง ๆ เพื่อให้เข้าใจความหมาย ความเป็นมาและความสำคัญของการสวดมนต์ให้มากกว่านี้

๕.๓.๒ หน่วยงานรัฐและเอกชน ควรร่วมมือกันทำโครงการเกี่ยวกับการสวดมนต์ พระปริตร เจ็ดตำนาน และสิบสองตำนาน ซึ่งมีปรากฏในพระไตรปิฎกพร้อมทั้งอธิบายความเป็นมาโดยละเอียด

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

๑. ควรได้มีการศึกษาวิจัยในเชิงคุณภาพและปริมาณเกี่ยวกับ คุณค่าของการสวดมนต์ที่มีต่อ พุทธศาสนิกชนในสังคมไทย เพราะว่าพุทธศาสนิกชนเป็นสื่อกลางที่สำคัญและมีอิทธิพลต่อ พระพุทธศาสนาค่อนข้างมาก โดยเน้นศึกษาเฉพาะพุทธศาสนิกชนที่มีบทบาทเด่น ๆ ในระดับประเทศหรือผู้นำท้องถิ่น เพื่อจะได้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทของพุทธศาสนิกชนในแนว ลึก และเป็นการยกย่องส่งเสริมพุทธศาสนิกชน ที่มีบทบาทในด้านการสวดมนต์นี้ ให้เด่นชัด ยิ่งขึ้น

โดยเฉพาะบทบาทของพุทธศาสนิกชน ในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการสวดมนต์ ว่ามี บทบาทมากน้อยแค่ไหนอย่างไร เพื่อจะได้เป็นแนวทางพัฒนาบทบาทของพุทธศาสนิกชนระดับ ผู้นำในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการสวดมนต์ ให้มีศักยภาพและทัศนคติที่ดีต่อการสวดมนต์มาก ยิ่งขึ้น

๒. ควรได้มีการศึกษาวิจัยในเชิงสำรวจ เกี่ยวกับทัศนคติ ความคิดเห็น และความศรัทธา ของประชาชน ที่มีต่อการสวดมนต์ในสังคมไทยปัจจุบันในการสวดมนต์พระปริตรเพื่อจะได้ทราบ ข้อมูลความคิดเห็น ความต้องการ หรือข้อเสนอแนะอื่น ๆ ของประชาชนหรือพุทธศาสนิกชนทั่ว ๆ ไป ซึ่งจะมีผลดีต่อการนำข้อมูลมาเป็นแนวทางเพื่อจะได้พัฒนาเรื่องการสวดมนต์ต่อไป

๓. ควรได้มีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ เกี่ยวกับการสวดมนต์ ของพุทธศาสนิกชนใน สังคมไทยปัจจุบัน เพื่อจะได้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมดังกล่าวว่ามีบทบาทต่อการสวดมนต์แค่ ไหนอย่างไร.

บรรณานุกรม

๑. ภาษาบาลี-ไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Sources)

มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

----- อรรถกถาภาษาบาลี ฉบับมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์วิญญาน, ๒๕๓๓-๒๕๓๔.

มหามกุฏราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถา แปล. ชุด๕๑ เล่ม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๔.

----- ปกรณวิเสสนะภาษาบาลี ฉบับมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์วิญญาน, ๒๕๓๕-๒๕๔๓.

มหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ฎีกาภาษาบาลี ฉบับมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์วิญญาน, ๒๕๓๕-๒๕๔๔.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources)

(๑) หนังสือ :

ชวน เพชรแก้ว. การศึกษาวรรณคดีไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์, ๒๕๓๒.
ชนิด อยู่โพธิ์. อานุภาพพระปริตร. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

บุญชม ศรีสะอาด. การวิจัยทางการวัดผลและประเมินผล. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น, ๒๕๔๓

พระเทพประสิทธิ์คุณ. คู่มือชาวพุทธ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เพชรเมืองพระ, ๒๕๓๔.

พระเทพโสภณ(ประยูร ธมฺมจิตโต). อานุภาพพระปริตร. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘.

พระธรรมโกศาจารย์(ชอบ อนุจารี). ตำนานสวดมนต์(บางพระสูตร). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมสารบรรณทหารเรือ, ๒๕๑๖.

ธรรมทาส พานิช. ไทยศรีวิชัยแพร่พุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อรุณวิทยา, ๒๕๔๑.

พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต). **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**. กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

พระธรรมวิมล โมลี. **ระเบียบปฏิบัติของชาวพุทธ**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมการศาสนา,
๒๕๔๓.

พระศาสนโสภณ(วัดมกุฏกษัตริยาราม). **สวดมนต์แปล**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๒๖.

พระคันธสารากวีวงศ์. **พระปริตรธรรม**. ลำปาง : จิตวัฒนาการพิมพ์, ๒๕๔๑.

พระอัครวงศาจารย์. **สัพพทีติปกรณ์ (ชาตุมมาลา)**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ภูมิพโลภิกขุ,
๒๕๒๓.

พลตรี หลวงวิจิตรวาทการ. **มหัศจรรย์ทางจิต**. กรุงเทพฯ : เสริมวิทย์บรรณาการ, ๒๕๐๗.

รวมเรื่องเมืองนครศรีธรรมราช. พระนคร : โรงพิมพ์รุ่งเรืองรัตน์, ๒๕๐๕.

ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน**. กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์
, ๒๕๒๕.

วศิน อินทสระ. **สวดมนต์เพื่ออะไร**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ธรรมดา, ๒๕๔๘.

ศรีศักดิ์ วัลลิโภดม. **พระเครื่องในเมืองสยาม**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๓๗.

สมเด็จพระบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ. **ตำนานปริตร**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๔๓.

สมเด็จพระสังฆราช. **สวดมนต์ฉบับหลวง**. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๑๓.

เสฐียรพงษ์ วรรณปก. **ร่มร่มเมศ**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๓๕.

เสฐียร พันธ์ธัญญ์. **ศาสนาโบราณ**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
๒๕๓๑.

สุชีพ ปุญญานุภาพ. **พระไตรปิฎกฉบับประชาชน**. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
, ๒๕๓๓.

อุทัย หิรัญโต. **สารานุกรมศัพท์สังคมวิทยา – มานุษยวิทยา**. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๔.

(๒) วิทยานิพนธ์

พระมหาวัชรชัย วชิรญาโณ. “ศึกษาวิเคราะห์ห้วงจิตวิทยาเพื่อการสื่อสารและการเผยแผ่พุทธธรรม : ศึกษาเฉพาะกรณีคัมภีร์ทีฆนิกาย”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิต

- วิทยาลัย มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕.
พระมหาจรัสศักดิ์ ชนมเมธี. “การศึกษาวิเคราะห์เรื่องปัญหาภาษาในพระพุทธศาสนา”. วิทยานิพนธ์
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
๒๕๔๔.
พระมหาชลทิศ จันทร์หอม. “การศึกษาวิเคราะห์พิธีสวดมนต์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท
: ศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อของนักศึกษาปริญญาโท”. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์มหา
บัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๓.
พระมหาพิมล คำเครื่อง. “อิทธิปาฏิหาริย์ในพระพุทธศาสนา: กรณีลัทธิตี ร.๕”. วิทยานิพนธ์
อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๒.

๒. ภาษาอังกฤษ

- Bunnang, Jane. **Buddhist Layman: A Study of Urban Monastic Organization in
Central Thailand**. Cambridge: Cambridge University press, 1973.
Dowson. **A Classical Dictionary of hindu**. Mythology : Loutledge and kegan paul,1995.
Lily De Silva. **A Historical and religious Study of the Buddhhist**. Colombo : the Department of
Government priting,1978.
Manual for Chanting **A Tribute to H. M. the King Rama IX** (คู่มือสวดมนต์ ฉบับเฉลิม
พระเกียรติ) On the Occasion of the 60 Anniversary Celebrations of H.M. the King
Tuesday, May 9 , BE 2549/ CE 2006
Max Muller. **The Upanishads**. SBE : Vol.I,Oxford, 1879.
Pereral. **A Comparative Study of the paritta Ceremony in Srilanka and Thailand**. Faculty
of Arts ; chulalongkorn University,1986.
R.T.H.Griffith. **The Ramayana**. Valmiki : London, 1892.
Trewel, B. J. **Monks and Magic: An Analysis of Religious Ceremonies in Central
Thailand**. London: Curzon press, 1979.
William. **A Dictionary English and Sanskrit**. New Delhi : Motilal : Banarsidass,1995.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

ภาคผนวก ข.

แบบสอบถาม

เจตคติการสวดมนต์ของพุทธศาสนิกชนในสังคมไทยปัจจุบัน :
กรณีศึกษาพุทธศาสนิกชน วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ เขตกรุงเทพมหานคร

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าวิจัยตามหลักสูตรปริญญา
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย เพื่อนำไปวิเคราะห์ผลที่เกิดจากการสวดมนต์ ของพุทธศาสนิกชนใน
สังคมไทยปัจจุบัน กรณีศึกษาพุทธศาสนิกชน วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์

จึงใคร่ขอความร่วมมือจากท่านในการตอบแบบสอบถามชุดนี้ทุกข้อตามความเป็นจริง
ทั้งนี้คำตอบของท่านจะเป็นข้อมูลเชิงสถิติและเป็นประโยชน์ในการวิจัยต่อไป

แบบสอบถามชุดนี้ แบ่งเป็น ๔ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ ข้อมูลลักษณะทั่วไปของพุทธศาสนิกชนในสังคมไทย

ตอนที่ ๒ คุณค่าของการสวดมนต์ ที่มีต่อพุทธศาสนิกชน

ตอนที่ ๓ ผลสัมฤทธิ์ของการสวดมนต์ที่มีต่อการดำเนินชีวิตของพุทธศาสนิกชน

ตอนที่ ๔ แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

ตอนที่ ๑ ข้อมูลลักษณะทั่วไปของพุทธศาสนิกชนในสังคมไทย วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์

คำชี้แจง กรุณานำเครื่องหมาย หรือเติมความลงในช่องว่างตามความเป็นจริง.

๑. เพศ ชาย หญิง
๒. อายุ ไม่เกิน ๓๐ ปี ๓๑ - ๔๐ ปี ๔๑ - ๕๐ ปี ๕๑ ปีขึ้นไป
๓. สถานภาพ โสด สมรส หย่าแยกกันอยู่
๔. การศึกษา ต่ำกว่าปริญญาตรี ปริญญาตรี/เทียบเท่า
 ปริญญาโทหรือสูงกว่า อื่นๆ ระบุ.....
๕. อาชีพ รับราชการ เอกชน - รัฐวิสาหกิจ
 ธุรกิจส่วนตัว รับจ้าง
๖. เข้ามาสวดมนต์ครั้งใด ครั้งแรก ไม่ถึง ๕ ครั้ง
 มากกว่า ๕ ครั้ง อื่น ๆ ระบุ.....
๗. ได้รับข้อมูลข่าวสารการสวดมนต์จากแหล่งใด ด้วยตนเอง เอกสารเผยแพร่
 มีผู้แนะนำ สื่อวิทยุ,ทีวี
 อื่น ๆ ระบุ.....

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับ “คุณค่า” ที่มีต่อการสวดมนต์

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงเกี่ยวกับตัวท่านมากที่สุด

ข้อ	คุณค่าของการสวดมนต์	ระดับความเชื่อ				
		ดีมาก	ดี	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
๑.	การสวดมนต์ คือ การพรรณนาพระธรรม คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า					
๒.	พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้พระภิกษุสวดมนต์ เพื่อป้องกันภัยอันตรายต่าง ๆ ได้					
๓.	การสวดมนต์เป็นการเจริญภาวนาแผ่เมตตาไป ยังสรรพสัตว์ทั้งหลาย					
๔.	มนต์ในพระพุทธศาสนาไม่ใช่เรื่องของไสยศาสตร์					
๕.	เชื่อว่าบทสวดมนต์ สามารถป้องกันภัยจาก อสรพิษและสัตว์ร้ายอื่น ๆ ได้(ขันธสูตร).					
๖.	เชื่อว่าบทสวดมนต์ สามารถป้องกันภัยจาก ภูตผีปีศาจและทำให้มีสุขภาพดี (อาฏานาฏิยสูตร)					
๗.	เชื่อว่าบทสวดมนต์ สามารถทำให้ได้รับความ สวัสดิ์และพ้นจากอุปสรรค อันตราย (รัตนสูตร)					
๘.	พิธีกรรมการสวดมนต์ เป็นการชำระ พระพุทธศาสนาให้มั่นคงถาวรได้ทางหนึ่ง					
๙.	การสวดมนต์ มีอานุภาพทำให้ผู้สวดและ ผู้ฟังเกิดความปลอดภัยจากอันตรายทั้งปวง					

ข้อ	คุณค่าของการสวดมนต์	ระดับความเชื่อ				
		ดีมาก	ดี	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
๑๐.	ถ้าผู้สวดมนต์ เป็นผู้ที่มีศีลบริสุทธิ์ และสวดได้ถูกต้องคล่องแคล่ว บทสวดมนต์จะมีความขลังและศักดิ์สิทธิ์มาก					
๑๑.	อำนาจของการสวดมนต์ ไม่สามารถคุ้มครองป้องกันคนที่มีบาปหนักได้					
๑๒.	ผู้สวดมนต์ต้องตั้งจิตให้มั่นคง พุทธมนต์จึงจะมีความขลังและศักดิ์สิทธิ์					
๑๓.	ผู้สวดมนต์ ต้องสวดมนต์โดยไม่เห็นแก่ลาภ พุทธมนต์จึงจะมีอำนาจ					
๑๔.	ผู้ฟังการสวดมนต์ ด้วยความศรัทธา อำนาจของพุทธมนต์จึงจะกำจัดโรคร้ายอันตราย					
๑๕.	พิธีกรรมการสวดมนต์ ไม่ใช่เป็นการอ่อนวอนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้ช่วยเหลือเพียงฝ่ายเดียว					

ตอนที่ ๓ ผลสัมฤทธิ์ของการสวดมนต์ที่มีต่อการดำเนินชีวิตของพุทธศาสนิกชน

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงเกี่ยวกับตัวท่านมากที่สุด

ข้อ	ผลสัมฤทธิ์ของการสวดมนต์	ระดับผลสัมฤทธิ์				
		ดีมาก	ดี	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
๑.	ทำให้เข้าใจถึงการสวดมนต์การพรรณาพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าได้เป็นอย่างดีเยี่ยม					
๒.	ทำให้เข้าใจถึงเรื่องพระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้พระภิกษุสวดมนต์เพื่อป้องกันภัยอันตรายต่างๆ ได้อย่างถูกต้องยิ่งขึ้น					
๓.	มีความศรัทธาในการเจริญภาวนาแผ่เมตตาไปยังสรรพสัตว์ทั้งหลายหลังการสวดมนต์มากยิ่งขึ้น					
๔.	มีความศรัทธาในอำนาจของบทสวดมนต์ว่าสามารถป้องกันภัยจากอสรพิษและสัตว์ร้ายอื่นได้อย่างมั่นใจมากยิ่งขึ้น					
๕.	มีความเข้าใจในบทสวดมนต์ของพระพุทธศาสนาว่ามีอานุภาพมากกว่าไสยศาสตร์อื่นๆ ได้อย่างถูกต้องมากยิ่งขึ้น					
๖.	มีความศรัทธาในอำนาจของบทสวดมนต์ป้องกันภัยจากภูติผีปีศาจและทำให้มีสุขภาพดีมากยิ่งขึ้น หลังจากการสวดมนต์เป็นประจำอย่างสม่ำเสมอ					
๗.	มีความเข้าใจในพิธีกรรมของการสวดมนต์ว่าเป็นการธำรงพระพุทธศาสนาให้มั่นคงถาวรได้เป็นอย่างดียิ่งขึ้น					

ข้อ	ผลสัมฤทธิ์ของการสวดมนต์	ระดับผลสัมฤทธิ์				
		ดีมาก	ดี	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
๘.	หลังจากการสวดมนต์แล้วมีอานุภาพทำให้เกิดความปลอดภัยจากอันตรายทั้งปวงได้มากยิ่งขึ้น					
๙.	มีความเข้าใจในอานุภาพของพระพุทธศาสนาว่าหลังจากสวดมนต์แล้วจะเป็นผู้มีศีลบริสุทธิขึ้นมาอย่างสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น					
๑๐.	หลังจากการสวดมนต์แล้ว ผู้สวดมนต์ที่ไม่ได้เห็นแก่ ลากเป็นที่ตั้ง จะทำให้เกิดอานุภาพความขลังศักดิ์สิทธิ์กับตนเองได้อย่างมากมากยิ่งขึ้น					

ตอนที่ ๔ แสดงความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ

จงแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าของการสวดมนต์ ที่มีต่อพุทธศาสนิกชนในสังคมไทย วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์.

กราบขอบพระคุณที่กรุณาช่วยตอบแบบสอบถามในครั้งนี้ เพราะฉะนั้นข้อมูลทั้งหมดนี้จะเป็นประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนาสืบต่อช่วงกาลนานของพุทธศาสนิกชนในสังคมไทยต่อไปอย่างสุขสวัสดิ์ดิโนจันรันดร.

ภาคผนวก ค.

**บทสรรเสริญพระรัตนตรัย
(หัวหน้าสวดนำผู้อื่นสวดตาม)**

อะระหัง สัมมาสัมพุทโธ ภะคะวา, พุทธัง ภะคะวันตัง อภิวาเทมิ. (กราบ)
สัพพัญญูโต ภะคะวะตา ชัมโม, ชัมมังนะมัสสามิ. (กราบ)
สุปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ, สังฆัง นะมามิ. (กราบ)

สวดบทนมัสการ

(นำ) นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต (รับพร้อมกัน), อะระหะโต, สัมมาสัมพุทฺธัสสะ
นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต, อะระหะโต, สัมมาสัมพุทฺธัสสะ
นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต, อะระหะโต, สัมมาสัมพุทฺธัสสะ

คำอาราธนาธรรม

พร้าหมา จะ โลกาศิปะติ สะหัมปะติ กัตถัญชะลี อ้นชีวะรัง อะยาจะละ
สันตีระ สัตตาปะระชัคกะชาติกา เทเสตุ ชัมมัง อะนุกัมมิมัง ปะชัง ฯ

คำอาราธนาพระปริตร

วิปัตติปะฏิพาหะยะ สัพพะสัมปัตติสิทธิยา สัพพะทุกะวินาสายะ ปริตตัง พุทธะ มังคะลัง
วิปัตติปะฏิพาหะยะ สัพพะสัมปัตติสิทธิยา สัพพะภะยะวินาสายะ ปริตตัง พุทธะ มังคะลัง
วิปัตติปะฏิพาหะยะ สัพพะสัมปัตติสิทธิยา สัพพะโรคะวินาสายะ ปริตตัง พุทธะ มังคะลัง

ถวายพรพระ

อิติปิ โส ภะคะวา อะระหัง สัมมาสัมพุทโธ วิชชาจะระณะสัมปันโน สุคะโต โลกะวิทู อะนุตตะ
โร ปุริสะทัมมะสาระถิ สัตถาเทวะมะนุสสานัง พุทโธ ภะคะวาติ ฯ

สัพพัญญูโต ภะคะวะตา ชัมโม สันทิภูริโก อะกาลิโก เอหิปัสสิโก โอบะนะยิโก ปังจัตตัง เวทิตัพ
โพ วิญญูหิติ ฯ

สุปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ อหุปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ ฉายะปะฏิปัน
โน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ สามิจิปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ ยะทิทัง จัตตาริ ปุริสะยุคานิ
อัฏฐะ ปุริสะปุคคะลา เอสะ ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ อาหุเนยโย ปาหุเนยโย ทักขิเนยโย อัญชะลีกะ
ระณีโย อะนุตตะรังปุญญักเขตตัง โลกัสสาติ ฯ

พุทธชัยมงคลคาถา (ถวายเป็นพระ)

พาหุง สะหัสสะมะภินิมมิตะสาวุธันตัง
คীরิเมขะลัง อุทิตะโฆระสะเสนะมารัง
ทานาธิชัมมะวิธินา ชิตะวา มุนินโท
ตันเตชะสา ภะวะตุ เต^๑ ชะยะมังคะลานิ ฯ
มาราติเรกะมะภियุทธิตะสัพพะรัตติง
โฆรัมปะนาพะวะกะมักขะมะถัทธะยักขัง
ขันตีสุทนต์ะวิธินา ชิตะวา มุนินโท
ตันเตชะสา ภะวะตุ เต ชะยะมังคะลานิ ฯ
นาพาคิริง คชะวะรัง อะติมัตตะภูตัง
ทาวักคิจักกะมะสะนีวะ สุทาทรุณันตัง
เมตตัมพุเสกะ วิธินา ชิตะวา มุนินโท
ตันเตชะสา ภะวะตุ เต ชะยะมังคะลานิ ฯ
อุกขิตตะขัคกะมะตีหัตตะสุทาทรุณันตัง
ธาวันติโยชะนะปะถังคฺฤติมาละวันตัง
อิทธิภิสังขะตะมะโน ชิตะวา มุนินโท
ตันเตชะสา ภะวะตุ เต ชะยะมังคะลานิ ฯ
กัตถวานะ กัฏฐะมูทะรัง อิวะ คัฬภินิยา
จิณฺญาเย พุทฺฐะวะจะนัง ชะนะกายะมัชเณ
สันเตนะ โสมะวิธินา ชิตะวา มุนินโท
ตันเตชะสา ภะวะตุ เต ชะยะมังคะลานิ ฯ
สัจจิง วิหาเย มะตีสัจจะกะวาทะเกตุง
ทาภิโรปีตะมะนัง อะตอินฺธระภูตัง
ปัญญาปะทีปะชะลิโต ชิตะวา มุนินโท
ตันเตชะสา ภะวะตุ เต ชะยะมังคะลานิ ฯ
นันทปะนันทะภูชะกัง วิพฺฐัง มะหิทฺธิง
ปุตเตนะ เถระภูชะเคนะ ทะมาปะยันโต
อิฐุปะเทสะวิธินา ชิตะวา มุนินโท

^๑ ถ้าสวดให้ตนเอง เปลี่ยน เต เป็น เม

ต้นเตชะสา ภาวะตุ เต ชะยะมังคะลานี ฯ

ทุกคาหะทิกุญฐิภูชะเคนะ สุทักฺขุระหัตถัง
พรหมัง วิสุทฺธิชุตฺติมิทฺธิพะกาภิธานัง

ญาณาคะเทนะ วิธินา ชิตะวา มุนินโท

ต้นเตชะสา ภาวะตุ เต ชะยะมังคะลานี ฯ

เอตปิ พุทฺธะชะยะมังคะละอัฏฐะกาถา

โย วาจะโน ทินะทินะ สะระเต มะตันตี

หิตฺวานะเนกะวิวิธานิ จุปฺปทะวานิ

โมกขัง สุขัง อะธิคะเมยยะ นะโร สะปิณฺณุญฺญะ

ขยสูตร / ขัยปริตร

มะหาการุณิโก นาโถ หิตายะ สัพพะปาณินัง
ปุเรตฺวา ปาระมี สัพพา ปิตโต สัมโพธิมุตตะมัง

เอเตนะ สัจจะวัชเชนะ โหตุ เต ชะยะมังคะลัง ฯ

ชะยันโต โพธิยา มูเล สักยานัง นันทิวฑฺฒะโน

เอวัง ตฺวัง วิชะโย โหหิ ชะยัสสุ ชะยะมังคะเล

อะปะราชิตะปัลลิงเก สีเส ปะฐะวีโปกชะเร

อะภิสเสเก สัพพะพุทฺธานัง อัคคัปปิตโต ปะโมทะติ ฯ

สุณฺณกัชฺตัง สุมังคะลัง สุปะภาตัง สุหุญฺฐิตัง

สุชะโน สุมุหุตโต จะ สุยิญฺฐัง พรหมะจาริสฺสุ

ปะทักขินัง กายะกัมมัง วาจายกัมมัง ปะทักขินัง

ปะทักขินัง มะโนกัมมัง ปะณิธิ เต ปะทักขินา

ปะทักขินานิ กัตวานะ ละภันตฺเตเต ปะทักขิणे ฯ

ภาวะตุ สัพพะมังคะลัง รักขันตุ สัพพะเทวะตา

สัพพะพุทฺธานุภาเวนะ สะทา โสตถิ ภาวันตุ เต ฯ

ภาวะตุ สัพพะมังคะลัง รักขันตุ สัพพะเทวะตา

สัพพะธัมมานุภาเวนะ สะทา โสตถิ ภาวันตุ เต ฯ

ภาวะตุ สัพพะมังคะลัง รักขันตุ สัพพะเทวะตา

สัพพะสังฆานุภาเวนะ สะทา โสตถิ ภาวันตุ เต ฯ

มงคลสูตร / มงคลปริตร

เอวัมเม สุตัง ฯ เอกัง สมะยัง ภะคะวา สāvattiyā viharati cetavane aññāpīṇṇikāssa āra-
 me ฯ อะละโห อัญญะตะรา เทวะตา อะภิกกัณตาสะ รัตติยา อะภิกกัณตะวันณา เกวะละกัปปัง เขตตะวะนัง
 โอภาเสตฺวา เยนะ ภะคะวา เตนุปะสังกะมิ อุปะสังกะมิตฺวา ภะคะวันตัง อะภิวาเทตฺวา เอกะมันตัง อัญญาตี
 ฯ เอกะมันตัง จูฑา โข สā เทวะตา ภะคะวันตัง คาถายะ อັชณะภาตี

พะหู เทวา มะนุสสา จะ	มังคะลานิ อะจินตะยุง
อากังขะมานา โสถถานัง	พฺรหฺมิ มังคะละมุตตะมัง ฯ
อะเสวะนา จะ พาลานัง	ปีณจิตานัญจะ เสวะนา
ปฺชชา จะ ปุชเชนียนัง	เอตัมมังคะละมุตตะมัง ฯ
ปะภฺรึปะเทสะวาโส จะ	ปุพเพ จะ กะตะปุญฺญะตา
อิตตะสัมมาปะณิธิ จะ	เอตัมมังคะละมุตตะมัง ฯ
พาหุสัจฺญจะ สิปปีญจะ	วินะโย จะ สุกฺกิขิต
สุภาสิตา จะ ยาวาจา	เอตัมมังคะละมุตตะมัง ฯ
มาตาปีตุอุปัฏฺฐานัง	ปุตตะทารัสสะ สังคะโห
อะนากลา จะ กัมมันตา	เอตัมมังคะละมุตตะมัง ฯ
ทานัญจะ รัมมะจะริยา จะ	ญาตะกานัญจะ สังคะโห
อะนะวัชชานิ กัมมานิ	เอตัมมังคะละมุตตะมัง ฯ
อาระตี วิระตี ปาปา	มัชชะปาณา จะ สัตฺตัญญะโม
อับปะมาโท จะ รัมเมสุ	เอตัมมังคะละมุตตะมัง ฯ
การะโว จะ นิวาโต จะ	สันตุญฺฐิ จะ กะตัญญุตา
กาเลนะ รัมมัสสะวะนัง	เอตัมมังคะละมุตตะมัง ฯ
ขันตี จะ โสวะจัสสะตา	สะมะณานัญจะ ทัสสะนัง
กาเลนะ รัมมะสากัจฉา	เอตัมมังคะละมุตตะมัง ฯ
ตะโป จะ พรหมะจะริยัญจะ	อะริยะสัจจานะ ทัสสะนัง
นิพพานะสัจฉิกิริยา จะ	เอตัมมังคะละมุตตะมัง ฯ
ศุภฺฐัสสะ โลกะรัมเมหิ	จิตตัง ยัสสะ นะ กัมปะติ
อะโสกัง วิระชัง เขมฺง	เอตัมมังคะละมุตตะมัง ฯ
เอตาทิสานิ กัตวานะ	สัพพัตตะมะปะราชิตา
สัพพัตตะ โสถถิง กัจฉันติ	ตันเตตัง มังคะละมุตตะมันติ ฯ

ขันธสูตร / ขันธปริตร

วิรูปักเขหิ เม เมตตัง	เมตตัง เอรापะเถหิ เม
นัฬยาปุตเตหิ เม เมตตัง	เมตตัง กัณหาโคตะมะเกหิ จะ
อะปาทะเกหิ เม เมตตัง	เมตตัง ทิปาทะเกหิ เม
จะตุปปะเทหิ เม เมตตัง	เมตตัง พะหุปปะเทหิ เม
มา มัง อะปาทะโก หิงสิ	มา มัง หิงสิ ทิปาทะโก
มา มัง จะตุปปะโท หิงสิ	มา มัง หิงสิ พะหุปปะโท
สัพเพ สัตตา สัพเพ ปาณา	สัพเพ ภูตา จะ เกาะลา
สัพเพ ภัทธานิ ปัสสันตุ	มา กิญจิ ปาปะมาคะมา

อั้งปะมาโณ พุทโธ อั้งปะมาโณ รัมโม อั้งปะมาโณ สังโฆ ปะมาณะวันตานิ สิริงสะปานิ อะหิ
 วิจฉิกา สะตะปะที อุนณานาภี สะระพะ มุสิกา กะตา เม รักษากะตา เม ปะริตตา ปะฎีกะมันตุ ภูตานิ
 โสหัง นะโม กะคะวะโต นะโม สัตตันนัง สัมมาสัมพุทธานังฯ

เมตตสูตร/เมตตปริตร กรรมเมตตสูตร

กะระณียะมัตตะกุสะเลนะ	ยั้งตั้ง สันตั้ง ปะทัง อะภิสะเมจจะ
ลักโก อูช จะ สุหุช จะ	สุวะโจ จัสสะ มุทุ อะนะติมานี
สันตุสสะโก จะ สุกะโร จะ	อั้งปะกิจโจ จะ สัตตะหุคะวุตติ
สันตินทริโย จะ นิปะโก จะ	อั้งปะคัพโก กุเลสุ อะนะนุคิทโธ
นะ จะ ชุททัง สะมาจะเร กิญจิ	เยนะ วิญญู ปะเร อูปะวะเทยยุง
สุจิโน วา เขมิโน โหตุ	สัพเพ สัตตา ะวันตุ สุจิตตตา
เย เกจิ ปาณะภูตัตถิ	ตะสา วา ถาวะรา วา อะนะวะเสสา
ทีฆา วา เย มะหันตา วา	มัชฌิยา รัสสะกา อะณุกะถุตา
ทิฏฐา วา เย จะ อะทิฏฐา	เย จะ ทูเร ะสันติ อะวิทูเร
ภูตา วา สัมกะเวสี วา	สัพเพ สัตตา ะวันตุ สุจิตตตา
นะ ปะโร ปะรัง นิกุพเพละ	นาติมัญญะเถ กัตตะจิ นัง กิญจิ
พยาโรสะนา ปะฎิฆะสัญญา	นาญญะมัญญัสสะ ทุกะมะจิจเจยยะ
มาตา ยะถา นียัง ปุตตัง	อายุสา เอกะปุตตะมะนุรักเข
เอวัมปิ สัพพะภูเตสุ	มานะสัมภาวะเย อะปะริมาณัง
เมตตัญจะ สัพพะโลกัสสัมมัง	มานะสัมภาวะเย อะปะริมาณัง
อูทัง อะโธ จะ ติริยัญจะ	อะสัมพาธัง อะเวรัง อะสะปัดตั้ง

ติฏฐัญจะรัง นิสินโน वा สะยาโน वा ยาวะตัสสะ วิคะตะमितโธ
 เอตัง สะติง อะธิฏฐุชเย พรหมะเมตัง วิหารัง อิธะมาหุ
 ติฏฐัญจะ อะนุปะกัมมะ สีละวา ทัสสะเนนะ สัมปโน
 กามสุ วินเยเย เคชัง นะ हि चाकु कप्पकेस्येय्यं पुनरेत्ति १

รัตนสูตร/รัตนปริตร

<p>ยานิระ ภูตานิ สะมาคะตานิ สัพพะเว ภูตา สุมะนา ภาวันตุ ตัสมา हि ภูตา นิสामะเถ สัพเพ ทิวา จะ รัตโต จะ หารันติ เย พะติง ยังกิญจิ วิตตัง อิธะ वा หุรัง वा นะ โน สะมัง อตติ ตะถาคะเตนะ เอเตนะ สัจเจนะ สุวัตติ โหตุ ยะทัชชะคา สักกะมุณี สะมาหิโต อิทัมปิ รัมเม ระตะนัง ปะณีตัง ยัมพุททะเสฏฐโฐ ปะริวัณณะยิ สัจจ สะมาธินา เตะนะ สะโม นะ วิชชะติ เอเตนะ สัจเจนะ สุวัตติ โหตุ จัตตาริ เอตานิ ภูตานิ โหนติ เอเตสุ ทินนานิ มะหัพะละนินิ เอเตนะ สัจเจนะ สุวัตติ โหตุ นิกกามิโน โคตะมะสาสะนัมहि ลัทธา มุธา นิพพุตัง ภูชชะมานา เอเตนะ สัจเจนะ สุวัตติ โหตุ จะตุพพิ วาเตกิ อะสัมปะกัมปิโย โย อะริยะสัจจานิ อะเวจจะ ปัสสะติ เอเตนะ สัจเจนะ สุวัตติ โหตุ คัมภีระปัญญะนะ สุเทสิตานินิ นะ เต ภาวัง อัญญะมะมาทิตันติ เอเตนะ สัจเจนะ สุวัตติ โหตุ ตะยัสสุ รัมมา ชะหิตา ภาวันติ, สิลัพพะตัง วาปิ ยะทัตติ กิญจิ</p>	<p>ภุมมานิ वा यानिरे अन्तेलिके. อะโถปิ สักกัจจะ สุนันตุ ภาสิตัง เมตตัง กะโรถะ มานุสิยา ปะชาเย ตัสมา हि ने रक्खेत्ते अप्पम्मัตตา สักเคสุ वा ยัง ระตะนัง ปะณีตัง อิทัมปิ พุทเธ ระตะนัง ปะณีตัง ชะยัง วิราคัง อะมะตัง ปะณีตัง นะ เตะนะ รัมเมนะ สะมัตติ กิญจิ เอเตนะ สัจเจนะ สุวัตติ โหตุ สะมาธิมานันตะริกัญญะมาหุ อิทัมปิ รัมเม ระตะนัง ปะณีตัง เย ปุคคะลา อัญญะ สะตัง ปะตักฐา เต ทักขิณเยยา สุกะตัสสะ สาวะกา อิทัมปิ สัจเจ ระตะนัง ปะณีตัง เย สุปปะยุตตะ มะนะสา ทัพเพนะ เต ปัตติปัตตะ อะมะตัง วิคัยหะ อิทัมปิ สัจเจ ระตะนัง ปะณีตัง ยะถินทะจีโล ปะฐะวงสิ สิโต สิยา ตะถูปะมัง สัมปปริสสัง วะทามิ อิทัมปิ สัจเจ ระตะนัง ปะณีตัง เย อะริยะสัจจานิ วิภาวะยันติ กิญจาปิ เต โหนติ ภูสัมปะมัตตา อิทัมปิ สัจเจ ระตะนัง ปะณีตัง สะหาวัสสะ ทัสสะนะสัมปะทายะ สักกายะทิฏฐิ วิจิกจิตัญจะ จะตุหะปาเยहि จะ วิปะมุตโต</p>
--	--

ละ จากิจานานิ อะภัพโพ กาทุง
เอเตนะ สัจเจนะ สุวัตถิ โหตุ
กาเยนะ วาจาอุททะ เจตะสา วา
อะภัพพะตา ทิฏฐะปะทัสสะ วุตตา
เอเตนะ สัจเจนะ สุวัตถิ โหตุ
กิมหานะมาเส ปะฐะมัสสัมมิม กิมเท
นิพพานะคามิง ปะระมัง หิตายะ
เอเตนะ สัจเจนะ สุวัตถิ โหตุ
อนุตตะโร ชัมมะวะรัง อะเทสะยิ
เอเตนะ สัจเจนะ สุวัตถิ โหตุ
วิรัตตะจิตตายะติเก ภาวัตสัมมิง
นิพพันติ ธีรา ยะถายัมปะทีโป
เอเตนะ สัจเจนะ สุวัตถิ โหตุ (หยุด)
ยานิระ ภูตานิ สะมาคะตานิ
นุสสะปุชิตัง พุทัง นะมัสสามะ สุวัตถิ โหตุ
อันตะลิกเข. ตะถาคะตัง เทวะมะนุสสะปุชิตัง
ตานิ ภูมมานิ วา ยานิวะ อันตะลิกเข.
วัตถิ โหตุ

อิทัมปิ สังฆะ ระตะนัง ปะณีตัง
กิญจาปี โส กัมมัง กะโรติ ปาปะกัง
อะภัพโพ โส ตัสสะ ปะฏิจะทาเย
อิทัมปิ สังฆะ ระตะนัง ปะณีตัง
วะนัปปะคุมเพ ยะถา ฆุสสิตักเค
ตะถูปะมัง ชัมมะวะรัง อะเทสะยิ
อิทัมปิ สังฆะ ระตะนัง ปะณีตัง
วะโร วัระัญญุ วัระะโท วัระาหะโร
อิทัมปิ พุทเท ระตะนัง ปะณีตัง
ชีณัง ปุราณัง นะวัง นัตถิ สัมภะวัง
เต ชีณะพีชา อะวิรุพหิฉันทา
อิทัมปิ สังฆะ ระตะนัง ปะณีตัง

ภูมมานิ วา ยานิวะ อันตะลิกเข. ตะถาคะตัง เทวะมะ
ยานิระ ภูตานิ สะมาคะตานิ ภูมมานิ วา ยานิวะ
ชัมมัง นะมัสสามะ สุวัตถิ โหตุ ยานิระ ภูตานิ สะมาคะ
ตะถาคะตัง เทวะมะนุสสะปุชิตัง สังฆัง นะมัสสามะ สุ

โมรสูตร / โมรปริตร

อุเทตะยัญจักขุมา เอกะราชา หะริสสะวัน โณ ปะฐะวิปะภาโส
ตั้ง ตั้ง นะมัสสามิ หะริสสะวันณัง ปะฐะวิปะภาสังตะยัชชะ คุตตา วิหะเรมุ ทิวะสัง
เย พราหมะณา เวทะคุ สัพพะชัมเม เต เม นะโม เต จะ มัง ปาละยันตุ
นะมัตถุ พุทธานัง นะมัตถุ โพธิยา นะโม วิมุตตานัง นะโม วิมุตติยา
อิมัง โส ปะริตตัง กัตตะวา โมโร จะระติ เอสะนาฯ

อะเปตะยัญจักขุมา เอกะราชา หะริสสะวัน โณ ปะฐะวิปะภาโส
ตั้ง ตั้ง นะมัสสามิ หะริสสะวันณัง ปะฐะวิปะภาสัง ตะยัชชะ คุตตา วิหะเรมุ รัตติง
เย พราหมะณา เวทะคุ สัพพะชัมเม เต เม นะโม เต จะ มัง ปาละยันตุ
นะมัตถุ พุทธานัง นะมัตถุ โพธิยานะโม วิมุตตานัง นะโม วิมุตติยา อิมัง โส ปะริตตัง
กัตตะวา โมโร วาสะมะกัปปะยิตีฯ

วิภูฏกสูตร / วิภูฏกปริตร

อติ โลเก สีละคุโณ	สัจจัง โสเจยยะนุททะยา
เตนะ สัจเจนะ กาทามิ	สัจจะกิริยะมะนุตตะรัง
อวัชชิต์วา ชัมมะพะลัง	สระริต์วา ปุพพะเก ชิเน
สัจจะพะละมะวัสสาเย	สัจจะกิริยามะกาสะหัง
สันติ ปักขา อะปัตตะนา	สันติ ปาทา อะวัญจะนา
มาตา ปิตา จะ นิกขันตา	ชาตะเวทะ ปะฎีกะมะ
สะหะ สัจเจ กะเต มัยหัง	มะหาปัชชะติโต สีจี
วัชเชสิ โสพะสะ กะริสานิ	อุทะกัง ปิต์วา ยะถา สีจี
สัจเจนะ เม สะโม นัตถิ	เอสา เม สัจจะปาระมีติ ฯ

โพชฌังคสูตร / โพชฌังคปริตร

โพชฌังโค สะติสังขาโต	ชัมมานัง วิจะโย ตะถา
วิริยัมปิตปีสัสทธิ	โพชฌังคา จะ ตะถาปะเร
สะมาธูปกจะโพชฌังคา	สัตเตเต สัพพะทัสสีนา
มุณีนา สัมมะทักขาทา	ภาวิตา พะหุทีกะตา
สังวัตตันติ อะภิญญาเย	นิพพานายะ จะ โพธิยา
เอเตนะ สัจจะวัชเชนะ	โสตถิ เต โหตุ สัพพะทา ฯ
เอกัสสัมมัง สะมะเย นาโถ	โมกคัลลทานัญจะ กัสสะปัง
กิลานะ ทุกขิเต ทิส์วา	โพชฌังเก สัตตะ เทสะยิ
เต จะ ตัง อะภินันทิต์วา	โรคา มุจจิงสุ ตัง ขะณ
เอเตนะ สัจจะวัชเชนะ	โสตถิ เต โหตุ สัพพะทา ฯ
เอกะทา ชัมมะราชาปี	เคลัญญูณากิปีพีโต
จุนทัตถะเรนะ ตัญญูวะ	กะณาเปต์วานะ สาทะรัง
สัมโมทิต์วา จะ อาพาธา	ตัมहा วุฏฐาสิ ฐานะโส
เอเตนะ สัจจะวัชเชนะ	โสตถิ เต โหตุ สัพพะทา ฯ
ปะหีนา เต จะ อาพาธา	ติณณันนัมปี มะเหลสีนัง
มัคคาหะตะกิเลสา วะ	ปัตตานุปัตตติชัมมะตัง
เอเตนะ สัจจะวัชเชนะ	โสตถิ เต โหตุ สัพพะทา ฯ

ธชคคสูตร / ธชคปริตร

เอวัมเม สุตฺตํฯ เอกัง สมะยัง ภะคะวา สāvตฺถิยัง วิหะระติ เขตฺตวาระเน อณะนาคะปิณฺฑิกัสสะ อารามेฯ ตตฺตฺระ โข ภะคะวา ภิกฺขุ อามันเตสิ ภิกฺขะโวติฯ ภะทั้นเตติ เต ภิกฺขุ ภะคะวะโต ปัจจัสโสสุงฯ ภะคะวา เอตะทะโวจะฯ (หยุด)

ภูตะบุพฺพัง ภิกฺขะเว เทวาสุระสังคาโม สมะบุปฺพิยฺฟูโห อะโหสิฯ อะถะโข ภิกฺขะเว สักโก เทวานะมินโท เทเว ดาวะติงเส อามันเตสิ สะเจ มาริตา เทวานัง สังคามะคะตานัง อุปฺปิซเซยยะ ะยัง วา นัมภิตตตฺตัง วา โลมะหังโส วา มะเมวะ ตตฺสํมิง สะมะเย ธะชคคัง อุลโลเกยยาถะ มะมฺมัง หิ โว ธะชคคัง อุลโลกะยะตฺตัง ยัมภะวิสสะติ ะยัง วา นัมภิตตตฺตัง วา โลมะหังโส วา โส ปะหิยฺยิสสะติ โน เจ เม ธะชคคัง อุลโลเกยยาถะ

อะถะ ปะชาปะติสสะ เทวะราชัสสะ ธะชคคัง อุลโลเกยยาถะ ปะชาปะติสสะ หิ โว เทวะราชัสสะ ธะชคคัง อุลโลกะยะตฺตัง ยัมภะวิสสะติ ะยัง วา นัมภิตตตฺตัง วา โลมะหังโส วา โส ปะหิยฺยิสสะติ โน เจ ปะชาปะติสสะ เทวะราชัสสะ ธะชคคัง อุลโลเกยยาถะ

อะถะ ะรุณฺิสสะ เทวะราชัสสะ ธะชคคัง อุลโลเกยยาถะ ะรุณฺิสสะ หิ โว เทวะราชัสสะ ธะชคคัง อุลโลกะยะตฺตัง ยัมภะวิสสะติ ะยัง วา นัมภิตตตฺตัง วา โลมะหังโส วา โส ปะหิยฺยิสสะติ โน เจ ะรุณฺิสสะ เทวะราชัสสะ ธะชคคัง อุลโลเกยยาถะ

อะถะ อีสานฺิสสะ เทวะราชัสสะ ธะชคคัง อุลโลเกยยาถะ อีสานฺิสสะ หิ โว เทวะราชัสสะ ธะชคคัง อุลโลกะยะตฺตัง ยัมภะวิสสะติ ะยัง วา นัมภิตตตฺตัง วา โลมะหังโส วา โส ปะหิยฺยิสสะติติฯ

ตฺตัง โข ปะนะ ภิกฺขะเว สักกัสสะ วา เทวานะมินทสสะ ธะชคคัง อุลโลกะยะตฺตัง ปะชาปะติสสะ วา เทวะราชัสสะ ธะชคคัง อุลโลกะยะตฺตัง ะรุณฺิสสะ วา เทวะราชัสสะ ธะชคคัง อุลโลกะยะตฺตัง อีสานฺิสสะ วา เทวะราชัสสะ ธะชคคัง อุลโลกะยะตฺตัง ยัมภะวิสสะติ ะยัง วา นัมภิตตตฺตัง วา โลมะหังโส วา โส ปะหิยฺยิตถะปิ โนปิ ปะหิยฺยิตถะ ตัง กิสสะเหตุ สักโก หิ ภิกฺขะเว เทวานะมินโท อะวิตะราโถ อะวิทะโทโส อะวิทะโมโห ภิกฺขุณฺิมภิ อุตฺตราสิ ปะลาโยติฯ อะหฺญะจะ โข ภิกฺขะเว เอวัง ะทามิสสะเจ ตุมหากัง ภิกฺขะเว อะรัญญะคะตานัง วา รุกขะมุละคะตานัง วา สุนฺญาคาระคะตานัง วา อุปฺปิซเซยยะ ะยัง วา นัมภิตตตฺตัง วา โลมะหังโส วา มะเมวะ ตตฺสํมิง สะมะเย อะนุสสะเรยยาถะ

อิติปิ โส ภะคะวา อะระหัง สัมมาสัมพุทฺโธ วิชชาจะระณะสัมปັນโน สุคะโต โลกะวิทู อะนุตตะโร ปุริสสะทมฺมะสาระถิ สัตถา เทวะมะนุสสานัง พุทฺโธ ภะคะวาติ มะมฺมัง หิ โว ภิกฺขะเว อะนุสสะระตฺตัง ยัมภะวิสสะติ ะยัง วา นัมภิตตตฺตัง วา โลมะหังโส วา โส ปะหิยฺยิสสะติ โน เจ มํง อะนุสสะเรยยาถะ อะถะ รัมมํง อะนุสสะเรยยาถะ สักกาขาโต ภะคะวะตา รัมโม สันทิฏฺฐิโก อะกาลิโก เอหิปัสสิโก โอปะนะยิโก ปัจจัตตัง เวทิตฺัพโพ วิญญูหิติ รัมมํง หิ โว ภิกฺขะเว อะนุสสะระตฺตัง ยัมภะวิสสะติ ะยัง วา นัมภิตตตฺตัง วา โลมะหังโส วา โส ปะหิยฺยิสสะติ โน เจ รัมมํง อะนุสสะเรยยาถะ อะถะ สังฆัง อะนุสสะเรยยาถะ สุปะฏิปັນโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ อุกุปะฏิปັນโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ ญายะปะฏิปັນโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ สามิจิปะฏิปັນโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ ยะทิทัง จัตตาริ ปุริ

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สะยูกานี อัญฐะ ปริสะปุคคะลา เอสะ ณะคะวะโต สาวะกะสังโฆ อาหุเนยโย ปาหุเนยโย ทักขิณเยโย อัญ
ชะลีกะระณิโย อะนุตตะรัง ปุญญักเขตตัง โลกัสสาติ. (หยุด)

สังฆัง หิ โว ภิกขะเว อะนุสสะระรัง ยัมภะวิสสะติ ะยัง วา รัมภิตตัง วา
โลมะหังโส วา โส ปะหิยอิสสะติ ตัง กิสสะ เหตุตะถา คะโต หิ ภิกขะเว ะระหัง สัมมา สัมพุทโธ วิตะรา
โค วิตะโทโส วิตะโมโห ะภิรุ อัจฉัมภิ อะนุรัธาสิ ะปะลาयीติฯ อิทะมะโวจะ ณะคะวา อิถัง วัตวานะ
สุคะโต ะถาปะรัง ะตะทะโว จะ สัตถา

อะริญญะ รุกขะมุเต วา	สุญญาคาเร ะ ภิกขะโว
อะนุสสะระเถ สัมพุทชัง	ะยัง ตุมหากะ โน สียา
โน เจ พุทชัง สะเรยยาถะ	โลกะเชฏฐัง ะระสาสะกัง
อะถะ รัมมัง สะเรยยาถะ	นียยานิกัง สุเทสิตัง
โน เจ รัมมัง สะเรยยาถะ	นียยานิกัง สุเทสิตัง
อะถะ สังฆัง สะเรยยาถะ	ปุญญักเขตตัง อะนุตตะรัง
เอวัมพุทชัง สะรันตานิ	รัมมัง สังฆัญจะ ภิกขะโว
ะยัง วา รัมภิตตัง วา	โลมะหังโส (เสียงยาว) ะ เหสสะติติ ฯ

อาฏานาฎิยสูตร / อาฏานาฎิยปริตร

วิปัสสิสสะ ะมัตถุ	จักขุมนตัสสะ สิริมะโต
สิจิสสะปี ะมัตถุ	สัพพะภูตานุกัมปิโน
เวสสะภุสสะ ะมัตถุ	นะหาตะกัสสะ ตะปัสสิโน
ะมัตถุ กะกุสันธัสสะ	มาระเสนปปะมัททิโน
โกนาคะมะนัสสะ นามัตถุ	พราหมะณัสสะ วุสิมะโต
กัสสะปัสสะ ะมัตถุ	วิปะมุตตัสสะ สัพพะธิ
อังกิระสัสสะ ะมัตถุ	สัักยะปุตตัสสะ สิริมะโต
โย อิมัง รัมมะมะเทเสสิ	สัพพะทุกขาปะนุทธะนัง
เย จาปี นิพพุตา โลกะ	ยะถากุตัง วิปัสสิตุง
เต ชะนา ะปะสิฐา	มะหันตา วิตะสาระทา
หิตัง เทวะมะนุสสานัง	ยัง ะมัตถันติ โคะมะง
วิชชาจะระณะสัมปันนัง	มะหันตัง วิตะสาระทัง ฯ
(วิชชาจะระณะสัมปันนัง	พุทชัง วันทามะ โคะมะนติ)
นะโม เม สัพพะพุทธานัง อุปันนานิ มะเหลสินัง	
ตัมหังกะโร มะหาวิโร	เมธังกะโร มะหาชะโส
สวะระณังกะโร โลกะหิโต	ทีปังกะโร ชุตินชะโร

โกณทัณฺเฑ โชนะปาโมกโข	มังคะโล ปุริสาสะโก
สุมะโน สุมะโน ชีโร	เรวะโต ระติวัฑฒะโน
โสภโถ กุณะสัมปันโน	อะโนมะทัสสี ชะนุตตะโม
ปะทุโม โลกะปัชโชโต	นาระโท วัระระสาระถี
ปะทุมุตตะโร สัตตะสะโร	สุเมโธ อัมปะฏิปุคคะโล
สุชาโต สัพพะโลกักโก	ปิยะทัสสี นะราสะโก
อิตตะทัสสี การุณิกो	ธัมมะทัสสี ตะโมนุโท
สิทชัตโต อะสะมะโม โลก	ติสโส จะ วัระทะตัง วัระโร
ปุสโส จะ วัระระโท พุทโธ	วิปีสสี จะ อะนุปะโม
สิขี สัพพะหิโต สัตถา	เวสสะภู สุชะทายะโก
กะกุสันโธ สัตถะวาโห	โกนาคะมะโน ระณฺเฑชะโห
กัสสะโป สิริสัมปันโน	โคตะโม สักกะปะนุงคะโว ฯ

เอเต จัญญะ จะ สัมพุทธา	อะเนกะสะตะโกฏฺเฑโย
สัพเพ พุทธา อะสะมะสะมา	สัพเพ พุทธา มะหิทธิกา
สัพเพ ทะสะพะลุเปตา	เวสาร์ชเชหุปาคะตา
สัพเพ เต ปะฏิขานันติ	อาสะกัณฐานะมุตตะมัง
สีหะนาทัง นะทั้นเต เต	ปะริสาสุ วิสาระทา
พรหมะจักกััง ปะวัตเตนติ	โลก อัมปะฏิวัตติยัง
อุเปตา พุททะธัมเมหิ	อัญญาระสะหิ นายะกา
ทวัตติงสะลักกะณฺเฑเปตา	สีตฺยานุพฺยัญชะนาระรา
พฺยามัมปะภายะ สุปะปะภา	สัพเพ เต มุณีกุญชะรา
พุทธา สัพพะัญญโน เอเต	สัพเพ จีณาสะวา ชินา
มะหัมปะปะภา มะหะเตชา	มะหาปัญญา มะหัพพะลา
มะหาการุณิกา ชีรา	สัพเพสานัง สุจาวะหา
ทีปา นาถา ปะติฏฐา จะ	ตาณา เถณา จะ ปาณินัง
คะตี พันธุ มะหัสสาสา	สะระณา จะ หิเตสิโน
สะเทวะกัสสะ โลกัสสะ	สัพเพ เอเต ปะรายะนา
เตสาทัง สิริสะปา เท	วันทามิ ปุริสุตตะเม
วะจะสา มะนะสา เจวะ	วันทาเมเต ตะถาคะเต
สะยะเน อาสะเน ฐาน	คะมะเน จาปี สัพพะทา
สะทา สุขะนะ รักขันตุ	พุทธา สันติกะรา ตูวัง
เตหิ ตวัง รักขิตโต สันโต	มุตโต สัพพะภะเยนะ จะ

สัพพะโรคะวินิมุตโต	สัพพะสันตปาปะวัชชีโต
สัพพะเวระมะติกกันโต	นิพพุโต จะ ตูวัง ภาวะะ ๗
เตสัง สัจเจนะ สีเลนะ	ขันติเมตตทาพะเลนนะ จะ
เตปี คุมเห อะนุรักขันตุ	อาโรคะเยนะ สุขะนะ จะ ๗
ปรัตถิมัสสัมมิง ทิสากาเค	สันติ ภูตา มะหิททิกา
เตปี คุมเห อะนุรักขันตุ	อาโรคะเยนะ สุขะนะ จะ
ทักขินัสสัมมิง ทิสากาเค	สันติ เทวา มะหิททิกา
เตปี คุมเห อะนุรักขันตุ	อาโรคะเยนะ สุขะนะ จะ
ปัจฉิมัสสัมมิง ทิสากาเค	สันติ นาคา มะหิททิกา
เตปี คุมเห อะนุรักขันตุ	อาโรคะเยนะ สุขะนะ จะ
อุตตะรัสสัมมิง ทิสากาเค	สันติ ยักขา มะหิททิกา
เตปี คุมเห อะนุรักขันตุ	อาโรคะเยนะ สุขะนะ จะ
ปุริมะทิสัง ฐะตะรัฎฐโ	ทักขิณะนะ วิรุพะพะโก
ปัจฉิเมนะ วิรุปักโข	กุเวโร อุตตะรัง ทิสัง
จัตตาโร เต มะหาราชา	โลกะปาละ ะสัสสีโน
เตปี คุมเห อะนุรักขันตุ	อาโรคะเยนะ สุขะนะ จะ
อากาสัญญา จะ ภูมมัญญา	เทวา นาคา มะหิททิกา
เตปี คุมเห อะนุรักขันตุ	อาโรคะเยนะ สุขะนะ จะ
นัตถิ เม ะระณัง อัญญัง พุทโธ เม ะระณัง ะรัง	
เอเตนะ สัจจะวัชเชนะ	โหตุ เต ะยะมังคะลัง
นัตถิ เม ะระณัง อัญญัง	ัมโม เม ะระณัง ะรัง
เอเตนะ สัจจะวัชเชนะ	โหตุ เต ะยะมังคะลัง
นัตถิ เม ะระณัง อัญญัง	สังโฆ เม ะระณัง ะรัง
เอเตนะ สัจจะวัชเชนะ	โหตุ เต ะยะมังคะลัง ๗
ยังกิญจิ ระตะนัง โลเก	วิชะติ วิวัชัง ปุณฺ
ระตะนัง พุทธะสะมัง นัตถิ	ตัสมา โสตถิ ะวันตุ เต
ยังกิญจิ ระตะนัง โลเก	วิชะติ วิวัชัง ปุณฺ
ระตะนัง ัมมะสะมัง นัตถิ	ตัสมา โสตถิ ะวันตุ เต
ยังกิญจิ ระตะนัง โลเก	วิชะติ วิวัชัง ปุณฺ
ระตะนัง สังฆะสะมัง นัตถิ	ตัสมา โสตถิ ะวันตุ เต ๗
สักกัตถวา พุทธะระตะนัง	โอสะถัง อุตตะมัง ะรัง
หิตัง เทวะมะนุสสานัง	พุททะเตเชนะ โสตถินา

นัสสันตูปัททวะ สัพเพ	ทุกขา วุประสะเมนตุ เต
สัฏกัถ์ว่า ชัมมะระตะนัง	โอสะถัง อุตตะมัง ะรัง
ปะริพาหุปะสะมะนัง	ชัมมะเตเชนะ โสตถิณา
นัสสันตูปัททวะ สัพเพ	ภะยา วุประสะเมนตุ เต
สัฏกัถ์ว่า สังฆะระตะตัง	โอสะถัง อุตตะมัง ะรัง
อาหุเนยยัง ปาหุเนยยัง	สังฆะเตเชนะ โสตถิณา
นัสสันตูปัททวะ สัพเพ	โรคา วุประสะเมนตุ เต ฯ
สัพพิติโย วิวัชชันตุ	สัพพะโรโค วินัสสะตุ
มา เต ะวัตวันตะราโย	สุชี ทีฆายโก ภะวะ
อะภิวาทะนะสีลิสสะ	นิจัง วุฑฒาปะจาโย
จัตตาโร ชัมมา วัชฌันติ	อายุ วันโณ สุขัง พะลัง ฯ

อังคฺติมาลสูตร / อังคฺติมาลปริตร

ยะโตหัง ภะคินิ อะริยาเย ชาตียา นาภิขานามิ สัจฺญจิจจะ ปาณัง ชีวิตา โวโรเปตา เตนะ สัจเจ
นะ โสตถิ เต โหตุ โสตถิ กัพฺภัสสะ ฯ

ชัมมจักกัปปวัตตนสูตร

เอวัมเม สุตัง ฯ เอกัง สะมะยัง ภะคะวา พาราณะสียัง วิหะระติ อิติปะตะเน มิคะทาเย ฯ ตัถ์ระ โข
ภะคะวา ปัญจะวัคคิเย ภิกขุ อามันเตสิ ฯ

เทวัมเม ภิกขะเว อันตา ปัพพะชิตะนะ นะ เสวิตัพพา โย จายัง กามะสุ กามะสุขัลลิกานุโยโค หิโน
คัมโม โปถุชชะนิโก อะนะริโย อะนัตตะสัจฺญหิโต โย จายัง อัตตะกิละมะถานุโยโค ทุกโข อะนะริโย
อะนัตตะสัจฺญหิโต ฯ เอเต เต ภิกขะเว อุโก อันเต อะนุปะคัมมะ มัชฌิมา ปะฐิปะทา ตะถาคะเตนะ
อะภิสัมพุทธา จักขุกะระณี ญาณะกะระณี อุปะสะมาเย อะภิญญาเย สัมโพธายะ นิพพานายะ สังวัต
ตะติ ฯ

กะตะมา จะ สทา ภิกขะเว มัชฌิมา ปะฐิปะทา ตะถาคะเตนะ อะภิสัมพุทธา จักขุกะระณี
ญาณะกะระณี อุปะสะมาเย อะภิญญาเย สัมโพธายะ นิพพานายะ สังวัตตะติ ฯ อะยะเมวะ อะริโย
อัญฺจันคิโก มัคโค ฯ เสยยะถิทัง ฯ สัมมาทิฏฺฐิ สัมมาสังกัปปो สัมมาวาจา สัมมากัมมันโต สัมมาอาชีโว
สัมมาวาชาโม สัมมาสะติ สัมมาสะมาธิ ฯ อะยัง โข สทา ภิกขะเว มัชฌิมา ปะฐิปะทา ตะถาคะเตนะ
อะภิสัมพุทธา จักขุกะระณี ญาณะกะระณี อุปะสะมาเย อะภิญญาเย สัมโพธายะ นิพพานายะ สังวัตตะติ ฯ

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

อิหัง โข ปะนะ ภิกขะเว ทุกขัง อะริยะสัจจัง ฯ ชาตปิ ทุกขา ษะราปี ทุกขามะระณัมปิ ทุกขัง โสกะปะริทเวทุกขะโทมะนัสสุปายาสาปี ทุกขา อัปปิเยหิ สัมปะ โยโค ทุกโข ปิเยหิ วิปะโยโค ทุกโข ชัมปิจัจัง นะ ละภะติ ตัมปิ ทุกขัง สังขิตเตนะ ปัญญาปาทานักขันธาทุกขา ฯ อิหัง โข ปะนะ ภิกขะเว ทุกขะสะมุทะโย อะริยะสัจจัง ฯ ยายังค์ตณา โปโนพะกะวิกา นันทิราคะสะหะคะตา ตั้ระ ตั้ระกัณันทินิ ฯ เสยยะถิหัง ฯ กามะคัณหา ภาวะคัณหา วิกะวะคัณหา ฯ อิหัง โข ปะนะ ภิกขะเว ทุกขะนิโรธะ อะริยะสัจจัง ฯ โย ตัสสาเยวะ คัณหาเย อะเสสะวิราคะนิโรธะ จาโค ปะณินิสัสโก มุตติ อะนาละโย ฯ อิหัง โข ปะนะ ภิกขะเว ทุกขะนิโรธะคามินิ ปะฏิปะทาอะริยะสัจจัง ฯ อะยะเมวะ อะริโย อัญ्ञังคิโก มัคโค ฯ เสยยะถิหัง ฯ สัมมาทิฏฐิ สัมมาสังกัปปโก สัมมาวาจา สัมมากัมมันโต สัมมาอาชีโว สัมมาวายาโม สัมมาสะติ สัมมาสะมาธิ ฯ (หยุด)

อิหัง ทุกขัง อะริยะสัจจันติ เม ภิกขะเว ปุพเพ อะนะนุสสุเตสุ ชัมเมสุ จักขุง อุทะปาติ ญานัง อุทะปาติ ปัญญา อุทะปาติ วิชชา อุทะปาติ อาโลโก อุทะปาติ ฯ ตัง โข ปะนิหัง ทุกขัง อะริยะสัจจัง ปะริญญะยันติ เม ภิกขะเว ปุพเพ อะนะนุสสุเตสุ ชัมเมสุ จักขุง อุทะปาติ ญานัง อุทะปาติ ปัญญา อุทะปาติ วิชชา อุทะปาติ อาโลโก อุทะปาติ ฯ ตัง โข ปะนิหัง ทุกขัง อะริยะสัจจัง ปะริญญาตันติ เม ภิกขะเว ปุพเพ อะนะนุสสุเตสุ ชัมเมสุ จักขุง อุทะปาติ ญานัง อุทะปาติ ปัญญา อุทะปาติ วิชชา อุทะปาติ อาโลโก อุทะปาติ ฯ

อิหัง ทุกขะสะมุทะโย อะริยะสัจจันติ เม ภิกขะเว ปุพเพ อะนะนุสสุเตสุ ชัมเมสุ จักขุง อุทะปาติ ญานัง อุทะปาติ ปัญญา อุทะปาติ วิชชา อุทะปาติ อาโลโก อุทะปาติ ฯ ตัง โข ปะนิหัง ทุกขะสะมุทะโย อะริยะสัจจัง ปะหัตถัพพันติ เม ภิกขะเว ปุพเพ อะนะนุสสุเตสุ ชัมเมสุ จักขุง อุทะปาติ ญานัง อุทะปาติ ปัญญา อุทะปาติ วิชชา อุทะปาติ อาโลโก อุทะปาติ ฯ ตัง โข ปะนิหัง ทุกขะสะมุทะโย อะริยะสัจจัง ปะหีนันติ เม ภิกขะเว ปุพเพ อะนะนุสสุเตสุ ชัมเมสุ จักขุง อุทะปาติ ญานัง อุทะปาติ ปัญญา อุทะปาติ วิชชา อุทะปาติ อาโลโก อุทะปาติ ฯ

อิหัง ทุกขะนิโรธะ อะริยะสัจจันติ เม ภิกขะเว ปุพเพ อะนะนุสสุเตสุ ชัมเมสุ จักขุง อุทะปาติ ญานัง อุทะปาติ ปัญญา อุทะปาติ วิชชา อุทะปาติ อาโลโก อุทะปาติ ฯ ตัง โข ปะนิหัง ทุกขะนิโรธะ อะริยะสัจจัง สัจฉิกะถัพพันติ เม ภิกขะเว ปุพเพ อะนะนุสสุเตสุ ชัมเมสุ จักขุง อุทะปาติ ญานัง อุทะปาติ ปัญญา อุทะปาติ วิชชา อุทะปาติ อาโลโก อุทะปาติ ฯ ตัง โข ปะนิหัง ทุกขะนิโรธะ อะริยะสัจจัง สัจฉิกะถันติ เม ภิกขะเว ปุพเพ อะนะนุสสุเตสุ ชัมเมสุ จักขุง อุทะปาติ ญานัง อุทะปาติ ปัญญา อุทะปาติ วิชชา อุทะปาติ อาโลโก อุทะปาติ ฯ

อิหัง ทุกขะนิโรธะคามินิ ปะฏิปะทา อะริยะสัจจันติ เม ภิกขะเว ปุพเพ อะนะนุสสุเตสุ ชัมเมสุ จักขุง อุทะปาติ ญานัง อุทะปาติ ปัญญา อุทะปาติ วิชชา อุทะปาติ อาโลโก อุทะปาติ ฯ ตัง โข ปะนิหัง ทุกขะนิโรธะคามินิ ปะฏิปะทา อะริยะสัจจัง ภาเวถัพพันติ เม ภิกขะเว ปุพเพ อะนะนุสสุเตสุ ชัมเมสุ จักขุง อุทะปาติ ญานัง อุทะปาติ ปัญญา อุทะปาติ วิชชา อุทะปาติ อาโลโก อุทะปาติ ฯ ตัง โข ปะนิหัง ทุกขะนิโรธะคามินิ ปะฏิปะทา อะริยะสัจจัง ภาเวถันติ เม ภิกขะเว

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บุพเพ อเนนุสสุเตสุ ชัมเมสุ จักขุง อุทะปาที ญาณัง อุทะปาที ปัญญา อุทะปาที วิชชา อุทะปาที อาโลโก อุทะปาที ฯ

ยวระกั๊วญจะ เม ภิกขะเว อิมสุ จะตฺตฺส อริยะสัจเจสุ เอวันติประวิฏฺฐัง ทวาทะสาการัง ยะถาภูตัง ญาณะทัตตะนัง นะ สุวิสุทฺธัง อะโหสิ ฯ เนวะ ตวาทัง ภิกขะเว สะเทวะเก โลเก สมะระเก สะพรัหมะเก สัสสะมะณะพราหมะณิยา ปะชายะ สะเทวะมะนุสสายะ อนะตตะรัง สัมมาสัมโพธิง อะภิสัมพุทฺโธ ปัจจัญญาสิง ฯ ยะโต จะ โข เม ภิกขะเว อิมสุ จะตฺตฺส อริยะสัจเจสุ เอวันติประวิฏฺฐัง ทวาทะสาการัง ยะถาภูตัง ญาณะทัตตะนัง สุวิสุทฺธัง อะโหสิ ฯ อะถาทัง ภิกขะเว สะเทวะเก โลเก สมะระเก สะพรัหมะเก สัสสะมะณะพราหมะณิยา ปะชายา สะเทวะมะนุสสายะ อนะตตะรัง สัมมาสัมโพธิง อะภิสัมพุทฺโธ ปัจจัญญาสิง ฯ ญาณัญจะ ปะนะ เม ทัตตะนัง อุทะปาที อะกุปปา เม วิมุตติ อะยะ มันติมาชาตินัตถิทานิ ปุณฺณะโวติ ฯ

อิทะมะโวจะ ภะคะวา ฯ อัตตะมะนา ปัญจะวัคคิยา ภิกขุ ภะคะวะโต ภาสิตัง อะภินันทุง ฯ อิมัสมิญจะ ปะนะ เวยยากะระณัสมิง ภัญญะมานะ อายัสมะโต โภณทัตฺตฺส วิระชัง วีตะมะลลัง ชัมมะจักขุง อุทะปาที ยักกิญจิ สมะมุทะยะชัมมัง สัพพันตัง นิโรธะชัมมันติ ฯ

ปะวัตติเต จะ ภะคะวะตา ชัมมะจักเก ภูมมา เทวา สัททะมะนุสสาเวสูง เอตัมภะคะวะตา พาราณะสิยัง อิติปะตะเน มิคะทาเย อนะตตะรัง ชัมมะจักกััง ปะวัตติตัง อปฺปะภูวตติยััง สมะณะนะวา พราหมะณะนะ วา เทวะนะ วา มาเรนะ วา พรัหมุณา วา เกนะจิ วา โลกัสมินติ ฯ (หยุด)

ภูมมานังเทวานังสัททังสุตฺวา จาตุมมะหาราชิกา เทวา สัททะมะนุสสาเวสูง ฯ จาตุมมะหาราชิกานังเทวานังสัททังสุตฺวา ตวาทิงสา เทวา สัททะมะนุสสาเวสูง ฯ ตวาทิงสานัง เทวานัง สัททัง สุตฺวา ยามาเทवासัททะมะนุสสาเวสูง ฯ ยามานังเทวานังสัททังสุตฺวา ตฺสิตา เทวา สัททะมะนุสสาเวสูง ฯ

ตฺสิตานังเทวานังสัททังสุตฺวา นิมมานะระตี เทวา สัททะมะนุสสาเวสูง ฯ นิมมานะระตีนัง เทวานังสัททังสุตฺวา

ปะระนิมมิตะวะสะวัตติ เทวา สัททะมะนุสสาเวสูง ฯ ปะระนิมมิตะวะสะวัตตินัง เทวานัง สัททังสุตฺวา (เมื่อจะสวดย่อเพียงสวรรค์ ๖ ชั้น ครั้นสวดมาถึงตรงนี้แล้วสวด พรัหมะกายิกา เทวา สัททะมะนุสสาเวสูง แล้วลง เอตัมภะคะวะตา พาราณะสิยัง อิติปะตะเน มิคะทาเย ฯ๑๑ เหมือนกันไปจนจบ)

พรัหมะปาริสัชชา เทวา สัททะมะนุสสาเวสูง ฯ พรัหมะปาริสัชชานัง เทวานัง สัททัง สุตฺวา พรัหมะปะโรหิตา เทวา สัททะมะนุสสาเวสูง ฯ พรัหมะปะโรหิตานัง เทวานัง สัททัง สุตฺวา มะหาพรัหมมา เทวา สัททะมะนุสสาเวสูง ฯ มะหาพรัหมานัง เทวานัง สัททัง สุตฺวา ปะริตตาภา เทวา สัททะมะนุสสาเวสูง ฯ ปะริตตาทานัง เทวานัง สัททัง สุตฺวา อปฺปะมาณาภา เทวา สัททะมะนุสสาเวสูง ฯ อปฺปะมาณาทานัง เทวานัง สัททัง สุตฺวา อากัสสะรา เทวา สัททะมะนุสสาเวสูง ฯ อากัสสะรานัง เทวานัง สัททัง สุตฺวา ปะริตตะสุภา เทวา สัททะมะนุสสาเวสูง ฯ ปะริตตะสุภานัง เทวานัง สัททัง สุตฺวา อปฺปะมาณะสุภา เทวา สัททะมะนุสสาเวสูง ฯ อปฺปะมาณะสุภานัง เทวานัง สัททัง สุตฺวา

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สุภะภินหะกา เทวา สัททะมะนุสสาเวสูงฯ สุภะภินหะกานัง เทวานัง สัททัง สุตฺวา
(อะสัณฺณิสัตตา เทวา สัททะมะนุสสาเวสูง อะสัณฺณิสัตตานัง เทวานัง สัททัง สุตฺวา)
เวหฺปพะลา เทวา สัททะมะนุสสาเวสูงฯ เวหฺปพะลานัง เทวานัง สัททัง สุตฺวา
อะวิหา เทวา สัททะมะนุสสาเวสูงฯ อะวิหานัง เทวานัง สัททัง สุตฺวา
อะตฺปปา เทวา สัททะมะนุสสาเวสูงฯ อะตฺปปานัง เทวานัง สัททัง สุตฺวา
สุทฺตสา เทวา สัททะมะนุสสาเวสูงฯ สุทฺตสานัง เทวานัง สัททัง สุตฺวา
สุทฺตสี เทวา สัททะมะนุสสาเวสูงฯ สุทฺตสีนัง เทวานัง สัททัง สุตฺวา
อะกะนิฏฺฐะกา เทวา สัททะมะนุสสาเวสูงฯ
เอตัมกะคะวะตา พาราณะสียัง อิติปะตะเน มิคะทาเย อะนุคตะรัง ชัมมะจักกััง ปะวัตติตฺตัง
อัปปะภูวิตฺตียัง สมะณะเณนะ วา พราหฺมะเณนะ วา เทวเณนะ วา มาเรนะ วา พรหมุณา วา เณนะจิ วา โลกัสมินติ ฯ (หยุค)

อิตฺติหะ เตะนะ ขะเณนะ เตะนะ มุหุตตะนะ ยาวะ พรหมะโลกา สัทโท อัปฺภุคคัจฉิ ฯ อะยฺญุจะ ทะสะสะหฺสสี โลกะธาตุ สังกมฺปิ สัมปะกมฺปิ สัมปะเวธิ ฯ อัปปะมาโณ จะ โอฟาโร โอภาโส โลเก ปาตุระโหสิ อะตฺติกมฺเมวะ เทวานัง เทวานุภาวัง ฯ

อะละ โข กะคะวา อุทานัง อุทานสิ อัญญาสิ ะตะ โภ โภณทัญฺญโณ อัญญาสิ ะตะ โภ โภณทัญฺญโณติ ฯ

อิตฺติหัง อายฺสฺมะโต โภณทัญฺญุสสะ อัญญาโณณทัญฺญุเตววะ นามัง (ลากเสียงยาว) อะโหสิตี ฯ

พระคาถาชินบัญชร

(ของสมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พรหมรังสี) วัดระฆังโฆสิตาราม)

ปุตตะกาโมละเภปุตตัง	ชนะกาโม ละเภ ะนัง
อตฺถิกาเยกาเยญาเย	เทวานังปิยะตัง สุตฺวา
๑. ชะยาสะนากะตา พุทธา	เซตะวา มารัง สะวาหะนัง
จะตุสัจจาสะกััง ะรัง	เย ปิวิงสุ ะราสะภา
๒. ตัณหังคะราทะโย พุทธา	อัญฺฐะวิสะติ นายะกา
สัพเพ ปะติฏฺฐิตา มัยหัง	มัตตะเก เต มุณิสสะรา
๓. สีเส ปะติฏฺฐิตโต มัยหัง	พุทฺโธ ชัมโม ทะวิโลจะเน
สังโฆ ปะติฏฺฐิตโต มัยหัง	อุเร สัพพะคุณากะโร
๔. หะทะเย เม อะนุรุทฺโธ	สารีปุตฺโต จะ ทักขิณ
	โณณทัญฺญโณ ปิฏฺฐิภาคัสมิง โมคคัลลาโน จะ วามะเก

๕. ทักขิณเณ สะวะเน มัยหัง อาสุง อานันทะราหุลา
กัถสะโป จะ มะหานาโม อากาสุง วามะโสตะเก
๖. เกสะโต ปิฏฐฐิกากัสมิง สุริโยวะ ประังกะโร
นินินโน สิริสัมปโน โสภิตโต มุนิปุงคะโล
๗. กุมาระกัถสะโป เถโร มะหะสิ จิตตะวาทะโก
โส มัยหัง วะทะเน นิจจิง ปะติฏฐาสี คุณากะโร
๘. ปุณโณ อังคฺลิมาโล จะ อุปาลีนันทะสีวะลี
เถรา ปัญจะ อิเม ชาตา นะลาเต ติลกะกา มะมะ
๙. เสตาสีติ มะหาเถรา วิชิตา ชินะสาวะกา
เอตาสีติ มะหาเถรา ชิตะวันโต ชิโนระสา
ชะวันตา สีละเตชณะ อังคะมังกะสุ ตัณฐิตา
๑๐. ระตะนัง ปุระโต อาสิ ทักขิณเณ เมตตะสุตตะกัถ
ชะชัคคัง ปัจจะโต อาสิ วามะ อังคฺลิมาละกัถ
๑๑. ชันระโมระปะริตตัญจะ อาฏานาฎิยะสุตตะกัถ
อากาเส ฉะทะนัง อาสิ เสสา ปาการะสันฐิตา
๑๒. ชินาณา วะระระสังยุตตา สัตตปปาการะลังกะตา
วาตะปิตตาทิสัญชาตา พาหิรัชฌัตตูปัททะวา
๑๓. อะเสสา วินะยัง ยันตุ อะนันตะชินะเตชะสา
วะสะโต เม สะกิจเจนะ สะทา สัมพุทชะปัญชะเร
๑๔. ชินะปัญชะระมัชฌัมหิ วิหะรันตัง มะหีตะเล
สะทา ปาเลนตุ มัง สัพเพ เต มะหาปริสาสะภา
๑๕. อิจเจวะมันโต สุกฺคโต สุรัคโข ชินานุภาเวนะ ชิตุปัททะโว
ธัมมานุภาเวนะ ชิตาริสังโก สังฆานุภาเวนะ ชิตันตะราโย
สัทธัมมานุภาเวปะาลีโต จะรามิ ชินะปัญชะเรตีติ.

พุทธมงคลคาถา(สระระกัญญะ)

(นำ) หันทะ มะยัง สระระกัญญะนะ พุทชะมังคะละคาถาโย ภาณามะ เส ฯ

สัมพุทโธ ทิปะมัง เสฏฺฐโฐ	นินินโน เจวะ มัชฌิเม
โกณชัญญโณ ปุพพะภาเถ จะ	อากะณเณเย จะ กัถสะโป
สารีปุตโต จะ ทักขิณเณ	หะระติเย อุปาลี จะ
ปัจฉิเมปี จะ อานันโท	พายัพเพ จะ คะวัมปะติ
โมคคัลลานโน จะ อุตตะเร	อิสานะปี จะ ราหุโล

ลูกศว์ที่มี เขาหนีลับสน
 เปื้อยเนาพุงอง ฟีน้องทุกคน
 เขาช่วยกันขน ร่างตนเอาไป
 พวกญาติพี่น้อง หามล่องสู่เมรุ
 ลำบากยากเข็น ร่างเหม็นหนอนไซ
 ต้องถูกไฟไหม้ ย่างบนกองฟอน
 เป็นที่แน่นอน เมื่อตอนเจ้าตาย
 โลกโมโทสัน ของฉันของแก
 สิ่งใดไหนแน่ เทียงแท้ใจน
 ทรัพย์สินเงินทอง เป็นของนอกรกาย
 เอาไปไม่ได้ ทิ้งไว้ทุกคน
 สมบัติทั้งมวล เลือกสวนไร่นา
 ที่เจ้าอุตสาห์ ทำมาแต่ต้น
 ไซ้เป็นของเจ้า จะเอาติดตน
 มันไม่มีผล ให้คนอื่นไป
 เงินบาทหนึ่งนั้น ลูกหลานใส่ปาก
 สัปเหร่อยังควัก ไม่อยากให้ไซ้
 เงินในธนาคาร ลูกหลานเอาไป
 ต่างแย่งแบ่งไซ้ หมดไปไม่นาน
 มนุษย์เราเอ๋ย อย่าหลงนั้กเลย
 เป็นกรรมก่อเกย.....สังเวยสังขาร
 จงรีบทำบุญ คำจุนศีลทาน
 มุ่งสู่นิพพาน ด้วยกันทุกคน

อะหัง วันทามิ สัพพะโส นิพพานะปิจะโย โหตุ สัพพะทา.

คำสมาทานกรรมฐาน

อิม่าหัง ณะกะวา, อัตตะภาวัง, ตุมหากัง, ปะริจะขามิ

ข้าแต่พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้เจริญ, ข้าพระพุทธเจ้า, ขอมอบกายถวายชีวิตนี้, เป็นพุทธบูชา ธรรมบูชา สังฆบูชาฯ อุกาสะฯ ณ โอกาสบัดนี้, ข้าพเจ้าขอสมานทาน, ซึ่งพระกรรมฐาน, ขอให้สมาธิ, และวิปัสสนาญาณ, จงบังเกิดขึ้น, ในขันธสันดาน, ของข้าพเจ้า, ข้าพเจ้าจะตั้งสติกำหนดไว้, ที่รูปนามปัจจุบัน เพื่อให้เห็นรูปนาม เป็นอนิจจัง, เป็นทุกขัง, เป็นอนัตตา, เพื่อเบือนหาย, เพื่อคลายกำหนด, เพื่อให้เห็นแจ้ง, ซึ่งมรรคผล นิพพาน, ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไปเทอญฯ

อิมินา อุททิเสนะ จะ	แลอุททิให้ปวงสัตว์
จิปปาหัง สุละเภ เจวะ	เราพลันได้ ซึ่งการตัด
ตัณหุปาทานะเลทะนัง	ตัวค้นหา อุปาทาน
เย สันตานิ หินา ชัมมา	สิ่งชั่วในดวงใจ
ยาวะ นิพพานะโต มะมัง	กว่าเราจะถึงนิพพาน
นัสสันตุ สัพพะทา เยวะ	มลายสิ้นจากสันดาน
ยัตถะ ชาโต ภาเว ภาเว	ทุก ๆ ภพ ที่เราเกิด
อุชฺฐิตตัง สะติปัญญา	มีจิตตรงและสติ ทั้งปัญญาอันประเสริฐ
สัลเลโข วิริยัมหิโน	พร้อมทั้งความเพียรเลิศเป็นเครื่องชูคิกเลสหาย
มารา ละกันตุ โนกาสัง	โอกาส อย่าพึงมี แก่หมุมารทั้งสิ้นทั้งหลาย
กาตฺถุจะ วิริยสุ เม	เป็นช่องประทุษร้ายทำลายล้างความเพียรจรม
พุทฺธาภิยะโร นาโถ	พระพุทธผู้บรรณา
ชัมโม นาโถ ะรุตตะโม	พระธรรมที่พึงอุดม
นาโถ ปัจเจกะพุทฺโธ จะ	พระปัจเจกพระพุทธสม-
สังโฆ นาโถตตะโร มะมัง	ทบพระสงฆ์ ที่พึงผยอง
เตโสตะมานุภาเวนนะ	ด้วยอนุภาพนั้น
มาโรกาสัง ละกันตุ มา	อย่าเปิดโอกาสแก่มาร เทอญ.

บทกรวดน้ำ (อุทิศส่วนกุศล)

อิหัง เม มาตาปีตุนัง โหตุ สุจิตา โหนตุ มาตาปีตะโร

ขอส่วนบุญนี้จงสำเร็จ แก่มารดาบิดาของข้าพเจ้า ขอให้มารดาบิดา
ของข้าพเจ้า จงมีความสุข

อิหัง เม ญาติินัง โหตุ สุจิตา โหนตุ ญาติตะโย

ขอส่วนบุญนี้จงสำเร็จ แก่ญาติทั้งหลายของข้าพเจ้า ขอให้ญาติทั้งหลาย
ของข้าพเจ้า จงมีความสุข

อิหัง เม ครูปัชฌายาจริยานัง โหตุ สุจิตา โหนตุ ครูปัชฌายาจริยา

ขอส่วนบุญนี้จงสำเร็จ แก่ครูอุปัชฌาย์อาจารย์ของข้าพเจ้า ขอให้ครู
อุปัชฌาย์อาจารย์ของข้าพเจ้า จงมีความสุข

อิหัง สัพพะ เทวะตานัง โหตุ สุจิตา โหนตุ สัพเพ เทวา

ขอส่วนบุญนี้จงสำเร็จแก่เทวดาทั้งหลาย ขอให้เทวดาทั้งหลายจงมีความสุข

อิหัง สัพพะเปตานัง โหตุ สุจิตา โหนตุ สัพเพ เปตา

ขอส่วนบุญนี้จงสำเร็จ แก่เปรตทั้งหลาย ขอให้เปรตทั้งหลาย จงมีความสุข

อิหัง สัพพะเวรีนัง โหตุ สุขิตา โหนตุ สัพเพ เเวรี

ขอส่วนบุญนี้จงสำเร็จ แก่เจ้ากรรมนายเวรทั้งหลาย ขอให้เจ้ากรรมนายเวร
ทั้งหลาย จงมีความสุข

อิหัง สัพพะสัตตตานัง โหตุ สุขิตา โหนตุ สัพเพ สัตตา

ขอส่วนบุญนี้จงสำเร็จ แก่สัตว์ทั้งหลายทั้งปวง ขอให้สัตว์ทั้งหลายทั้งปวง
จงมีความสุข

คำแผ่ส่วนกุศล

อิหัง โน ญาตีนัง โหตุ. สุขิตา โหนตุ ญาตะโย.

ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมกุศลถวาย เป็นพระราชกุศล แต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผู้ทรง
พระคุณอันประเสริฐ สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ พระบรมวงศานุวงศ์ ทุกๆพระองค์ จงมีพระ
เกษมสำราญ และขอน้อมกุศลถวายเป็นพระราชอุทิศ แด่สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา
กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ขอดวงพระวิญญาณของพระองค์ จงสถิตในสรวงสวรรค์นිරันดรเทอญฯ

ขอแผ่ส่วนกุศลนี้ไปให้ไพศาล ถึงบิดา มารดา ครูอาจารย์ ทั้งลูกหลานญาติมิตรสนิทกัน คนเคย
ร่วมทำงานทั้งหลาย, มีส่วนได้ในกุศลผลของฉัน, ทั้งเจ้ากรรมนายเวรและเทวัญ, ขอทุกท่านได้กุศล
ผลนี้เทอญ

เนื้อหาของบทสวดมนต์

มงคลสูตรเป็นพระสูตรที่แนะนำวิธีการดำเนินชีวิตที่เป็นมงคลอันสูงสุด อย่างชาวบ้าน จนถึงชีวิตที่
เป็นมงคลสูงสุดอย่างพระสงฆ์ ผู้ที่ดำเนินชีวิตตามหลักมงคลทั้ง ๓๘ ประการตามที่พระพุทธองค์ทรงสั่ง
สอนนั้นเป็นชีวิตที่มีมงคล ย่อมมีความเจริญรุ่งเรืองอย่างแน่นอน

รัตนสูตร เป็นสูตรที่ ๒ ในเจ็ดตำนาน ที่เรียกว่า รัตนสูตร ก็เพราะว่า สูตรนี้เป็นบาลีที่ประกาศ
อานุภาพของพระรัตนตรัยสิ้นเชิง อยู่ในรูปประภทหรือกรองแบบฉันทลักษณะ พระสูตรนี้ นิยมเรียกว่า
สูตรน้ำมนต์ เพราะถ้าพระจะทำน้ำมนต์ จะข้ามบทนี้ไปเสียไม่ได้ และที่สำคัญ สูตรนี้จึงเป็นพระสูตรที่
ทรงอานุภาพศักดิ์สิทธิ์พระสูตรหนึ่ง

กรณียเมตตสูตร เป็นพุทธมนต์บทที่ ๓ ใน ๗ ตำนาน พระพุทธมนต์บทนี้ประกาศเมตตา
ธรรม สอนให้ทุกคนตลอดสัตว์และทั่วไปถึงพวกอหิสสมาณาย คือ พวกไม่ปรากฏรูป เช่น เทวดา
ภูตผี เป็นต้น ให้มีความเมตตาต่อกัน ปราศจากความทุกข์ความไม่มีเวรไม่มีภัยแก่กัน เว้นการเบียดเบียนกัน
ทำกิจทุกอย่างเพื่อประโยชน์สุขของกันและกัน ดังนั้น พุทธมนต์บทนี้ จึงทรงอานุภาพควรแก่การเคารพ
นັก

ขันธปริตร เป็นมนต์บทที่ ๔ ใน ๗ ตำนาน ต่อจากเมตตสูตร อันเป็นมนต์ที่เป็นเรื่องที่พระบรม
ศาสดาสอนให้แผ่เมตตา โดยเฉพาะให้แผ่เมตตาไปในอสรพิษ คือ งูเงี้ยวที่ดุร้าย ผู้ใดที่สวดมนต์บทนี้เป็น

ประจำแล้ว จะได้รับอานิสงส์คือ ภูษิต่าง ๆ ตลอดจนตะขบแมลงป่อง จนถึงสัตว์ที่มีเขี้ยวทุกชนิด ไม่สามารถทำอันตรายได้เลย.

อาถรรพ์ภูษิตริตร นี้ มาในอาถรรพ์ภูษิตริตร ซึ่งนิยมเรียกว่า ภูษิตริตร ใน ๓ ภูษิตริตร พระสูตรนี้แต่ก่อนนิยมสวดในงานพระราชพิธีตรุษหลวง ซึ่งมีพระราชพิธีที่พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาทในพระบรมมหาราชวัง พระสงฆ์ที่สวดภูษิตริตรเป็นพระพิธี สำหรับละ ๔ ผลัดกันสวด ตามระเบียบ พระพิธีนี้ถือว่า เป็นพระทรงสมณศักดิ์ดำรงตำแหน่งพระพิธีหลวง พระผู้ได้รับแต่งตั้งจะต้องมีคุณสมบัติเป็นพิเศษในการสวดเช่น มีเสียงเพราะ มีความสามารถ ตามแบบทำนองหลวงแปลว่า สวดเป็น เป็นศิษย์มีครู โดยได้รับฝึกมาดีแล้ว

อังกุลิมาลปริตร เป็นปริตรน้อย มีบาลีที่จะสาธยายเพียง ๓ บรรทัดเท่านั้น แต่เป็นพระปริตรที่ทรงอำนาจในทางบำบัดความป่วยไข้โดยตรง คือ ใครที่เจ็บครรภ์คลอดบุตร เมื่อไปสักการบูชา เอน้ำล้างแผ่นหินนั้นมาดื่มประพรม สามารถทำให้คลอดบุตรง่ายตาย เพราะฉะนั้น พระปริตรบทนี้ จึงเป็นที่นิยมนับถือจัดไว้ในเจ็ดตำนานให้พระสงฆ์สวดในงานมงคลสืบมา

โมรสูตร เป็นบทสวดป้องกันภัยจากผู้คิดร้าย ซึ่งนกยูงใช้บูชาพระพุทธเจ้าทำให้กลาดแคล้วจากบ่วงของนายพราน ขอนอบน้อมพระพุทธเจ้าทั้งหลาย ขอนอบน้อมพระโพธิญาณ ขอนอบน้อมท่านผู้หลุดพ้นแล้วทั้งหลาย

วิภูฏกสูตร เป็นบทสวดที่กล่าวถึงสัจวาจาของพระพุทธเจ้าเมื่อครั้งเสวยพระชาติเป็นนกคู้ม ได้ตรัสแก่พระสารีบุตรเพื่อแสดงบารมีที่พระองค์ได้สั่งสมไว้ในภพก่อน ทำให้พ้นจากอภคิภย ดั่งใจความว่า คุณคือศีล สัจจะ ชีวิตที่สะอาด และความเอื้ออาทรมีอยู่ในโลกด้วยความสัตย์นั้น ข้าพเจ้าจักกระทำสักกิริยาอย่างยอดเยี่ยม

โพชฌังคสูตร เป็นบทสวดซึ่งเป็นองค์แห่งการรู้แจ้งแล้วอ้างสัจวาจาอันมาพิทักษ์คุ้มครอง ทำให้ผู้สวดมีสุขภาพดี มีอายุยืน และพ้นจากอุปสรรคทั้งปวง

ธชัคคสูตร เป็นบทสวดที่กล่าวถึงเรื่องเทวดาชั้นดาวดึงส์แห่งนาคูดรงของพระอินทร์ ในสงครามระหว่างเทวดากับอสูร และเป็นการระลึกถึงคุณของพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ ในเวลาเกิดความสะดุ้งกลัวเมื่ออยู่ในป่า โคนไม้ หรือเรือนว่าง

ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร เป็นบทสวดที่กล่าวถึงที่สุด ๒ อย่าง ข้อปฏิบัติอันเป็นทางสายกลาง หลักริยาสัจ ๔ อันเป็นข้อปฏิบัติเพื่อพ้นจากทุกข์ และภูมิของเทวดาและพรหม

เป็นพระพุทธมนต์สำคัญยิ่งในพระพุทธมนต์ทั้งหลายเพราะเป็นครั้งแรกที่พระองค์เริ่มประกาศพระศาสนา ก็ทรงแสดงธัมมจักกัปปวัตตนสูตรก่อน ฉะนั้นพระพุทธมนต์ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร จึงได้สมญาว่า ปฐมเทศนา ด้วยอำนาจทำให้เกิดมีสังฆมัตถะเกิดขึ้นในโลก ร่วมกับพระพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ เป็นรัตนตรัย แก้ว ๓ ประการ ดังนั้น พระธรรมจักรจึงเป็นมงคลที่สูงยิ่งด้วยคุณค่า

ชัยปริตร เป็นบทสวดเกี่ยวกับชัยชนะของพระพุทธเจ้าแล้วอ้างสัจวาจาอันมาพิทักษ์คุ้มครองให้มีความสวัสดิ์ ชัยปริตรเป็นคาถาสำหรับสวดอวยพรชัยมงคล ใช้สวดต่อท้ายหลังจากสวดพระปริตรครบทุกบท

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

แล้ว โดยเนื้อหากล่าวถึง พระพุทธเจ้า ทรงเป็นที่พึ่งของสัตว์โลก ประกอบด้วยพระคุณอันยิ่งใหญ่ ทรงบำเพ็ญพระบารมีทุกประการ เพื่อเกื้อกูลแก่มวลสรรพสัตว์ทรงบรรลुพระสัมมาสัมโพธิญาณอันสูงสุด ประโยชน์สุข เจริญออกงามไพบูลย์ในพระพุทธศาสนา ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ มีความสุขกายสบายใจ

ชัยมงคล อันเป็นมงคลของพระพุทธเจ้า หรือมงคลอันเกิดแต่ชัยชนะของพระพุทธเจ้า เป็นความชนะเลิศ ที่พระพุทธองค์ประสบชัยชนะ ผ่านอุปสรรคไปด้วยดี

ชัยมงคลนี้ ชาวพุทธทั่วไปรู้จักในเกียรติคุณว่า พรพระ หรือ เรียกว่าสวด พาหุง... ประกาศเกียรติคุณของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ชัยมงคลหรือพรพระนี้ มี ๘ บทด้วยกัน เป็นคาถาว่าด้วยเรื่องชัยชนะอันยิ่งใหญ่ของพระพุทธองค์ที่มีต่อพญามาร

กิริติ กมลประเทืองกร
(บ้านธรรมสถานทิพย์)
จ.พิจิตร

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ นายกิริติ กมลประเทืองกร

เกิด วันอาทิตย์ที่ ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๑๒ เวลา ๑๗.๐๐น.

ภูมิลำเนาเดิม ๒๖/๑๐ ถ.เทพนิมิตรตัดใหม่ อ.เมือง จ.นครสวรรค์

ที่อยู่ปัจจุบัน ๓/๒๕ ถ.มหาราช แขวงพระบรมมหาราชวัง เขตพระนคร กรุงเทพฯ

คุณวุฒิ ครุศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ พ.ศ.๒๕๓๔

-ดำรงตำแหน่งประธานกิจการนักศึกษาประจำคณะศึกษาศาสตร์ / ประธานชมรม

ศิลปการแสดงและพัฒนาบุคลิกภาพ / เป็นประธานสภานิสิตของรุ่น ครุศาสตร์ ๓๑

การศึกษาต่อเนื่อง

๑. ทรัพยากรบุคคลของชาติ (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)
๒. โบราณคดี (มหาวิทยาลัยศิลปากร)
๓. กฎหมายมหาชน (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช)
๔. หลักแนวคิดและวิธีของผู้บริหาร (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์)

ประวัติการทำงาน

- บรรจุเป็นคุณครูสอน โรงเรียนประถม-มัธยม ปี๒๕๓๔-๒๕๔๓
- ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่และหัวหน้าฝ่ายสัมพันธ์ชุมชน, หัวหน้าฝ่ายกิจกรรม
- เป็นอาจารย์พิเศษรับเชิญมหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
- เป็นอาจารย์วิทยากรรับเชิญพิเศษมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
- เป็นอาจารย์พิเศษรับเชิญกลุ่มวิทยาลัยอาชีวศึกษา จ.นครสวรรค์และกรรมการการตัดสินงานประกวดต่างๆ ของสถาบันการศึกษาและหน่วยงานเอกชนฯลฯ

ปัจจุบัน นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

- มีสถานธรรมปฏิบัติที่ไว้สำหรับนำศิษย์มาปฏิบัติสวดมนต์ไหว้พระนั่งสมาธิดังต่อไปนี้
- ๑. จ.นครสวรรค์
- ๒. จ.พิจิตร (เรือนไทยประยุกต์บ้านธรรมสถานทิพย์)